ῥητὸν οὕτως· οἱ ἄρχοντες, ἄρατε τὰς πύλας ὑμῶν· ἤγουν ἐσεῖς οἱ ἐξουσιάζοντες τὰς πόρτας τοῦ Οὐρανοῦ· (1) ἄρατε αὐτάς· ὑμῶν δὲ, ἀντὶ τοῦ, τὰς ἐδικάς σας πόρτας, τὰς ὁποίας ἐξουσιάζετε· δὲν εἶπε δὲ ἀνοίξατε, ἀλλὰ ἄρατε: ἤγουν ἀσηκώσατε αὐτὰς παντελῶς ἀπὸ τὸ μέσον, φανερόνωντας μὲ τὴν λέξιν ταύτην, τὴν ἀχώρητον δόξαν τοῦ Χριςοῦ, ὁποῦ μέλλει νὰ ἔμβῃ· πόρτας δὲ τὰς Ἀγγελικὰς φυλακὰς καὶ βάρδιας πρέπει νὰ νοήσωμεν.

„Καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι.

Πύλας αἰωνίους τὰς φυλακὰς ὠνόμασεν, αἵτινες εἶναι αἰώνιοι διὰ τὸ ἀΐδιον· ἢ αἰωνίους αὐτὰς εἶπε, διὰ τὶ ποτὲ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος δὲν ἀνοίχθησαν· κεκλεισμέναι γὰρ αὐταὶ ἦτον καὶ ὅταν ἐκατέβη ὁ Κύριος, λανθάσας ὅλας τὰς ἐν Οὐρανῷ δυνάμεις. (2)

„Καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δό-
„ξης.

Βασιλεὺς τῆς δόξης καὶ Κύριος τῆς δόξης λέγεται ὁ Χριςὸς, ὡς ὑπερένδοξος, καὶ ὡς χορηγὸς τῆς δόξης· καὶ ὡς βασιλεύων καὶ κυριεύων ὅλων τῶν ἐνδόξων.

„Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης;

Ἀκούσαντες τὰ λόγια τῶν κάτωθεν προςαζόντων Ἀγγέλων οἱ ἄλλοι ἀνώτεροι Ἄγγελοι, οἱ ἄρχοντες τῶν πυλῶν τοῦ δευτέρου Οὐρανοῦ: ἤτοι τοῦ ςερεώματος, ἀπόρησαν· ἐπειδὴ καὶ ἕνα μόνον ἤξευραν βασιλέα τῆς δόξης τὸν τρισυπόςατον Θεὸν, τὸν ὁποῖον ἤλπιζον, ὅτι κατοικεῖ εἰς τὸν ὑπερουράνιον τόπον· ἄλλως τε δὲ, καὶ τὸ φόρεμα τῆς σαρκὸς τοῦ Χριςοῦ, ἔκαμνε τούτους νὰ ἐκπλήττωνται· ὅθεν ἐρωτῶσι καὶ αὐτοὶ τοὺς προςάζοντας· ὅτι, ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, ὁποῦ λέγετε; (3)

„Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός· Κύ-
„ριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ.

Μὲ

---

(1) Οὐρανὸν δὲ ἐδῶ πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸν ἀέρα· ἢ τὸν αἰθέρα τοῦ οὐρανοῦ, τὸν κατώτερον ὄντα τοῦ ςερεώματος· καθὼς παρακάτω τοῦτο ποιεῖ δῆλον ὁ ἐξηγητής.

(2) Ὅτι δὲ ἐγίνωσκον οἱ Ἄγγελοι τὸ μυςήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ὅρα τὴν μβʹ. ἐρωταπόκρισιν τοῦ θείου Μαξίμου ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ „Καὶ ἔκλινεν οὐρανοὺς καὶ κατέβη, κατὰ τὸν ιζʹ. Ψαλμόν· εἰ καὶ μὴ τὸν τρόπον αὐτοῦ ἐγίνωσκον· λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Αἰωνίους δὲ πύλας ἀνοιγῆναι παρακελεύονται, ὡς μηδέποτε τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ὑπανοιγείσας· οὐδεὶς γὰρ ἐκείνας τῶν ἀνθρώπων διεπέρασε πώποτε· ὁ δὲ μέγας Ἠλίας ἀνελήφθη μὲν, ἀλλ᾽ οὐκ εἰς τὸν οὐρανὸν, ἀλλ᾽ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν.

(3) Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει „Ἀποροῦσι μὲν οὖν οἱ δεχόμενοι (Ἄγγελοι: δηλαδὴ οἱ ἀνώτεροι) διὰ τὸ σῶμα καὶ τὰ τοῦ πάθους σύμβολα, οἷς μὴ συγκατελθὼν συνανέρχεται· καὶ διὰ τοῦτο πυνθάνονται· τίς οὗτός ἐςιν; οἱ δὲ παραπέμποντες ἀποκρίνονται, ὅτι Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ, ἐν πᾶσιν οἷς ἀεὶ πεποίηκε καὶ ποιεῖ καὶ τῷ νῦν τροπαίῳ περὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἄλλος δὲ λέγει „Ἐπειδὴ ἀναληφθεὶς εἰς οὐρανὸν ὁ Κύριος, ἀνήγαγεν ἀπὸ γῆς τὸ γήϊνον σῶμα. ἐξενίζοντο αἱ οὐράνιαι δυνάμεις ἑωρακυῖαι σάρκα εἰς οὐρανὸν ἀναβαίνουσαν· καὶ αἱ μὲν δεχόμεναι ἠρώτων· τίς ἐςιν οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἐδώμ: τουτέςι τῶν γηΐνων· καὶ ἐκ Βοσόρ: ἤγουν τῆς σαρκός; αἱ δὲ ἀποκαθιςῶσαι καὶ προπέμπουσαι αὐτόν φασιν· ἐπάρατε πύλας· μείζων ἐςίν· οὐ χωροῦσιν αἱ πύλαι ὑμῶν τὸν Χριςόν· ὑψηλότεραι οὖν γενέσθωσαν, ἵνα τὸν ἐκ τοῦ παθεῖν ὑψηλότερον δέξωνται (παρὰ τῷ Νικήτᾳ.) ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „Καί μοι μηδεὶς θαυμαζέτω ἄγνοιαν ἀκούων τῶν ἀοράτων Δυνάμεων· οὔτε γὰρ προΐσασιν, οὔτε ἴσασιν ἅπαντα· μόνη δὲ ἡ θεία φύσις ταύτην ἔχει τὴν γνῶσιν. Ἄγγελοι δὲ καὶ Ἀρχάγγελοι, καὶ αἱ ἄλλαι τῶν ἀοράτων Δυνάμεων συμμορίαι, τοσαῦτα ἴσασιν, ὅσα διδάσκονται.... οὐδὲν οὖν ἀπεικὸς ἀγνοεῖν τὰς ἄνω Δυνάμεις καὶ τῆς Ἀναλήψεως Χριςοῦ τὸ μυςήριον, φύσιν ἀνθρωπίνην ὁρώσας, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ κεκρυμμένην μὴ θεωμένας Θεότητα· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δοίη τις (ὅτι δηλαδὴ ἠγνόουν τὸ μυςήριον τῆς Ἀναλήψεως οἱ Ἄγγελοι) νομιζέτω τοὺς ἐρομένους μὴ ἀγνοοῦντας ἔρεσθαι, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους τῷδε τῷ κηρύγματι τῆς ἐρωτήσεως δηλονότι καὶ ἀποκρίσεως, τοῦ ἀνιόντος διδάσκειν τὴν δεσποτείαν.

Μὲ τοῦτα τὰ λόγια ἀποκρίνουνται πρὸς τοὺς ἀνωτέρω, οἱ κάτωθεν προσάζοντες αὐτοὺς Ἄγγελοι, καὶ λέγουν· ὅτι ὁ Κύριος ὁποῦ ἐσεῖς ἠξεύρετε, αὐτὸς εἶναι ὁ κραταιὸς καὶ δυνατός· καὶ πάλιν λέγουν, ὁ Κύριος εἶναι ὁ δυνατὸς εἰς τοὺς πολέμους· ἡ δὲ ἀναδίπλωσις τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ δυνατὸς, φέρει τοὺς ἀνωτέρω Ἀγγέλους εἰς τὸ νὰ γνωρίσουν τὸν ἀναλαμβανόμενον· ἐνταυτῷ δὲ ἡ ἀναδίπλωσις, καὶ μεγαλύνει τὴν νίκην, ὁποῦ ἔκαμεν ὁ ἀναληφθεὶς ἐναντίον τοῦ τυράννου Διαβόλου· τοῦτον γὰρ πολεμήσας κατέβαλε, καὶ μὲ τὸν Σταυρὸν, ὡσὰν μὲ δόρυ καὶ κοντάρι, κατεκοντάρευσεν αὐτὸν καὶ ἐθανάτωσεν.

„Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ „ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύ„σεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης.

Οἱ Ἄρχοντες τοῦ δευτέρου Οὐρανοῦ: ἤτοι τοῦ ςερεώματος, ἀκούσαντες ἐκεῖνα, ὁποῦ εἶπον οἱ τὸν Χριςὸν διακονοῦντες Ἄγγελοι, καὶ μαθόντες καὶ χαροποιηθέντες διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, παρέδραμον τὰς φυλακὰς ὁποῦ εἶχον· προσάζουσι δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν πυλῶν τοῦ πρώτου Οὐρανοῦ: ἤτοι τοῦ ὑπὲρ τὸ ςερέωμα, μὲ τὰ λόγια ταῦτα.

„Τίς ἐστιν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δό„ξης;

Ἀκούσαντες οἱ τοῦ πρώτου Οὐρανοῦ Ἄγγελοι, τὰ ἀνωτέρω λόγια τῶν τοῦ κατωτέρου Οὐρανοῦ: ἤτοι τοῦ ςερεώματος, ἀρχόντων Ἀγγέλων, ὁποῦ τοὺς ἐπρόσαζον, ἀποροῦσι παρομοίως καὶ ἐκεῖνοι· ὅθεν καὶ ἐρωτῶσι τοὺς προσάζοντας αὐτοὺς, μὲ τὰ λόγια ταῦτα.

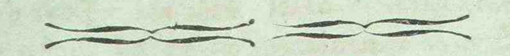
„Κύριος τῶν δυνάμεων, αὐτός ἐστιν ὁ „Βασιλεὺς τῆς δόξης.

Ταύτην τὴν ἀπόκρισιν δίδουσιν οἱ τοῦ ςερεώματος Ἄγγελοι, πρὸς τοὺς Ἀγγέλους τοῦ πρώτου Οὐρανοῦ· καὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ δυνατὸς Κύριος καὶ χορηγὸς τῶν δυνάμεων, αὐτὸς εἶναι ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης· ἢ καὶ ὁ Δεσπότης τῶν δυνάμεων, αὐτὸς εἶναι ὁποῦ ὠνομάσαμεν ἡμεῖς βασιλέα τῆς δόξης.

Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι προσαρμόζουσι τὸν παρόντα Ψαλμὸν, καὶ τὸν προτίτερον, εἰς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας σκλαβωμένους εἰς τὴν Βαβυλῶνα· καὶ τὸν μὲν πρότερον Ψαλμὸν προσαρμόζουσιν, ἀφ᾽ οὗ ἐγύρισαν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνος διηγεῖται χαρμόσυνα· τοῦτον δὲ τὸν Ψαλμὸν προσαρμόζουν, ὅταν ἦτον ἀκόμη εἰς τὴν σκλαβίαν· ἕνα μὲν, διὰ τὶ παρηγορεῖ τὰ ἐν τῇ σκλαβίᾳ τούτων λυπηρά· καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τὶ διδάσκει νὰ μὴ λυποῦνται διὰ τὸν ξένον τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκονται· ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς εἶναι Κύριος ὅλης τῆς γῆς· καὶ ἐπειδὴ κάθε ἕνας δύναται εἰς κάθε τόπον νὰ εὐαρεστήσῃ τῷ Θεῷ· ἐλέγχονται ὅμως οἱ Ἰουδαῖοι φανερὰ, ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν Ψαλμῶν· ἐπειδὴ ἂν ἦτον, καθὼς αὐτοὶ λέγουσιν, ἔπρεπεν ὁ Ψαλμὸς ἐκεῖνος νὰ βαλθῇ ὕςερα ἀπὸ τοῦτον, ὡσὰν ὁποῦ διηγεῖται τὰ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν χαροποιά· ἐλέγχονται δὲ καὶ ἀπὸ τὰ ῥητὰ τοῦ Ψαλμοῦ ἐκείνου· ἐπειδὴ, ποῦ φαίνεται ὅτι τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἔμεινεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους εἰς ὅλην τους τὴν ζωὴν, καθὼς ὁ Ψαλμὸς ἐκεῖνος λέγει „Καὶ τὸ ἔλεός σου, φησὶ, καταδιώξει με πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου; ποίας δὲ πύλας αἰωνίους ἔχουσι τὰ Ἱεροσόλυμα, καθὼς ὁ Ψαλμὸς οὗτος λέγει; διὰ νὰ ἀφήσω τὰς ἄλλας ἀποδείξεις. (1)

ΨΑΛ-

(1) Σημείωσαι, ὅτι ὁ θεῖος Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων λέγει, ὅτι τὸ „Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν· τὸ ἔλεγε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσάζον τοὺς Ἀγγέλους νὰ ἀνοίξουν τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ· ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος λέγει „Σὺ δέ μοι ὅρα, ὅτι δὶς λέγει τὸ, ἄρατε πύλας· ᾗ τῷ διπλῷ τῆς ἐρωτήσεως, διπλῆν δίδωσι τὴν ἀπόκρισιν.

ΨΑΛΜΟΣ ΚΔ'. ΚΑΘΙΣΜΑ Δ'.

„ Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Μερικοὶ λέγουν, ὅτι ὁ Δαβὶδ γράφει τὸν Ψαλμὸν τοῦτον παρακαλεστικὸν πρὸς τὸν Θεόν· ὅστις ἁρμόζει εἰς ὅλους ἐκείνους, ὁποῦ ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸν εἰς τὰς ἀνάγκας των· καὶ διδάσκει αὐτοὺς πῶς πρέπει νὰ κάμνουν τὴν πρὸς Θεὸν δέησίν τους· τίποτε ὅμως δὲν ἐμποδίζει, τὸ νὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Δαβὶδ τὸν Ψαλμὸν τοῦτον προηγουμένως διὰ λόγου του· ὅταν δηλαδὴ ἐπολεμεῖτο ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἐδιηγεῖτο τὰ εἰς αὐτὸν συμβάντα, κατὰ τὸν Θεοδώριτον. (1)

1: Πρὸς σὲ Κύριε, ἦρα τὴν ψυχήν μου.

Εἰς ἐσένα, λέγει, Κύριε, ὕψωσα τὴν ψυχήν μου, χωρίσας αὐτὴν ἀπὸ τὰ γήϊνα· ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι κἀμμία ὠφέλεια καὶ σωτηρία.

2: Ὁ Θεός μου ἐπὶ σοὶ πέποιθα, μὴ κα-
„ ταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐπειδή, λέγει, ἤλπισα ὅλως δι' ὅλου εἰς ἐσένα Θεέ μου, διὰ τοῦτο μή με ἀφήσῃς νὰ ἐντραπῶ, τόσον εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα, ὅσον καὶ εἰς τὸν μέλλοντα· ἤτοι πάντοτε· θέλω δὲ καταισχυνθῶ, ἐὰν μείνω ἀβοήθητος ἀπὸ λόγου σου. (2)

„ Μηδὲ καταγελασάτωσάν με οἱ ἐχθροί
„ μου.

Ἂς μή με περιγελάσουν, λέγει, Κύριε, οἱ αἰσθητοὶ καὶ νοητοὶ ἐχθροί μου· θέλουν δέ με καταγελάσουν, ἀνίσως καὶ μὲ νικήσουν.

3: „ Καὶ γὰρ πάντες οἱ ὑπομένοντές σε οὐ
„ μὴ καταισχυνθῶσιν.

Ὅσοι λέγει, σὲ ὑπομένουν Κύριε: ἤγουν προσμένουν τὴν βοήθειάν σου, δὲν καταισχύνονται· εἰς πάμπολλα γὰρ μέρη τῶν Ψαλμῶν, τοιοῦτον σημαινόμενον ἔχει τὸ ὑπομένω, ἀντὶ τοῦ, ἀναμένω, ἐκδέχομαι· καθὼς καὶ ὁ Ἀκύλας ἡρμήνευσεν· ὁποῖος γὰρ προσμένει τὸν Θεὸν βοηθόν του, αὐτὸς δὲν θέλει ἐντραπῇ· ἐπειδὴ καὶ θέλει ἐπιτύχῃ τῆς ποθουμένης τοῦ Θεοῦ βοηθείας.

„ Αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἀνομοῦντες δια-
„ κενῆς.

Ἀλ-

σιν· καὶ τὴν αἰτίαν μάνθανε, ὅτι ὁ ἀναβάς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ καταβάς· τὸ μὲν οὖν πρῶτον, ἀρθῆναι ταῖς πύλαις διεκελεύσατο, ἵνα τὴν τοῦ μονογενοῦς ἐνδείξηται κάθοδον· μετὰ δὲ τὴν οἰκονομίαν, ἵνα δηλώσῃ αὐτοῦ καὶ τὴν ἄνοδον, πάλιν τὰς ὁμοίας φωνὰς διεξέρχεται, καὶ τῶν πυλῶν ἐπισπεύδει τὴν ἔπαρσιν, ἵνα ὁ καταβὰς ἄσαρκος, ἀνέλθῃ μετὰ σαρκός (παρὰ τῷ Νικήτᾳ)

(1) Κατὰ δὲ τὸν Κύριλλον, ὁ Ψαλμὸς οὗτος λέγεται καὶ ἐκ προσώπου τῶν Ἐθνῶν· τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Ἀθανάσιος.

(2) Ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει „ Ἔοικεν ἀποσπαφεὶς τὰ γήϊνα μετέωρος ἀρθῆναι, καὶ πλησίον γενέσθαι Θεοῦ· τοῦτο δέ μοι φησὶ γέγονε διὰ τὸ θαῤῥεῖν ἐπὶ σοί, τοιγαροῦν καὶ παῤῥησίας πλησθείς, ὡς ἴδιον κτῆμα καλεῖ τὸν Θεὸν λέγων· ὁ Θεός μου· καὶ τὸ μὲν ἆραι πρὸς σὲ τὴν ψυχήν μου, τῆς ἐμῆς προαιρέσεως· τὸ δὲ ῥυσθῆναι, τῆς σῆς ἀνεῖναι ῥοπῆς. (παρὰ τῇ ἐκδεδομ. Σειρᾷ)

Ἄλλοι μὲν ἁμαρτάνουσιν, ἀπὸ περίστασίν τινα καὶ συναρπαγὴν κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ἄλλοι δὲ, ἀπὸ φυσικὴν ἀσθένειαν· ὅσοι δὲ ἁμαρτάνουν χωρὶς αὐτὰς τὰς αἰτίας, αὐτοὶ διακενῆς ἁμαρτάνουν· ἤτοι χωρὶς κἀμμίαν εὐλογοφανῆ πρόφασιν· ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν πολλήν τους κακίαν καὶ πονηρὰν γνώμην· καθὼς ἦσαν ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐπολέμουν τὸν Δαβὶδ, εἴτε οἱ ὁρατοὶ ἐχθροὶ ἄνθρωποι, εἴτε οἱ ἀόρατοι Δαίμονες· ἐπειδὴ ματαίως, καὶ χωρὶς κἀμμίαν αἰτίαν ἐπολέμουν αὐτὸν, ὁποῦ δὲν τοὺς ἀδίκησε τίποτε. (1)

4: „Τὰς ὁδούς σου Κύριε, γνώρισόν μοι, „καὶ τὰς τρίβους σου δίδαξόν με.

Ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα λέγει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ μὲ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς τρίβους, καὶ μὲ τὸ γνώρισον καὶ δίδαξον· καθὼς συνηθίζει νὰ κάμνῃ τοῦτο καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα ῥητὰ τῶν Ψαλμῶν· ποιεῖ δὲ τοῦτο, διὰ νὰ φανερώσῃ μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις τὸν πολὺν πόθον τῆς καρδίας του· ὁδοὶ λοιπὸν καὶ τρίβοι, εἶναι ὅλα, ὅσα εἶναι ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν· διὰ τὶ ὁποῖος περιπατεῖ διὰ μέσου αὐτῶν τῶν θεαρέστων, καὶ πράττει αὐτὰ, αὐτὸς ἀπλανῶς πηγαίνει εἰς τὸν Θεόν· εὔχεται δὲ ὁ Δαβὶδ νὰ διδαχθῇ τὰ τοιαῦτα θεάρεστα, διὰ τὴν ἀκρίβειαν ὁποῦ ἔχουν· ἐπειδὴ ὅσοι εἶναι ἄξιοι, αὐτοὶ ἀμέσως ἀπὸ τὸν Θεὸν μανθάνουν ἐκεῖνα, ὁποῦ πρέπει νὰ πράττουν· (2) μερικοὶ δὲ ὁδοὺς καὶ τρίβους ὀνομάζουν, τὰς οἰκονομίας τῶν πραγμάτων, μὲ τὰς ὁποίας ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια κυβερνᾷ τὰ πάντα· ζητεῖ λοιπὸν ὁ Προφήτης νὰ μάθῃ ἀκριβέστερον, μὲ ποίας οἰκονομίας κυβερνοῦνται τὰ πάντα· ἵνα κοντὰ εἰς τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, λάβῃ καὶ τὴν θεωρητικήν· καὶ ὁδοὺς μὲν ὀνομάζουν τὰς καθολικωτέρας οἰκονομίας· τρίβους δὲ, τὰς μερικωτέρας· ἄλλοι δὲ, ὁδοὺς καὶ τρίβους ὀνομάζουν τὰς ἐντολὰς, τὰς ὁποίας ἀφ' οὗ ἔμαθεν ὁ Δαβὶδ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ θείου νόμου, εὔχεται νὰ μάθῃ ταύτας καὶ διὰ τῶν ἔργων· ἵνα ἀναγκασθεὶς νὰ πράττῃ αὐτὰς, τὰς γνωρίσῃ καὶ μὲ τὴν πεῖραν καὶ δοκιμήν, τὰς ὁποίας ἤξευρε πρότερον μὲ μόνον τὸν λόγον καὶ τὴν ψιλὴν γνῶσιν.

5: „Ὁδήγησόν με ἐπὶ τὴν ἀλήθειάν σου.

Ὁδήγησέ με, λέγει, Κύριε, εἰς τὴν ἀλήθειαν· ἵνα μὴ πλανῶμαι μὲ λογισμοὺς ἀνθρωπίνους καὶ ἀπατηλοὺς, προτιμῶντας ἄλλα ἀντ' ἄλλων· τὰ ψευδῆ, ἀντὶ τῶν ἀληθῶν· καὶ τὰ κακὰ, ἀντὶ τῶν καλῶν. (3)

„Καὶ δίδαξόν με· ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ὁ „Σωτήρ μου.

Πῶς ἄρά γε λέγει τοῦτο ὁ Δαβὶδ, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἤξευρε, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι σωτὴρ, καὶ ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἤξευρε καὶ τοῦτο μὲ τὸν λόγον, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ μάθῃ αὐτὸ καὶ μὲ τὸ ἔργον, τότε δὲ θέλει τὸ μάθῃ, ὅταν σωθῇ: ἤτοι λυτρωθῇ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς· τότε γὰρ θέλει εἶναι ἡ ἀπόδειξις ἀληθὴς καὶ ἀναντίρρητος, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι σωτήρ του, ὅταν ἐλπίζωντας εἰς μόνον τὸν Θεὸν, λυτρωθῇ παραδόξως, χωρὶς νὰ τῷ βοηθήσῃ κἀνένας ἄνθρωπος.

„Καὶ σὲ ὑπέμεινα ὅλην τὴν ἡμέραν.

Μὲ

---

(1) Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος, οὕτως αὐτὸ ἑρμηνεύει „Ἀνομοῦσι δὲ κἀκεῖνοι διακενῆς. ὅσοι πρὸς τῇ κακίᾳ, καὶ ἄνοιαν ἐγκαλοῦνται, οὐδὲ εἰδότες ἀδικεῖν ὃ σπουδάζουσι· Σημειοῦμεν ὅτι, ἀντὶ τοῦ ἀνομοῦντες, ἄλλος εἶπεν, οἱ ἀποστατοῦντες· καὶ ἄλλος, οἱ ἀπιστοῦντες· (ἐν τῷ Ἑξαπλῷ παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Κύριλλος δὲ ὁ Ἀλεξανδρείας λέγει ὁδοὺς, τὰ Εὐαγγελικὰ θεσπίσματα καὶ τοὺς τρόπους τῆς ἁγιοπρεποῦς πολιτείας, τὰ ὁποῖα ζητεῖ νὰ μάθῃ ὁ ἐξ Ἐθνῶν λαὸς, ὁ πάλαι τρέχων εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ θελήματα τοῦ Διαβόλου.

(3) Ἄλλος· „Πᾶς ὁ τῆς ἀρετῆς ἐργάτης ἀμφότερα ταῦτα μαθεῖν ἐπιθυμεῖ, τὰς ὁδοὺς τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς (ὡς εἶπεν ἀνωτέρω δηλαδὴ ὁ Δαβὶδ) ἵνα ταύτας τρίψῃ καὶ περιπατήσῃ, καὶ τῆς ἀληθείας τὴν θεωρίαν· ἵνα μετὰ τῆς ἐπαινουμένης πολιτείας, καὶ δόγματα ἔχῃ ὀρθά.

Μὲ τὸ ἔργον, λέγει, δίδαξόν με Κύριε, πῶς εἶσαι Θεὸς ὁποῦ μὲ σώζεις· καὶ πῶς ἀληθῶς σὲ ἐπρόσμεινα βοηθόν μου, καὶ δὲν ἐφάνηκαν ψευδεῖς αἱ ἐλπίδες μου· τὸ δὲ ὅλην τὴν ἡμέραν συνειθίζει νὰ λέγῃ ὁ Δαβὶδ εἰς πολλὰ μέρη, ἀντὶ τοῦ πάντοτε· καὶ ἄλλως δὲ, ὅλην τὴν ἡμέραν ὀνομάζουσιν οἱ Ἑβραῖοι, ὅλην τὴν ζωήν τους· ἐπειδὴ κοιμώμενοι τὴν νύκτα, δὲν νομίζουν ὅτι ζῶσι, καθ' ὅτι ὁ ὕπνος εἶναι ἕνας πρόσκαιρος θάνατος· δύναται δὲ τὰ ἀνωτέρω ῥητὰ νὰ ἐξηγηθοῦν καὶ κατὰ ἀναγωγὴν εἰς τὸν Χριστὸν· ἐπειδὴ ὁ Προφήτης Δαβὶδ προεῖδε τὴν ἐνανθρώπησιν αὐτοῦ, μὲ τοὺς προφητικούς του ὀφθαλμοὺς· καὶ διὰ τοῦτο παρακαλεῖ ἐδῶ νὰ μάθῃ καθαρώτερα, ποίας ὁδοὺς καὶ οἰκονομίας ἔχει νὰ κάμῃ ὁ Χριστὸς, ὅταν σαρκωθῇ· ἀλήθεια δὲ τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ διδασκαλία του· τὴν ὁποίαν παρακαλεῖ νὰ μάθῃ ὁ Δαβὶδ· ὅθεν καὶ ὁ Κύριος εἶπεν ἐν Εὐαγγελίοις „ Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια· (Ἰω. ιδ. 6.) καὶ πάλιν „ Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν ' Ἰω. ις. 7.) λέγει λοιπὸν ὁ Προφήτης· δίδαξόν με Κύριε, τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ὁποῦ εἶπον ἀνωτέρω· καὶ ἐκεῖ ποιοῦμεν σιγμήν· ἔπειτα κάμνοντες ἄλλην ἀρχὴν, ἀναγινώσκομεν τὸ ἀκόλουθον· ἤγουν τὸ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ὁ Σωτήρ μου· ἐπληροφορήθην, λέγει, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Θεὸς ὁ Σωτήρ μου: ἤγουν ὁ Ἰησοῦς· ἐπειδὴ Ἰησοῦς, Σωτὴρ ἑρμηνεύεται· καὶ ἀληθῶς ἔσωσε τὸν Δαβὶδ ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἐκατέβη εἰς τὸν Ἅδην, καὶ ἐλύτρωσεν αὐτὸν ἀπὸ ἐκεῖ· ἐσένα λοιπὸν, λέγει, Κύριε, πάντοτε προσμένω νὰ ἔλθῃς, καὶ ποτὲ δὲν ἀπελπίζομαι τὸν ἐρχομόν σου.

„ Μνήσθητι τῶν οἰκτιρμῶν σου Κύριε,
„ καὶ τὰ ἐλέη σου, ὅτι ἀπὸ τοῦ αἰῶνος
„ εἰσιν.

Ἐνθυμήσου, λέγει, Κύριε, ὅτι εἶσαι οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ἀπὸ τοῦ αἰῶνος· ἤτοι πάντοτε καὶ κατὰ φύσιν· τὰ ἐλέη δὲ, ἀδιαφόρως εἰς πτῶσιν αἰτιατικὴν ἔγραψαν οἱ ἑρμηνευταὶ τῆς γραφῆς· ἢ διὰ τὶ καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ γλῶσσα τοιαύτην πτῶσιν εἶχεν· ἢ καὶ διὰ τὶ οἱ παλαιοὶ εἶχον ἄδειαν νὰ ἀλλάζουσι τὰς λέξεις καὶ τὰς συντάξεις αὐτῶν· καθὼς εὑρίσκομεν τοῦτο εἰς πολλά· (1) ἐνθυμήσου δὲ εἶπεν, ὄχι διὰ τὶ ἀλησμόνησεν ὁ Θεὸς· ἀλλὰ διὰ τὶ φαίνεται εἰς ἡμᾶς πῶς ἀλησμονεῖ, ὅταν ἀργοπορῇ νὰ μᾶς βοηθήσῃ.

7: „ Ἁμαρτίας νεότητός μου, καὶ ἀγνοίας
„ μου μὴ μνησθῇς.

Βλέπε ἐδῶ ἀγαπητὲ, πῶς ὁ Δαβὶδ, ὅταν ἔγινε τέλειος ἄνδρας, τότε παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ τῷ συγχωρήσῃ καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἐκεῖνα ὁποῦ ἔπραξεν, ὅταν ἦτον εἰς τὴν νεότητά του, καὶ εὑρίσκετο εἰς ἀγνωσίαν· ἀγκαλὰ καὶ ἡμεῖς τὴν σήμερον, τελείως δὲν συλλογιζόμεθα τὰ τοιαῦτα ἐν νεότητι καὶ ἀγνοίᾳ ἁμαρτήματά μας· διὰ τὶ δὲ, δὲν ἐπαρακάλεσε τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὰ ἁμαρτήματα, ὁποῦ ἔπραξεν ἐν γνώσει; ὅτι ἐκεῖνα μὲν τὰ ἐν νεότητι καὶ ἀγνοίᾳ, μὲ προσευχὴν μόνην συγχωροῦνται· τὰ δὲ ἐν γνώσει γινόμενα, χρειάζονται καὶ τὴν διὰ πράξεως, καὶ κακοπαθείας σωματικῆς μετάνοιαν εἰς τὸ νὰ συγχωρηθοῦν. (2)

„ Κατὰ τὸ ἔλεός σου μνήσθητί μου σύ.

Καθὼς, λέγει, τὸ ἔλεός σου εἶναι μέγα καὶ πολὺ, ἔτζι καὶ σὺ ἐνθυμήσου μου Κύριε μὲ πολὺ

---

(1) Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀττικοὶ, τὰ μετὰ γενικῆς συντασσόμενα ῥήματα, συνέταττον μὲ αἰτιατικήν· οἷον, γεύομαι γάλα, καὶ ἄλλα ὅμοια.

(2). Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης „ Πάντα τὸν παρόντα βίον ἀγωνίζεσθαι χρὴ, ἐκ πρώτης ἡλικίας ἀρξάμενον εὐθέως καὶ δεκαετῆ γεγονότα· ἐξ ἐκείνης γὰρ ἀνάγκη τῆς ἡλικίας ἀπαιτεῖσθαι τῶν ἁμαρτημάτων τὰς εὐθύνας· καὶ δηλοῖ τὰ καταβρωθέντα ὑπὸ τῶν ἄρκτων παιδία ἐπὶ τοῖς εἰς τὸν Ἐλισσαῖον σκώμμασιν· ἔφη δὲ καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος, ἑρμηνεύων τὸ, ἀγνοίας „ Πᾶσα ἁμαρτία ἐξ ἀφροσύνης· κἂν τις γηραιὸς ὢν ἁμαρτάνῃ, αὐτὸ τοῦτο νεωτερικὸν ποιεῖ καὶ ἀφρονέστατον, ὅτι ἁμαρτάνει· διὸ καὶ νέος ὁ τοιοῦτος λέγεται, ὡς ἐκεῖνος ὁ ἐν Εὐαγγελίοις ἄσωτος. νεώτερος γὰρ υἱὸς κἀκεῖνος ὠνόμασαι· εἶπε δὲ καὶ ὁ Ὠριγένης „ Νεότητος ἁμάρτημα τὸ τοῦ ἤθους ἄστατον, ὅτε τὶς ἀγνοῶν ἁμαρτάνει.

ἔλεος· ἤγουν ἐνθυμήσου νὰ μὲ ἐλεήσῃς, καὶ ὄχι νὰ μὲ κολάσῃς. (1)

„Ἕνεκεν τῆς χρηστότητός σου Κύριε.

Ἐνθυμήσου, λέγει, νὰ μὲ ἐλεήσῃς Κύριε, ἐπειδὴ ἐσὺ εἶσαι κατὰ φύσιν χρηστὸς καὶ ἀγαθός· ἀγκαλὰ καὶ κινῆσαι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐδικήν σου φύσιν, εἰς τὸ νὰ μᾶς κολάζῃς διὰ τὰς ἁμαρτίας μας.

8: „Χρηστὸς καὶ εὐθὺς ὁ Κύριος.

Χρηστὸς μὲν εἶναι ὁ Κύριος, διὰ τὶ μᾶς ἐλεεῖ· εὐθὺς δὲ εἶναι, διὰ τὶ δικαίως παιδεύει τὰς ἁμαρτίας· εὐθὺς γὰρ ἐδῶ λέγεται ἐκεῖνος, ὁποῦ εἶναι ὀρθὸς καὶ δίκαιος εἰς τὰς κρίσεις καὶ ἀποφάσεις του, κατὰ τὸν Θεοδώριτον.

„Διὰ τοῦτο νομοθετήσει ἁμαρτάνον-
„τας ἐν ὁδῷ.

9: „Ὁδηγήσει πραεῖς ἐν κρίσει.

Ἐπειδὴ, λέγει, καὶ ὁ Θεὸς εἶναι ἐλεήμων καὶ ὀρθὸς εἰς τὰς κρίσεις του, βέβαια θέλει νομοθετήσει: ἤγουν θέλει βάλει ὑποκάτω εἰς τὸν νόμον, καὶ θέλει τιμωρήσει τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐν ὁδῷ: ἤτοι ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ· ταύτην γὰρ ὀνομάζει ἐδῶ ὁδὸν καὶ ςράταν· ἐπειδὴ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην· θέλει ὁδηγήσει δὲ τοὺς πραεῖς, διὰ νὰ μὴν πλανηθοῦν ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν· ἐν κρίσει δέ: ἤγουν μετὰ κρίσεως δικαίας, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ εἶναι ἄξιοι ὁδηγίας· νοεῖται δὲ καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον τὸ, νομοθετήσει: ἤγουν ὅτι θέλει βάλει ὁ Θεὸς νόμους εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ἀδιαφόρως δὲ ἐδῶ εὑρίσκεται ἡ σύνταξις τοῦ νομοθετήσει· ἀντὶ γὰρ νὰ εἴπῃ, ἁμαρτάνουσι, μὲ δοτικὴν, εἶπεν, ἁμαρτάνοντας, μὲ αἰτιατικήν· εὐθυτάτου δὲ καὶ δικαιωτάτου εἶναι ἴδιον, τὸ νὰ νομοθετῇ, ὄχι διὰ νὰ παιδευθῇ ὁ ἁμαρτάνων, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθωθῇ· ταῦτα δὲ τὰ ῥητὰ ἀνάγονται καὶ εἰς τὸν Χριςὸν, ὁ ὁποῖος ἐνομοθέτησεν εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας τὴν ὁδὸν ἐκείνην καὶ πολιτείαν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς πρῶτος ἐπεριπάτησε καὶ ἐπολιτεύθη· ὥςε ὁποῦ, ἐκεῖνοι ὁποῦ περιπατοῦν αὐτὴν, πλέον νὰ μὴν ἁμαρτάνουν· ὡδήγησε δὲ καὶ τοὺς πραεῖς ὁ Χριςὸς, μὲ τὸ νὰ ἐμακάρισεν αὐτούς· καὶ διὰ τοῦ μακαρισμοῦ ἐπαρακίνησεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀρετήν· „Μακάριοι γάρ φησιν οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. (Ματθ. έ. 5.)

„Διδάξει πραεῖς ὁδοὺς αὐτοῦ.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν φανερὰ ἐῤῥέθη ἀπὸ τὸν Δαβὶδ διὰ τὸν Χριςὸν καὶ διὰ τοὺς Μαθητάς του· διὰ τὶ καὶ αὐτοὶ πραεῖς ἔγιναν, μὲ τὸ νὰ μὴν ἀντέλεγον εἰς τὸν Χριςόν· ὅθεν καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε· „Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ (Ματθ. ιά. 29.) ἐδίδαξε δὲ τοὺς Μαθητάς του ὁ Κύριος, τὰς ὁδοὺς τῆς ἐδικῆς του πολιτείας· διὰ τὶ οἱ ἴδιοι ἐθεώρησαν αὐτὸν, καὶ ἠκολούθουν εἰς τὰ ἴχνη τῆς πολιτείας του·

10: „Πᾶσαι αἱ ὁδοὶ Κυρίου, ἔλεος καὶ ἀ-
„λήθεια, τοῖς ἐκζητοῦσι τὴν διαθή-
„κην αὐτοῦ καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ.

Ὁδοὺς ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὰς ἐντολὰς τοῦ παλαιοῦ Νόμου, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἔλεος καὶ ἀλή-

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „Ἡμέρως φησὶν ἀεὶ ϗ φιλανθρώπως τοὺς ἀνθρώπους οἰκονομεῖς· ταύτης ϗ νῦν ἀπολαῦσαι τῆς ἀγαθότητος ἱκετεύω, ϗ μνήμην σοι γενέσθαι τῆς σῆς φιλανθρωπίας μὴ τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας· ϗ τὴν ἐμὴν δὲ μνήμην ποιούμενος Δέσποτα. φιλοικτιρμόνως ποίησαι, μὴ δικαίως· τοῦτο γὰρ ϗ ἐν τοῖς ῥητοῖς παρεκάλεσε· κατὰ τὸ ἔλεός σου μνήσθητί μου σύ; μὴ τῆς ἁμαρτίας μου, ἀλλ' ἐμοῦ μνήσθητι φιλανθρώπως· εἶπε δὲ ϗ ἄλλος „Κατὰ φύσιν ἵλεως ὢν ὁ Θεὸς ϗ ἀγαθὸς σύμφυτον ἔχει χρηστότητα, ἧς ἕνεκα σὺν ἐλέῳ μνημονεύει τοῦ μετανοοῦντος (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

λήθεια κοντὰ εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἐρευνοῦν τὸν Θεϊκὸν Νόμον· ἐπειδὴ καὶ φαίνεται, ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεῶντας τοὺς ἀνθρώπους, ἐνομοθέτησεν αὐτάς· καὶ ὅτι αὐταὶ ἀληθεύουσιν εἰς ὅσα λέγουσι· διὰ τὶ ἐπροσάχθησαν ἀπὸ νομοθέτην ἀληθινὸν, τὸν Θεόν· τὸν Νόμον δὲ ὠνόμασε, καὶ διαθήκην, καὶ μαρτύρια· διαθήκην μὲν, διὰ τὶ διέθετο: ἤτοι διέταξεν αὐτὸν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ· μαρτύρια δὲ, διὰ τὶ διεμαρτύρατο ἐν τῷ Νόμῳ· καθὼς ἐξηγήσαμεν εἰς τὸν ιζ΄. Ψαλμὸν στίχ. 22. ἐπὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ σαφὴς εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ ῥητοῦ· ἐπειδὴ ὅλαι αἱ στράται τῆς ἐπὶ γῆς τοῦ Χριστοῦ πολιτείας, ἦτον ἔλεος καὶ ἀλήθεια εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἐκζητοῦν τὴν καινὴν Διαθήκην τοῦ Εὐαγγελίου του· ἤτοι εἰς τοὺς πιστεύοντας τὴν διδασκαλίαν του, καὶ τὰς δι᾽ αὐτὸν γενομένας μαρτυρίας τῶν Προφητῶν· εἰς ὅλην γὰρ τὴν πολιτείαν του ὁ Κύριος ἠλέει τοὺς ἀνθρώπους, εὐεργετῶν αὐτοὺς, καὶ ἀλήθευε, διδάσκων αὐτούς. (1)

11: „Ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου Κύριε, καὶ „ἱλάσθητι τῇ ἁμαρτίᾳ μου· πολλὴ γάρ „ἐστι.

Περιττὸς εἶναι ἐδῶ ὁ καὶ σύνδεσμος· ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἰδίωμα τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, νὰ μεταχειρίζεται τὸν καὶ περιττῶς· λέγει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅτι ἐπειδὴ ἐσὺ Κύριε, ὀνομάζεσαι ἐλεήμων καὶ ἀγαθὸς, διὰ τοῦτο γενοῦ ἵλεως εἰς τὴν ἁμαρτίαν μου· ἤγουν εἰς τὴν ἁμαρτίαν ὁποῦ ἐποίησα μὲν πρότερον, ἔπαυσα ὅμως καὶ ἔκαμα ἀπὸ αὐτὴν ἀποχήν· ἐπειδὴ καὶ ἡ ἁμαρτία μου αὐτὴ εἶναι πολλὴ, κατὰ σύγκρισιν τῆς καθαρότητος, ὁποῦ χρεωστῶ νὰ φυλάξω· τοῦτο τὸ ῥητὸν ἁρμόζει νὰ λέγεται καὶ εἰς τὸν Χριστόν· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὀνομάζεται ἀμνὸς, ὁποῦ αἴρει: ἤγουν ὁποῦ ἐξαλείφει τὰς ἁμαρτίας τοῦ Κόσμου. (2)

12: „Τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος „τὸν Κύριον;

Ἤτοι σπάνιος εἶναι, λέγει, νὰ εὑρεθῇ ἄνθρωπος, ὁποῦ νὰ φοβῆται τὸν Κύριον· ἐὰν δὲ εὑρεθῇ τοιοῦτος, ἄκουσον ποῖαι ἀμοιβαὶ ἐπαγγέλλονται νὰ δοθοῦν εἰς αὐτόν.

„Νομοθετήσει αὐτῷ ἐν ὁδῷ, ᾗ ᾑρε„τίσατο.

Διάφοραις εἶναι ἡ στράταις τῶν σωζομένων· ἤγουν ἡ πολιτείαις καὶ ζωαῖς αὐτῶν κατὰ τὸν Θεοδώριτον· διὰ τὶ ἄλλη μὲν εἶναι ἡ ζωὴ τῶν κοινοβιατῶν· ἄλλη δὲ εἶναι ἡ ζωὴ τῶν ἀναχωρητῶν καὶ ἡσυχαστῶν· ἄλλη εἶναι ἡ ζωὴ τῶν πρακτικῶν· ἄλλη, ἡ τῶν θεωρητικῶν· καὶ ἄλλη ἄλλων, ἄλλως ἔχουσα· ὅλαι δὲ αἱ ζωαὶ αὐταὶ, φέρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν Θεόν· ὁποίαν λοιπὸν ζωὴν ἀπὸ αὐτὰς διαλέξῃ ἐκεῖνος, ὁποῦ φοβεῖται τὸν Θεὸν, εἰς αὐτὴν γίνεται ὁ Θεὸς διδάσκαλος αὐτοῦ, διδάσκοντάς του τὶ πρέπει νὰ κάμνῃ (3) καθὼς ἀνωτέρω ἐρ-

---

(1) Ἔφη δὲ ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος „ Οἱ τοίνυν ἐξ Ἐθνῶν κεκλημένοι διὰ τῆς πίστεως, ὡς ἤδη σοφισθέντες διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐλλάμψεως, ϗ τὰ Εὐαγγελικὰ συνιέντες θεσπίσματα, φασὶν, ὅτι πᾶσαι αἱ ὁδοὶ Κυρίου ἔλεος εἰσὶ ϗ ἀλήθεια· οὐ κατὰ τὸν Μωσέως νόμον, ἀποτομία ϗ σκιά· οὔτε γὰρ ἔλεος ἦν τοῖς τὰς Μωσέως παραβαίνουσιν ἐντολάς· ἀπέθνησκον γὰρ ἄνευ οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν· οὔτε μὴν ἦσαν ἀλήθεια τὰ νομικά· σκιὰ γὰρ ϗ τύπος ὁ νόμος ἦν.

(2) Ἄλλος δέ φησιν (ὁ Κύριλλος ἴσως) ἵλεως ἔσῃ, οὐ δι᾽ ἡμᾶς μᾶλλον· οὐ γάρ τι μέτεστιν ἡμῖν τῶν ἱερῶν αὐχημάτων, οὐδὲ γεγόναμέν ποτε τοιοῦτοι, ὥστε ϗ ἐλεεῖσθαι πρέπειν· ἀλλ᾽ ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου· τουτέστι διὰ τὴν σαυτοῦ δόξαν· τὸ γὰρ ὄνομα ἐνταῦθα τὴν δόξαν δηλοῖ, ὡς τὸ „ Αἱρετὸν ὄνομα καλὸν, ἢ πλοῦτος πολύς· ἄλλοι δὲ λέγουσι τὴν ἁμαρτίαν πολλὴν, καθ᾽ ὃ αὐτὴ εἶναι σχεδὸν ἄπειρος, οὐ καθ᾽ ἑαυτὴν, ἀλλὰ διὰ τὶ ἐναντιοῦται εἰς τὸν ἄπειρον Θεόν.

(3) Προσθέττει δὲ ὁ Θεοδώριτος ϗ ταῦτα „ Οὕτως ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς, Τελώναις μὲν ἐρομένοις τί δεῖ πρᾶξαι, παρῄνεσε μηδὲν πλέον τοῦ διατεταγμένου λαβεῖν· στρατιώταις δὲ, τὸ μηδένα διασεῖσαι, ἀλλ᾽ ἀρκεῖσθαι τοῖς ὀψωνίοις τουτέστι τῇ ἀφωρισμένῃ τροφῇ· οὕτως ὁ θεῖος Ἀπόστολος ϗ οἰκέταις ϗ δεσπόταις, ϗ παισὶ ϗ πατράσι, ϗ γυναιξὶ ϗ ἀνδράσι καταλλήλους τέθεικε νόμους.

ἑρμηνεύσαμεν τὸ, νομοθετήσει· φόβον δὲ Θεοῦ πρέπει νὰ νοήσῃς, ὄχι τὸν ἁπλῶς λεγόμενον, ἀλλὰ τὸν ἐγκάρδιον καὶ ὁλόψυχον.

13: „Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν ἀγαθοῖς αὐλισθή-
„σεται.

Ἡ ψυχὴ, λέγει, τοῦ φοβουμένου τὸν Κύριον, ὅταν εὐγῇ ἀπὸ τὸ σῶμα διὰ τοῦ θανάτου, θέλει εὑρεθῇ εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ὀφθαλμὸς ἀνθρώπου δὲν εἶδε, καὶ αὐτὶ δὲν τὰ ἤκουσεν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος.

„Καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ κληρονομήσει
„γῆν.

Ἐπειδὴ εἰς τοὺς Ἑβραίους ἦτον ἐπιθυμητὸν πρᾶγμα τὸ νὰ κάμνουν παιδία, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ ἐδῶ μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς γεννήσεως τῶν παιδίων, παρακινεῖ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ νὰ φοβοῦνται τὸν Θεὸν, λέγων· ὅτι οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν ἔχουν νὰ ἀποκτήσουν παιδία πολλὰ, τὰ ὁποῖα μέλλουν νὰ κληρονομήσουν τὴν γῆν καὶ τὰ ὑποστατικὰ, ὁποῦ ἔχουν οἱ γονεῖς των· νοεῖται δὲ καὶ σπέρμα νοητὸν, ἡ διδασκαλία, καὶ οἱ ταύτην διδασκόμενοι μαθηταί· ὅθεν λέγει ὁ Δαβὶδ, ὅτι ὄχι μόνος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον θέλει σωθῇ, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ Πνεῦμα υἱοὶ καὶ μαθηταί του, θέλουν κληρονομήσουν τὴν γῆν τῶν πραέων.

14: „Κραταίωμα Κύριος τῶν φοβουμένων
„αὐτόν.

Κραταίωμα, λέγει, γίνεται ὁ Κύριος ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, ὁποῦ τὸν φοβοῦνται: ἤγουν δύναμις καὶ τειχόκαστρον.

„Καὶ ἡ Διαθήκη αὐτοῦ δηλώσει αὐ-
„τοῖς.

Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, λέγει, θέλει φανερώσει εἰς τοὺς φοβουμένους τὸν Κύριον· ποῖον; δηλαδὴ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι κραταίωμα τῶν φοβουμένων αὐτόν· τοῦτο γὰρ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ὑπόσχεται· ἡ διαθήκην νόησον τὴν ἀπὸ Θεοῦ ἀμέσως ἀποκαλυπτομένην συμβουλὴν, ἥτις φανερόνει εἰς τοὺς θεοφοβουμένους, τί πρέπει νὰ κάμνουσι· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ σαφηνίζει εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν γνῶσιν τῶν θείων μυστηρίων (1) τὸ ὁποῖον τοῦτο κάμνει καὶ ὁ νόμος, ἀποκαλύπτων τὰ ἀπόκρυφα μυστήρια εἰς τοὺς καθαρῶς ἀναγινώσκοντας αὐτὸν, καὶ φυλάττοντας τὰ προστάγματά του.

15: „Οἱ ὀφθαλμοί μου διὰ παντὸς πρὸς
„τὸν Κύριον, ὅτι αὐτὸς ἐκσπάσει ἐκ
„παγίδος τοὺς πόδας μου.

Οἱ νοητοὶ ὀφθαλμοὶ, λέγει, τῆς ψυχῆς μου, παντοτινὰ εἶναι τεντωμένοι πρὸς τὸν Θεόν· ἐπειδὴ καὶ ἠξεύρω, ὅτι μόνος ὁ Θεὸς θέλει ἐκβάλει τὰ ποδάριά μου ἀπὸ τὰ βρόχια καὶ παγίδας τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν μου· κἂν καὶ τύχῃ νὰ πιασθῶσιν ἀπὸ αὐτά. (2)

16: „Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με.

Πῶς

---

(1) Ὅθεν ϗ ὁ Σύμμαχος ϗ ὁ Θεοδοτίων, ἡρμήνευσαν „Μυστήριον Κυρίου τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, ϗ τὴν συνθήκην αὐτοῦ δηλώσει αὐτούς· αὐτοῦ δὲ ἐστὶν ἀκοῦσαι τοῦ Δεσπότου, λέγει ὁ Θεοδώριτος, διὰ Ἡσαΐου τοῦ Προφήτου λέγοντος „Τὰ μυστήριά μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς. (Ἡσ. κδ'. 16.)

(2) Ὅθεν ἄλλος λέγει „Ὅρα δὲ πῶς οὐ λέγουσιν (οἱ ἐξ Ἐθνῶν πιστεύσαντες δηλαδὴ) ὅτι οὐκ ἐάσει τοὺς πόδας μου πατῆσαι παγίδα, ἀλλ' ἐκσπάσει μᾶλλον ἐκ παγίδος· δεῖ γὰρ, ὡς ἔφην, ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· ἀλλ' ὅταν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχωμεν πρὸς Κύριον διὰ παντὸς, ὡς ἐσόμενον ἡμῖν ἀρωγὸν ἐκσπασθήσονται πάντως ἐκ παγίδος οἱ πόδες· ὥστε ϗ χαίροντας ἡμᾶς λέγειν „Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων. ἡ παγὶς συνετρίβη, ϗ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν.

Πῶς ἐπιβλέπει ὁ Θεὸς, πρότερον εἴπομεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἄλλων Ψαλμῶν· ὅρα δὲ καὶ εἰς τὸν δωδέκατον Ψαλμὸν τὸ, ἐπίβλεψον, εἰσάκουσόν μου σίχ. 3.

„Ὅτι μονογενὴς καὶ πτωχός εἰμι ἐγώ.

Διὰ τί λέγει ὁ Δαβὶδ, ὅτι ἦτον μονογενὴς, εἰς καιρὸν ὁποῦ εἶχε καὶ ἄλλους ἀδελφούς; καὶ ἀποκρινόμεθα, ὅτι μονογενῆ ὀνομάζει τὸν ἑαυτόν του, ὡς μεμονωμένον καὶ ἔρημον· καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπε „Καὶ ἐκ χειρὸς κυνὸς τὴν μονογενῆ μου (Ψαλ. κά. 21.) πτωχὸν δὲ ὠνόμασε τὸν ἑαυτόν του, ὡς γυμνὸν ἀπὸ κάθε ἀνθρωπίνην βοήθειαν.

17: „Αἱ θλίψεις τῆς καρδίας μου ἐπλη„θύνθησαν.

Αἱ θλίψεις, λέγει, τῆς καρδίας μου εἶναι πάμπολλαις· βλέπε δὲ, ὅτι τὰς θλίψεις τῆς καρδίας λέγει· διὰ τί κάθε θλίψις, ὁποῦ ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἴτε ἀπὸ πονηροὺς ἀνθρώπους, εἴτε ἀπὸ λογισμοὺς κακοὺς, ἐναντίον τῆς καρδίας φέρεται· ἐπειδὴ ἡ καρδία πάσχει εἰς τὰς θλίψεις περισσότερον, ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, ὡς αἰσθητικωτάτη.

„Ἐκ τῶν ἀναγκῶν μου ἐξάγαγέ με.

Λύτρωσαί με, λέγει, Κύριε, ἀπὸ τὰς περιςάσεις καὶ συμφορὰς, ὁποῦ μὲ βιάζουν καὶ μὲ ςενοχωροῦν.

18: „Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κό„πον μου.

Ταπείνωσιν ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ, αἰσθητῶς μὲν τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν, συγκρινομένην μὲ τὴν μεγάλην δύναμιν τῶς ἐχθρῶν του· νοητῶς δὲ, τὴν τῆς ψυχῆς συντριβήν· ὁμοίως καὶ κόπον ὀνομάζει, αἰσθητῶς μὲν, τὸν σωματικόν· τὸν ὁποῖον ἐδοκίμαζεν ὅταν ἔφευγεν εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἠγωνία· νοητῶς δὲ, τὸν ψυχικόν· τὸν ὁποῖον ἐδοκίμαζεν ἐγκρατευόμενος, καὶ ςέκων εἰς προσευχὴν, καὶ κοιμώμενος χαμαὶ, καὶ ἄλλας πάσχων ταλαιπωρίας. (1)

„Καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου.

Διὰ τὴν ταπείνωσιν, λέγει, τῆς ψυχῆς μου, καὶ διὰ τὸν κόπον τοῦ σώματός μου, συγχώρησον Κύριε τελείως ὅλας τὰς περασμένας ἁμαρτίας, ὁποῦ ἔπραξα· τὰς ὁποίας ἐξομολογηθεὶς, ἔκαμα ἀπὸ αὐτὰς ἀποχήν· βλέπε δὲ, πῶς διὰ τὴν τελείαν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν χρειάζεται, ὄχι μόνον νὰ ἀπέχῃ πλέον ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις, νὰ ἔχῃ ταπείνωσιν εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ κόπον καὶ κακοπάθειαν εἰς τὸ σῶμά του.

19: „Ἴδε τοὺς ἐχθρούς μου ὅτι ἐπληθύν„θησαν.

Ἰδὲ Κύριε, λέγει, πόσον πολλοὶ ἔγιναν οἱ ἐχθροί μου, τόσον οἱ αἰσθητοὶ, ὅσον καὶ οἱ νοητοί.

Καὶ

(1) Ἔφη δὲ ἄλλος „Ἐποπτείας ἀξιοῖ τῶν ἁγίων τοὺς πόνους ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ ἀνεπίληπτον τὴν ἐν πόνοις ποιοῦνται ταπείνωσιν· ὅταν οὖν τις ἔργων ἀγαθῶν ὑπάρχων ἐπιμελητὴς, ἑαυτὸν ἐν πόνοις ταπεινώσῃ· τότε δή τότε, ϗ ἐκ παῤῥησίας ἐρεῖ· „Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου ϗ τὸν κόπον μου· ὁμοίως ϗ ἄλλος λέγει „Ἐντεῦθεν μανθάνομεν, ὅτι ταπείνωσις ϗ κακοπάθεια πάσης ἁμαρτίας ἐλευθεροῦσι τὸν ἄνθρωπον, ἡ μὲν τὰ τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ τὰ τοῦ σώματος πάθη περικόπτουσα· μεγάλη δὲ ὄντως ἡ ταπεινοφροσύνη, ϗ ἕκαςος τῶν ἁγίων δι᾽ αὐτῆς ὥδευσε· ϗ διὰ τοῦ κόπου τὴν ὁδοιπορίαν συνέτεμε . . . δύναται μὲν γὰρ ϗ ἡ ταπείνωσις μόνη εἰσενεγκεῖν (εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ) βραδύτερον δέ· φυσικῶς μέντοι τῇ ψυχῇ αὕτη ἐγγίνεται, ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· ϗ ὅσον ποιεῖ καρπὸν ἡ ψυχὴ, τοσοῦτον ταπεινοῦται, καθάπερ τὰ δένδρα· ὁδὸς δὲ αὐτῆς οἱ κόποι οἱ σωματικοὶ ἐν γνώσει· ὁ κόπος γὰρ ταπεινοῖ τὸ σῶμα· τῷ σώματι δὲ συνταπεινοῦται ἡ ψυχή.

„ Καὶ μῖσος ἄδικον ἐμίσησάν με.

Ἐγὼ, λέγει, οὔτε τοὺς αἰσθητοὺς καὶ ὁρατοὺς ἐχθρούς μου ἀδίκησα, ἐπειδὴ καὶ εἰς κανένα πρᾶγμα δὲν τοὺς ἐνώχλησα· οὔτε τοὺς νοητοὺς καὶ ἀοράτους: τοὺς Δαίμονας δηλαδή· διὰ τὶ ὅταν ἁμάρτησα, δὲν ἀδίκησα τίποτε τοὺς Δαίμονας, ἀλλὰ μόνον τὸν ἑαυτόν μου· λοιπὸν τὸ μῖσος ὁποῦ αὐτοὶ ἔχουν πρὸς ἐμένα, δὲν ἔχει καμμίαν εὔλογον ἀφορμήν· ἀλλὰ γεννᾶται ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὴν κακίαν τους.

20: „ Φύλαξον τὴν ψυχήν μου.

Φύλαξαι, λέγει, Κύριε τὴν ψυχήν μου, διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀδίκων ἐχθρῶν μου· μὲ τὴν ψυχὴν δὲ νόει ὡς ἀνάγνωσα, ὁμοῦ καὶ τὸ σῶμα· ἐπειδὴ διὰ τῆς ψυχῆς ζῇ καὶ κυβερνᾶται τὸ σῶμα.

„ Καὶ ῥῦσαί με.

Λύτρωσαί με, λέγει, Κύριε, διὰ νὰ μὴ πέσω εἰς τοὺς ἐχθρούς μου· ἢ νοεῖται καὶ ἄλλως· φύλαξον μὲν τὴν ψυχήν μου ἀπὸ τοὺς ἀοράτους ἐχθροὺς Δαίμονας, ῥῦσαι δὲ καὶ τὸ σῶμά μου ἀπὸ τοὺς ὁρατοὺς ἐχθρούς, οἱ ὁποῖοι σπουδάζουν νὰ κυριεύσουν αὐτό·

„ Μὴ καταισχυνθείην, ὅτι ἤλπισα ἐπὶ „ σέ.

Ἐπειδὴ, λέγει, ἠξεύρω, ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι, ὁποῦ προσμένουν τὴν βοήθειάν σου, δὲν ἐντροπιάζονται· ἀλλὰ ἐπιτυχαίνουν τὸ ποθούμενον· ὡς εἶπεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ψαλμοῦ σίχ. 3. διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ δὲν θέλω ἐντροπιασθῶ· διὰ τὶ ἤλπισα εἰς ἐσένα, καὶ ἀκολούθως προσμένω τὴν βοήθειάν σου.

21: „ Ἄκακοι καὶ εὐθεῖς ἐκολλῶντό μοι, „ ὅτι ὑπέμεινά σε Κύριε.

Διὰ περασμένον πρᾶγμα ὁμιλεῖ ἐδῶ ὁ Δαβίδ· καὶ ἄλλην φορὰν, λέγει, ὑπομείνας: ἤγουν προσμείνας τὴν βοήθειάν σου Κύριε, καὶ μὴ ἐντραπείς· ἀλλὰ ἐπιτυχὼν τοῦ ποθουμένου, πολλοὺς καὶ ἄλλους ἀνθρώπους ἐτράβιξα εἰς τὸν ὅμοιον ζῆλον· μὲ τὸ νὰ ἐπληροφορήθησαν αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἐδικόν μου παράδειγμα, ὅτι σὺ μόνος εἶσαι ἀληθὴς καὶ βέβαιος βοηθός· (1) αὐτοὶ δὲ καὶ ἐκολλῶντό μοι: ἤγουν ἐδέθησαν μὲ ἐμένα καὶ ἔγιναν τόσον φίλοι ἀγαπητοὶ, ὥςε ὁποῦ ἐξεκρέμαντο ἀπὸ τὴν ἀγάπην μου· διὰ τὶ ἔκαμα ὀρθὰ καὶ σὲ ὑπέμεινα, προσμένων τας τὴν βοήθειάν σου· ποῖοι δὲ εἶναι αὐτοί; εἶναι οἱ ἄκακοι: ἤγουν οἱ καλοὶ καὶ ἴσοι ἄνθρωποι· ὁποῖοι εἶναι οἱ δίκαιοι· ὅθεν καὶ διὰ τοὺς τοιούτους, ὁποῦ ἐτράβιξα εἰς τὸ νὰ ἐλπίζουν πρὸς ἐσένα, εἰσάκουσόν μου Κύριε.

22: „ Λύτρωσαι ὁ Θεὸς τὸν Ἰσραὴλ ἐκ πα„ σῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ.

Ἀφ' οὗ ἀρκετὰ ἐπαρακάλεσεν ὁ Δαβὶδ τὸν Θεὸν διὰ λόγου του, τώρα ἐδῶ παρακαλεῖ καὶ διὰ ὅλον τὸν λαὸν, ὁποῦ συνέπασχε μὲ αὐτόν· διὰ τὶ ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὄχι μόνον συνέπασχε μὲ τὸν βασιλέα του Δαβὶδ, ὅταν ἐπολέμουν αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ καὶ ἀλλόφυλοι διὰ τὶ ἐβασίλευσεν (ἀνίσως καὶ ὑποθέσωμεν, ὅτι τότε ἐξεφωνήθη ὁ παρὼν Ψαλμὸς) ἀλλὰ ἀκόμη συνέπασχε μὲ αὐτὸν καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Σαοὺλ· καὶ εἰς τὸν καιρὸν δὲ τῆς ἐπαναςάσεως τοῦ Ἀβεσαλὼμ, πολλοὶ ἐθλίβοντο διὰ τὸν Δαβὶδ, τοὺς ὁποίους ὠνόμασεν Ἰσραήλ· διὰ τὶ

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „ Καὶ τοῦτο ἴδιον ἀρετῆς, τὸ μισεῖν μὲν τῶν φαύλων τῆς συνουσίας, τοὺς δὲ τὴν ἰσότητα τιμῶντας, καὶ εὐθύτητι χρωμένους, καὶ κακίας ἀπηλλαγμένους συνήθεις ἔχειν καὶ φίλους· τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Προφήτης ἔφη πεποιηκέναι· ἅτε δὴ θεραπεύειν ἐν τούτῳ δὴ τὸν Δεσπότην ἡγούμενος.

τὶ ἀπὸ τὸν Ἰσραὴλ : ἤγουν ἀπὸ τὸν Ἰακὼβ , ἐκατάγοντο · δὲν εἶναι δὲ ἄτοπον νὰ εἰποῦμεν , ὅτι καὶ ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει Ἰσραὴλ τὸν ἑαυτόν του · ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Ἰσραὴλ εἶχε τὸ γένος (1) ἐὰν δὲ θέλῃς , ἠμπορεῖς νὰ ἀναφέρῃς τὴν εὐχὴν ταύτην καὶ εἰς τὸν Χριςὸν : ἤγουν , ὅτι ὁ Χριςὸς παρακαλεῖ καθ' ὃ ἄνθρωπος , νὰ λυτρώσῃ ὁ Θεὸς τοὺς δι' αὐτὸν θλιβομένους Χριςιανοὺς , ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίςεως διώκτας καὶ Ἕλληνας · προείπομεν γὰρ , ὅτι ὀρθῶς ἠμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν Ἰσραὴλ , οἱ τὸν Χριςὸν ὁρῶντες διὰ τῆς πίςεως Χριςιανοί · ἐπειδὴ Ἰσραὴλ ἑρμηνεύεται , νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν .

ΨΑΛΜΟΣ ΚΕ΄.

„ Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Τοῦτον τὸν Ψαλμὸν ἔγραφεν ὁ Δαβὶδ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Σαοὺλ κατὰ τὸν Θεοδώριτον , ὅταν φεύγωντας ἀπὸ αὐτὸν , διέτριβε κοντὰ εἰς τοὺς Ἀλλοφύλους · ἁρμόζει δὲ καὶ εἰς τοὺς ἐν Βαβυλῶνι σκλαβωθέντας Ἑβραίους , τοὺς ὁμοίους τῷ Δαβὶδ κατὰ τὴν ἀρετήν · δικαιολογεῖται δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ψαλμοῦ , μὲ τὸ νὰ ἠξεύρῃ δίκαιον τὸν Θεόν . (2)

1: „ Κρῖνόν με Κύριε , ὅτι ἐγὼ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην.

Κρῖνον · ἤγουν ἐξέτασον , λέγει , Κύριε , ἀκόμη βαθύτερον , καὶ μ' ὅλον ὁποῦ προγινώσκεις ὅλα · διὰ τί ἐγὼ θαῤῥῶ , πῶς ἔζησα ἕως τώρα μὲ ἀκακίαν · ἀκακίαν δὲ ὀνομάζει , τὴν ἀνεξικακίαν καὶ μακροθυμίαν (3) διὰ τί ἐγὼ , μὲ ὅλον ὁποῦ ἀδικήθηκα πολλὰ ἀπὸ τὸν Σαοὺλ , κανένα ὅμως κακὸν δὲν ἀνταπέδωκα εἰς αὐτὸν , ἀγκαλὰ καὶ εἶχον δύναμιν νὰ τῷ ἀνταποδώσω · καθὼς περὶ τούτου γράφει ἡ πρώτη τῶν Βασιλειῶν · ὅτι πολλάκις βαλὼν ὁ Δαβὶδ εἰς χεῖράς του τὸν Σαοὺλ , δὲν ἐκακοποίησεν αὐτόν .

Καὶ

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „ Βασιλεῖ πρέπουσα ἡ προσενεχθεῖσα τῷ Θεῷ προσευχή · προσήκει γὰρ τὸν ἄρχειν τεταγμένον πᾶσαν ποιεῖσθαι τῶν ὑπηκόων κηδεμονίαν · διά τοι τοῦτο ϗ ὁ μακάριος Δαβὶδ , οὐ μόνον ὑπὲρ ἑαυτοῦ προσενήνοχε τὴν εὐχὴν , ἀλλὰ ϗ ὑπὲρ τοῦ ἐγκεχειρισμένου λαοῦ .

(2) Ἄλλος δὲ λέγει , ὅτι ὅσοι Ψαλμοὶ ἔχουν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην · Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ , ἀναφέρονται μὲν ϗ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Δαβὶδ , παρακαλοῦντος τὸν Θεὸν διὰ λόγου του · ἀναφέρονται δὲ ϗ εἰς τὸν Χριςὸν , τὸν ἐκ σπέρματος γεννηθέντα τοῦ Δαβίδ .

(3) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „ Διπλῶς νοοῦμεν τὴν ἀκακίαν · ἢ γὰρ τὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀλλοτρίωσιν λογισμῷ κατορθουμένην · ϗ γὰρ διὰ μακρᾶς προσοχῆς ϗ μελέτης τῶν ἀγαθῶν , οἱονεὶ τὴν ῥίζαν τῆς κακίας ἐκτεμόντες , κατὰ ςέρησιν αὐτῆς παντελῆ , τὴν τοῦ ἀκάκου προσηγορίαν δεχόμεθα · ἢ ἀκακία ἐςὶν , ἡ μήπω τοῦ κακοῦ ἐμπειρία , διὰ νεότητα πολλάκις , ἢ βίου τινὸς ἐπιτήδευσιν , ἀπείρως τινῶν πρός τινας κακίας διακειμένων · ἄλλος δὲ λέγει „ Οὐδεὶς ἁμαρτάνων κριθῆναι βούλεται μετὰ τοῦ Θεοῦ , εἰμὴ οὗτος ὁ ἐν ἀκακίᾳ πορευθεὶς (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ .)

„ Καὶ ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἐλπίζων οὐ μὴ ἀ-
„ σθενήσω.

Ἐπειδὴ, λέγει, ἐγὼ ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν, διὰ τοῦτο δὲν θέλω ὀλιγοψυχήσω, οὔτε ἔχει νὰ φοβηθῇ ἡ καρδία μου· διατὶ δυναμόνω καὶ ἀνδρειόνομαι μὲ τὰς ἐλπίδας ὁποῦ ἔχω εἰς τὸν Θεόν. λέγεται δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, τόσον τοὺς ὁρατοὺς, ὅσον καὶ τοὺς ἀοράτους.

2: „ Δοκίμασόν με Κύριε καὶ πείρασόν με.

Δὲν λέγει ταῦτα ὁ Δαβὶδ ὑπερηφανευόμενος· ἀλλὰ παρακαλεῖ νὰ δοκιμασθῇ μέν: ἤγουν νὰ ἐξετασθῇ διὰ τὰ ἀπερασμένα συμβεβηκότα, ὁποῦ τῷ ἠκολούθησαν· νὰ πειρασθῇ δέ: ἤγουν νὰ δώσῃ πεῖραν καὶ δοκιμὴν καὶ εἰς τὰ μέλλοντα, ἀνίσως στέκεται ὁ αὐτὸς εἰς τὴν γνώμην καὶ πρότερον καὶ ὕστερον.

„ Πύρωσον τοὺς νεφρούς μου καὶ τὴν
„ καρδίαν μου.

Διὰ μέσου τῶν νεφρῶν, φανερώνει ὁ Δαβὶδ τὸ ἐπιθυμητικόν· διὰ δὲ τῆς καρδίας, φανερώνει τὸ θυμικόν· πύρωσον λέγει: ἤγουν δοκίμασον τοὺς νεφροὺς καὶ τὴν καρδίαν μου· καθὼς καὶ οἱ χρυσοχόοι δοκιμάζουν τὸ χρυσάφι μὲ τὸ χωνευτήριον· ἐπειδὴ ἐγὼ, οὔτε μὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἐπεθύμησα τὴν βασιλείαν τοῦ Σαοὺλ, οὔτε μὲ τὸν θυμὸν ἔκαμα ἐκδίκησιν εἰς αὐτόν. (1)

3: „ Ὅτι τὸ ἔλεός σου κατέναντι τῶν ὀφ-
„ θαλμῶν μου ἐστίν.

Τοιαύτην, λέγει, ἀνεξίκακον διάθεσιν ἔχω, ἐπειδὴ καὶ βλέπω πάντοτε ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸ ἔλεός σου· τὸ ὁποῖον δίδεις εἰς ἐκείνους, ὁποῦ μακροθυμοῦν, καὶ δὲν ἀνταποδίδουν κακὰ εἰς τοὺς ἐχθρούς των.

„ Καὶ εὐηρέστησα ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου.

Ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ ἔχει νὰ εἰπῇ ἔμπροσθεν διὰ τὰ ἄλλα κατορθώματα καὶ ἀρετάς του, διὰ τοῦτο θεραπεύει καὶ προομαλίζει τὸν λόγον, καὶ ἀναφέρει τὴν χάριν τῶν ἀρετῶν του εἰς τὸν Θεόν· λέγοντας, ὅτι καὶ ἄλλας ἀρετὰς κατώρθωσα διὰ τὴν ἐδικήν σου ἀλήθειαν· διατὶ σὺ ὑπεσχέθης εἰς τὸν νόμον σου, νὰ ἐλεῇς ἐκείνους, ὁποῦ σοὶ εὐαρεστοῦν· τὸ ἔλεός σου λοιπὸν καὶ ἡ ἀλήθειά σου, αὐτὰ ἔγιναν αἴτια καὶ πρόξενα τῶν κατορθωμάτων μου, καὶ ὄχι ἡ ἐδική μου δύναμις· λέγει δὲ καὶ ποῖα εἶναι τὰ κατορθώματά μου.

4: Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιό-
„ τητος.

Δὲν ἐκάθισα, λέγει, μαζὶ μὲ ἐκείνους, ὁποῦ συμμαζόνονται εἰς ἕνα τόπον, διὰ νὰ φλυαροῦν καὶ νὰ λέγουν λόγια ἄκαιρα, καὶ μυθολογικὰ διηγήματα.

„ Καὶ μετὰ παρανομούντων οὐ μὴ εἰ-
„ σέλθω.

Δὲν ἔσμιξα, λέγει, μὲ ἐκείνους, ὁποῦ ἐπιβουλεύονται ἕνας τὸν ἄλλον· ἢ ὁποῦ ἐπιβουλεύουν καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἐχθρόν μου Σαούλ· διατὶ ἀκόλουθον ἦτον νὰ κατηγοροῦσί τινες τὸν Σαοὺλ, καὶ νὰ

(1) Ἄλλος δὲ λέγει (ἴσως ὁ θεῖος Κύριλλος) οὐκ ἀπίθανον εἰπεῖν, ὅτι χαίρει τῶν ἁγίων ὁ νοῦς, ὅταν τινὶ προκέοιτο ὑπὲρ ἀρετῆς πόνος· ἴσασι γὰρ ὅτι τῆς ἐνούσης αὐτοῖς πνευματικῆς εὐοσμίας ἡ δύναμις, ἔσται που πάντως ἐμφανεστέρα· καθάπερ καὶ τῶν ἀρωμάτων, καταβεβλημένων ἐν πυρί· διὸ φησὶ πύρωσόν με· καὶ ἡμεῖς δὲ εὖ μάλα δοκιμασθησόμεθα· λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „ Κἀντεῦθεν δῆλον, ὡς τῆς ἁμαρτίας πρεσβύτερος ὁ Ψαλμός· ὡς ἁπλότητι γὰρ καὶ ἀκακίᾳ συζῶν, καὶ πεῖραν οὐκ ἔχων τῆς ἁμαρτίας, τῶν ἐπικινδύνων ἀγώνων ἐφίεται· νεφροὺς δὲ καὶ καρδίαν τοὺς λογισμοὺς ὀνομάζει.

νὰ ζητοῦν νὰ ἀποσατήσουν ἀπὸ αὐτόν.

5: „Ἐμίσησα Ἐκκλησίαν πονηρευομένων·

Ἐγὼ, λέγει, ἐμίσησα τὸ συνάθροισμα ὅλων τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων· μὲ τὸ ὄνομα γὰρ τῶν πονηρευομένων, συμπεριέλαβεν ὁ Δαβὶδ ὅλους τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, τοὺς διάφορα εἴδη κακίας μεταχαριζομένους.

„Καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ καθίσω.

Ἐδῶ λέγει διὰ τοὺς ἀλλοφύλους εἰδωλολάτρας ὁ Δαβὶδ, κοντὰ εἰς τοὺς ὁποίους ἐκάθητο, ὅταν ἐδιώκετο ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ· ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν γὰρ τούτων δὲν ἐκοινώνει· ἢ οὐ καθίσω εἶπεν: ἤγουν καιρὸν πολὺν δὲν θέλω καθίσω μὲ αὐτούς.

6: „Νίψομαι ἐν ἀθώοις τὰς χεῖράς μου.

Οἱ παλαιοὶ θέλοντες νὰ δώσουν μαρτυρίαν, πῶς εἶναι ἀναίτιοι καὶ ἀθῶοι εἰς κανένα πρᾶγμα, ὁποῦ ἐκατηγοροῦντο· ἐσυνείθιζον καὶ ἔνιπτον τὰς χεῖράς των μὲ νερὸν ἔμπροσθεν εἰς τὸ πλῆθος, διὰ νὰ φανερώσουν μὲ τὸ νίψιμον, καὶ τὴν καθαρότητα τῶν χειρῶν τους, καὶ τὴν καθαρότητα τῆς συνειδήσεώς των· ὅθεν καὶ ὁ Πιλάτος τοῦτο ἐποίησεν ὕςερον ἐπὶ τοῦ Δεσπότου Χριςοῦ κατὰ τὸν Θεοδώριτον· λέγει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅτι καὶ αὐτὸς θέλει νίψει τὰς χεῖράς του μαζὶ μὲ τοὺς ἀθώους, μαρτυρῶν ὅτι εἶναι ἀναίτιος ἀπὸ ὅλα, ὅσα εἶπεν ἀνωτέρω κακά· ἤγουν πῶς δὲν ἐσυγκοινώνησε μὲ τοὺς κακούς.

„Καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου „Κύριε.

Τὸ μὲν ἱλαςήριον: ἤτοι τὸ πῶμα τῆς Κιβωτοῦ, ἦτον μέσα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου· τὸ δὲ θυσιαςήριον, ἦτον ἔξω ἀπὸ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων· τὸ ὁποῖον προφητεύει ὁ Δαβὶδ, ὅτι διὰ τὴν ἀκακίαν του θέλει τὸ περιτριγυρίσει μὲ πλῆθος θυσιῶν, καὶ μὲ πλῆθος τῶν εἰς ταύτας διακονούντων ἱερέων. (1)

7: Τοῦ ἀκοῦσαί με φωνῆς αἰνέσεώς σου.

Διὰ τί, λέγει, θέλω κυκλώσω τὸ θυσιαςήριόν σου; διὰ νὰ ἀκούσω τὴν φωνὴν τῶν ἐκεῖ ψαλλόντων καὶ χορευόντων καὶ παρακαλούντων τὸν Θεὸν, διὰ τὴν εἰρηνικὴν κατάςασιν τοῦ λαοῦ.

„Καὶ διηγήσασθαι πάντα τὰ θαυμά„σιά σου.

Καὶ διὰ τί θέλω κυκλώσω τὸ θυσιαςήριόν σου; διὰ νὰ διηγηθῶ, λέγει, μὲ τὴν ἥσυχον ἀνάγνωσιν τοῦ θείου νόμου, καὶ τῶν Μωσαϊκῶν βιβλίων· (ταῦτα γὰρ τὰ βιβλία συχνάκις ἀνεγινώσκοντο εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, καθὼς ὁ ἴδιος νόμος τοῦτο προςάζει·) τί δὲ νὰ διηγηθῶ; τὰ θαυμάσιά σου, λέγει, Κύριε: ἤγουν ἐκεῖνα ὁποῦ παραδόξως ἐποίησας κατὰ τῶν Αἰγυπτίων· ἢ καὶ ἁπλῶς ὅλα ἐκεῖνα, ὅσα ἀπ' ἀρχῆς Κόσμου ἐθαυματούργησας.

8: „Κύριε, ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου „σου.

Ε'.

(1) Ἄλλος δέ τις λέγει (ἴσως ὁ Κύριλλος) „Δηλοῖ δέ τι ϗ ἕτερον τὸ κυκλοῦν ἡμᾶς τὸ θυσιαςήριον, ὅτι χρὴ μὴ ἀπονοσφίζεσθαι Θεοῦ, ἀλλ' οἱονεί πως ἀγχοῦ ϗ κύκλῳ φαίνεσθαι περιεςηκότας, μὴ μεσολαβούσης ἁμαρτίας, μηδὲ διϊςώσης ἡμᾶς κοσμικῆς ἡδονῆς· ὁ δὲ Ὠριγένης λέγει, ὅτι τάχα τοῦτο αἰνισσόμενοι ἐνίπτοντο τὰς χεῖρας οἱ εὐχόμενοι, ἵν' ὁσίας ἐπᾶραι χεῖρας δυνηθῶσι (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ) ὅθεν ϗ ὁ Ἀριςαῖος γράφει „Ἠρώτησαν δὲ ϗ τοῦτο, τίνος χάριν ἀπονιζόμενοι τὰς χεῖρας τὸ τηνικαῦτα εὔχονται· διεσάφουν δὲ, ὅτι μαρτύριόν ἐςι τοῦ μηδὲν εἰργάσθαι κακὸν, καλῶς ϗ ὁσίως μεταφέροντες ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην ϗ τὴν ἀλήθειαν πάντα (παρὰ ταῖς σημειώσεσι τοῦ Κορδερίου)

Ἐπειδὴ, λέγει, ἐγὼ ἠγάπησα τὴν εὐπρέπειαν καὶ ςολισμὸν τοῦ ἁγίου οἴκου σου, διὰ τοῦτο καὶ ἐπιθυμῶ πάλιν νὰ ἰδῶ αὐτόν · εὐπρέπειαν δὲ ὀνομάζει, τὴν εὐταξίαν τῆς Κιβωτοῦ καὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Μωϋσέως · ἐπειδὴ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Δαβὶδ, ἀκόμη δὲν ἦτον κτισμένος ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸς, κατὰ τὸν Θεοδώριτον.

„Καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου.

Ὄχι μόνον, λέγει, τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου ἠγάπησα · ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι ςημένη ἡ ἔνδοξός σου σκηνὴ, ἀγαπῶ καὶ ὀρέγομαι · ἢ τόπον σκηνώματος λέγει, αὐτὴν πάλιν τὴν ἰδίαν σκηνήν · συνήθειαν γὰρ ἔχει ὁ θεῖος Δαβὶδ νὰ ὀνομάζῃ μὲ διπλᾶς λέξεις ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα · (1)

9: „Μὴ συναπολέσῃς μετὰ ἀσεβῶν τὴν ψυχήν μου.

Μὴ μὲ ἀφήσῃς, λέγει, Κύριε, νὰ ἀπολεσθῶ καὶ νὰ ἀποθάνω μὲ τοὺς ἀλλοφύλους καὶ ἀσεβεῖς, μαζὶ μὲ τοὺς ὁποίους τώρα εὑρίσκομαι, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης βιαζόμενος · ἀλλὰ ὀγλίγωρα ἐπαναγύριστόν με εἰς τὴν πατρίδα μου · ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἀλλοφύλους τούτους, ἔχει ὀγλίγωρα νὰ τοὺς καταφθάσῃ ἀπώλεια καὶ ἀφανισμὸς διὰ τὰς ἀνομίας των.

„Καὶ μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωήν „μου.

Ὄχι μόνον, λέγει, εἶναι ἀσεβεῖς οἱ ἀλλόφυλοι οὗτοι · ἀλλ' εἶναι καὶ ἄνδρες αἱμάτων · ἤγουν εἶναι φονεῖς καὶ ἕτοιμοι εἰς τὸ νὰ χύνουν αἵματα.

10: „Ὧν ἐν χερσὶν αἱ ἀνομίαι.

Ἤγουν πρόχειραι καὶ πολλὰ εὔκολαι εἶναι αἱ ἀνομίαι κοντὰ εἰς αὐτοὺς, τοὺς ἀλλοφύλους δηλαδή.

„Ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώρων.

Ὄχι μόνον, λέγει, οἱ ἀλλόφυλοι εἶναι ἀσεβεῖς καὶ φονεῖς, ἀλλὰ εἶναι ἀκόμη καὶ δωροδέκται · ἐπειδὴ μὲ τὰ δῶρα πωλοῦσι τὴν δικαιοσύνην, καὶ κάμνουσι κρίσιν ἄδικον.

11: „Ἐγὼ δὲ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην.

Πάλιν καὶ ἐδῶ ἐνθυμίζει ὁ Δαβὶδ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀκακίαν του · καὶ τρόπον τινα προβάλλει αὐτὴν μεσίτην εἰς τὸν Θεὸν διὰ νὰ τοῦ εἰσακούσῃ.

„Λύτρωσαί με Κύριε, καὶ ἐλέησόν με.

Ε'-

(1) Ὅθεν εἶπέ τις (ἴσως ὁ θεῖος Κύριλλος) „Πολλὴν ἄν τις ἴδῃ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου Κυρίου: ἤγουν τοῦ σκηνώματος τῆς δόξης αὐτοῦ · σκηνοῖ γὰρ ἐν Ἐκκλησίαις · ἐνταῦθα γὰρ ϗ τῶν λειτουργῶν ἱεροπρεπὲς τὸ σχῆμα · ϗ τῶν συνόδων ἡ τάξις, εὐταξίας πάσης μεμεσωμένη · ὕμνοι ϗ δοξολογίαι, ϗ τῆς θεοπνεύςου Γραφῆς οἱ λόγοι μονονουχὶ καταμυρίζοντες τοὺς ἀκροωμένους σιγῇ μετ' εὐταξίας · ἀναφωνήσεις μυςικαὶ · προθέσεις τῆς δωροφορίας · εὐχαὶ ἀπερίσπαςοι, ϗ ἐκ διανοίας ἐγηγερμένης ἀναπηδῶσαι πρὸς Θεόν · αἱ τῶν Θεηγόρων φωναί · μυςαγωγίαι τε ϗ νουθεσίαι, ϗ παρακλήσεως τρόποι, διανευροῦντες ψυχήν · ϗ πᾶν ὁ,τιοῦν τῶν παράγε τοῖς θείοις τετιμημένων νόμοις · εὐπρεπὴς ἦν ἄρα ϗ ὁ αἰσθητὸς οἶκος Κυρίου ϗ ἀγαπητὸς ἁγίοις, ϗ ἱερὸν ἀληθῶς τὸ σκήνωμα τῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ πάλιν λέγει „Τί γὰρ τῶν εἰς εὐπρέπειαν πνευματικὴν τελούντων, οὐκ ἂν εὕροι τὶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριςοῦ, τουτέςιν ἐν τοῖς εἰς αὐτὸν πιςεύουσιν; οἳ ϗ διὰ πάσης ἀγαθουργίας τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καλλύνουσι; μορφοῦται γὰρ ἐν αὐτοῖς Χριςὸς ὡραῖος ὢν κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων · μορφοῦται δὲ δι' ἁγιασμοῦ, ϗ πάσης τῆς κατ' ἐνέργειαν ἀρετῆς · καὶ εἰσιν εὐπρέπεια τοῦ τοιούτου οἴκου, οἱ διαπρέποντες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ θεοσέβειαν.

Ἐλευθέρωσόν με, λέγει, Κύριε ἀπὸ τὴν ἄδικον ταύτην φυγὴν, ὁποῦ πάσχω, καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρινὴν διατριβὴν τὴν μετὰ τῶν ἀλλοφύλων· καὶ κάμε ἔλεος εἰς ἐμὲ, ὥςε ὁποῦ νὰ μὴ τύχω ἄλλην φορὰν τοιούτους ἀνθρώπους.

12. „Ὁ πούς μου ἔστη ἐν εὐθύτητι.

Τὸ ποδάρι μου, λέγει, Κύριε, ςέκεται εἰς τὴν ὀρθότητα· ἤγουν αἱ ςράται τῆς ζωῆς μου εἶναι μακρὰν ἀπὸ κάθε σκολιότητα καὶ πονηρίαν· τοῦτο δὲ εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ ἀνωτέρω· „Ἐγὼ δὲ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην.

„Ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογήσω σε Κύριε.

Ἀφ᾽ οὗ, λέγει, γένουν, ὅσα εἶπον ἀνωτέρω, καὶ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὰ κακὰ ὁποῦ πάσχω, εἰς τὸ ἑξῆς θέλω συνθέσω Ψαλμοὺς, μὲ τοὺς ὁποίους θέλω σὲ ὑμνῶ Κύριε, εἰς ὅλας τὰς συνάξεις τοῦ λαοῦ. Καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπληρώθη ὁ λόγος οὗτος κατὰ τὸν Θεοδώριτον· διὰ τὶ τώρα καθε Ἐκκλησία τῶν Χριςιανῶν εἰς τὰς συνάξεις καὶ ἀκολουθίας της, μελῳδὸν καὶ διδάσκαλον ἔχει τὸν θεῖον Δαβίδ· ἁρμόζει δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος ὅλος καὶ εἰς κάθε Χριςιανὸν, ὁποῦ ἐπιβουλεύεται καὶ διώκεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του· ὅθεν καὶ ὁ καθ᾽ ἕνας θέλει δικαιολογηθῇ οὕτως· ἤγουν πῶς καὶ ἐγὼ βλαπτόμενος παρὰ τῶν ἐχθρῶν μου, ὑπέφερα τὴν βλάβην μὲ μακροθυμίαν· ἀδικούμενος, δὲν ἐπολέμησα τὸν ἀδικοῦντά με· καὶ ἀσεβεῖς μὲν θέλει νοήσει, τοὺς ἀπίςους καὶ αἱρετικούς· θυσιαςήριον δὲ, τὸν κατὰ τόπον ναὸν, ὡς ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον· τὸν αὐτὸν δὲ ναὸν θέλει νοήσει, καὶ οἶκον Θεοῦ· καὶ τὰ ἐπίλοιπα δὲ ῥητὰ τοῦ Ψαλμοῦ, θέλει τὰ συναρμόσει τροπολογικῶς εἰς τὸν ἑαυτόν του, κατὰ ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα. (1)

ΨΑΛΜΟΣ Κϛʹ.

„Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ. πρὸ τοῦ χρισθῆναι.

Τρεῖς φορὰς ἐχρίσθη ὁ Δαβίδ, πρῶτον ἀπὸ τὸν Σαμουὴλ εἰς τὴν Βηθλεὲμ ὡς γέγραπται ἐν κεφ. ιϛʹ τῆς Αʹ τῶν Βασιλειῶν· δεύτερον, ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα εἰς Χεβρὼν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαοὺλ ὡς γράφεται ἐν κεφ. βʹ τῆς Βʹ. τῶν Βασιλειῶν· καὶ τρίτον, ἀπὸ ὅλας ὁμοῦ τὰς φυλὰς μετὰ τὸν θά-

να-

(1) Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ ἴδιος Δαβὶδ λέγει „Ἐν μέσῳ Ἐκκλησίας ὑμνήσω σε (Ψαλ. καʹ. 23.) ϗ οὐ μόνον αὐτὸς εἰς τὰς Ἐκκλησίας προσηύχετο, ἀλλὰ ϗ τοὺς ἄλλους παρακινεῖ νὰ προσεύχωνται εἰς αὐτὰς λέγων „Ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν (Ψαλ. ξζʹ. 23.) διὰ τὶ ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσευχόμενος μᾶλλον εἰσακούεται, ἢ ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ· ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσόςομος „Ἀλλὰ τίς ἡ ψυχρὰ τῶν πολλῶν ἀπολογία; εὔξασθαί φησι ϗ ἐπὶ τῆς οἰκίας δύναμαι· ἀπατᾷς σεαυτὸν ἄνθρωπε· εὔξασθαι μὲν γὰρ ϗ ἐπὶ τῆς οἰκίας δυνατὸν, οὕτω δὲ εὔξασθαι ὡς ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀδύνατον· ὅπου Πατέρων πλῆθος τοσοῦτον· ὅπου βοὴ πρὸς Θεὸν ὁμοθυμαδὸν ἀναπέμπεται· οὐχ οὕτως εἰσακούῃ κατὰ σαυτὸν τὸν Δεσπότην παρακαλῶν, ὡς μετὰ τῶν σῶν ἀδελφῶν· ἐνταῦθα γὰρ ἔςι τι πλεῖον· οἷον ἡ ὁμόνοια ϗ ἡ συμφωνία, ϗ τῆς ἀγάπης ὁ σύνδεσμος, ϗ αἱ τῶν ἱερέων εὐχαί· διὰ γὰρ τοῦτο οἱ ἱερεῖς προεςήκασιν ἵνα αἱ τοῦ πλήθους εὐχαὶ ἀσθενέςεραι οὖσαι, τῶν δυνατωτέρων τούτων ἐπιλαβόμεναι, ὁμοῦ συνανέλθωσιν αὐταῖς εἰς τὸν οὐρανὸν (Λόγ. Γʹ. περὶ Ἀκαταλήπτ.)

νατον τοῦ Μεμφιβοσθὲ, τοῦ Υἱοῦ μὲν Ἰωνάθαν, ἐγγόνου δὲ τοῦ Σαοὺλ· ὡς γέγραπται ἐν κεφαλαίῳ ε΄. τῆς Β΄ Βασιλειῶν· προτήτερα δὲ ἀπὸ τὴν δευτέραν χρίσιν, ἔκαμεν ὁ Δαβὶδ τὸν παρόντα Ψαλμὸν, ὡς λέγει ὁ Θεοδώριτος, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἀκόμη ἐδιώκετο ἀπὸ τὸν Σαοὺλ· ἁρμόζει δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος καὶ εἰς τὸν κάθε ἕνα ἀπὸ ἡμᾶς, ἐναντίον τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν, ὁποῦ μᾶς διώκουν, νοούμενος ἀναλόγως καὶ καθ᾽ ὁμοιότητα· (Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἄγκαλα καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη οὐχ εὑρίσκεται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ τοῦ Ὠριγένους, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ἀληθὴς ὅμως ἐσίν·)

1: „ Κύριος φωτισμός μου καὶ Σωτήρ „ μου, τίνα φοβηθήσομαι;

Φωτισμὸς μὲν εἶσαι, λέγει, Κύριε εἰς ἐμέ· ἐπειδὴ καὶ διεσκόρπισας ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸ νέφαλον τῆς λύπης, καὶ ἐφώτισας αὐτοὺς μὲ τὸ φῶς τῆς θείας σου ἀντιλήψεως· Σωτὴρ δὲ, διὰ τὶ μὲ ἠλευθέρωσας ἀπὸ τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ἐχθρῶν μου· τίνα δὲ φοβηθήσομαι εἶπεν, ἀντὶ τοῦ οὐδένα θέλω φοβηθῶ ἔχωντας ἐσένα Σωτῆρά μου.

„ Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, „ ἀπὸ τίνος δειλιάσω;

Ἐπειδὴ ἐσὺ, λέγει, Κύριε, μὲ ὑπερασπίζεσαι καὶ μοὶ βοηθεῖς, λοιπὸν ποῖον ἐγὼ θέλω δειλιάσω; βέβαια οὐδένα· περὶ δὲ τοῦ ὑπερασπισμοῦ σαφῶς εἴπομεν εἰς τὸν ιζ΄. Ψαλμὸν σίχ. 2. ὅπου λέγεται· „ Ὑπερασπιςής μου καὶ κέρας σωτηρίας μου. (1)

2: „ Ἐν τῷ ἐγγίζειν ἐπ᾽ ἐμὲ κακοῦντας „ τοῦ φαγεῖν τας σάρκας μου, οἱ θλί„ βοντές με αὐτοὶ ἠσθένησαν καὶ ἔ„ πεσον.

Ἐδῶ διηγεῖται ὁ Δαβὶδ μὲ θαυμασὸν τρόπον, τὰς εὐεργεσίας καὶ χάριτας, ὁποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεόν· διότι ὅταν, λέγει, οἱ ἐπιβουλεύοντές με ἐπλησίαζαν κοντά μου διὰ νὰ μασήσουν τὰς σάρκας μου· τὸ ὁποῖον σημαίνει τὴν ἄκραν θηριωδίαν αὐτῶν καὶ ἀσπλαγχνίαν· ἐν ἐκείνῳ, λέγω τῷ καιρῷ, ἠσθένησαν καὶ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ μὲ βλάψουν τελείως· ἀλλ᾽ ἔπεσον χωρὶς νὰ ἐπιτύχουν τὸν κακὸν σκοπὸν, ὁποῦ ἐμελέτων νὰ ἐργήσουν ἐναντίον μου.

3: „ Ἐὰν παρατάξηται ἐπ᾽ ἐμὲ παρεμβολὴ, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου.

Παρεμβολὴ κοντὰ εἰς τοὺς Ἑβραίους, δηλοῖ τὸ σράτευμα· ἐπειδὴ λοιπὸν, λέγει, ἔτζι μὲ παράδοξον τρόπον ἐλυτρώθηκα ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου· διὰ τοῦτο πλέον δὲν θέλω φοβηθῶ, ὄχι ἐνέδραν κρυφὴν καὶ καρτέρι τῶν ἐχθρῶν μου, ἀλλ᾽ οὐδὲ ὁλόκληρον καὶ ὁλοφάνερον σράτευμα αὐτῶν.

„ Ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ᾽ ἐμὲ πόλεμος, ἐν „ ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω.

Ἐν ταύτῃ, λέγει, ἤγουν ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ἥτις δὲν φοβεῖται εἰς τὸ ἑξῆς διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ἐγὼ ἐλπίζω· καὶ δὲν θέλω δειλιάσω, κἂν σηκωθῇ πόλεμος κατ᾽ ἐπάνω μου· μερικοὶ δὲ ἑρμηνεύουσι τὸ παρὸν κατὰ ἔλλειψιν, ἔξωθεν ἐννοοῦντες τὸ, τῇ ἐλπίδι· ἤγουν ἐν ταύτῃ τῇ ἐλπίδι τῇ εἰς Θεὸν ἐγὼ ἐλπίζω. (2)

4: „ Μίαν ᾐτησάμην παρὰ Κυρίου.

Τὸ

(1) Λέγει δὲ ὁ Ὠριγένης „ Ἀνδρεῖος ταῦτα ἐρεῖ καὶ γνώσει πεφωτισμένος· ὁποῖος ἦν ὁ λέγων „ Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χρισοῦ; καὶ γὰρ εἰ ἀληθῶς ὁ Χρισὸς ὑπὲρ ἡμῶν, ἐξουδένωται πᾶς ὁ καθ᾽ ἡμῶν, δειλίαν δὲ οὐ πείσεται ὁ ταῦτα λέγων ἐκ διαθέσεως· τοῖς γὰρ δειλοῖς κατὰ τὸν Κύριον, τὸ μέρος ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ πυρὸς (Ἀποκ. κα΄. 8.) (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Ὅθεν καὶ ἄλλος τις λέγει (ἴσως ὁ Κύριλλος) „ Πάμμεγα πρὸς σωτηρίας ἐφόδιον ἡ πίστις· προξενεῖ γὰρ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα, ἧς γένοιτ᾽ ἂν τὸ ἴσον οὐδέν· καταστρέφει γὰρ ἐχθροὺς ὁ ταύτην ἔχων. καὶ οὐκ ἂν ὑπό του πάθοι τι τῶν παρὰ βούλησιν.

Τὸ μίαν ἐδῶ εἶναι ἐπίρρημα, ἀντὶ τοῦ, ἅπαξ· ἢ καὶ τοῦτο εἶναι κατὰ ἔλλειψιν· ἐννοεῖται γὰρ ἔξωθεν τὸ, αἴτησιν· ἤγουν μίαν αἴτησιν ᾐτησάμην παρὰ Κυρίου, ἢ μίαν χάριν, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· τὸ σχῆμα δὲ τῆς ἐλλείψεως εἶναι συνειθισμένον εἰς τοὺς παλαιούς·

„Ταύτην ζητήσω.

Ἀφ᾽ οὗ, λέγει, ἐλυτρώθηκα ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου, μίαν αἴτησιν ᾐτησάμην· καὶ ταύτην θέλω ζητήσω διὰ παρακλήσεως νὰ ἀπολαύσω· ποία δὲ εἶναι αὐτή; ἄκουσον.

„Τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου πά-
„σας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου.

Μὲ εὔλογον αἰτίαν ἐτάχθη ὁ Ψαλμὸς οὗτος ὕςερα ἀπὸ τὸν πρότερον Ψαλμόν· διά τι εἰς ἐκεῖνον μὲν, εἶπε· „Κύριε ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου (ςίχ. 8.) τώρα δὲ εἰς τοῦτον ζητεῖ παρομοίως, τὸ νὰ κατοικῇ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ: ἤγουν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Μωϋσέως. (1)

„Τὸ θεωρεῖν με τὴν τερπνότητα Κυ-
„ρίου, καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὸν ναὸν
„τὸν ἅγιον αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο, λέγει, ζητῶ νὰ κατοικῶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ θεωρῶ τὴν τερπνότητα αὐτοῦ· καὶ ἀκολούθως διὰ νὰ χαίρω ὁμοῦ καὶ νὰ ἐπισκέπτωμαι· μήπως ἤθελεν ἀμεληθῇ κανένα ἀπὸ τὰ πρέποντα εἰς τὴν εὐταξίαν αὐτοῦ· ἐπειδὴ καὶ ὁ Δαβὶδ ἦτον πολλὰ εὐλαβὴς καὶ φιλόθεος.

5: „Ὅτι ἔκρυψέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ ἐν ἡ-
„μέρᾳ κακῶν μου.

Ἐδῶ λέγει ὁ Δαβὶδ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ ἐπισκέπτεται τὴν σκηνὴν τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ, λέγει, εὐεργετήθην μεγάλως παρὰ τοῦ Θεοῦ· εἰς τὴν ἡμέραν γὰρ τοῦ κινδύνου μου, ἔκρυψέ με εἰς τὴν σκέπην του· ταύτην γὰρ ὠνόμασεν ἐδῶ σκηνήν· διά τι ὡσὰν μέσα εἰς σκηνὴν, διεφύλαξεν ὁ Θεὸς ἐμένα τὸν προσφυγόντα εἰς τὴν σκέπην του, καὶ δὲν ἔπαθον κανένα κακόν.

„Ἐσκέπασέ με ἐν ἀποκρύφῳ τῆς σκη-
„νῆς αὐτοῦ.

Ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω, τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ἐδῶ, φανερώτερα κηρύττων τὴν εὐεργεσίαν· ἀπόκρυφον δὲ ὀνομάζει τὸ ἐνδότερον μέρος· ἤγουν ἐποίησέ με, λέγει, ὁ Θεὸς ἀθεώρητον παντελῶς ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ με ἐζήτουν. (2)

Ἐν

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Ταῦτα ϗ ᾔτησεν ὁ μέγας Δαβὶδ, ϗ ἔλαβε παρὰ τοῦ μεγαλοδώρου Θεοῦ· αὐτὸς γὰρ ϗ τὴν θείαν ἐπανήγαγε Κιβωτὸν, ϗ σκηνὴν ἑτέραν θαυμασιωτέραν ἐπήξατο, ϗ τοὺς διαφόρους τῶν Ψαλτῳδῶν χοροὺς συνεςήσατο· ϗ ταῦτα ἐκ τῆς τῶν Παραλειπομένων βίβλου μάθοι τις ἂν ἀκριβέστερον.

(2) Λέγει δὲ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος „Ὑπὲρ δὲ τοῦ τρανότερον ἰδεῖν, τί ἐςι τὸ ἐν ἀποκρύφῳ σκέπης γενέσθαι, τοιούτῳ τινὶ παραδείγματι χρησώμεθα· ἔςω τις ζητούμενος μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὑπὸ δὲ τῶν οἰκείων ἔν τινι οἰκίσκῳ δυσευρέτῳ φρουρούμενος· τοιοῦτον οὖν τι νοητέον γίνεσθαι περὶ τὸν ἅγιον, ὑπὸ τῆς θείας σκηνῆς ἐκείνης σκεπαζούσης αὐτὸν πρὸς τὸ μὴ εὐεπιχείρητον εἶναι τοῖς πολεμίοις· ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος ἔφη „Δαβὶδ ὁ μέγας ἐγκρύπτει τοῖς ἐκεῖθεν ἀγαθοῖς, εἰς ἃ πέμπει τοὺς λογισμοὺς, τὰ ἐνταῦθα ὀδυνηρά· ὅταν λέγῃ, ὅτι ἔκρυψέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν μου· καλὸν οὖν φάρμακον τὸ μεμνῆσθαι Θεοῦ, ϗ τῶν ἐκεῖθεν ἐλπίδων, ὅταν θλιβώμεθα· ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος σκηνὴν ἐννοεῖ, τῆς εὐαγοῦς πολιτείας τὸ βέβαιόν τε ϗ ἀκατάσειςον· ἐν ᾗ τρόπον τινὰ εἰσδεδυκώς τε, ἀνάλωτος τοῖς ἀφανιςικοῖς γίνεται πάθεσι· ὁ δὲ Θεοδώριτος ἐκ τῶν ῥητῶν τούτων συμπεραίνει, ὅτι ἔγραψε τὸν Ψαλμὸν τοῦτον ὁ Δαβὶδ, ὅταν πρὸς Ἀβιμέλεχ εἰσῆλθε τὸν Ἱερέα, ϗ προσηύξατο ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ, ϗ τὴν ὑπὸ τῶν ἁγίων ἄρτων εὐλογίαν λαβὼν, διέφυγε τοῦ πολεμοῦντος τὰς χεῖρας· ὁ δὲ Ὠριγένης „Πολλάκις εἴρηται τὴν μὲν σκηνὴν δηλοῦν προκοπὴν, τὸν οἶκον δὲ τελειότητα· διεδέξατο δὲ τὴν προκοπὴν ἡ πέτρα τῆς τελειότητος· κατάλληλον δὲ, τῇ μὲν προκοπῇ τὸ ἔκρυψε, τῇ δὲ τελειότητι, τὸ ὕψωσε (παρὰ τῇ ἐκδ. Σειρᾷ)

„Ἐν πέτρᾳ ὕψωσέ με.

Εἰς ἀσφάλειαν, λέγει, καὶ βεβαιότητα, μὲ ἐκατέστησεν ὁ Θεός· μεταφέρει δὲ τὸ νόημα ἀπὸ ἐκείνους, ὁποῦ φεύγουν τοὺς ἐχθρούς των· οἵτινες ἀναβαίνοντες ἐπάνω εἰς πέτραν ὑψηλὴν, γλυτόνουν ἀπὸ τὰς χεῖράς των.

6: „Καὶ νῦν ἰδοὺ ὕψωσε κεφαλήν μου ἐ-„π' ἐχθρούς μου.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Δαβὶδ αἰσθάνθη νοητῶς τὴν ἀπόφασιν, ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ τελειώσῃ τὴν αἴτησίν του, καὶ νὰ τὸν καταξιώσῃ τῆς κατοικήσεως τῆς σκηνῆς του· διὰ τοῦτο ἐδῶ προφητεύει διὰ τὰ μέλλοντα, ὡσὰν νὰ ἦτον περασμένα καὶ λέγει· ὅτι μὲ τὸ νὰ μοῦ ἐπήκουσεν ὁ Κύριος, διὰ τοῦτο ἰδοὺ τώρα μὲ ἔκαμεν ἀνώτερον ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν μου· συνειθίζουσι γὰρ ἐκεῖνοι, ὁποῦ νικοῦν τοὺς ἄλλους, νὰ σηκόνουν ὑψηλὰ τὸν τράχηλον καὶ τὴν κεφαλήν τους κατὰ τῶν νικηθέντων· ἐπειδὴ κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ τελειωθῇ ἡ αἴτησις τοῦ Δαβὶδ, τοῦ νὰ ἐπισκέπτεται τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἀνίσως πρότερον δὲν ἤθελαν νικηθοῦν οἱ ἐχθροί του.

„Ἐκύκλωσα καὶ ἔθυσα ἐν τῇ σκηνῇ „αὐτοῦ.

Ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ὡς μέλλον εἰς τὸν πρότερον Ψαλμὸν, τοῦτο λέγει ἐδῶ ὡς τελειωθέν· ἐκεῖ γὰρ εἶπε „Καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου Κύριε· (στίχ. 6.) ἐδῶ δὲ λέγει „Ἐκύκλωσα καὶ ἔθυσα· ὁ δὲ Ἀκύλας ἡρμήνευσε „Καὶ ὑψώσω καὶ κυκλώσω καὶ θύσω· ὥστε κατὰ τοῦτον, ὁ χρόνος ἐδῶ εἶναι ἐνηλλαγμένος: δηλαδὴ ὁ ἀπερασμένος εἶναι ἀντὶ μέλλοντος· σκηνὴν δὲ ὀνομάζει, τὴν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως γενομένην, ὡς εἴπομεν. (1)

„Θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀλαλαγμοῦ.

Ἔθυσα, λέγει, εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Θεοῦ θυσίαν, αἰνέσεως μὲν, διὰ τί με ἐσκέπασεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου· ἀλαλαγμοῦ δὲ, διὰ τί ἐνίκησα αὐτούς· ἀλαλαγμὸς γὰρ εἶναι μία ἄναρθρος βοὴ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπινίκιος· ὅθεν καὶ ἐδῶ γράφεται ἡ λέξις αὕτη ἀντὶ νικητηρίου εὐφημίας καὶ ἤχου· ταυτὸν εἰπεῖν, ὁ Δαβὶδ ἐδῶ λέγει, πῶς ἐπρόσφερε τῷ Θεῷ θυσίαν εὐχαριστήριον ἐν ταυτῷ καὶ ἐπινίκιον. (2)

7: „Ἄσω καὶ ψαλῶ τῷ Κυρίῳ.

Ποίαν διαφορὰν ἔχει τὸ ᾄσω ἀπὸ τὸ ψάλλω, εἴπομεν εἰς τὸν ιβ΄ Ψαλμόν· δηλαδὴ, ὅτι τὸ μὲν ᾄσω, εἶναι ᾠδὴ πρὸς τὸν Θεὸν μὲ μόνην τὴν φωνήν· τὸ δὲ ψάλλω, εἶναι ὕμνος, ὁποῦ ψάλλεται μαζὶ μὲ τὸ ὄργανον τοῦ Ψαλτηρίου.

„Εἰσάκουσον Κύριε τῆς φωνῆς μου, „ἧς ἐκέκραξα.

Ἀφ' οὗ προεφήτευσεν ὁ Δαβὶδ διὰ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκεῖνα, ὁποῦ ἔμελλον νὰ συμβοῦν εἰς αὐτὸν, πάλιν ἀκολουθεῖ ἐδῶ τὸν πρότερόν του σκοπόν: ἤγουν εὔχεται νὰ τοῦ εἰσακούσῃ ὁ Θεὸς, καὶ νὰ τῷ δώσῃ ἐκείνην τὴν αἴτησιν, ὁποῦ ἐζήτησεν ἀνωτέρω: ἤγουν τὸ νὰ κατοικῇ ἐν οἴκῳ Κυρίου, καὶ νὰ ἐπισκέπτεται τὸν ναὸν αὐτοῦ.

Κ·

---

(1) Ἄλλος δὲ λέγει „Κατὰ δὲ θεωρίαν κυκλοῖ τις τὸ νοερὸν θυσιαστήριον, ὅταν οὐ μεσολαβῇ ἁμαρτία καὶ ἡδονή· ἀλλ' ὀρθὸν διανοίας παράσημα τῷ Θεῷ αὐτὸν συνάπτῃ.

(2) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Ἀλαλαγμός ἐστι πολεμικὴ φωνὴ, ὑπὸ τῶν θαῤῥαλεωτέρων γινομένη κατὰ τῶν δειλιώντων· τοιουτοτρόπως δὲ καὶ ἡ ὑμνῳδία· εὐθυμούντων γὰρ ἡ φωνὴ καὶ τὸν Θεὸν ἀνυμνούντων· εὐθυμεῖ γάρ τις φησί; ψαλλέτω.

„Ἐλέησόν με καὶ εἰσάκουσόν μου.

Δὲν χρεωστεῖς, λέγει, Κύριε, νά μοῦ εἰσακούσης διὰ τὴν ἐδικήν μου ἀναξιότητα· ἀλλ᾽ ὅμως διὰ τὸ ἐδικόν σου ἔλεος εἰσάκουσόν μου.

8: „Σοὶ εἶπεν ἡ καρδία μου· Κύριον ζη-
„τήσω.

Αὐτὴ, λέγει, ἡ καρδία μου εἶπε πρὸς ἐσένα Κύριε, καὶ ὄχι ἐπιπολαίως μόνα τὰ χείλη μου· τί δὲ εἶπε; Κύριον ζητήσω· δηλαδὴ ἐγὼ θέλω ζητήσω τὸν ἐδικόν μου Δεσπότην, καταφρονήσασα κάθε ἀνθρωπίνην βοήθειαν.

„Ἐξεζήτησέ σε τὸ πρόσωπόν μου.

Ἡ ἐξ πρόθεσις ἐδῶ σημαίνει ἐπίτασιν· λέγει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅτι ἐπιμελῶς καὶ μὲ πόθον πολὺν σὲ ἐζήτησα Κύριε βοηθόν· πρόσωπον δὲ τοῦ Δαβὶδ, αὐτὸς ὁ ἴδιος Δαβὶδ εἶναι κατὰ περίφρασιν· ἤγουν ἐγὼ αὐτὸς σὲ ἐζήτησα μὲ ὑπερβολήν.

„Τὸ πρόσωπόν σου Κύριε ζητήσω.

Θέλω ζητήσω, λέγει, τὴν ἐπισκοπήν σου Κύριε, ἀκόμη περισσότερον· καὶ ποτὲ δὲν θέλω παύσω ζητῶν αὐτήν.

9: „Μὴ ἀποστρέψης τὸ πρόσωπόν σου ἀπ᾽-
„ἐμοῦ. (1)

Μὴ ἀποςρέψης, λέγει, ἀπὸ λόγου μου Κύριε τὴν ἐπισκοπὴν καὶ θεωρίαν σου, ἥτις μὲ ἐσκέπασεν εἰς τὴν ἀνάγκην μου.

„Καὶ μὴ ἐκκλίνης ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ
„δούλου σου.

Μὴν ἀναχωρήσης, λέγει, Κύριε, ἀπὸ λόγου μου μὲ ὀργὴν, ἐσὺ ὁποῦ πατρικῶς καὶ μὲ εὐμένειαν πολλὴν ἦσουν παρὼν μὲ ἐμένα· ἂν δὲ καὶ ὡς ἄνθρωπος ἤθελα σφαλῶ πρὸς ἐσὲ, παίδευσόν με φιλανθρώπως, καὶ πάλιν λάβε με εἰς τὴν προτέραν σου οἰκειότητα καὶ κηδεμονίαν.

„Βοηθός μοι γενοῦ μὴ ἀποσκορακί-
„σῃς με.

Βοήθησόν μοι, λέγει, Κύριε εἰς τὸ μέλλον, καὶ μὴ μὲ ἀποβάλῃς· τὴν λέξιν δὲ τοῦ ἀποσκορακίσῃς, ἔλαβον ἀπὸ παροιμίαν Ἑλληνικὴν, οἱ Ἑβδομήκοντα ἑρμηνευταὶ τῆς Γραφῆς. (2)

„Μὴ ἐγκαταλίπῃς με ὁ Θεὸς ὁ Σωτήρ
„μου.

Πυκνὰ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν ὁ Δαβὶδ, διὰ νὰ δείξῃ τὸ τῆς προσευχῆς του ἐπίμονον καὶ ἐγκάρδιον.

---

(1) Ἄλλος δὲ λέγει „Ἄνω εἰπὼν ἐξεζήτησέ σε τὸ πρόσωπόν μου (τὸ γὰρ τῆς ψυχῆς πρόσωπον τὴν ἁρμόττουσαν θέαν ἐπόθει· διὸ καὶ Μωσῆς ἔλεγεν· ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν γνωςῶς ἴδω σε· ὅπως ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζοιτο) ἵνα μὴ πάθῃ ὅπερ Μωσῆς, τῷ μὴ χωρεῖν Θεοῦ πρόσωπον ἰδὼν τὰ ὀπίσθια, φησί· Μὴ ἀποςρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δούλου σου· ἀντὶ τοῦ, πρὸς τὴν τολμηρὰν αἴτησίν μου μὴ ὀργισθῇς, ἀλλὰ βοήθει πρὸς τὸ τούτου τυχεῖν (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(2) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει, ὅτι τὸ μὴ ἐκκλίνῃς εἴρηται ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ὀργιζομένων, καὶ τοὺς προσιόντας ἀποςρεφομένων, καὶ ἑτέραν ὁδὸν ἐκκλίνειν πειρωμένων· τὸ δὲ μὴ ἀποσκορακίσῃς, κεῖται ἀντὶ τοῦ μὴ διώξῃς, ὡς ἐπαχθῆ καὶ περιττὸν, λήρους τε ματαίους ἐν προσευχῇ φθεγγόμενον· τοὺς γὰρ κόρακας, ὡς ὀχληροὺς ἀπελαύνειν εἰώθαμεν κατακράζοντας· καὶ παροιμία δὲ ἐςὶν ὑβριςικὴ τὸ, ἐς κόρακας· ἐςι δὲ τόπος ἐν Ἀθήναις οὕτω καλούμενος, εἰς ὃν οἱ ῥιπτόμενοι εἰς ἀπώλειαν ἤρχοντο (παρὰ τῷ Βαρίνῳ) ἄλλος δὲ λέγει, ὅτι μὴ ἀποῤῥίψῃς με ὥσπερ σκωρίαν, ἣν οἱ χαλκεῖς ὡς ἄχρηςον ἀποῤῥίπτουσιν (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ τοῦ Ψαλτῆρος.)

10: „Ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου „ ἐγκατέλιπόν με.

Μή με ἐγκαταλίπῃς Κύριε, λέγει· διὰ τὶ εἶμαι ὑστερημένος ἀπὸ κάθε παρηγορίαν καὶ αὐτῶν τῶν γονέων καὶ συγγενῶν μου· καὶ ὄχι ἀπὸ μόνην τὴν τῶν φίλων μου βοήθειαν· ἐπειδὴ ὅλοι, φοβούμενοι τὸν Σαοὺλ, δὲν τολμοῦν νὰ μοὶ βοηθήσουν.

„ Ὁ δὲ Κύριος προσελάβετό με.

Τοῦτον τὸν λόγον εἶπεν ὁ Δαβὶδ, παρηγορῶντας τὸν ἑαυτόν του· ἀγκαλὰ, λέγει, καὶ ὅλοι μὲ ἐγκατέλιπον· ἀλλ' ὅμως ὁ Κύριος μὲ οἰκειοποιήθη, καὶ σκεπάζει καὶ λυτρόνει με ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου. (1)

11: Νομοθέτησόν με Κύριε ἐν τῇ ὁδῷ σου.

Ἀντὶ τοῦ, νομοθέτησον, συνέτισον ὁ Ἀκύλας ἡρμήνευσεν· ἤτοι δίδαξον τοὺς σωτηριώδεις νόμους σου ἐμένα, ὁποῦ περιπατῶ εἰς τὴν Πνευματικὴν στράταν, ἥτις φέρει τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἐσένα Κύριε. (2)

„ Καὶ ὁδήγησόν με ἐν τρίβῳ εὐθείᾳ.

Εἰς τὴν τετριμμένην στράταν τῆς σωτηρίας ὁδήγησόν με, λέγει, Κύριε, διὰ νὰ μὴ πλανῶμαι πίπτωντας εἰς σκολιοὺς λογισμοὺς τῆς ἁμαρτίας.

„ Ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου.

12: „ Μὴ παραδῷς με εἰς ψυχὰς θλιβόντων „ με.

Μή με παραδώσῃς, λέγει, Κύριε, εἰς τὰς ψυχὰς τῶν θλιβόντων· ἀντὶ τοῦ εἰς τοὺς θλίβοντάς με στρατιώτας κατὰ περίφρασιν· ἵνα μὴ ὑποχείριόν με λαβόντες οἱ ἐχθροί μου, καὶ πολεμήσαντές με χαρῶσι· λέγει δὲ τοῦτο διὰ τὸν Σαοὺλ·

„ Ὅτι ἐπανέστησάν μοι μάρτυρες ἄδι„ κοι.

Διὰ τὸν Σαοὺλ λέγει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ· ὅς τις ἐμαρτύρει ἀδίκως καὶ ψευδῶς, ὅτι ὁ Δαβὶδ ἐμελέτα νὰ θανατώσῃ αὐτόν.

„ Καὶ ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτῇ.

Ἡ ἀνωτέρω, λέγει, μαρτυρία τοῦ Σαοὺλ, ἐψεύσατο ἑαυτῇ· ἤτοι δὲν εὑρέθη ἀληθινή· ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν ἀδίκησα εἰς κανένα πρᾶγμα τὸν Σαοῦλ· ἢ νοεῖται καὶ ἄλλως· ὅτι ἡ μαρτυρία καὶ ἀδικία τοῦ Σαοὺλ, ἡ σπουδάζουσα νὰ μὲ βάλῃ εἰς χεῖρας, ἐψεύσατο, καὶ δὲν ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου σκοποῦ. (3)

13: „ Πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ Κυρίου.

Πιστεύω, λέγει, εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὁποῦ μὲ πληροφορεῖ, ὅτι θέλω νικήσω καὶ θέλω λάβω τὴν βα-

---

(1) Ὁ δὲ θεῖος Μάξιμος λέγει „ Κομψότερον δὲ διὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, τὸν γραπτὸν νόμον καὶ τὴν κατ' αὐτὸν σωματικὴν λατρείαν αἰνίττεται, ὧν τῇ ὑποχωρήσει, τὸ φῶς τοῦ πνευματικοῦ νόμου ταῖς καρδίαις τῶν ἀξίων ἀνατέλλειν πέφυκε, καὶ τῆς κατὰ σάρκα δουλείας ἐλευθερίαν χαρίζεται.

(2) Ὁ δὲ Ὠριγένης λέγει „ Μετὰ τὸν νόμον Μωσέως ὡς οὐκ ὢν ἐν ὁδῷ Κυρίου νομοθετηθῆναι εὔχεται ἐν ὁδῷ Κυρίου, οἶμαι κατὰ τὸν πνευματικὸν νόμον τὸ Εὐαγγέλιον νομοθέτησόν φησιν, ἵνα τοιοῦτον νόμον παρὰ σοῦ λαβὼν ὁδεύσω, τοῦ εἰπόντος „ Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(3) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „ Τοῦτο ἀπὸ τῆς κοινῆς εἴληπται χρήσεως· εἰώθαμεν γὰρ καὶ ἡμεῖς περὶ τῶν ἐπιβουλευόντων μὲν, οὐ βλαπτόντων δὲ, λέγειν· ἑαυτὸν ἔβλαψεν οὐκ ἐμέ· οὕτω καὶ ὁ μακάριος ἔφη Δαβὶδ „ Ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτῇ.

βασιλείαν· καὶ ἀκολούθως, ὅτι ἔχω νὰ ἀπολαύσω τὰ ἀγαθά της.

„Ἐν γῇ ζώντων.

Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· γῆ γὰρ τῶν ζώντων, εἶναι ὁ κόσμος οὗτος· γῆ δὲ τῶν τεθνεώτων, εἶναι ὁ Ἅδης· δύναται δὲ νὰ εἰπῇ καὶ ἄλλως τινάς· ὅτι περὶ τῆς Ἀναςάσεως τῶν νεκρῶν ἐδῶ δογματίζει ὁ Προφητάναξ· καὶ γῆν μὲν ζώντων ὀνομάζει, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀγαθὰ δὲ, ἐκεῖνα ὁποῦ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. (1)

14: „Ὑπόμεινον τὸν Κύριον.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν καὶ τὸ ἀκόλουθον, λέγει ὁ Δαβὶδ εἰς τὸν ἑαυτόν του· προςάζει γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν νὰ ψάλλῃ τὰ λόγια ταῦτα, καὶ μὲ αὐτὰ νὰ παρηγορῇ τὴν λύπην του, καὶ νὰ μὴ καταπίπτῃ ἀπὸ τὴν ὑπερβάλλουσαν θλῖψιν· τὸ δὲ ὑπόμεινον, εἶναι ἀντὶ τοῦ, ἀνάμεινον καὶ πρόσμενε τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου βοήθειαν.

„Ἀνδρίζου καὶ κραταιούσθω ἡ καρ-
„δία σου καὶ ὑπόμεινον τὸν Κύριον.

Τὰ ἐπιφωνήματα ταῦτα, ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ εἰς τὸν ἑαυτόν του, προξενοῦσι θάρσος καὶ παρηγορίαν εἰς τὴν ψυχήν· μόνος γὰρ ὤντας, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπαρηγόρει καὶ παρεθάρρυνε· διπλασιάζει δὲ τὸ ὑπόμεινον τὸν Κύριον, πρὸς περισσοτέραν παρηγορίαν τῆς ψυχῆς του. (2)

ΨΑΛΜΟΣ ΚΖ'.

„Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ

Καὶ τοῦτον τὸν Ψαλμὸν ἐσύνθεσεν ὁ Δαβὶδ, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἀκόμη ἐδιώκετο ἀπὸ τὸν Σαοὺλ, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· (3) ἁρμόζει δὲ καὶ εἰς κάθε ἄνθρωπον, ὁποῦ πέσῃ εἰς συμφοράς.

1 „Πρὸς

(1) Κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, τὸ ἰδεῖν ἐδῶ νοεῖται ἀντὶ τοῦ τυχεῖν μετασχεῖν ἀπολαῦσαι· ἤγουν πιςεύω, ὅτι θέλω ἀπολαύσω τὰ ἀγαθὰ τοῦ Κυρίου· καθὼς νοεῖται ϗ ἐκεῖνο „Καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ„, ἀντὶ τοῦ τύχοις, μετάσχοις· ὅρα ϗ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „Ἐπίςευσα διὸ ἐλάλησα· ριε'. Ψαλμοῦ· Ἄλλος δὲ λέγει „Τάχα αὕτη γῆ νεκρῶν ἐςὶ, δι' ὃ οὐ βλέπομεν τὰ ἀγαθὰ Κυρίου, εἰμὴ δι' ἐσόπτρου ϗ ἐν αἰνίγματι· γῆ δὲ ζώντων· ἡ ἐν ἐπαγγελίαις γῆ κατὰ τὴν αἰώνιον ζωήν.

(2) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει, ὅτι ὁ Δαβὶδ προσφέρει τὰ ἀνωτέρω πᾶσιν ἀνθρώποις παραίνεσιν.

(3) Ὁ δὲ Κύριλλος λέγει, ὅτι ὁ Ψαλμὸς οὗτος ᾄδεται ϗ ἐκ προσώπου τῶν πιςευσάντων τῷ Χριςῷ, εἰς βοήθειαν καλούντων αὐτόν· τὸ αὐτὸ λέγει ϗ ὁ Ἀθανάσιος.

Εύξεινος Λέσχη Ποντίων Νάουσας
Εθνική Βιβλιοθήκη Αργυρούπολης

1: „ Πρός σὲ Κύριε κεκράξομαι.

Εἰς ἐσένα μόνον, λέγει, Κύριε, θέλω φωνάξω, διὰ τὶ καὶ πρὸς ἐσένα μόνον ἀποβλέπω· ἀπὸ ὅλους γὰρ τοὺς δυνατοὺς εἰς τὸν πόλεμον, εἶμαι ἐστερημένος· μὲ τὴν κραυγὴν δὲ φανερόνει, τὴν ὑπερβολὴν καὶ δύναμιν τῆς δεήσεως. (1)

„ Ὁ Θεός μου μὴ παρασιωπήσῃς ἀπ' ἐ-
„ μοῦ.

Μή μου παρακούσῃς, λέγει, Κύριε· τοῦτο γὰρ δηλοῖ, τὸ, μὴ παρασιωπήσῃς κατὰ μεταφοράν· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεοδώριτον ἐκεῖνοι, ὁποῦ δὲν θέλουν νὰ ἀκούσουν τινὸς, σιωποῦν· καὶ τίποτε δὲν λαλοῦσι πρὸς ἐκείνους, ὁποῦ ζητοῦν τι ἀπὸ λόγου των.

„ Μήποτε παρασιωπήσῃς ἀπ' ἐμοῦ.

Μή μου παρακούσῃς, λέγει, Κύριε πώποτε· ἐπειδὴ καὶ ἀναγκαίως χρειάζομαι τὴν ἐδικήν σου βοήθειαν.

„ Καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνου-
„ σιν εἰς λάκκον.

Ἀνίσως, λέγει, παρακούσῃς μου Κύριε, καὶ δέν μοι βοηθήσῃς, εὐθὺς θέλω γένω ὅμοιος μὲ τοὺς νεκρούς: ἤγουν ἔχω νὰ ἀποθάνω· λάκκος γὰρ ὀνομάζεται ὁ τάφος· ἢ καὶ λάκκον τὸν βόθρον θέλομεν νοήσομεν, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ὅποιος πέσῃ, μένει πλέον ἀβοήθητος διὰ τὸ τοῦ τόπου ἄφυκτον καὶ ἀνελευθέρωτον.

2: „ Εἰσάκουσον Κύριε τῆς φωνῆς τῆς δε-
„ ήσεώς μου ἐν τῷ δέεσθαί με πρὸς σέ,
„ ἐν τῷ αἴρειν με χεῖράς μου πρὸς ναὸν
„ ἅγιόν σου.

Ναὸν ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τὴν σκηνὴν τοῦ Μωϋσέως, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀποτεινόμενος νοερῶς καὶ κατὰ τὴν θέσιν τοῦ τόπου, ἐσήκονε τὰς χεῖρας του καὶ ἐπαρακάλει τὸν Θεόν· ἀγκαλὰ καὶ ἦτον σωματικῶς μακρὰν ἀπὸ τὴν σκηνὴν, ὡς ἐν τοῖς ὄρεσι διατρίβων διὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Σαοὺλ· ἔτζι γὰρ καὶ ὁ Δανιὴλ ἐν Βαβυλῶνι προσευχόμενος, ἄνοιγε τὰ παράθυρα τοῦ οἴκου του, τὰ γυρισμένα ὄντα πρὸς τὸν τόπον τῆς Ἱερουσαλήμ· ὄχι διὰ τὶ ἐκεῖ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπερίγραφε τὸν Θεόν· ἀλλὰ διὰ τὶ ἤξευρε, πῶς ἐκεῖ ἔγινεν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐμφάνεια κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ἢ ναὸν πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸν οὐρανὸν, κατὰ τὸ „ Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτούς (Ψαλ. β'. 4.) (2)

2: „ Μὴ

---

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „ Σὺ δέ μοι μηδὲ τὸ κεκράξομαι παρέλθῃς· ἀλλ' ἴσθι, ὅτι εἰ μὲν ἐπίγειά τις αἰτῇ παρὰ Θεοῦ, βραχείᾳ χρῆται φωνῇ, εἰ δὲ τὰ ἐπουράνια, κράζει ϗ βοᾷ· ὅθεν ἐν ταῖς Γραφαῖς οἱ ἅγιοι πρὸς Θεὸν ἐκέκραξαν· ἔφη δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Τὸ κεκράξομαι τέθεικεν οὐκ ἐπὶ φωνῆς, ἀλλ' ἐπὶ προθυμίας ϗ συντόνου ϗ σπουδαίας εὐχῆς.

(2) Ἔφη δὲ ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος „ Τὴν κραυγὴν ἐνταῦθα φαμὲν, οὐχ ὑψηλὴν ἢ μεγάλην φωνήν· ἀνάρμοσον γὰρ ἁγίοις τὸ οὕτω προσεύχεσθαι· ἀλλὰ τὸ τῆς διανοίας ἔντονον, ϗ ἐρηρεισμένον ἀπαύσως πρὸς Θεόν· δέχεται γάρ πως τὰς τοιαύτας τῶν εὐχομένων φωνὰς, ὅταν ὁσίους ἐπαίρωσι χεῖρας ἐν καιρῷ προσευχῆς· ἀσύνηθες μὲν Ἰουδαίοις, τὸ χεῖρας ἐπαίρειν ἐν καιρῷ λιτῆς, ἐντριβὲς δὲ τοῖς ἐν Χριστῷ· δεικνύουσι γὰρ διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἐκτάσεως, τὸ τίμιον σχῆμα τοῦ σωτηρίου Σταυροῦ δι' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ὁμολογοῦντες, ὅτι Χριστῷ καθιέρωνται, ποιούμενοι καύχημα τὸν Σταυρὸν αὐτοῦ· ὥσπερ γὰρ κοινωνοὶ τῶν παθημάτων γεγονότες, αἴροντες τὸν ἑαυτοῦ Σταυρὸν ϗ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, καθὰ φησὶν αὐτὸς, τὸ τοῦ Σταυροῦ πλαττόμεθα σχῆμα· διαφέρει δὲ δέησις, προσευχὴ, ϗ εὐχαριστία· οἷς γὰρ ἔτι ἐνδεῖ τινα τούτων, ἔστιν ἡ δέησις· ὅταν δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Θεοῦ νοήσας, αἰτῶ τι παρὰ Θεοῦ, τότε προσεύχομαι· ὅτε δὲ φίλος ἐπιπλέον γένωμαι, τότε εὐχαριστῶ· ἐπεὶ ϗ Παῦλος ἀπὸ τῶν ἡττόνων ἐπὶ τὰ μείζω προβαίνων φησὶ „ Παρακαλῶ πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας.

3 „Μὴ συνελκύσῃς με μετὰ ἁμαρτωλῶν.

Μὴ με τραβίξῃς, λέγει, Κύριε, εἰς τὸ νὰ καταδικασθῶ μαζὶ μὲ τοὺς ἁμαρτωλούς: ἤτοι τοὺς ἀλλοφύλους· διὰ τί κατοικῶ καὶ συναναστρέφομαι μὲ αὐτούς· ἐπειδὴ ἠξεύρεις ὅτι, χωρὶς νὰ θέλω κατοικῶ μὲ αὐτούς, ἀπὸ τὸν διωγμὸν τοῦ Σαοὺλ βιαζόμενος· περιττὴ δὲ εἶναι ἐδῶ ἡ σὺν πρόθεσις· ἡμεῖς δὲ ὅταν διὰ λόγου μας προσευχώμεθα μὲ τὸν Ψαλμὸν τοῦτον, ἁμαρτωλοὺς θέλομεν νοήσομεν τοὺς ἀπίστους, καὶ αἱρετικούς, ἢ τοὺς Δαίμονας.

„Καὶ μετὰ ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν
„μὴ συναπολέσῃς με.

Οὗτος ὁ στίχος εἶναι τοῦ ἀνωτέρω ἐξηγητικός, καὶ φανερόνει ἓν καὶ τὸ αὐτὸ νόημα με τὸν ἀνωτέρω. (1)

„Τῶν λαλούντων εἰρήνην μετὰ τῶν
„πλησίον αὐτῶν κακὰ δὲ ἐν ταῖς καρ-
„δίαις αὐτῶν.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Σαοὺλ, ὑποκρινόμενοι πῶς εἶναι φίλοι μὲ τὸν Δαβίδ, ἐπεβούλευον κρυφίως αὐτόν, καὶ μάλιστα ἀπὸ ὅλους αὐτὸς ὁ Σαούλ· ὅθεν διὰ τούτους ὁμιλεῖ ἐδῶ. (2)

4 „Δὸς αὐτοῖς Κύριε κατὰ τὰ ἔργα αὐ-
„τῶν, καὶ κατὰ τὴν πονηρίαν τῶν ἐ-
„πιτηδευμάτων αὐτῶν.

Δός, λέγει, εἰς αὐτοὺς Κύριε, τὴν ἀξίαν καὶ πρέπουσαν καταδίκην τῆς κακίας των, καὶ τῶν ὑποκριτικῶν καὶ πονηρῶν ἔργων τους.

„Κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν δὸς
„αὐτοῖς.

Μὲ τὴν ταυτολογίαν φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὴν ὀδύνην καὶ πόνον τῆς ψυχῆς του, κατακαιόμενος ἀπὸ τὸν ζῆλον, ὁποὺ ἔτρεφεν ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας. (3)

„Ἀπόδος τὸ ἀνταπόδομα αὐτῶν αὐ-
„τοῖς.

Δός, λέγει, Κύριε, εἰς αὐτοὺς τὴν χρεωστου-

(1) Ἀπορεῖ δὲ ὁ θεῖος Κύριλλος ϗ λέγει „Ἀλλ᾽ ἴσως εἴποι τις ἄν· ἆρ᾽ οὖν οἱ τὰ τοιάδε θαῤῥοῦντες λέγειν, οὐκ ἦσαν ἐν ἁμαρτίαις; πῶς οὖν τὸ ἀμώμητον ἑαυτοῖς μαρτυροῦσι; φαμὲν οὖν, ὅτι ἅπαντες μὲν ἁμαρτάνειν εἰθίσμεθα· ἀλλ᾽ ὅταν τὰ ὑπέρδεινα πλημμελῶσί τινες, ὅλας ὥσπερ ἡνίας εἰς τὸ παρανομῆσαι ἀνιέντες, τότε τῶν ἐπιεικεστέρων ὁ νοῦς ἐρυθριῶν, ἐφ᾽ οἷς οἶδε πεπλημμεληκώς, παρακαλεῖ τὸν Θεόν, μὴ τοῖς ἐπέκεινα μέτρου πλημμελήμασι συγχωρηθῆναι περιπεσεῖν, μηδὲ γυμνῶς ϗ ἀκρύπτως τὸν ἀσχήμονα ϗ μεμισημένον ἑλέσθαι βίον· ὥστε κατὰ τὰ λόγια ταῦτα τοῦ θείου Πατρός, ἁμαρτωλοὺς πρέπει νὰ νοήσωμεν, ὁμοίως ϗ ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν, τοὺς θανασίμως ϗ φανερῶς ἁμαρτάνοντας· ϗ τοὺς ἐχθροὺς μὲν ὄντας ἐν τῇ καρδίᾳ, τὴν φιλίαν δὲ ὑποκρινομένους τῷ στόματι· γλαφυρῶς δὲ ἑρμηνεύει τὸ ῥητὸν τοῦτο ὁ Ὠριγένης λέγων· οἱ Ἰουδαῖοι ἐνεκάλουν τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· ἐσθίεις ϗ πίνεις μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν· αὐτὸς δὲ μακρὰν ἦν τῆς ἀπ᾽ αὐτῶν βλάβης, πρὸς τῷ ϗ ὠφελεῖν αὐτούς· οὕτω ϗ εἴ τις Χριστοῦ μιμητής, τοῦτο ποιεῖ· ἐὰν μέντοιγέ τις μὴ παρεσκευασμένος ᾖ· μηδὲ δύναμιν ἔχων ἐμβάλληται εἰς τοσοῦτον κίνδυνον, ὥστε γενέσθαι μετὰ ἁμαρτωλῶν ϗ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν, οὔτε ἐκείνους ὠφελήσει, ϗ ἑαυτὸν προσαπολέσει· τοιγαροῦν ϗ ἐνθάδε ὁ Προφήτης παρασκευάζειν ἑαυτὸν βούλεται, ὥστε δύνασθαι μὲν εἶναι μετὰ ἁμαρτωλῶν, ϗ ἐργαζομένων ἀνομίαν, μὴ συνελκυσθῆναι δὲ αὐτοῖς (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(2) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώρητος „Μηδεμίαν ἔχειν κοινωνίαν μετὰ τῶν διπλόῃ κεχρημένων ὁ μακάριος ἱκετεύει Δαβίδ· βδελυροὺς γὰρ εἶναί φησι, τοὺς ἕτερα μὲν φθεγγομένους, ἕτερα δὲ βουλευομένους· οὗ δὴ χάριν ϗ πρόσφορα τοῖς ἐπιτηδεύμασι βούλεται αὐτοὺς τρυγῆσαι τὰ ἐπίχειρα.

(3) Ἄλλος δὲ λέγει „Ἔργα μὲν αὐτῶν, τὰ κατὰ διάθεσιν· ἔργα δὲ χειρῶν αὐτῶν τὰ τῶν ἐνεργητικῶν δυνάμεων» καθ᾽ ἃ πρόεισιν εἰς ἔργον τὰ συστάντα τῇ γνώμῃ.

ςουμένην ἐκδίκησιν, ἀντὶ τῆς κακίας καὶ πονηρίας των· ἀπὸ τὰ λόγια δὲ ταῦτα φαίνεται, ὅτι ὁ Δαβὶδ δὲν καταρᾶται αὐτούς, ἐπειδὴ ἦτον μνησίκακος καὶ πικρός· ἀλλὰ διὰ τί ἦτον φίλος τῆς δικαιοσύνης· ὅθεν καὶ σπουδάζει νὰ ὀγλιγωρεύσῃ ἡ κατὰ τῶν κακῶν τιμωρία· ἵνα μεταβληθέντες αὐτοί, γένωσι καλλίτεροι.

5: „Ὅτι οὐ συνῆκαν εἰς τὰ ἔργα Κυρίου·

Διὰ τί, λέγει, αὐτοὶ μέχρι τοῦ νῦν, δὲν ἐκατάλαβαν τὰς οἰκονομίας καὶ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ· πῶς δηλαδὴ ὁ Θεὸς ὑποφέρει αὐτοὺς τόσον πονηροὺς ὄντας· ἵνα καὶ ἡ κακία αὐτῶν φανερωθῇ, καὶ εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν τιμωρηθοῦν ἀσυγχώρητα.

„Καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ.

Ἔργα λέγει τοῦ Κυρίου ἐκεῖνα, ὁποῦ αὐτὸς ἐργάζεται μὲ εὐθὺν καὶ δίκαιον σκοπόν· αἱ χεῖρες γὰρ ἐδῶ φανερόνουν, τὰ μετὰ λόγου γινόμενα ἔργα. (1)

„Καθελεῖς αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ οἰκοδο-
„μήσεις αὐτούς.

Τοῦτο εἶναι προφητεία διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν μέχρι τέλους πονηρῶν· ὅτι αὐτοί, λέγει, ἀφ' οὗ πέσουν, πλέον δὲν θέλουν σηκωθοῦν. (2)

6: „Εὐλογητὸς Κύριος, ὅτι εἰσήκουσε
„τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου.

Ἄξιος εἶναι, λέγει, ὁ Κύριος, νὰ εὐλογῆται καὶ νὰ ὑμνῆται· ἐπειδὴ δὲ ἐπληροφορήθη ὁ Δαβίδ, ὅτι θέλει λάβῃ ἐκεῖνα ὁποῦ ἐζήτησε, διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι ἐπήκουσέ μου ὁ Κύριος.

7: „Κύριος βοηθός μου καὶ ὑπερασπι-
„στής μου.

Τοῦτο δηλοῖ τὴν πληροφορίαν ὁποῦ ἔλαβεν ὁ Δαβίδ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι βοηθός του.

„Ἐπ' αὐτῷ ἤλπισεν ἡ καρδία μου καὶ
„ἐβοηθήθην.

Ἐπειδή, λέγει, ἐγὼ ἤλπισα εἰς τὸν Θεόν, ὡς μόνον ὄντα ἀληθινόν, διὰ τοῦτο οὐκ ἀπέτυχον τῆς ἐλπίδος μου· ἀλλ' ἔλαβον τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν.

Καὶ ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου, καὶ ἐκ θε-
„λήματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῷ.

Τὸ πρότερον, λέγει, ξηρανθὲν σῶμά μου ἀπὸ τὰς φροντίδας καὶ κακοπαθείας, τώρα ἀνεζωώθη, καὶ ὡς φυτὸν ἀνεβλάστησε· διὰ τοῦτο καὶ ἐκ θελήματος: ἤτοι θεληματικῶς καὶ προθύμως, καὶ οὐχὶ ἀναγκαστικῶς, θέλω δοξολογήσω καὶ εὐχαριστήσω τὸν Κύριον· τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ „Ἑκουσίως θύσω σοι (Ψαλ. νγ'. 6.) ἐξομολόγησιν δὲ τὴν εὐχαριστίαν ὀνομάζει, ὡς ἡρμηνεύσαμεν. (3)

8: „Κύ-

---

(1) Ἄλλος δὲ λέγει „Τῶν ἔργων Κυρίου, τὰ μὲν ὁρατά, τὰ δὲ ἀόρατα, ἅτινα μὴ συνιέντες ἑαυτοὺς τιμωρίαις ὑπέβαλον, ἢ ἔργα Κυρίου νοοῦνται καὶ τὰ λόγια αὐτοῦ, ἔργα δὲ χειρῶν αὐτοῦ, τὰ ποιήματα. κατὰ τὸν Θεοδώρ.

(2) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Λυσιτελὴς τοῖς κακοῖς οἰκοδόμοις ἡ τῆς πονηρᾶς οἰκοδομῆς κατάλυσις· καὶ ἐντεῦθεν μέντοι δῆλον, ὡς καὶ τὰ προειρημένα προαγορευτικῶς εἶπεν, οὐκ αὐτοῖς ἐπαρώμενος, ἀλλὰ τὰ ἐσόμενα προθεσπίζων· οὐ γὰρ εἶπε κάθελε· ἀλλὰ καθελεῖς, καὶ οὐ μὴ οἰκοδομήσεις.

(3) Ἔφη δὲ ὁ θεῖος Κύριλλος „Ἐβοηθήθην φησίν, ὥστε καὶ ἀναθάλαι μου τὴν σάρκα· τουτέστι μονονουχὶ καταπιανθῆναι, διὰ πολλὴν εὐθυμίαν· γέγραπται γάρ· καρδίας εὐφραινομένης θάλλει πρόσωπον· ἡ δὲ ἐν λύπαις οὖσα σκυθρωπάζει· καταμαραίνουσι μὲν γὰρ αἱ λῦπαι δεινῶς, ἀνακτᾶται δὲ ἡ εὐθυμία.

8: ,,Κύριος κραταίωμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ,,καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν σωτηρίων τοῦ ,,Χριστοῦ αὐτοῦ ἐστί.

Ὁ Κύριος, λέγει, ἐνδυναμόνει τὸν ἀφιερωμένον εἰς αὐτὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὑπερμαχεῖ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ χρισθέντος εἰς βασιλέα, κατὰ προσαγὴν αὐτοῦ· λέγει δὲ ταῦτα ὁ Δαβὶδ διὰ λόγου του, καὶ διὰ τὸν λαόν του ὅλον, μὲ τὸ νὰ ἤξευρε τὴν μεταβολὴν ὁποῦ ἔχει νὰ γένῃ: ἤγουν ὅτι αὐτὸς μέλλει νὰ κατασταθῇ βασιλεὺς, ἀντὶ του Σαοὺλ.

,,Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου καὶ εὐ- ,,λόγησον τὴν κληρονομίαν σου.

Ἐπειδὴ ἔμελλε νὰ λάβῃ μετὰ ὀλίγον καιρὸν τὴν βασιλείαν ὁ Δαβὶδ, διὰ τοῦτο εὔχεται διὰ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Ἰσραηλιτικόν· ἐν δὲ τῇ Ἐξόδῳ λαὸν περιούσιον: ἤτοι κληρονομικὸν, ὠνόμασε τοὺς Ἰσραηλίτας ὁ Θεὸς εἰπών ,,Ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος· (Ἔξ. ιθ΄. ε.)

,,Καὶ ποίμανον αὐτοὺς, καὶ ἔπαρον ,,αὐτοὺς ἕως τοῦ αἰῶνος.

Ποίμανον, λέγει, τὸν λαόν σου Κύριε, συμβασιλεύων αὐτοῦ νοητῶς μαζὶ μὲ ἐμένα, τὸν αἰσθητῶς αὐτοῦ βασιλεύοντα· καὶ συμβουλεύων αὐτὸν μαζὶ μὲ ἐμένα τὰ πρέποντα· ὕψωσον δὲ καὶ μὲ τὰ τρόπαια καὶ τὰς νίκας πάντοτε (1) δύναται δὲ ἡ ἀνωτέρω κατάρα ἡ λέγουσα ,,Δὸς αὐτοῖς Κύριε κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν· καὶ τὰ ἐπίλοιπα, νὰ νοηθοῦν ἐναντίον τῶν σαυρωσάντων τὸν Χριστὸν Ἰουδαίων· οἵτινες παμπόνηροι ὄντες, δὲν ἐκατάλαβον τὰ θαυμάσια, ὁποῦ ὁ Κύριος ἔκαμνε· διὰ τοῦτο καὶ ἀφ᾽ οὗ αὐτοὶ ἐκρημνίσθησαν καὶ ἔπεσον, πλέον δὲν ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν· ὁ δὲ Θεὸς ἐδυνάμωσε τὸν πιστὸν λαὸν τῶν Χριστιανῶν· καὶ τὰ ἑξῆς· δύναται δὲ νὰ λέγεται εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἡ ἀνωτέρω εὐχὴ ,,Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου· δύναται, λέγω, νὰ λέγεται αὕτη πρὸς τὸν Χριστὸν διὰ τὸν ἐξ ἐθνῶν λαὸν, τὸν δοθέντα εἰς αὐτὸν κληρονομίαν: ἤτοι διὰ τοὺς Χριστιανούς· τὸν λαὸν γὰρ αὐτὸν ἐποίμανεν ὁ Χριστὸς, καὶ ἀληθῶς ὕψωσε καὶ ἐμεγάλυνε, καὶ εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν μέλλοντα.

ΨΑΛΜΟΣ ΚΗ΄

,,Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ Ἐξοδίου Σκηνῆς.

Κατὰ μὲν τὴν ἱστορίαν ὁ Ψαλμὸς οὗτος εἶναι μία παραγγελία εἰς τοὺς Ἱερεῖς καὶ Λευΐτας, διὰ τὴν ἔξοδον τῆς σκηνῆς· ἤτοι διὰ τὴν ἐξέλευσιν αὐτῆς τὴν ἀπὸ τοῦ ναοῦ· διατάσσουσα τί μέλλουν νὰ

και

(1) Λέγει ὁ Θεοδώριτος ,,Βασιλεῖ πρέπουσα ἡ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ προσευχή· ἀξιάγαστον δὲ καὶ τοῦτο τοῦ μεγάλου Δαβίδ· ὅτι καὶ διωκόμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ (συνεπολέμουν γὰρ τῷ Σαοὺλ) τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἱκετείαν προσέφερε τῷ Θεῷ, προεώρα γὰρ αὐτῶν τὴν ἐσομένην μεταβολήν· καὶ οὐχ ἑώρα τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ τὴν ἐσομένην δουλείαν.

κάμνουν οἱ Ἱερεῖς εἰς τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν· ἤγουν, ὅτι πρέπει νὰ προσφέρουν υἱοὺς Κριῶν: ἤτοι ἀρσενικὰ πρόβατα νέα· ὅτι πρέπει νὰ προσφέρουν δόξαν εἰς τὸν Θεὸν μὲ εὐφημίας καὶ Ψαλμούς· ὅτι πρέπει νὰ προσφέρουν καὶ τιμὴν μὲ εὐταξίαν καὶ εὐλάβειαν· καὶ ὅτι εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ναοῦ πρέπει νὰ προσφέρουν ταῦτα, καὶ ὄχι εἰς ἄλλον τόπον· κατὰ δὲ ἀναγωγὴν καὶ ἀλληγορίαν νοεῖται ὁ Ψαλμὸς οὗτος, διὰ τὴν ἐξέλευσιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, ὡς λέγει ὁ μέγας Ἀθανάσιος καὶ ὁ Βασίλειος· τὸ ὁποῖον, σκῆνος ὀνομάζει ὁ Ἀπόςολος· ἐπειδὴ καὶ σκήνωμα καὶ κατοικία τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα εἶναι· προςάζει λοιπὸν ὁ Ψαλμὸς, τί πρέπει νὰ κάμνωμεν, καὶ πῶς πρέπει νὰ ἑτοιμαζώμεθα διὰ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος· ἤτοι διὰ τὸν θάνατον, καὶ τὴν ἐκ τοῦ Κόσμου τούτου ἀναχώρησιν· ἐπειδὴ τὰ καλὰ ἔργα, ὁποῦ πράξῃ τινὰς εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, αὐτὰ γίνονται βοήθημα καὶ ἐφόδιον τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἄλλην ζωήν. (1)

1: „Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ υἱοὶ Θεοῦ ἐ„νέγκατε τῷ Κυρίῳ υἱοὺς κριῶν.

Υἱοὶ μὲν Θεοῦ, εἶναι οἱ Ἀπόςολοι, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· ἔτζι γὰρ καὶ ὁ Κύριος αὐτοὺς ὠνόμασε, Πατέρα τους ὀνομάσας τὸν Θεόν. „Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου, καὶ Πατέρα ὑμῶν. (Ἰω. κ΄. 17.) υἱοὶ δὲ κριῶν εἶναι οἱ ἐξ ἐθνῶν πιςεύσαντες Χριςιανοί· τῶν ὁποίων οἱ πατέρες, ἦτον ὡσὰν ἄλογα ζῶα διὰ τὴν πλάνην τῆς εἰδωλολατρείας κατὰ τὸν Θεοδώριτον· παρακινεῖ λοιπὸν ὁ Δαβὶδ τοὺς Ἀποςόλους, νὰ προσφέρουν εἰς τὸν Θεὸν τὰ Ἔθνη· οὕτω δὲ συντάσσονται τὰ ῥητά „Ὦ υἱοὶ Θεοῦ, ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ, ἐνέγκατε υἱοὺς κριῶν· πρὸς ἔμφασιν δὲ περισσοτέραν, δύω φοραῖς εἶπε τὸ ἐνέγκατε· ἢ νοεῖται καὶ ἄλλως· υἱοὶ μὲν Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἔγιναν υἱοὶ θετοὶ τοῦ Χριςοῦ μὲ τὴν παλιγγενεσίαν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ ἐφάνησαν τέλειοι κατὰ τὴν ἀρετήν· υἱοὶ δὲ κριῶν, εἶναι οἱ Χριςιανοὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τοὺς Ἀποςόλους διὰ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, οἵτινες εἶναι ἀκόμη ἀτελεῖς· κριοὺς γὰρ ἐὰν θέλῃς, δύνασαι νὰ νοήσῃς τοὺς Ἀποςόλους, ὡς ἡγεμόνας τοῦ ποιμνίου τοῦ Χριςοῦ· ὡσὰν νὰ λέγῃ λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅτι ἐσεῖς οἱ τελειότεροι, χειραγωγεῖτε εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν τοὺς ἀτελεςέρους· ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εἶναι εὐπρόσδεκτον, καὶ εὐάρεσον εἰς τὸν Θεόν· ἔφη γὰρ ὁ Κύριος πρὸς τὸν Πέτρον „Εἰ φιλεῖς με Πέτρε, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου (Ἰω: κα΄. 17.)

„Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν καὶ τι„μήν.

Δόξαν μὲν, λέγει, προσφέρετε εἰς τὸν Θεὸν, διὰ τῆς ὁμολογίας τοῦ ςόματος· τιμὴν δὲ, διὰ τοῦ φόβου καὶ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· διατὶ, ἀνίσως τινὰς ἀτιμάζῃ τὸν Θεὸν διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόςολος· φανερὸν, ὅτι ὁποιος ἐκ τοῦ ἐναντίου φυλάττει τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς, αὐτὸς τιμᾷ τὸν Θεὸν τὸν δόντα τὰς ἐντολάς. (2)

2: „Ἐ-

---

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει, ὅτι ὁ Ψαλμὸς οὗτος ἁρμόζει κατὰ τὴν ἱςορίαν εἰς τὸν Βασιλέα Ἐζεκίαν· δι' αὐτοῦ γὰρ ἐκεῖνος προςάζει τοὺς ἱερεῖς νὰ προσφέρουν τῷ Θεῷ ὕμνους ϗ δοξολογίας ϗ θυσίας· ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἱερεῖς μόνους ἐσυγχωρεῖτο νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὸν ναόν· ἁρμόζει δὲ οὗτος ϗ εἰς τὸν πάντων ἡμῶν Βασιλέα Χριςὸν, ὃς τῶν εἰδώλων καταλύσας τὴν πλάνην, ταῖς ἀκτῖσι τῆς θεογνωσίας τὴν οἰκουμένην ἐφώτισε· λέγει δὲ ὁ αὐτὸς Θεοδώριτος, ὅτι τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ παρόντος Ψαλμοῦ οὐχ εὗρεν ἐν τῷ Ἑξαπλῷ τοῦ Ὠριγένους, ἀλλ' ἔν τισιν ἀντιγράφοις· τί δὲ ἦτον τὸ Ἑξαπλὸν, ὅρα ἐν τῷ Προοιμίῳ Κεφ. ιγ΄.

(2) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „Δόξαν μὲν φέρει τις τῷ Κυρίῳ, ἀγαθῶν ἔργων, κατὰ τὸ εἰρημένον· „Ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα ϗ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· τιμὴν δὲ πάλιν, ὁ κατὰ τὴν παροιμίαν τιμῶν τὸν Θεὸν ἀπὸ τῶν δικαίων αὐτοῦ πόνων· ϗ πᾶς δὲ ὁ ἐπιτετευγμένως θεολογῶν, φέρει τῷ Κυρίῳ δό-

2: „ Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν ὀνόματι „ αὐτοῦ.

Προσφέρετε, λέγει, δόξαν εἰς τὸ ὄνομά του μὲ ἐπαινετὰ καὶ θεάρεστα ἔργα· διότι ἐρρέθη παρὰ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας „ Δι' ὑμᾶς τὸ ὄνομάμου βλασφημεῖται ἐν τοῖς Ἔθνεσι (Ἡσ. νβ'. 5.) ὅταν γὰρ ὁ Ἐθνικὸς καὶ ἄπιστος βλέπῃ τὴν πολιτείαν τοῦ Χριστιανοῦ, εἰ μὲν αὐτὴ εἶναι καλὴ, ἐπαινεῖ καὶ δοξάζει τὸν Χριστὸν, πῶς εἶναι διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς· εἰδὲ ἡ πολιτεία τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι κακὴ, κατηγορεῖ καὶ βλασφημεῖ περισσότερον τὸν Χριστὸν, ὡς διδάσκαλον τῆς κακίας· διὰ τοῦτο λοιπὸν λέγει „ Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ ἔπαινον εἰς τὸ ὄνομάτου, ἤγουν εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον κατὰ περίφρασιν.

„ Προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐλῇ ἁ„ γίᾳ αὐτοῦ.

Πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ ἦτον αὐλὴ ἁγία εἰς τοὺς Ἰουδαίους: ἤγουν ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις συναγωγὴ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· μετὰ δὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν σταυρικὸν θάνατον, ὁποῦ ἐπροξένησαν οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὸν Χριστὸν, ἐγένετο ἡ ἔπαυλις αὐτῶν ἠρημωμένη· ὕστερον δὲ ἔγινεν αὐλὴ ἁγία τοῦ Χριστοῦ, ἡ τῶν Χριστιανῶν Ἐκκλησία καὶ πίστις· μέσα εἰς τὴν ὁποίαν Ἐκκλησίαν, παρακινεῖ ὁ Δαβὶδ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ προσκυνοῦν· ἐμποδίζωντας τὰς σχισματικὰς παρασυναγωγὰς, καὶ μόνην ἐκλέγωντας τὴν ἀπὸ Χριστοῦ παραδεδομένην πίστιν· δύναται δὲ νὰ νοήσῃ τινὰς καὶ αὐλὴν, τὴν ἐπουράνιον· διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι πεφυτευμένοι ἐδῶ κάτω εἰς τὸν οἶκον Κυρίου: δηλαδὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν, θέλουν ἀνθήσουν ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰς οὐρανίους αὐλὰς τοῦ Θεοῦ. (1)

3: „ Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν εἶναι προφητεία κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, διὰ τὴν φωνὴν, ὁποῦ ἐφώνησεν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Πατὴρ εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, ὅταν ὁ Χριστὸς ἐβαπτίσθη λέγωντας „ Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱόςμου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα (Ματθ. γ'. 17.) (2)

„ Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντισε.

Ὁ Πατὴρ, λέγει, ἐβόησεν ἐκείνην τὴν ἐν Ἰορδάνῃ φωνὴν· τὴν ὁποίαν ὀνομάζει βροντὴν, διά τι ἐφέρθη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον φέρονται καὶ αἱ βρονταί· καὶ διὰ τὸ στερρὸν καὶ ἐξάκουσον αὐτῆς· Θεὸς δὲ τῆς δόξης ὀνομάζεται, ἀντὶ τοῦ ἔνδοξος· καθὼς ὀνομάζεται καὶ Θεὸς τῆς ἀληθείας ὁ ἀληθινός· καὶ Θεὸς ἐκδικήσεων, ὁ ἐκδικητής· καὶ Θεὸς δυνάμεων, ὁ δυνατός· καὶ Θεὸς ἐλέους, ὁ ἐ-

δόξαν καὶ τιμήν· καὶ ὁ δυνάμενος τοὺς λόγους ἀποδιδόναι, καθ' οὓς ἔκτισται τὰ σύμπαντα, καὶ καθ' οὓς συγκρατεῖται, καὶ καθ' οὓς ὑπὸ τὴν κρίσιν ἀχθήσεται, καὶ τῷ ἁρμόζοντι τῇ τοιαύτῃ θεωρίᾳ κεχρημένος βίῳ· λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος „ Ἡ ἐνταῦθα ἐργασία ἐφόδιόν ἐστι πρὸς τὸ μέλλον· καὶ ὁ ἐνταῦθα διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων δόξαν φέρων καὶ τιμὴν τῷ Κυρίῳ, οὗτος δόξαν καὶ τιμὴν ἑαυτῷ κατὰ τὴν δικαίαν τοῦ κριτοῦ ἀνταπόδοσιν ἑτοιμάζει.

(1) Διὰ τοῦτο λέγει ὁ αὐτὸς Βασίλειος „ Οὐ τοίνυν ἔξω τῆς ἁγίας ταύτης αὐλῆς, προσκυνεῖν προσήκε Θεῷ· ἀλλ' ἔνδον αὐτῆς γενόμενον, ἵνα μὴ ἔξω τῆς αὐλῆς ὢν, μηδὲ ἑλκόμενος ἀπὸ τῶν ἔξω, ἀπολέσῃ τὸ ἐν αὐλῇ εἶναι Κυρίου. Πολλοὶ γὰρ ἑστῶσιν ἐν σχήματι μὲν προσευχῆς, οὐκ εἰσὶ δὲ ἐν τῇ αὐλῇ διὰ τὴν τοῦ νοῦ περιφορὰν, καὶ τὸν ἀφελκυσμὸν τῆς διανοίας αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἐν ματαιότητι μερίμνης· ὁ δὲ θεοποιῶν κοιλίαν, ἢ δόξαν, ἢ ἀργύριον, ἢ ἄλλο τι, ὃ πάντων μᾶλλον τετίμηκεν, οὔτε προσκυνεῖ τῷ Κυρίῳ, οὔτε ἐν τῇ αὐλῇ ἐστι τῇ ἁγίᾳ, κἂν ἄξιος τῶν αἰσθητῶν συνάξεων εἶναι δοκῇ.

(2) Λέγει δὲ ὁ μέγας πάλιν Βασίλειος „ Ἡ μὲν οὖν παρ' ἡμῖν φωνὴ ἀήρ ἐστι πεπληγμένος· φωνὴ δὲ Κυρίου φαντασιοῖ τὸ ἡγεμονικὸν πρὸς τὴν τοῦ ἀδήλου παράστασιν ἄνευ πληγῆς ἀέρος· ὥστε ἀναλογίαν ἔχειν τὴν φαντασίαν ταύτην πρὸς τὴν ἐν ὀνείροις γινομένην πολλάκις· ὥσπερ γὰρ οὐ πληττομένου τοῦ ἀέρος λαμβάνομέν τινα ἐν ταῖς καθ' ὕπνον φαντασίαις ῥημάτων τινῶν καὶ φθόγγων μνήμην, οὐ διὰ τῆς ἀκοῆς δεξάμενοι τὴν φωνήν· ἀλλ' αὐτῆς τῆς καρδίας ἡμῶν τυπωθείσης· τοιαύτην τινὰ χρὴ νομίζειν καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ φωνὴν ἐγγίνεσθαι τοῖς Προφήταις.

ἐλεήμων· καὶ ἄλλα ὅμοια· ἰδίωμα δὲ καὶ τοῦτο εἶναι τῆς Παλαιᾶς, τὸ νὰ μεταχειρίζεται γενικὰς κτητικὰς, ἀντὶ ἐπιθέτων.

„Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν.

Ὁ Κύριος, λέγει, ἐφάνη εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου, καὶ διὰ τῶν ὑδάτων ἐκείνων ἐφάνη καὶ εἰς ὅλα τὰ ὕδατα· καὶ ἡγίασεν αὐτὰ διὰ μέσου τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ὑδάτων τοῦ Ἰορδάνου. (1)

4: „Φωνὴ Κυρίου ἐν ἰσχύϊ.

Φωνὴ τοῦ Κυρίου, λέγει, γίνεται εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα, ὁποῦ εἶναι ἰσχυρὸς κατὰ τῶν παθῶν· ἡ ὁποία φωνὴ ἐνδυναμόνει καὶ συμβουλεύει αὐτὸν ἐκεῖνα, ὁποῦ πρέπει νὰ κάμνῃ. (2)

„Φωνὴ Κυρίου ἐν μεγαλοπρεπείᾳ.

Φωνὴ Κυρίου, λέγει, γίνεται εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ἄνδρα: δηλαδὴ εἰς τὸν καταφρονοῦντα μὲν τὰ γήϊνα, φρονοῦντα δὲ τὰ οὐράνια· ὥστε ὁποῦ, διὰ μὲν τῆς ἰσχύος, ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω, δηλοῦται ὁ εἰς τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν καταγινόμενος· διὰ δὲ τῆς μεγαλοπρεπείας, ὁποῦ λέγει ἐδῶ, δηλοῦται ὁ καταγινόμενος εἰς τὴν θεωρητικήν. (3)

5: „Φωνὴ Κυρίου, συντρίβοντος κέδρους.

Τὸ δένδρον τῆς κέδρου, ποτὲ μὲν λαμβάνεται ἐπὶ καλοῦ, διὰ τὸ ἄσηπτον καὶ διὰ τὸ ἀειθαλὲς καὶ τὸ εὐῶδες· κατὰ τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον „Δίκαιος ὡς φοίνιξ ἀνθήσει, καὶ ὡσεὶ κέδρος ἡ ἐν τῷ λιβάνῳ πληθυνθήσεται· (Ψαλ. ϟα΄. 12.) ποτὲ δὲ λαμβάνεται ἐπὶ κακοῦ· διὰ τὸ ἄκαρπον καὶ δυσκολολύγιστον· κατὰ τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο „Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ λιβάνου· (Ψαλ. λϛ΄. 37.) ἐδῶ δὲ ὁ Δαβὶδ κέδρους ὀνομάζει τοὺς Δαίμονας, διὰ τὸ ὑψηλὸν καὶ ὑπερήφανον· ἐπειδὴ καὶ ἡ ὑπερηφάνεια κατεκρήμνισεν αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς οὐρανούς· ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου, λέγει, γίνεται· πότε; ὅταν συντρίβῃ καὶ ταράττῃ τοὺς Δαίμονας· πρέπει γὰρ νὰ τίθεται ὑποστιγμὴ εἰς τὸ, Κυρίου· ἵνα νοηθῇ τὸ, γίνεται ἔξωθεν· οἷον „Φωνὴ Κυρίου γίνεται· ἔπειτα νὰ ἀναγινώσκεται τὸ, συντρίβοντος κέδρους· τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον σχῆμα ἐμεταχειρίσθη καὶ παρακάτω ὁ Ψαλμῳδός. (4)

„Καὶ συντρίψει Κύριος τὰς κέδρους
„τοῦ λιβάνου.

Τὸ βουνὸν τοῦ λιβάνου εἶναι βουνὸν τῆς Παλαιστίνης ὑψηλὸν, μεταξὺ τῆς Ἰουδαίας καὶ Φοινίκης εὑρισκόμενον, κέδρους πολλὰς τρέφον· τὸ ὁποῖον παλαιὰ ἦτον ἀφιερωμένον εἰς τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων· διὰ τοῦτο ἐδῶ ὁ Δαβὶδ κέδρους λιβάνου ὀνομάζει τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων, τοὺς ἐν αὐτῷ εὑρισκομένους, φανερώνοντας τὰ περιεχόμενα ἐκ τοῦ περιέχοντος· ὀνομάζει δὲ κέδρους τοὺς εἰδωλικοὺς βωμοὺς· διὰ τὶ αὐτοὶ παρωμοίαζον μὲ τὰς κέ-

(1) Ὁ δὲ Ὠριγένης λέγει „Φωνὴ μὲν Κυρίου ἁπλῶς ἐπὶ ὑδάτων, αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν· ϗ ὡς ἡ βροντὴ μείζων φωνῆς, οὕτω Θεοῦ φωνὴ μείζων παντὸς λόγου (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(2) Λέγει δὲ ὁ μέγας Βασίλειος „Ὥσπερ ἐν τῷ τροχῷ ἡ φωνὴ γίνεται, οὕτως ἐν ἰσχύϊ ἡ φωνὴ συνίσταται Κυρίου· ὁ γὰρ πάντα ἰσχύων ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ, οὗτος ἀκούει τῶν ἐντολῶν Κυρίου ϗ ποιεῖ· φωνὴ οὖν Κυρίου οὐκ ἐν τῇ ἀσθενεῖ ϗ ἐκλελυμένῃ ψυχῇ· ἀλλ᾽ ἐν τῇ εὐτόνως ϗ ἰσχυρῶς κατεργαζομένῃ τὸ ἀγαθόν.

(3) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „Ἡ μεγαλοπρέπεια ἀρετή ἐστιν ἐκπρεπῶς μεγάλα πράττουσα· ὁ οὖν πρεπόντως ἀποδιδοὺς τὰς περὶ τῶν μεγάλων πράξεων ἐνεργείας, ὁ τοιοῦτος ἀκούει μεγαλοπρεπής.

(4) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος Κέδρους συντριβομένας ἐννοεῖ, ϗ τοὺς ἐπὶ τοῖς φθαρτοῖς τοῦ κόσμου πράγμασιν ἐπερειδομένους, διὰ τὴν ἀλαζονείαν ϗ τὴν τῆς διανοίας ἔπαρσιν. οἵτινες ϗ κέδροι τοῦ λιβάνου ὀνομάζονται. διὰ τὸ ἀλλοτρίῳ ὑψώματι ἐπαγάλλεσθαι.

κέδρους, τόσον διὰ τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς, ὅσον καὶ διὰ τὸ δασὺ καὶ ἄκαρπον· προφητεύει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ τὴν τοῦ βουνοῦ τούτου κατάλυσιν καὶ συντριβὴν· καὶ διὰ τοῦτο αἰνιγματωδῶς φανερόνει καὶ διὰ τὴν συντριβὴν τῶν ἐν αὐτῷ εὑρισκομένων βωμῶν τῶν εἰδώλων.

6: „Καὶ λεπτυνεῖ αὐτὰς ὡς τὸν μόσχον τὸν „λίβανον.

Καθὼς, λέγει, ὁ Θεὸς ἐλέπτυνε διὰ μέσου τοῦ Μωϋσέως, καὶ διεσκόρπισε τὸ ἐν Χωρὴβ κατασκευασθὲν ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους χωνευτὸν μοσχάρι: τοιουτοτρόπως ἔχει νὰ λεπτύνῃ καὶ τὰς κέδρους τοῦ λιβάνου, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ βωμούς· ὡς λέγει ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Κύριλλος· πρέπει δὲ νὰ βάλωμεν ὑποστιγμὴν εἰς τὸν μόσχον, καὶ ἔπειτα καθ' ἑαυτὸ νὰ ἀναγινώσκωμεν, τὸν λίβανον· διὰ νὰ νοηθῇ, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει λεπτύνῃ τὰς κέδρους: ἤτοι τὸν λίβανον ὅλον, καὶ ὄχι μερικόν.

„Καὶ ὁ ἠγαπημένος ὡς υἱὸς μονοκε„ρώτων.

Περὶ τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ λόγος ἐδῶ· ἠγαπημένος γὰρ εἶναι ὁ Χριστὸς, ὡς μονογενής· ἔτζι γὰρ ὁ Πατὴρ αὐτὸν ὠνόμασεν εἰπών „Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς (Ματθ. γ'. 17.) υἱὸς δὲ μονοκερώτων, διὰ τὸ ἄμαχον καὶ ἀνυπότακτον καὶ ἐλεύθερον· τοιοῦτον γὰρ ζῶον ἀκαταμάχητον καὶ ἐλεύθερον εἶναι ὁ μονόκερως· καθὼς φανερόνει ἡ βίβλος τοῦ Ἰὼβ „Βουλήσεται δέ σοι μονόκερως δουλεῦσαι, ἢ κοιμηθῆναι ἐπὶ φάτνης σου; (Ἰὼβ. λθ'. 9.) ἤτοι οὐδαμῶς· βλέπε δὲ ὦ ἀναγνῶστα, πῶς, ὅταν μὲν ὁ Υἱὸς προσφέρῃ τὸν ἑαυτόν του θυσίαν εἰς τὸν Πατέρα διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, τότε ἀμνὸς ὀνομάζεται καὶ πρόβατον· ὡς τὸ „Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ: (Ἰω. α' 36.) καὶ τὸ, „Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη (Ἡσ. νγ'. 7.) ὅταν δὲ χρειάζεται νὰ ἐκδικήσῃ καὶ νὰ καταβάλῃ τὴν τυραννίαν τοῦ Διαβόλου, τότε ὀνομάζεται υἱὸς μονοκερώτων· ἠμπορεῖ δὲ νὰ λέγεται ὁ Χριστὸς καὶ υἱὸς μονοκερώτων· ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα μονοειδῶς ἐγεννήθη· διά τι καθ' ὃ μὲν Θεὸς, ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐγεννήθη χωρὶς Μητρός· καθ' ὃ δὲ ἄνθρωπος, ἐκ τῆς Μητρὸς ἐγεννήθη χωρὶς Πατρός· καὶ μ' ὅλον λοιπὸν, ὁποῦ αἱ κέδροι τοῦ λιβάνου καὶ οἱ Δαίμονες ἐσυντρίφθησαν καὶ ἐλεπτύνθησαν, πλὴν ὁ Χριστὸς ἀνίκητος εἶναι καὶ θέλει εἶναι· ἐπειδὴ καὶ πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσι τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ. (1)

7: „Φωνὴ Κυρίου, διακόπτοντος φλόγα „πυρός.

Λείπει ἐδῶ τὸ γίνεται· ἤγουν φωνὴ Κυρίου γίνεται· προφητεύει δὲ μὲ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Δαβὶδ, προηγουμένως μὲν, διὰ τὴν ἐν Βαβυλῶνι κάμινον τῶν τριῶν παίδων· ἡ ὁποία διακοπεῖσα ὑπὸ θείου Ἀγγέλου, ἐδέχθη πνεῦμα δρόσου διασυρίζον· ἑπομένως δὲ, καὶ διὰ τὰ καμίνια, ὁποῦ ἐδέχθησαν διαφόρους Μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ· ἠμπορεῖ δὲ νὰ λέγεται τοῦτο κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, καὶ διὰ τὴν ἀπόφασιν, ὁποῦ ἔχει νὰ κάμῃ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· τότε γὰρ ἡ ἀπόφασις ἐκείνη ἔχει νὰ διακόψῃ, ἤτοι νὰ διαχωρίσῃ τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς, καὶ τὴν μὲν φωτιστικὴν δύναμιν τῆς φλογὸς, ἔχει νὰ δώσῃ εἰς τοὺς δικαίους, τὴν δὲ καυστικὴν καὶ κολαστικὴν αὐτῆς δύναμιν, ἔχει νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἁμαρτωλούς. (2)

8: „Φω-

---

(1) Κατὰ δὲ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον „Ὁ ἠγαπημένος τῶν Ἀποστόλων χορὸς, υἱός ἐστι μονοκερώτων· μονοκέρωτες δὲ εἶναι οἱ ἅγιοι Προφῆται καὶ Πατριάρχαι· ὧν υἱοὶ οἱ Ἀπόστολοι, διὰ τὸ ἐπὶ μόνῳ Θεῷ τὸ κέρας καὶ τὴν ἰσχὺν ἔχειν· Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει, ὅτι κατὰ τὴν ἱστορίαν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἐζεκίου, Ἀσσύριοι μὲν, ὡς κέδροι συντριβήσονται· ὁ δὲ ἠγαπημένος λαὸς τῶν Ἰουδαίων, ἄμαχος ἔσται τὴν δύναμιν ὡς μονόκερως.

(2) Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „Πυρωειδῆ γὰρ τοῦ παναγίου Πνεύματος τὴν χάριν ὑποδεξάμενος ὁ τῶν ἱερῶν Απο-

8 „ Φωνὴ Κυρίου, συσσείοντος ἔρημον.„

Πάλιν καὶ ἐδῶ λείπει τὸ γίνεται· ἤγουν φωνὴ Κυρίου γίνεται· ἔρημον δὲ τὰ Ἔθνη ὀνομάζει ὁ Δαβίδ, διὰ τὴν ἐρημίαν τῆς θεογνωσίας, καὶ διὰ τὴν ἀνυδρίαν τῆς Πνευματικῆς διδασκαλίας, καὶ τὴν ἀκαρπίαν τῶν ἀρετῶν· ταύτην δὲ τὴν ἔρημον, ἐλθὼν ὁ Χριςὸς ἐσύσησε, σείσας πρότερον καὶ μετακινήσας εἰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ ἀροτριάσας μὲ τὸ ἀλέτρι τῆς πίςεως.

„ Καὶ συσσείσει Κύριος τὴν ἔρημον „ Κάδδης.

Θέλει σείσει, λέγει, ὁ Κύριος, ὄχι ὅλην τὴν ἔρημον, ἀλλὰ τὴν τῆς Κάδδης: ἤγουν τὴν ἁγίαν, τὴν ἀφιερωμένην εἰς αὐτὸν καὶ ἀξίαν αὐτοῦ· τὸ Κάδδης γὰρ, ἁγία ἑρμηνεύεται Ἑλληνικά. (1)

9 „ Φωνὴ Κυρίου καταρτιζομένη ἐλά„ φους.

Ἀπὸ τὸ ῥητὸν τοῦτο βεβαιόνουσι μερικοὶ· ὅτι τὸ, φωνὴ Κυρίου συντρίβοντος κέδρους, καὶ φωνὴ Κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρὸς, καὶ φωνὴ Κυρίου συσσείοντος ἔρημον, δεν εἶναι κατὰ ἔλλειψιν τοῦ γίνεται, ὡς ἑρμηνεύσαμεν, ἀλλὰ εἶναι πλαγίας συντάξεως: ἤτοι εἶναι σχῆμα ἑτερογενὲς καὶ ἑτερόπτωτον· ἤτοι τὸ, συντρίβοντος καὶ διακόπτοντος καὶ συσσείοντος εἶναι, ἀντὶ τοῦ συντρίβουσα καὶ διακόπτουσα καὶ συσσείουσα· καὶ ἑτερογενὲς μὲν σχῆμα εἶναι αὐτὸ, διὰ τὶ λαμβάνεται τὸ ἀρσενικὸν ἀντὶ θηλυκοῦ· ἑτερόπτωτον δὲ, διὰ τὶ ἡ γενικὴ λαμβάνεται ἀντὶ ὀνομαςικῆς· ἐλάφους δὲ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τοὺς Μαθητὰς τοῦ Χριςοῦ· καθὼς γὰρ ἡ ἔλαφος καταφρονεῖ τὴν βλάβην τῶν φαρμακερῶν ὄφεων (2) καὶ κυνηγᾶ ταῦτα μὲ τὴν μύτην καὶ ὄσφρησίν της· τραβίζουσα γὰρ τὰ ὀφίδια ἔξω ἀπὸ τὴν φωλεάν τους μὲ τὴν βίαν τῆς ἀναπνοῆς της, θανατόνει αὐτὰ διὰ τοῦ ςόματός της: τοιουτοτρόπως κατὰ τὸν Βασίλειον, καὶ κάθε Μαθητὴς τοῦ Χριςοῦ ἔλαβεν ἐξουσίαν, νὰ πατῇ ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν την δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ (Λουκ. 10. 19.) αὐτὴ λοιπὸν, λέγει, ἡ φωνὴ τοῦ Χριςοῦ, κατήρτισε καὶ ἐνεδυνάμωσε τοὺς Μαθητάς του εἰς τὸν δρόμον τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος καὶ τῆς ἀρετῆς: ἡ ἀνωτέρω δηλαδὴ ἡ λέγουσα „ Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν καὶ τὰ λοιπά· ὅθεν οἱ Μαθηταὶ τοῦ Χριςοῦ ἐκυνήγων μὲν τὰ νοητὰ ὀφίδια μὲ τὴν ὀσμὴν τῆς ἀναπνοῆς των, ἐθανάτωναν δὲ αὐτὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, ὁποῦ ἐπρόφερον ἐκ τοῦ ςόματός των.

„ Καὶ ἀποκαλύψει δρυμούς.

Δρυμοὺς ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὰς ὑλώδεις καὶ ἀκάρπους ψυχὰς τῶν ἐθνῶν, μέσα εἰς τὰς ὁποίας ἐφώλευον, ὡσὰν θηρία, τὰ διάφορα ἄγρια πάθη· ταύτας δὲ, λέγει, τὰς ψυχὰς θέλει ἀνοίξει, καὶ θέλει καθαρίσει ἡ φωνὴ καὶ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ἐκβάλλων τὴν πυκνότητα τοῦ σκότους αὐτῶν· ἐπειδὴ „ Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου τομώτερός ἐςι, κατὰ τὸν Παῦλον, ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίςομον· (Ἑβρ. δ΄. 12.) ἵνα διὰ τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ δρυμοῦ, γένουν φανερὰ τὰ θηρία, ὁποῦ ἐμφωλεύουν εἰς αὐτὸν, καὶ γένουν εὐχολοπίασα ἀπὸ τὰς ἐλάφους: ἤτοι τοὺς Μαθητὰς τοῦ Κυρίου. (3)

„ Καὶ

ποςόλων χορὸς, ἐφωτίζετο μὲν, οὐκ ἐκαίετο δὲ, κἀν τῷ μέλλοντι δὲ βίῳ ἡ διπλῆ τοῦ πυρὸς ἐνέργεια μεριζομένη, φωτίσει μὲν τοὺς τῆς ἀρετῆς ἀθλητὰς, ἐμπρήσει δὲ τῆς κακίας τοὺς ἐραςάς· οὗ δὴ χάριν καὶ πῦρ ὀνομάζεται καὶ σκότος καλεῖται τῶν παρανόμων ἡ κόλασις, ὡς τῆς φωτιςικῆς ἐνεργείας οὐ φαινομένης ἐκεῖ· τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς βάτου συνέβη· τὴν γὰρ καυςικὴν δύναμιν χωρίσας τοῦ πυρὸς, τὴν φωτιςικὴν μόνην ἔδειξε τῷ Μωϋσῇ ὁ Θεός· καὶ τοῦτο ἐςὶν ὃ λέγει „ Φωνὴ Κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρός.

(1) Κάδης μὲν μὲ ἕνα δ: τόποι εἰσὶ πολλοὶ παρὰ τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ οὕτως ὀνομαζόμενοι· (Γέν. ιδ΄. 7. Ἀριθ. ιγ΄. 27. Δευτ. λβ΄. 51. ρα΄. Μακκαβ. ια΄. 63. καὶ ἐν ἄλλοις) Κάδδης δὲ μὲ δύω δδ: ἁγίαν δηλοῖ.

(2) Οὐ μόνον κρείττων ἐςὶν ἡ ἔλαφος τῆς τῶν ἑρπετῶν βλάβης· ἀλλὰ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, καὶ καθαρτήριον αὐτῇ ἐςὶν, ὥς φασιν οἱ τὰ τοιαῦτα τετηρηκότες, τὸ τῆς ἐχίδνης βρῶμα.

(3) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Δρυμοὺς προσηγόρευσε τὰ τῶν εἰδώλων τεμένη, ὡς ἄκαρπα παντελῶς· τοιοῦτα

γὰρ

„ Καὶ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει
„ δόξαν.

Κάθε ἕνας, λέγει, ὁποῦ ἐπίςευσεν εἰς τὸν Χριςὸν, θέλει δώσει δόξαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν εὑρισκόμενον εἰς καθε τόπον· καὶ ὄχι μόνοι οἱ Ἰουδαῖοι, οὐδὲ εἰς μόνον τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναόν· λέγει δὲ δόξαν κάθε πιςὸς: ἤγουν ψάλλει ὕμνους εἰς τὸν Κύριον, εὐχαριςῶν αὐτὸν, ὡς λυτρωτὴν καὶ σωτῆρά του· τότε δὲ λέγει τὸν τοιοῦτον ὕμνον, ὅταν ὁ καιρὸς τὸ καλῇ· (1)

10: „ Κύριος τὸν κατακλυσμὸν κατοικιεῖ.

Κατακλυσμὸν ἐννοεῖ ἐδῶ τὰ Ἔθνη, ὁποῦ κατεκλύσθησαν ἀπὸ τὴν πλυμμύραν τῶν παθῶν· αὐτὰ λοιπὸν, λέγει, τὰ Ἔθνη, θέλει κατοικήσει ὁ Χριςὸς εἰς τὰς χώρας: ἤγουν εἰς τὰς Ἐκκλησίας του· ἢ κατακλυσμὸν νόησον τὸ θεῖον βάπτισμα, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, τὸ ὁποῖον κατακλύζει: ἤγουν καταποντίζει τὰς ἁμαρτίας· τοῦτο δὲ τὸ βάπτισμα, θέλει ἐνοικίσει ὁ Χριςὸς εἰς τὰς Ἐκκλησίας του.

„ Καὶ καθιεῖται Κύριος Βασιλεὺς εἰς
„ τὸν αἰῶνα.

Βασιλεὺς τῶν πιςῶν τῶν καθαρισθέντων διὰ τοῦ βαπτίσματος, εἶναι ὁ Χριςὸς καθὼς αὐτὸς εἶπεν „ Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν Οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς (Ματθ. κη'. 18.) καθιεῖται δὲ, ἀντὶ τοῦ θέλει μενεῖ πάντοτε βασιλεύς· τὸ καθίζεσθαι γὰρ, τὸ ἑδραῖον δηλοῖ καὶ ἀμετακίνητον. (2)

11: „ Κύριος ἰσχὺν τῷ λαῷ αὐτοῦ δώσει.

Ὁ Χριςὸς, λέγει, θέλει δώσει εἰς τὸν λαὸν τῶν Χριςιανῶν, ὁποῦ πολεμεῖται ἀπὸ τυράννους καὶ Δαίμονας καὶ πάθη· αὐτὸς λέγω, θέλει δώσει εἰς αὐτὸν δύναμιν, διὰ νὰ νικᾶ αὐτοὺς ὅλους.

„ Κύριος εὐλογήσει τὸν λαὸν αὐτοῦ
„ ἐν εἰρήνῃ.

Ὅταν μὲν πολεμῆται, λέγει, ὁ λαὸς τοῦ Χριςοῦ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, θέλει ἐνδυναμώσει αὐτὸν ὁ Χριςὸς, διὰ νὰ τοὺς νικήσῃ κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ὅταν δὲ εὑρίσκεται εἰς καιρὸν εἰρήνης, θέλει εὐλογήσει αὐτόν: ἤτοι θέλει τὸν ἀξιώσει τῆς χάριτός του, διὰ μέσου τοῦ ἁγίου του Πνεύματος, ἢ εὐλογήσει εἶπεν, ἀντὶ τοῦ θέλει ἐπαινέσει αὐτὸν· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εὐχαριςεῖ τὸν Χριςὸν ὡς σωτῆρά του.

ΨΑΛ.

γὰρ ϗ οἱ δρυμῶνες ἢ οἱ δρυμοί· οὓς ἐκκόπτειν εἰωθότες οἱ ἄριςοι γηπόνοι, ϗ τὴν ὑπ' αὐτῶν νεμομένην (ἴσως σκεπομένην) γυμνοῦντες γῆν, τὰ κάρπιμα φυτεύουσι δένδρα, ϗ τὰ ἐδώδιμα καταβάλλουσι σπέρματα· τοῦτο δεδράκασι ϗ οἱ τῆς οἰκουμένης γεωργοὶ, πρόῤῥιζα γὰρ ἀνασπάσαντες τὰ τῶν εἰδώλων τεμένη, τὰς θείας ἀντ' ἐκείνων ἐκκλησίας ἐφύτευσαν· διὰ τοῦτο ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν.

(1) Προσθέττει δὲ ὁ μέγας Βασίλειος „ Ἀκουέτωσαν ϗ ἐντραπήτωσαν οἱ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ ἄπαυςα γλωσσαλγοῦντες, ϗ ἀνωφελῶς εἰσιόντες· εἴθε δὲ ἀνωφελῶς ϗ μὴ ἐπιβλαβῶς· ὁ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ γενόμενος, οὐ κακολογίαν, οὐ ματαιότητα, οὐκ αἰσχρῶν πραγμάτων γέμοντα ῥήματα ἀπαγγέλλει· ἀλλ' ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν· ἑςήκασι γὰρ οἱ ἀπογραφόμενοι τὰ ῥήματα ἅγιοι Ἄγγελοι· πάρεςιν ὁ Κύριος τὰς διαθέσεις τῶν εἰσιόντων ἐπισκοπῶν· ἡ προσευχὴ ἑκάςου πεφανέρωται Θεῷ· τὶς ἐκ διαθέσεως, τὶς ἐπιςημόνως ἐπιζητεῖ τὰ ἐπουράνια· τὶς ἀφωσιωμένως ἄκροις τοῖς χείλεσι φθέγγεται, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ πόῤῥω ἀπέχει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ· ἡ Κτίσις πᾶσα ἥ τε σιωπῶσα ϗ φθεγγομένη, ἥ τε ὑπερκόσμιος, ἥ τε περίγειος δοξάζει τὸν Κτίσαντα· ἄνθρωποι δὲ ἐλεεινοὶ, καταλιπόντες τοὺς οἴκους ϗ ἐπὶ τὸν ναὸν συνδραμόντες, ὡς δή τι ἑαυτοὺς ὠφελήσοντες, οὐχ ὑπέχουσι τὰς ἀκοὰς λόγοις Θεοῦ· οὐ λαμβάνουσιν αἴσθησιν τῆς ἑαυτῶν φύσεως· οὐ λυποῦνται προληφθέντες ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας· οὐ λυποῦνται εἰς μνήμην τῶν ἁμαρτιῶν ἀφικνούμενοι· οὐ τρέμουσι τὴν κρίσιν, ἀλλὰ μειδιῶντες, ϗ τὰς δεξιὰς ἀλλήλαις ἐμβάλλοντες, τόπον μακρολογίας τὸν οἶκον ποιοῦνται τῆς προσευχῆς, παρακούοντες τοῦ Ψαλμοῦ διαμαρτυρομένου ϗ λέγοντος, ὅτι ἐν τῷ ναῷ Θεοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν· σὺ δὲ οὐ μόνον οὐ λέγεις, ἀλλὰ ϗ ἑτέρῳ ἐμπόδιον γίνῃ, ἐπιςρέφων πρὸς ἑαυτὸν, ϗ τῷ ἰδίῳ θορύβῳ ὑπηχῶν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος.

(2) Λέγει δὲ ὁ Βασίλειος „ Τῇ λαμπούσῃ ψυχῇ ἀπὸ κατακλυσμοῦ τοῦ Βαπτίσματος, ἐνιδρυθεὶς ὁ Θεὸς, οἱονεὶ θρόνον αὐτὴν ἑαυτῷ ἀπεργάζεται.

ΨΑΛΜΟΣ ΚΘ.

„ Ψαλμὸς ᾠδῆς Ἐγκαινισμοῦ τοῦ οἴκου. Δαβίδ.

Τί μὲν σημαίνει Ψαλμὸς ᾠδῆς, εἴπομεν ἐν τῷ προοιμίῳ ἐν Κεφαλ. θ'· περὶ δὲ τῆς λοιπῆς ἐπιγραφῆς τοῦ παρόντος Ψαλμοῦ, διάφοροι λόγοι λέγονται· μερικοὶ γὰρ λέγουν, ἤτοι ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ὅτι οἶκος μὲν ὠνομάσθη ἐδῶ ἡ ψυχὴ τοῦ Δαβίδ· ἐπειδὴ καὶ ἔγινε κατοικητήριον τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐγκαινισμὸς δὲ ὠνομάσθη ἡ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀνακαίνισις, ὅταν μετὰ τὴν μοιχίαν τῆς Βηρσαβεὲ, καὶ τὸν φόνον τοῦ Οὐρίου μετανοήσας θερμῶς, ἀξιώθη πάλιν νὰ λάβῃ τὸ προφητικὸν χάρισμα, καὶ νὰ προφητεύῃ καθὼς τὸ πρότερον· ὡς ἑρμηνεύει ὁ ῥηθεὶς μέγας Ἀθανάσιος· ἄλλοι δὲ λέγουν, οἶκον μὲν, τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Χριστιανῶν· ἐγκαινισμὸν δὲ, τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Ἐκκλησίας τὴν γενομένην διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· ἄλλοι δὲ ἐγκαινισμὸν ὠνόμασαν τὴν ἑορτὴν, ὁποῦ ἑώρταζεν ὁ Ἐζεκίας μετὰ τὸν φόνον τῶν Ἀσσυρίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κυρίου· ἥτις διὰ τὸ μεγαλεῖον παρωμοίαζε μὲ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ· (1) ὥστε ὁποῦ ὁ Ψαλμὸς οὗτος, ἐπιγραφόμενος Ψαλμὸς ᾠδῆς τοῦ ἐγκαινισμοῦ τοῦ οἴκου, προφητεύει, ποῖοι λόγοι καὶ ὕμνοι ἦτον πρέπον νὰ ψάλλωνται εἴτε ἀπὸ τὸν Δαβὶδ, εἴτε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, εἴτε ἀπὸ τὸν Ἐζεκίαν· εἰς κάθε ἕνα γὰρ ἀπὸ αὐτοὺς, ἠμπορεῖ νὰ προσαρμοσθῇ ὁ Ψαλμὸς οὗτος· τὸ δὲ ὄνομα Δαβὶδ, πρέπει νὰ ἀναγινώσκεται μόνον καὶ καθ' ἑαυτὸ, χωρὶς τὸ, οἴκου· ὅπερ δηλοῖ τὸν ποιητὴν τοῦ Ψαλμοῦ.

1: „ Ὑψώσω σε Κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με.

Πῶς δύναται ὁ ταπεινὸς ἄνθρωπος νὰ ὑψώσῃ τὸν ὑψηλὸν Κύριον; ὄχι μὲ ἄλλον τρόπον βέβαια, πάρεξ ὁμολογῶντας αὐτὸν ὑψηλὸν, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· ἔτζι γὰρ καὶ μεγαλύνει ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν· ἐπειδὴ φρονεῖ καὶ δογματίζει αὐτὸν μέγιστον· καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου ταπεινόνει καὶ σμικρύνει τὸν Θεὸν ἐκεῖνος, ὁποῦ νοεῖ καὶ ὁμιλεῖ περὶ Θεοῦ ταπεινὰ καὶ μικροπρεπῆ νοήματα καὶ λόγια· ὑπέλαβες δὲ εἶπεν, ἀντὶ τοῦ, ἐσήκωσας καὶ ἀνεκούφισας ἐμένα, ὁποῦ ἤμουν καταπεσμένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, μὲ τὸ νὰ ἔβαλες ὑπο-

---

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει, ὅτι ὁ Ψαλμὸς οὗτος προφητεύει τὸν ἐγκαινισμὸν τοῦ ναοῦ τοῦ ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος οἰκοδομηθέντος· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Τῇ τῶν ἐγκαινίων οὖν ἡμέρᾳ τοῦτον ᾄδει τὸν Ψαλμὸν, οἶκόν τινα ἐγκαινισμὸν ὀνομάζων, ὅσις ἐσμὲν ἡμεῖς, οἱ Θεοῦ ναὸς εἶναί τε ϗ ἀκούειν ἠξιωμένοι ϗ γίνεσθαι· ἔφη δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Ἐγκαινισμὸν οἴκου καλεῖ, τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως νεουργίαν, ἣν ὁ Δεσπότης Χρισὸς ἐπετέλεσε τὸν ὑπὲρ ἡμῶν καταδεξάμενος θάνατον, ϗ καταλύσας τὸν θάνατον, ϗ τῆς Ἀνασάσεως ἡμῖν δεδωκὼς τὰς ἐλπίδας· ϗ τῷ μὲν Ἐζεκίᾳ ὁ Ψαλμὸς κατὰ τύπον ἁρμόττει, πάσῃ δὲ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων κατ' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὑψηλὸν δεξάμενος φρόνημα· τοῦτο γὰρ ἡ τῶν Παραλειπομένων ἐδίδαξεν ἱσορία (Β'. Παρ. λβ 25.) τοῦ θανάτου τὴν ψῆφον ἐδέξατο, χάριτι δὲ θείᾳ τετύχηκε τῆς ζωῆς· οὕτως ὁ Ἀδὰμ ὁ Προπάτωρ Θεὸς ἔτε-

κοκάτωμου τὴν χεῖρα τῆς βοηθείας σου. (1)

„Καὶ οὐκ εὔφρανας τοὺς ἐχθρούς μου
„ἐπ᾽ ἐμέ.

Ἐὰν νοῆται τὸ ῥητὸν τοῦτο διὰ τὸν Δαβίδ, φανερόνει, πῶς δὲν εὔφρανεν ὁ Θεὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Δαβίδ, εἰς τοὺς ὁποίους, ἐφοβέρισαμεν διὰ τοῦ Προφήτου Νάθαν, νὰ δώσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Δαβίδ, δὲν ἔδωκε δέ· ἐὰν δὲ νοῆται διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐχθροὺς λέγει τοὺς Δαίμονας· ἐὰν δὲ διὰ τὸν Ἐζεκίαν, ἔχθροὺς λέγει τοὺς Ἀσσυρίους· τούτους δὲ τοὺς ἐχθροὺς, λέγει, δὲν εὔφρανας Κύριε: ἤγουν δὲν ἔδωκας εἰς αὐτοὺς νὰ εὐφρανθοῦν κατ᾽ ἐπάνωμου. (2)

2: „Κύριε ὁ Θεός μου, ἐκέκραξα πρὸς σὲ
„καὶ ἰάσω με.

Ἰάτρευσάς με Κύριε, λέγει, ὄχι εἰς πολὺν καιρὸν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν· διότι ὁ μὲν Δαβὶδ εἰπών· „Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ μου· ἤκουσεν εὐθὺς ἀπὸ τὸν Νάθαν, ὅτι „Ὁ Κύριος ἀφεῖλε τὸ ἁμάρτημά σου· ἡ δὲ Ἐκκλησία πάλιν ἐπικαλουμένη τὸν Θεὸν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, εὐθὺς καθαρίζεται ἀπὸ τὰς πληγὰς τῆς ἁμαρτίας· ὁ δὲ Ἐζεκίας σάκκον ἐνδυθεὶς, καὶ παρακαλέσας τὸν Θεὸν, ὀγλίγωρα ἰατρεύθη ἀπὸ τὴν πληγὴν τῆς πολιορκίας τῶν Ἀσσυρίων, ἢ καὶ ἀπὸ τὴν θανατηφόρον ἀσθένειάν του. (3)

3: „Κύριε, ἀνήγαγες ἐξ Ἅδου τὴν ψυ-
„χήν μου.

Ἐὰν τὸ ῥητὸν τοῦτο νοῆται διὰ τὸν Δαβὶδ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ἠλευθέρωσεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν τοῦ Δαβὶδ καὶ τῶν πιςῶν, ἀπὸ τὸ σκότος τῆς ἁμαρτίας· ἢ λέγει τοῦτο καὶ διὰ τὴν κατάλυσιν καὶ συντριβὴν τοῦ Ἅδου, καὶ τὴν ἐκ τοῦ Ἅδου ἐλευθερίαν τῶν ψυχῶν, ἣν ὁ Χριςὸς ἐποίησε, κατὰ τὸν Κύριλλον· ἐὰν δὲ νοῆται διὰ τὸν Ἐζεκίαν, δηλοῖ ὁ λόγος, ὅτι ἠλευθέρωσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ σκότος τῆς σκλαβίας, ἡ ὁποία σκότωσιν λύπης εἰς τὴν ψυχὴν προξενεῖ·

„Ἔσωσάς με ἀπὸ τῶν καταβαινόντων
„εἰς λάκκον.

Ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω, λέγει καὶ τώρα ἐδῶ ὁ Δαβίδ· συνήθεια γὰρ εἶναι εἰς τοὺς εὐχαριςοῦντας, νὰ ποικίλουσι τὴν διήγησιν τῆς εὐχαριςίας, καὶ διὰ νὰ φανερώσουν μὲ τοῦτο περισσότε-

---

σεσθαι προσδοκήσας, ϗ μέγα κατὰ τοῦ πεποιηκότος φρονήσας, παρεδόθη μὲν θανάτῳ, τῇ δὲ θείᾳ φιλανθρωπίᾳ τῆς ἀναςάσεως ἔτυχεν· ὁ δὲ Νύσσης φησίν „Ἡ τὸ ἐξόδιον ἔχουσα τῆς σκηνῆς ἐπιγραφὴ, ϗ πάλιν ἡ ὑπὲρ τοῦ ἐγκαινισμοῦ οἴκου Δαβὶδ, γειτνιῶσιν ἀλλήλαις κατὰ τὴν θέσιν τε ϗ τὴν ἔννοιαν· ἐὰν γὰρ μὴ τῆς ἀληθινῆς σκηνῆς ἐξέλθωμεν, ὁ ἀληθινὸς ἡμῶν οἶκος οὐκ ἐγκαινίζεται . . . . οὐκοῦν εἰ μέλλοιμεν οἰκητήριον τοῦ Θεοῦ ποιεῖν τὴν ψυχὴν ἐξελθεῖν προσήκει τῆς σαρκώδους ψυχῆς . . . . οὐ γὰρ ἐςὶν ἄλλως ἐγκαινισθῆναι τὸν οἶκον ἡμῶν ὑπὸ τοῦ ἀνακαινίζοντος ἡμᾶς διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἐνοικήσεως, εἰ μὴ τὸ ἐξόδιον τῆς σκηνῆς διὰ τῆς τοῦ σωματικοῦ βίου ἀλλοτριώσεως κατορθωθείη.

(1) Κατὰ γὰρ τὸν μέγαν Βασίλειον „Τοῦτο ἐςὶ τὸ ὑπέλαβές με: τουτέςιν ἐπανήγαγές με ἀπὸ τῆς εἰς τὰ κάτω φορᾶς. μετεώρισάς με· οἱονεὶ παῖδά τινα ἀπείρως ἔχοντα πρὸς τὸ νήχεσθαι, τῇ χειρί τις ὑπολαβὼν, μετεωρότερον ἄγει τοῦ ὕδατος.

(2) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Βασίλειος „Πλὴν οὐχ αἱ θλίψεις δοκιμασίας ἕνεκεν προσαγόμεναι τοῖς ἁγίοις, εὐφροσύνην τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν τοῖς ἀοράτοις προξενοῦσιν· ἀλλ᾽ ὅταν ἀπαγορεύσωμεν θλιβόμενοι, ϗ ςενοχωρηθῶσιν ἡμῶν οἱ λογισμοὶ, ἀπειρηκότων ἡμῶν πρὸς τὸ πυκνὸν τῶν κακώσεων, τότε εὐφραίνονται ϗ κροτοῦσι ϗ ἐπιχαίρουσιν.

(3) Ἔφη δὲ ὁ μέγας Βασίλειος „Μακάριος ὁ τὴν ἐν τῷ βάθει αὐτοῦ πληγὴν γνωρίζων, ὥςε δύνασθαι τῷ ἰατρῷ προσιέναι ϗ λέγειν: ἴασαι τὴν ψυχήν μου ὅτι ἥμαρτόν σοι . . . . ἐνδιάθετος δὲ ἡ φωνὴ, Κύριε ὁ Θεός μου, ϗ πρέπουσα τῇ προφητικῇ καταςάσει· οὐ πάντων δὲ ὁ Θεὸς, ἀλλὰ τῶν οἰκειωθέντων αὐτῷ διὰ τῆς ἀγάπης· Θεὸς γὰρ Ἀβραὰμ ϗ Θεὸς Ἰσαὰκ ϗ Θεὸς Ἰακώβ· εἰ δὲ πάντων ἦν Θεὸς, οὐκ ἂν ἐκείνοις ὡς ἐξαίρετον τοῦτο προσεμαρτυρεῖτο.

τερον τὴν εὐγνώμονά των διάθεσιν· λάκκον δὲ νοήσεις, τὸν ἀνελευθέρωτον κίνδυνον· τοιοῦτος γὰρ εἶναι ὁ βαθὺς λάκκος· ἢ λάκκον νοήσεις τὸν τάφον, ἢ τὸν Ἅδην· ἐπειδὴ καὶ ὁ τάφος καὶ ὁ Ἅδης εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς εἶναι, καὶ δὲν δύναταί τινας νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ αὐτὰ μόνος του· μὲ ἐλύτρωσες, λέγει, ἀπὸ τοὺς καταβαίνοντας εἰς τὸν κίνδυνον Κύριε· καὶ ἐὰν μὲν τὸ ῥητὸν νοῆται διὰ τὸν Δαβὶδ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, λάκκος εἶναι ὁ ψυχικὸς κίνδυνος· ἐὰν δὲ νοῆται διὰ τὸν Ἐζεκίαν, λάκκος εἶναι ὁ σωματικὸς κίνδυνος· πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι ὅλα τὰ ἀκόλουθα ῥητὰ δὲν ἁρμόζουσιν εἰς τὸν Δαβὶδ καὶ εἰς τὸν Ἐζεκίαν· ἀλλὰ μόνον μερικά· ἐπειδὴ τοιαῦτα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ λόγια τῶν Προφητῶν, τὸ νὰ μὴν ἁρμόζωσι δηλαδὴ ὅλα κατὰ σειρὰν εἰς ἕνα πρόσωπον· ἀλλὰ ἄλλα μὲν νὰ ἁρμόζωσιν εἰς ἕνα, ἄλλα δὲ, εἰς ἄλλο.

4: „Ψάλατε τῷ Κυρίῳ οἱ ὅσιοι αὐτοῦ.

Ψάλατε, λέγει, εἰς τὸν Κύριον οἱ ὅσιοι: ἤτοι οἱ δίκαιοι αὐτοῦ, οἱ ἐνάρετοι· διὰ τὶ ὅσοι δὲν εἶναι τοιοῦτοι δίκαιοι καὶ ἐνάρετοι, αὐτὰ ἀγκαλὰ καὶ νὰ ψάλλωσιν αἰσθητῶς, ὅμως τῇ ἀληθείᾳ δὲν ψάλλουσιν· ἐπειδὴ οὐδὲν δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος (Ματθ΄. ζ΄. 18.) οὐδὲ καρδία θανατηφόρος καὶ ἁμαρτωλὴ, δύναται νὰ προφέρῃ ῥήματα ζωῆς καὶ ἀρετῆς· ὅθεν εἶπεν καὶ ὁ Σειρὰχ „Οὐχ ὡραῖος αἶνος ἐν στόματι ἁμαρτωλοῦ. (Σειρ. ιε΄. 9.) (1)

„Ἐξομολογεῖσθε τῇ μνήμῃ τῆς ἁγιωσύνης αὐτοῦ.

Εὐχαριστεῖτε, λέγει, εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῆς ἁγιότητος τοῦ Θεοῦ· διὰ τὶ αὐτὴ ἐνθυμήθη ἡμᾶς, οἵτινες εἴμεθα ἀλησμονημένοι διὰ τὰς ἀκαθαρσίας καὶ ἁμαρτίας μας.

5: Ὅτι ὀργὴ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ, καὶ ζωὴ „ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ.

Ὀργὴν Θεοῦ ὀνομάζει ἐδῶ τὴν τιμωρίαν καὶ κόλασιν· θυμὸν δὲ, τὴν ἀγανάκτησιν (2) τοιοῦτον δὲ εἶναι τὸ νόημα· ὅτι εἰς μὲν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Θεοῦ, εὑρίσκεται τιμωρία καὶ κόλασις· εἰς δὲ τὸ θέλημά του, εὑρίσκεται ζωή· ἤτοι ὅταν ὁ Θεὸς ἀγανακτῇ, παιδεύει καὶ τιμωρεῖ ὡς δίκαιος· θέλει δὲ πάντοτε νὰ ἐλεῇ καὶ νὰ εὐεργετῇ ὡς ἐλεήμων καὶ ἀγαθός· ὥστε ἡ μὲν τιμωρία γίνεται ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ περίστασιν ἀνεθέλητον· ἥτις καὶ ἑπόμενον θέλημα Θεοῦ λέγεται· ἡ δὲ εὐεργεσία, γίνεται ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ φυσικὴν θέλησιν, ἥτις καὶ προηγούμενον θέλημα Θεοῦ ὀνομάζεται· λέγει γὰρ διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ· „Οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν· (Ἰεζ. λγ΄. 11.) βάλλει δὲ ἡ Γρα-

φὴ

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος „Οὐκ εἴ τις τῷ στόματι προφέρει τὰ τοῦ Ψαλμοῦ ῥήματα, οὗτος ψάλλει τῷ Κυρίῳ· ἀλλ' ὅσοι ἀπὸ καρδίας καθαρᾶς ἀναπέμπουσι τὰς ψαλμῳδίας· καὶ ὅσοι εἰσὶν ὅσιοι, σῴζοντες τὴν πρὸς Θεὸν δικαιοσύνην, οὗτοι δύνανται ψάλλειν τῷ Θεῷ . . . . καθάρατε οὖν τὰς καρδίας ἵνα καρποφορῆτε τῷ Πνεύματι, καὶ δυνηθῆτε ὅσιοι γενόμενοι, ψάλλειν συνετῶς τῷ Κυρίῳ.

(2) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „Θυμός ἐστιν, ἡ κρίσις τοῦ ἐπαχθῆναι τάδε τινὰ σκυθρωπὰ τῷ ἀξίῳ· ὀργὴ δὲ, ὁ πόνος ἤδη καὶ ἡ κόλασις· ἀπὸ παραδείγματος δὲ σαφέστερον, ὃ λέγω γενήσεται· σημειωσάμενος ὁ ἰατρὸς τὸ φλεγμαῖνον μέρος καὶ ὕπουλον, ἐγκρίνει τὴν τομὴν ἀναγκαίαν εἶναι τῷ κάμνοντι· τοῦτο θυμὸν ὀνομάζει ἡ Γραφή· μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ βοηθήματι κρίσιν τοῦ ἰατροῦ, ἐπακολουθεῖ λοιπὸν ἡ ἐνέργεια εἰς ἔργον ἄγουσα τὰ κριθέντα· καὶ ὁ σίδηρος ὁ τέμνων, ὀδύνην ἐμποιῶν τῷ διακοπτομένῳ· τοῦτο ὀργὴ Θεοῦ ὀνόμασαι· λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „Τὴν ὀργὴν ἀπένειμε τῷ θυμῷ· ὀργὴν γὰρ τὴν παιδείαν καλεῖ, τὴν δὲ ζωὴν τῷ θελήματι· τοῦτο γάρτοι βούλεται, οὐκ ἐκεῖνο· ἐκεῖνο γὰρ ἡμεῖς ἐπισπώμεθα· ὁ γὰρ Θεὸς φησὶ θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων· ἔκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ Κόσμου (Σοφ. α΄. 13.) εἶπε δὲ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „Ἐγὼ φησὶ παρεδέδωκά σε, καὶ ἐγὼ βοηθήσω σοι· ἐν θυμῷ μικρῷ ἐπάταξά σε, καὶ ἐν ἐλέῳ αἰωνίῳ δοξάζω σε· μεῖζον τὸ μέτρον τῆς φιλανθρωπίας ὑπὲρ τὸ μέτρον τῆς παιδαγωγίας.

φῇ τὰ λυπηρὰ προτήτερα ἀπὸ τὰ χαροποιά· ἐπειδὴ τὰ χαροποιὰ, ἡδύτερα καὶ γλυκύτερα φαίνονται, ὅταν ἀκολουθοῦν ὕϛερα ἀπὸ τὰ λυπηρά· κατὰ τό, „Ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω· πατάξω κἀγὼ ἰάσομαι. (Δευτ. λβ. 39.)

„Τὸ ἑσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμὸς, „καὶ εἰς τὸ πρωῒ ἀγαλλίασις.

Τοῦτο θέλει νὰ φανερώσῃ ὁ Δαβὶδ μὲ τὰ λόγια ταῦτα, ὅτι ἡ μετάνοια ταχεῖαν καὶ ὀλίγωρον προξενεῖ τὴν συγχώρησιν τῆς ἁμαρτίας· διατὶ ἐκεῖνος ὁποῦ κλαύσει τὸ ἑσπέρας, τὸ πρωῒ θέλει ἀγαλλιάσει, παρηγορούμενος μὲ τὴν παρηγορίαν καὶ χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· εἶναι δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο, καὶ προφητεία διὰ τοὺς Ἀποϛόλους τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον καὶ τὸν Θεοδώρητον· οἱ ὁποῖοι ἔκλαιον μὲν τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου, μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου· τὸ πρωῒ δὲ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ἐχάρησαν, ὅταν αἱ Μυροφόροι ἔφεραν εἰς αὐτοὺς τὰ χαροποιὰ εὐαγγέλια, ὅτι ἀνέϛη ὁ Κύριος· ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι τοῦ Ἐζεκίου ὕϛερα ἀπὸ τὸν φοβερισμὸν τοῦ Σενναχηρεὶμ βασιλέως Ἀσσυρίων, τὸ ἑσπέρας συναχθέντες καὶ κλαύσαντες, ὡσὰν ὁποῦ ἔμελλον νὰ σκλαβωθοῦν, τὸ πρωῒ ἐπλήσθησαν χαρᾶς, ὅταν εἶδον φονευθείσας ἑκατὸν ὀγδοηνταπέντε χιλιάδας ὑπὸ θείου Ἀγγέλου· αὐλισθήσεται δὲ εἶπεν: ἤτοι θέλει σκηνώσει εἰς τὰς καρδίας, τόσον ὁ κλαυθμὸς, ὅσον καὶ ἡ ἀγαλλίασις. (1)

6: „Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου, οὐ „μὴ σαλευθῶ.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν λέγεται ἐκ προσώπου τοῦ Δαβὶδ καὶ Ἐζεκίου· οὗτοι γὰρ ὅταν εὑρίσκοντο εἰς τὰς εὐτυχίας των, ἐνόμιζον, ὅτι δὲν θέλουν δυϛυχήσουν ποτέ· εὐθηνία μὲν γὰρ ὀνομάζεται, ἡ πλουσία κατάϛασις· σάλευσις δὲ, ἡ παρατροπὴ ἀπὸ τὴν τοιαύτην εὐϛάθειαν, καὶ πλουσιότητα. (2)

7: „Κύριε ἐν τῷ θελήματί σου παρέσχου „τῷ κάλλει μου δύναμιν· ἀπέστρεψας „δὲ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγενήθην „τεταραγμένος.

Ἐκ προσώπου τῶν ἀνωτέρω δύω βασιλέων Δαβὶδ καὶ Ἐζεκίου, λέγονται καὶ ταῦτα τὰ λόγια· λέγει γὰρ ὁ καθ' ἕνας ἐξ αὐτῶν· ὅτι τὴν δύναμιν ὁποῦ εἶχε πρότερον τὸ κάλλος μου: ἤτοι ἡ λαμπρότης καὶ περιφάνεια τῆς βασιλείας μου, μὲ τὸ ἐδικόν σου θέλημα Κύριε, εἶχον αὐτήν, καὶ ὄχι μὲ καμμίαν ἐδικήν μου ἀρετήν· διατὶ ἀφ' οὗ σὺ ἐγύρισας ἀπὸ λόγου μου τὴν ἐπισκοπὴν καὶ πρόνοιάν σου διὰ τὴν ἐδικήν μου οἴησιν καὶ ὑπερηφάνειαν, εὐθὺς ἔγινα τεταραγμένος: ἤγουν εὐθὺς ἔχασα τὴν πρώτην μου λαμπρότητα, καὶ ἔπεσα εἰς συμφορὰς καὶ δυστυχίας. (3)

8: „Πρὸς

(1) Λέγει δὲ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος „Ἑσπέρα ὁ αἰὼν οὗτος λέγεται, ἐν ᾧ οἱ μακαρίως κλαύσαντες, τῆς πρωΐας ἐπελθούσης, παρακληθήσονται „Μακάριοι γὰρ οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται· μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσουσιν· οἱ οὖν τὰς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος τούτου, ἐπὶ συντελείᾳ ἤδη ὄντος, ϗ πρὸς τὰς ἑαυτοῦ δυσμὰς ἀποκλίναντος, ἐν τῷ ἀποκλαίειν τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας διαγαγόντες, οὗτοι, τῆς ἀληθινῆς ἐκείνης πρωΐας ἐπελθούσης, ἀγαλλιάσονται· οἱ σπείροντες γὰρ ἐν δάκρυσι νῦν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι: δηλαδὴ πρὸς τὸ μέλλον.

(2) Κατὰ δὲ τὸν μέγαν Βασίλειον „Ψυχῆς ἐϛὶν εὐθηνία τῆς πεπληρωμένης παντοδαπῶν ἔργων, ἣν πρῶτον μὲν γεωργηθῆναι δεῖ φιλοπόνως, ϗ τότε ταῖς ἀφθόνοις τῶν οὐρανίων ὑδάτων ἐπιῤῥοίαις πιανθῆναι, ὥϛε καρποφορῆσαι ἐν τριάκοντα, ϗ ἐν ἑξήκοντα, ϗ ἐν ἑκατόν· ϗ τυχεῖν τῆς εὐλογίας τῆς λεγούσης „Εὐλογημέναι αἱ ἀποθῆκαί σου ϗ τὰ ἐγκαταλείμματά σου. (Δευτ. κη'. 5.) λέγει δὲ ὁ αὐτὸς Βασίλειος, ὅτι ὁ λόγος οὗτος ἐςάθη αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν παρεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ ἁμαρτήσῃ ὁ Δαβίδ „Ἐπεὶ γάρ φησι, τῇ χάριτι δυναμούμενος τοῦ Θεοῦ, μέγα ἐφ' ἑαυτῷ ἐφρόνησέ ποτε, ὡς ἀπαυθαδιάσασθαι ϗ εἰπεῖν „Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου, οὐ μὴ σαλευθῶ· τούτου χάριν εἰκότως παρεδόθη τῷ πειράζοντι (ἑρμην. εἰς τὸν λζ'. Ψαλμόν.)

(3) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „Καλὸς ἦμεν κατὰ τὴν φύσιν, ἀσθενὴς δὲ, διὰ τὸ ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ὄφεως νε-

κρω-

8: „ Πρὸς σὲ Κύριε κεκράξομαι.

Εἰς τὸ ἑξῆς ὅμως, λέγει, πρὸς ἐσένα Κύριε, θέλω φωνάξω, διὰ νὰ ἀπολαύσω ὀγλίγωρον τὴν βοήθειάν σου. Σημειοῦμεν δὲ, ὅτι τὸ νὰ κράζῃ καὶ τὸ νὰ φωνάζῃ τινας, συνειθίζει ἡ Γραφὴ νὰ μεταχειρίζεται εἰς ἐκείνους, ὁποῦ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν ἀπὸ τὴν καρδίαν τους.

Καὶ πρὸς τὸν Θεόν μου δεηθήσομαι.

Ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Δαβὶδ, τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ἐδῶ· καὶ τὸ μὲν πρὸς σὲ, ὁποῦ ἐῤῥέθη ἀνωτέρω, τὸ εἶπε διὰ τὸν Πατέρα· τὸ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἐδῶ, τὸ εἶπε διὰ τὸν Υἱόν· φαίνεται δὲ ὁ Δαβὶδ, ὅτι προφητεύει μὲ τὰ λόγια ταῦτα τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδίωχεν αὐτὸν ὁ ἀποςάτης υἱός του Ἀβεσσαλώμ· ἐπειδὴ ὅταν παρ᾽ ἐκείνου ἐδιώχθη, τότε ἐπικαλέσθη τὸν Θεόν· ἢ λέγεται τοῦτο ἐκ προσώπου τοῦ Ἐζεκίου, κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν πληροφορηθεὶς αὐτὸς διὰ τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου, ὅτι αὔριον μέλλει νὰ ἀποθάνῃ, παρεκάλεσε τὸν Κύριον διὰ νὰ τῷ χαρίσῃ ζωήν· ὅθεν καὶ εἶπε, τὸ, κεκράξομαι, καὶ τὸ, δεηθήσομαι τοῦτο.

9: „ Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου, ἐν τῷ „ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν;

Αἷμα λέγει ἐδῶ τὴν σάρκα· ἐπειδὴ ἡ σάρκα δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ αἷμα πεπηγμένον· ποία ὠφέλεια, λέγει, εἶναι εἰς τὴν σάρκα μου, ἡ ὁποία ἔτζι αὐξήνθη καὶ ἐπαχύνθη, εἰς καιρὸν ὁποῦ μέλλω νὰ καταβῶ εἰς σαπήλαν καὶ διάλυσιν τὴν ἐν τῷ τάφῳ; διότι καλλίτερον ἦτον νὰ μὴν ἤθελα γεννηθῶ· ἐξευτελίζει δὲ μὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Δαβὶδ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ὡς φθαρτὴν καὶ ὀλιγοχρόνιον· καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ λέγει „ Ἄνθρωπος ματαιότητι ὡμοιώθη (Ψαλ. ρμγ΄. 5.) (1)

„ Μὴ ἐξομολογήσεταί σοι χοῦς; ἢ ἀ„ ναγγελεῖ τὴν ἀλήθειάν σου;

Τὰ ῥητὰ ταῦτα εἶναι ὅμοια μὲ ἐκεῖνα, ὁποῦ εἶπεν ἀλλαχοῦ· „ Οὐχ οἱ νεκροὶ αἰνέσουσί σε Κύριε· οὐδὲ πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς Ἅδου· ἀλλ᾽ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εὐλογήσομεν τὸν Κύριον (Ψαλ. ριγ΄. 26.) θαῤῥῶντας γὰρ ὁ Δαβὶδ εἰς τὴν μακροθυμίαν καὶ ἀνεξικακίαν τοῦ Θεοῦ λέγει· ἆραγε θέλει σὲ εὐχαριστήσει Κύριε τὸ χῶμα καὶ ὁ κονιορτὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγὼ κινδυνεύω νὰ διαλυθῶ; ἆ-

ρα

κρωθῆναι τῷ παραπτώματι· τῷ οὖν κάλλει μου, ὃ παρὰ σοῦ ἔλαβον ἐκ τῆς πρώτης κατασκευῆς, προσέθηκας δύναμιν τὴν τῶν δεόντων πρακτικήν· καλὴ μὲν οὖν πᾶσα ψυχὴ ἡ ἐν συμμετρίᾳ τῶν οἰκείων δυνάμεων θεωρουμένη· κάλλος δὲ ἀληθινὸν ϗ ἐρασμιώτατον, μόνῳ τῷ τὸν νοῦν κεκαθαρμένῳ θεωρητὸν, τὸ περὶ τὴν θείαν ϗ μακαρίαν φύσιν ἐςιν· οὗ ὁ ἐνατενίσας ταῖς μαρμαρυγαῖς ϗ ταῖς χάρισι μεταλαμβάνει τὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ, ὥσπερ ἔξ ἀπό τινος βαφῆς αἴγλην τινὰ ἀνθηρὰν εἰς τὴν οἰκείαν ὄψιν ἀναχρωννύμενος· ὅθεν ϗ Μωϋσῆς τῷ μετειληφέναι τοῦ κάλλους ἐκείνου ἐν τῷ ὁμιλεῖν Θεῷ, ἐδοξάσθη τὸ πρόσωπον . . . ἀποςρέφειν δὲ λέγεται τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ὁ Θεὸς, ὅταν ἐν τοῖς τῶν περιςάσεων καιροῖς, ἐκδότους ἀφείη τοῖς πειρασμοῖς, ἐπὶ τῷ γνωσθῆναι τὸ εὔτονον τοῦ ἀγωνιζομένου· ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως εἶπε „ Κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου ἔςησας τῷ προπάτορί μου κράτος· ὅθεν ἐπιφέρει ὁ Θεοδώριτος· ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι ταῦτα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὸ πρόσωπον φθέγγεται πρὸς τὸν Δεσπότην Χριςὸν, τῆς ζωῆς αὐτῇ τὸ μέγα δωρησάμενον δῶρον.

(1) Ὅθεν λέγει ὁ μέγας Βασίλειος „ Μὴ κολάκευέ σου τὴν σάρκα ὕπνοις ϗ λουτροῖς ϗ μαλακοῖς ςρώμασιν, ἀεὶ ἐπιλέγων τὸ ῥῆμα τοῦτο· „ Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου ἐν τῷ καταβῆναί με εἰς διαφθοράν; τί περιέπεις τὸ μικρὸν ὕςερον φθαρησόμενον; τί καταπιαίνεις σεαυτὸν ϗ περισαρκοῖς; ἢ ἀγνοεῖς, ὅτι ὅσῳ παχυτέραν τὴν σάρκα σεαυτῷ ποιεῖς, τοσούτῳ βαρύτερον τῇ ψυχῇ κατασκευάζεις τὸ δεσμωτήριον; Ἰσίδωρος δὲ ὁ Πηλουσιώτης λέγει „ Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ πολλὰ μὲν ὠφέλησε, λύτρον δοὺς ἀντὶ πολλῶν τὴν ψυχήν . . . πρὸς δὲ τοὺς ἐπιμείναντας τῇ δυσσεβείᾳ ϗ τῇ κακίᾳ, τὸ καταβῆναι τὸν Σωτῆρα εἰς διαφθοράν· τουτέςιν εἰς τὴν πολύφθορον τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἢ εἰς τὸν θάνατον, ὃν ὑπέμεινεν, ἀνόνητον εἶναι δοκεῖ· διὰ τούτους οὖν εἴποι ἂν αὐτὸς „ Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου; σχεδὸν τὰ αὐτὰ λέγει ϗ ὁ ᾿ ριγένης.

ράγε τὸ χῶμα θέλει διδάξει τοὺς ἄλλους, ὁποῦ δὲν ἠξεύρουν, ὅτι σὺ εἶσαι καὶ ἀληθῶς Θεὸς καὶ ἀληθής; σὺ γὰρ εἶ ἀληθῶς Θεὸς, διὰ τὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ τῶν Ἐθνῶν, εἶναι ψευδεῖς· σὺ εἶσαι καὶ ἀληθὴς Θεὸς, διὰ τὶ πληροῖς καὶ τελειόνεις ὅλα, ὅσα ὑπόσχεσαι. Διὰ τοῦτο λοιπὸν κάλλιον εἶναι νὰ ζῶ, ἂν ὄχι διὰ λόγου μου, ἀλλὰ διὰ νὰ δοξολογῶ ἐσένα τὸν Θεόν μου, καὶ νὰ σὲ εὐχαριςῶ, καὶ νὰ κηρύττω τὴν ἀλήθειάν σου, εἰς ἐκείνους ὁποῦ δὲν τὴν ἠξεύρουν. (1)

10: „Ἤκουσε Κύριος καὶ ἠλέησέ με.

Μὲ τὸ νὰ αἰσθάνθη νοητῶς ὁ Δαβὶδ τὴν βοήθειαν, ὁποῦ ἔμελλε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς, διὰ τοῦτο ἐχάρη καὶ διηγεῖται αὐτὴν ἐδῶ, ὡσὰν καὶ νὰ ἤθελε γένῃ· ἤκουσε, λέγει, τὴν κραυγήν μου ὁ Θεός· ἤγουν ἐδέχθη τὴν προσευχήν μου· ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν δέχονταί τινα, οὐδὲ ὑποφέρουν νὰ τοῦ ἀκούσουν.

„Κύριος ἐγενήθη βοηθός μου.

Δεχθεὶς, λέγει, ὁ Θεὸς τὴν προσευχήν μου, μοῦ εἰσήκουσε· καὶ εἰσακούσας, ἠλέησε· καὶ ἐλεήσας, ἐβοήθησέ μοι, καὶ ἐλευθέρωσέ με ἀπὸ τὸν τότε θάνατον.

11: „Ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χα-
„ράν ἐμοί.

Κοπετὸς εἶναι τὸ νὰ θρηνῇ τινας, καὶ νὰ κτυπᾷ τὸ ςῆθος καὶ τὰ μάγουλά του· ἐπειδὴ κόπτω, θέλει νὰ εἰπῇ κτυπῶ· λέγει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅτι ὁ Θεὸς ἄλλαξε τὴν λύπην μου εἰς χαράν.

„Διέῤῥηξας τὸν σάκκον μου, καὶ πε-
„ριέζωσάς με εὐφροσύνην.

Ὁ ἀπὸ τρίχας τῶν γειδίων ὑφασμένος σάκκος, ἦτον σημεῖον μετανοίας καὶ ταπεινώσεως καὶ κακοπαθείας· ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔπιπτον εἰς μεγάλην καὶ ἀπαρηγόρητον συμφορὰν, ἐνεδύοντο σάκκον· καὶ ἐπάσσιζον τὴν κεφαλὴν τους μὲ σποδιὰν καὶ σάκτην· ὅταν δὲ ἐπαρηγοροῦντο, ἔσχιζον τὸν σάκκον, καὶ ἐφόρουν ῥοῦχα λαμπρὰ καὶ χαροποιά· λέγει λοιπὸν ἐδῶ ὁ Δαβὶδ, ὅτι ἐσὺ Κύριε, ἔσχισας τὸν σάκκον μου· ἤγουν ἐξέδυσάς με τὸ πένθος καὶ τὴν προτέραν λύπην· ἐπερίζωσας δὲ: ἤγουν ἐφόρεσάς με εὐφροσύνην. (2)

12: „Ὅπως ἂν ψάλῃ σοι ἡ δόξα μου.

Ἐχαροποίησας, λέγει, ἐμὲ, διὰ νὰ σὲ δοξολογῇ ἡ δεδοξασμένη ζωή μου· δεδοξασμένη δὲ, ὄχι μὲ κἀμμίαν μου ἀρετὴν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐδικήν σου βοήθειαν· ἢ καὶ ἄλλως· δόξαν ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὸν νοῦν, μὲ τὸν ὁποῖον ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα τιμημένοι καὶ δοξασμένοι· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εἶναι κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ. (3)

„Καὶ οὐ μὴ κατανυγῶ.

Ἀντὶ τοῦ, οὐ μὴ κατανυγῶ, ὁ Σύμμαχος ἐ-

ξέ-

---

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Δίκαιόν φησιν ὑμνεῖν σε τὸν Ποιητὴν ϗ λόγοις εὐγνώμοσιν ἀμείβεσθαί σου τὰς χάριτας· τοῦτο ζώντων ἴδιον· οἱ δὲ εἰς χοῦν ϗ κόνιν διαλυόμενοι, ϗ τὸ σωματικὸν ὄργανον ἀπολέσαντες, πῶς ἂν δυνηθεῖεν τὰς σὰς ᾄδειν εὐεργεσίας;

(2) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „Τινὲς τῶν ἀνοήτων τοὺς τεθνηκότας ὀλοφυρόμενοι, ἐπὶ σάκκου καθήμενοι, καίτοι τῶν προφητικῶν ῥημάτων ἐπαΐειν οὐκ ἐθέλουσι, διαῤῥήδην βοώντων· διέῤῥηξας τὸν σάκκον μου, ϗ περιέζωσάς με εὐφροσύνην· ϗ ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί· καθάπερ γὰρ ὁ Ἐζεκίας τῶν πεντεκαίδεκα ἐνιαυτῶν τὴν ἐπαγγελίαν δεξάμενος, εὐφροσύνης ἐνεπλήσθη πολλῆς· οὕτω δίκαιον ἡμᾶς τὴν ἐλπίδα δεξαμένους τῆς ἀναςάσεως, μὴ θρηνεῖν τοὺς τελευτῶντας, ἀλλ᾽ ἐκείνην μετ᾽ εὐθυμίας προσμένειν.

(3) Ὁ δὲ Βασίλειος λέγει „Δόξα δικαίου τὸ Πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ· ὁ οὖν ψάλλων τῷ Πνεύματι, λεγέτω, ὅπως ἂν ψάλῃ σοι ἡ δόξα μου· ἄλλος δέ φησι „Δόξα δὲ ψάλλουσα ὀρθὴ πολιτεία, ϗ γνῶσις εἰλικρινής.

ξέδωκεν „ Οὐ μὴ σιγήσω · ἀπὸ τὸ αἴτιον λοιπὸν καὶ τὸ προηγούμενον, ἐφανέρωσεν ὁ Δαβὶδ τὸ αἰτιατὸν καὶ τὸ ἑπόμενον · διά τι εἰς τὴν κατάνυξιν ἀκολουθεῖ φυσικῷ τῷ τρόπῳ ἡ σιωπή · μὲ τὸ νὰ μὴ δύναται ὁ κατανυγόμενος νὰ λαλήσῃ, διὰ τὴν συνοχὴν τῆς καρδίας καὶ συγκίνησιν τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑγρῶν · ἢ οὐμὴ κατανυγῶ, ἀντὶ τοῦ οὐ μὴ ἁμαρτήσω ἄλλην μίαν φοράν, δηλουμένου τοῦ προηγουμένου καὶ αἰτίου, διὰ τοῦ ἑπομένου καὶ αἰτιατοῦ · ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀκολουθεῖ κατάνυξις. (1)

„ Κύριε ὁ Θεός μου εἰς τὸν αἰῶνα ἐξο„ μολογήσομαί σοι.

Πάντοτε, λέγει, Κύριε, θέλω σε εὐχαριστῶ, ἐπειδὴ καὶ μὲ ἀξίωσες τοιαύτην παράδοξον, καὶ μεγάλην σωτηρίαν · νοεῖται δὲ καὶ ἄλλως, ὅτι ὁ Δαβὶδ θέλει εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν εἰς ὅλον τὸν παρόντα αἰῶνα · ἐπειδὴ καὶ μεταχειρίζεται ὡς στόμα του, τὰ ἐδικά μας στόματα · μὲ τὰ ὁποῖα ἡμεῖς ψάλλομεν τὸν παρόντα Ψαλμόν του.

ΨΑΛΜΟΣ Λ΄.

„ Εἰς τὸ τέλος · Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ, ἐκστάσεως.

Εἰς τὸ τέλος μὲν, ἐπιγράφεται ὁ Ψαλμὸς οὗτος, διά τι περιέχει προφητείαν, ἥτις ἀποβλέπει εἰς τὸ τέλος · ἐκστάσεως δὲ, διά τι ἀναφέρει τὴν ἔκστασιν: ἤγουν τὴν παρατροπὴν τοῦ Δαβὶδ, διὰ τὴν ὁποίαν, ἐμοίχευσε μὲν τὴν Βηρσαβεὲ, ἐφόνευσε δὲ καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς Οὐρίαν · τὴν ἔκστασιν γὰρ, παραφορὰν τῆς εὐθύτητος καὶ τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ, τινὲς ἑρμηνεύουσιν · (2) ἐῤῥέθη δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος ἀπὸ τὸν Δαβὶδ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὅτε ἐδιώκετο ἀπὸ τὸν υἱόν του Ἀβεσσαλώμ, κατὰ τὸν Θεοδώριτον · ἁρμόζουσι δὲ ὄχι ὀλιγώτερον καὶ εἰς τὸν κάθε Χριστιανὸν, τὰ λόγια τοῦ Ψαλμοῦ τούτου · νοοῦνται γὰρ ὡς ἐχθροί του, ὁ Διάβολος καὶ οἱ Δαίμονες, ἀντὶ τοῦ Ἀβεσσαλὼμ καὶ τοῦ Ἀχιτόφελ · ὁμοίως καὶ τὰ ἄλλα ῥητὰ ἐκλαμβάνονται τροπολογικῶς εἰς τὰ ἤθη τοῦ κάθε Χριστιανοῦ.

1: „ Ἐ.

(1) Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος οὕτως ἡρμήνευσε τὸ, οὐμὴ κατανυγῶ · τουτέστιν οὐκέτι ποιήσω ἄξια τοῦ κατανύσσεσθαι καὶ κατακεντῆσθαι τὴν καρδίαν ἐπὶ τῇ ὑπομνήσει τῆς ἁμαρτίας μου · ὁ δὲ θεῖος Ἰωάννης τὸ, οὐμὴ κατανυγῶ εἶπεν ἀντὶ τοῦ οὐμὴ μεταστῶ, οὐμὴ μεταβληθῶ · κατάνυξιν γάρ φησι, τὴν περί τι ἀμεταθέτως ἔχουσαν τῆς ψυχῆς ἕξιν · ὥσπερ γὰρ ὁ εὐλαβείᾳ κατανενυγμένος οὐκ ἂν εὐχόλως μετασταίη · οὕτω καὶ ὁ ἐν πονηρίᾳ κατανυγεὶς, οὐκ ἂν ῥαδίως μεταβάλλοιτο · κατανυγῆναι γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ τὸ ἐμπαγῆναί που καὶ προσηλῶσθαι.

(2) Ὅθεν ἔφη τις „ Ἡ γὰρ ἔκστασις αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν σημαίνει, δι' ἣν ὥσπερ τῶν ἀγαθῶν φρενῶν ἐξίσταται ἡ ψυχὴ, ὡς μὴ ἐλπίζων ἀνάληψιν · ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος λέγει „ Ἐκστάσεως ὁ Ψαλμὸς ἐπιγέγραπται, ἐκστῆναι συμβουλεύων ἐκείνων, ὧν ἐπιβλαβής ἐστιν ἡ συνάφεια · εἰς τὸ τέλος δὲ, διὰ τὸ ἐν τέλει τοῦ Ψαλμοῦ παραινεῖν τὰ πρακτέα, καὶ παραπέμπειν ἐκεῖ τὸν ἀκροατήν · ἢ διὰ τὸ σαφῶς τὸν τοῦ Κυρίου προφητεύειν θάνατον, ἔκστασιν πάσῃ τῇ κτίσει γενόμενον, ὅτε εἰς χεῖρας τοῦ Πατρὸς τὸ πνεῦμα παρετίθετο, τῆς οἰκονομίας ἐκτελῶν τὸ μυστήριον · ἢ διὰ τὰς ὑποτεινομένας τῷ Δαβὶδ ἐλπίδας ἐν τῷ μέλλοντι.

1: „ Ἐπὶ σοὶ Κύριε ἤλπισα· μὴ καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶνα.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν εἶναι ὅμοιον μὲ τό „ Ὁ Θεός μου ἐπὶ σοὶ πέποιθα, μὴ καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶνα· (Ψαλ. κδ΄. 2.) καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τούτου ἐκεῖ. (1)

„ Ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ῥῦσαί με καὶ „ ἐξελοῦ με.

Ἀγκαλὰ, λέγει, καὶ ἐγὼ εἶμαι ἀνάξιος βοηθείας, ὅμως ἐσὺ Κύριε, διὰ τὴν ἐδικήν σου δικαιοσύνην, λύτρωσαί με ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἐνέδραν τῶν ἐχθρῶν μου· ἐπειδὴ ἡ ἐδική σου δικαιοσύνη καταδικάζει ἐκείνους τοὺς υἱοὺς, ὁποῦ σηκωθοῦν κατὰ τοῦ πατρός των· καὶ κατακρίνει ἁπλῶς ὅλους τοὺς ἀδικοῦντας· ἕνα δὲ καὶ το αὐτὸ δηλοῖ τὸ, ῥῦσαί με, καὶ τὸ, ἐξελοῦ με.

2: „ Κλῖνον πρός με τὸ οὖς σου.

Διὰ τὴν κλίσιν τοῦ αὐτίου τοῦ Θεοῦ εἴπομεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ δεκάτου ἕκτου Ψαλμοῦ σίχ. 6. καὶ ὅρα ταύτην ἐκεῖ· ἤτοι εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Κλῖνον τὸ οὖς σου ἐμοί.

„ Τάχυνον τοῦ ἐξελέσθαι με.

Ὄχι μόνον, λέγει, λύτρωσαί με Κύριε, ἀλλὰ καὶ ὀγλίγωρα τελείωσον τὴν λύτρωσίν μου ταύτην·

„ Γενοῦ μοι εἰς Θεὸν ὑπερασπιστήν.

Τὸ, γενοῦ μοι εἰς Θεὸν ὑπερασπιστὴν, εἶναι ἀντὶ τοῦ, ὑπεράσπισον· ἢ γενοῦ μοι Θεὸς ὑπερασπιστής· καὶ ἔσο μοι τόδε καὶ τόδε· ἰδίωμα δὲ εἶναι καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης· Ἀγκαλὰ λοιπὸν καὶ ὁ Θεὸς ἦτον Θεὸς τοῦ Δαβὶδ, μ᾽ ὅλον τοῦτο ὁ Δαβὶδ δὲν ζητεῖ ἐδῶ νὰ ἦναι ὁ Θεὸς ἁπλῶς Θεός του· ἀλλὰ νὰ ἦναι Θεὸς ὑπερασπιστής του, καὶ βοηθὸς εἰς τὸν καιρὸν τῆς ταλαιπωρίας του. (2)

„ Καὶ

(1) Ὁ δὲ Κύριλλος λέγει „ Μακάριος ὁ πάσης ἐλπίδος τῶν κατὰ τὸν Κόσμον τοῦτον ἑαυτὸν ἀποσήσας, ϗ μόνην ἔχων ἑαυτοῦ ἐλπίδα τὸν Θεόν· ὡς γὰρ ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ᾽ ἄνθρωπον (Ἱερ. ιζ΄. 5.) οὕτως εὐλογημένος ὁ ἐπισηριζόμενος τῷ Κυρίῳ· οὐ γὰρ ἐπιδέχεται ἐπαμφοτερισμὸν ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς· οὐδὲ καταδέχεται ὁ Κύριος ὁλόκληρον τὴν παρ᾽ ἑαυτοῦ παρέχειν βοήθειαν, τῷ ποτὲ μὲν, ἐπὶ χρήμασιν ἠλπικότι, ϗ δόξῃ ἀνθρωπίνῃ, ϗ δυνάμει τῇ κατὰ Κόσμον, ποτὲ δὲ αὐτὸν, ὡς ἐλπίδα ἑαυτοῦ προβαλλομένῳ· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Αἰσχύνῃ με φησὶν ἡ ἁμαρτία περιέβαλε πολλῇ· ἱκετεύω δὲ μὴ μέχρι πολλοῦ ταύτην ἐπιμεῖναί μοι, διὰ τὴν ἐπὶ σοί μοι γεγενημένην πεποίθησιν. Σημείωσαι, ὅτι τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ Δαβὶδ, εἶπε ποτὲ ἕνας ἁμαρτωλὸς θερμῶς μετανοῶν· ἀσθενήσας γὰρ οὗτος εἰς κίνδυνον θανάτου, ἐπῆρε τὸν Σταυρὸν τοῦ Χρισοῦ εἰς τὰς χεῖράς του, ϗ γυρίζοντας τὴν καρδίαν του εἰς τὸν Θεὸν ϗ Πατέρα, παρεκάλει αὐτὸν νὰ τῷ συγχωρήσῃ διὰ τὰ ἄχραντα πάθη τοῦ Υἱοῦ του, ϗ νὰ μὴ τὸν κολάσῃ διὰ τὰς ἁμαρτίας του· μὲ τόσην δὲ πολλὴν συντριβὴν ϗ δάκρυα τὸν παρεκάλεσεν, ὥςε ὁποῦ ἠξιώθη νὰ ἀκούσῃ φωνὴν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔμεινε βεβαιωμένος διὰ τὴν σωτηρίαν του· ὅθεν ἀκουμβίσας τὴν κεφαλήν του εἰς τὸν Σταυρὸν, ἐξεψύχισε λέγωντας τὰ λόγια ταῦτα „ Ἐπὶ σοὶ Κύριε ἤλπισα μὴ καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶνα· καθὼς τὴν ἱςορίαν ταύτην ἀναφέρει ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος (παρὰ τῇ ἑρμην. τοῦ ἐλέησόν με ὁ Θεός.)

(2) Ὁ δὲ Φίλων (ἴσως ὁ Ἰουδαῖος) τοῦτο τὸ ῥητὸν ἑρμηνεύων, λέγει „ Χαρισικῆς μὲν δυνάμεως ὄνομα, ὁ Θεός· Βασιλικῆς δὲ, ὁ Κύριος· ὅ μοι δοκεῖ ϗ ὁ Προφήτης συνιδὼν εὔξασθαι θαυμασιωτάτην εὐχὴν, ἵνα αὐτῷ γένηται ὁ Κύριος εἰς Θεόν· ἐβούλετο γὰρ μηκέτι ὡς ἄρχοντα εὐλαβεῖσθαι, ἀλλ᾽ ὡς εὐεργέτην ἀγαπητικῶς τιμᾶν· διὸ αἰτεῖ τὴν εἰς εὐεργέτην ἐκ Δεσπότου μεταβολὴν, φόβον μὲν, τὸν ἐπὶ κολάσεσιν ἐκτρεπόμενος· εὐθυμίας δὲ σπᾶσαι βουλόμενος, κατ᾽ ἐλπίδα μετουσίας ἀγαθῶν· τὸ δὲ γενοῦ, οὐ πάντως οὐσίωσιν δηλοῖ, ἀλλὰ ϗ σχέσιν πρός τι· ὥσπερ νῦν τὴν τοῦ ὑπερασπίζοντος πρὸς τὸν ὑπερασπιζόμενον· ἰδίωμα δὲ τοῦτο τῆς Γραφῆς, ἀντὶ τοῦ ὑπεράσπισον, λέγειν, γενοῦ μοι εἰς Θεὸν ὑπερασπιστήν.

„ Καὶ εἰς οἶκον καταφυγῆς τοῦ σῶσαί „ με.

Γενοῦ μοι, λέγει, Κύριε οἶκος καταφυγῆς, διὰ νὰ φυλάξῃς ἐμένα, ὁποῦ κατέφυγα πρὸς ἐσένα, ὡσὰν εἰς ἀσφαλέστατον κάστρον.

3: "Ὅτι κραταίωμά μου καὶ καταφυγή μου „ εἶ σύ· καὶ ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου „ ὁδηγήσεις με καὶ διαθρέψεις με.

Ἐπειδὴ, λέγει, ζητῶ, ἐσὺ νὰ ἦσαι καὶ δύναμις καὶ καταφυγή μου Κύριε· διὰ τοῦτο καὶ ἐσὺ ἔγινες καὶ τὰ δύω ταῦτα πρὸς ἐμένα· καθὼς καὶ ἄλλην φορὰν ἐδοκίμασα τὴν βοήθειάν σου· ἐλπίζω δὲ βεβαίως, ὅτι ἂν καὶ ὄχι διὰ τὴν ἐδικήν μου ἀρετὴν, ἀλλ᾿ ὅμως διὰ τὸ ἐδικόν σου ὄνομα (ἐλεήμων γὰρ ὀνομάζεσαι μόνος, λέγων „ Ἐλεήμων εἰμι·) (Ἐξ· κβ΄. 27.) θέλεις με ὁδηγήσεις εἰς τόπον ζωῆς, ἀφ᾿ οὗ με λυτρώσῃς ἀπὸ τὸν κίνδυνον· καὶ θέλεις διαθρέψεις ἐμένα, ὁ ὁποῖος στενοχωροῦμαι ἀπὸ τὴν χρείαν τῶν πρὸς τροφὴν ἀναγκαίων· ἢ τοῦ ὀνόματός σου εἶπεν, ἀντὶ σοῦ, κατὰ περίφρασιν. (1)

4: „ Ἐξάξεις με ἐκ παγίδος ταύτης, ἧς „ ἔκρυψάν μοι.

Παγίδα ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τὴν συμβουλὴν, ὁποῦ ἔδωκεν ὁ Ἀχιτόφελ πρὸς τὸν Ἀβεσσαλὼμ διὰ νὰ κυνηγήσῃ τὸν Δαβὶδ, καὶ νὰ περικλείσῃ αὐτὸν εὑρισκόμενον εἰς μεγάλην στενοχωρίαν, καθὼς ἑρμηνεύει ὁ Θεοδώριτος· παγὶς γὰρ ἦτον ἡ συμβουλὴ αὕτη· διὰ τὶ ἔπιανε τὸν Δαβὶδ, ἐὰν ἔπιπτεν εἰς αὐτήν· ἐκρύβη δὲ αὕτη ἡ παγίδα, διὰ τὸ ἀγνώριστον καὶ ἀνέλπιστον· ἐπειδὴ κάθε παγίδα κρύπτεται, διὰ νὰ μὴ βλέπουν αὐτὴν τὰ ζῶα· καὶ ἀκολούθως διὰ νὰ πιάνωνται ἀπὸ αὐτὴν αἰφνιδίως. Παγὶς δὲ ἀλληγορικῶς εἶναι, καὶ ἡ καινούρια προσβολὴ καὶ ἐπιβουλὴ τῶν Δαιμόνων, μὲ τὴν ὁποίαν παγιδεύει τὰς ψυχὰς ἀνελπίστως.

„ Ὅτι σὺ εἶ ὁ ὑπερασπιστής μου Κύριε.

Πάλιν εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἐπιγράφει ὁ Δαβὶδ, καὶ ἀφιερόνει τὴν καθε του βοήθειαν· ἕνα μὲν, διὰ νὰ φανῇ εὐχάριστος, ὡς προευεργετημένος, καὶ ἄλλο δὲ, διὰ νὰ κινήσῃ τὸν Θεὸν εἰς ἔλεος καὶ συμπάθειαν, μὲ τὴν τῶν αὐτῶν λόγων συνέχειαν, δικαιολογούμενος, ὅτι δὲν ἔχει ἄλλον τινὰ βοηθὸν ἀξιόλογον.

5: „ Εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦ„ μά μου.

Εἰς τὴν ἐδικήν σου δύναμιν, λέγει, Κύριε, ἐμπιστεύω τὴν ψυχήν μου· ἤτοι τὸν ἑαυτόν μου· ἐπειδὴ καὶ δὲν θαῤῥῶ εἰς κανένα ἄλλον· χεῖρας δὲ ὀνομάζει, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν· διὰ τὶ εἰς τὰς χεῖρας εὑρίσκεται ἡ τοῦ ἀνθρώπου δύναμις. (2)

„ Ἐ-

(1) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Κύριλλος „ Εὖ δὲ δὴ σφόδρα τὸ ὁδηγήσεις με φησὶ ϗ διαθρέψεις με· κατορθοῦται γὰρ οὐχ ἑτέρως ἀρετὴ, πλὴν ὅτι διὰ δύω πραγμάτων, γνώσεώς φημι ϗ εὐσθενείας πνευματικῆς· μετριάζει δὲ μὴ δι᾿ ἑαυτὸν ἀξιῶν τυχεῖν, διὰ δὲ τὸ θεῖον ὄνομα. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἀπέτυχε τῆς αἰτήσεώς του ὁ Δαβὶδ διὰ τὶ ἔθρεψεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ϗ τὸν λαόν του πεινῶντας· γέγραπται γὰρ, ὅτι ὁ Οὐεσβὶ, ϗ ὁ Μαχὶρ, ϗ ὁ Βερζελλὶ „ Ἤνεγκαν δέκα κοίτας ἀμφιτάπους, ϗ λέβητας δέκα, ϗ σκεύη κεράμου, ϗ πυροὺς ϗ κριθὰς ϗ ἄλευρον, ϗ ἄλφιτον ϗ κύαμον, ϗ φακοὺς ϗ μέλι ϗ βούτυρον ϗ πρόβατα, ϗ σαφὼθ βοῶν, ϗ προσήνεγκαν τῷ Δαβὶδ, ϗ τῷ λαῷ τῷ μετ᾿ αὐτοῦ φαγεῖν, ὅτι εἶπεν ὁ λαὸς πεινῶν ϗ ἐκλελυμένος ϗ διψῶν, ἐν τῇ ἐρήμῳ (Β΄. Βασ. ιζ΄. 28.)

(2) Τοῦτο τὸ ῥητὸν ἐξεφώνησεν ὁ Κύριος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ὅταν παρέδωκε τὴν παναγίαν του ψυχήν· ἢ χεῖρας τὴν προμήθειαν ἐνταῦθα ὀνομάζει κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ὁ δὲ Ὠριγένης λέγει „ Πνεῦμα ἡ Γραφὴ, ποτὲ μὲν τὴν διάνοιαν καλεῖ, ὡς ἐν τῷ σπουδάζειν εἶναι τὴν Παρθένον ἁγίαν ϗ σώματι ϗ πνεύματι· ποτὲ δὲ τὴν ψυχὴν ὡς παρὰ Ἰακώβῳ „ Ὥσπερ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστι· ποτὲ δὲ τὸ συνεζευγμένον τῇ ψυχῇ συνειδὸς, ὡς ἐν τῷ, οὐδεὶς οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰμὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ· τὸ δὲ προκείμενον κατὰ τοὺς τρεῖς νοηθήσεται τρόπους (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

„Ἐλυτρώσω με Κύριε ὁ Θεὸς τῆς ἀλη-„θείας.

Πολλαῖς φοραῖς, λέγει, Κύριε μὲ ἐλύτρωσες ἀπὸ τὸν Γολιὰθ καὶ ἀπὸ τὸν Σαοὺλ, καὶ ἀπὸ ἄλλους κινδύνους· ἢ καὶ ἄλλως προφητεύει ὁ Δαβὶδ διὰ τὴν ἐδικήν του σωτηρίαν· ὁ Θεὸς δὲ τῆς ἀληθείας εἶπεν, ἀντὶ τοῦ, ὁ ἀληθινός· καθὼς ἑρμηνεύσαμεν εἰς τὸν κη'. Ψαλμὸν στίχ. 3. ἤγουν τοῦ „ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησεν.

„Ἐμίσησας τοὺς διαφυλάσσοντας μα-„ταιότητας διακενῆς.

Ἀπεστράφης, λέγει, Κύριε, τὸν Ἀβεσσαλὼμ καὶ τοὺς φίλους του, οἵτινες φυλάττουν ἀρκετὸν καιρὸν τὰς κατ' ἐμοῦ ματαίας βουλάς των, καὶ δὲν μετανοοῦν· ἀλλὰ θαῤῥοῦν εἰς τὸν ἑαυτόν τους· τὸ διακενῆς δὲ ἐπροσέθη, ἀντὶ τοῦ, ἀχρήστως καὶ περιττῶς· διὰ τὶ ἀποτυγχάνουσι τοῦ σκοποῦ των, οἱ φυλάττοντες τὰς ἀνωτέρω ματαίας βουλάς. (1)

„Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἤλπισα.

Ἐγὼ, λέγει, εἰς ἐσένα ἤλπισα Κύριε, καὶ ὄχι εἰς ματαιότητας καὶ πανουργίας, καθὼς ἐκεῖνοι.

7: „Ἀγαλλιάσομαι καὶ εὐφρανθήσομαι „ἐπὶ τῷ ἐλέει σου.

Ἡ λέξεις ὁμοίας μεταχειρίζεται ἐδῶ ὁ Δαβὶδ, διὰ νὰ παραστήσῃ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἡδονῆς, ὁποῦ ἔμελλε νὰ λάβῃ· ἢ τὸ ἀγαλλιάσομαι καὶ εὐφρανθήσομαι, ἔχουν διαφορὰν ἀναμεταξύ των· καὶ ὅρα περὶ τούτου τὴν ἑρμηνείαν τοῦ 2. στίχου: ἤγουν τοῦ „Εὐφρανθήσομαι καὶ ἀγαλλιάσομαι ἐν σοὶ εἰς τὸν θ'. Ψαλμόν· θέλω, λέγει, νὰ εὐφρανθῶ διὰ τὸ ἔλεός σου, τὸ ὁποῖον θέλεις δείξεις εἰς ἐμὲ, τὸν ὄντα ἄξιον ἐλέους διὰ τὰ κακὰ ὁποῦ ἔπαθον.

„Ὅτι ἐπεῖδες ἐπὶ τὴν ταπείνωσίν μου.

Ἡ ταπείνωσις, ποτὲ μὲν δηλοῖ τὸ ἀνυπερήφανον τῆς ψυχῆς· ποτὲ δὲ, τὴν κακουχίαν καὶ ταλαιπωρίαν τοῦ σώματος, καθὼς ἐδῶ· ἐγὼ εἶμαι, λέγει, πεπληροφορημένος, ὅτι ἐσὺ Κύριε, ἐπέβλεψες εἰς τὴν κακουχίαν, ὁποῦ δοκιμάζω ἀπὸ ἐκείνους, ὁποῦ με διώκουν· ἐπειδὴ, ὡς ἀλλαχοῦ εἶπεν „Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, (Ψαλ. λγ'. 15.)

„Ἔσωσας ἐκ τῶν ἀναγκῶν τὴν ψυχήν „μου.

8: „Καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἐχ-„θρῶν.

Μὲ τὰ λόγια ταῦτα προφητεύει ὁ Δαβὶδ, τὴν ἐδικήν του σωτηρίαν· τὴν ὁποίαν διηγεῖται ὡσὰν νὰ ἤθελε γένῃ, κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς προφητείας, ἥτις τὰ μέλλοντα προφέρει ὡς ἀπερασμένα· ἢ ἄλλως ἐνθυμεῖται τὰς παλαιὰς βοηθείας, ὁποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ ἐλυτρώθη ἀπὸ ἀνάγκας: ἤγουν ἀπὸ κινδύνους καὶ περιστάσεις, καὶ δὲν ἐκλείσθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του· λέγωντας δὲ ψυχὴν, ὅλον τὸν ἑαυτόν του ἐφανέρωσεν, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ ὅλον· (2) ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος, ποτὲ μὲν ὀνομάζεται ἀπὸ τὴν ψυχὴν μόνην, καθὼς εἶναι ἐκεῖνο τοῦ Λευϊτικοῦ· „Πᾶσα ψυχὴ (ἤτοι πᾶς ἄνθρωπος) ἥτις φάγεται θνησιμαῖον ἢ θηριάλωτον, καὶ τὰ ἑξῆς· (Λευ. ιζ'. 15.) ποτὲ δὲ ὀνομάζεται, ἀπὸ μόνην τὴν σάρκα· καθὼς εἶναι ἐκεῖνο· „Πρὸς σὲ πᾶσα σὰρξ (ἤτοι πᾶς ἄνθρωπος) ἥξει (Ψαλ. ξδ'. 2.)

Ε'-

(1) Ἄλλος δὲ λέγει „Ἐκείνους ἀπεστράφης μισήσας, ὡς ματαιότητα διώκοντας· τουτέστι τοῦ παρόντος βίου τοὺς περισπασμοὺς, οὓς οἱ ἐργαζόμενοι, διακενῆς πονοῦσι καὶ μάτην· μισητὴ δὲ οὖσα ἡ ματαιότης, μισητοὺς ποιεῖ καὶ τοὺς διαφυλάσσοντας αὐτήν (παρὰ τῷ Νικήτᾳ) ἢ ματαιότητα ὀνομάζει τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐημερίαν, ὧν ὡς βεβαίων περιεχόμεθα· ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ τοῦ Ψαλτῆρος·

(2) Κατὰ γὰρ τὸν Θεοδώριτον, ἄλλοτε τὰς χεῖρας τοῦ Σαοὺλ διέφυγεν ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ σπηλαίῳ συγκλεισθεὶς καὶ ἄλλοτε τῶν Γεθαίων, ὑποκριθεὶς, ὅτι εἶναι σαλὸς, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν ἱστορεῖται.

„Ἔστησας ἐν εὐρυχώρῳ τοὺς πόδας μου.

Εἰς εὐρυχωρίαν, λέγει: ἤγουν εἰς πλάτος ἐλευθερίας μὲ ἐκατάστησες Κύριε, ἀπὸ ἐκεῖ ὁποῦ ἤμην πρότερον εἰς στενοχωρίαν· διὰ τὶ οἱ ἐχθροί μὲ περιεκύκλωσαν·

9: „Ἐλέησόν με Κύριε, ὅτι θλίβομαι.

Πάλιν μὲ τὰ λόγια ταῦτα ἀνατρέχει ὁ Δαβὶδ εἰς τὴν προτέραν παρακάλεσιν, καὶ μὲ τὰς ὑπερβολικὰς ἐλεεινολογίας του, ζητεῖ νὰ ὀγλιγωρεύσῃ ὁ Θεὸς τὴν εἰς αὐτὸν βοήθειάν του· μ' ὅλον γὰρ ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι εἰς εὐρυχωρίαν εὑρίσκετο, ὅμως ἐδῶ πάλιν λέγει, ὅτι θλίβεται καὶ στενοχωρεῖται·

„Ἐταράχθη ἐν θυμῷ ὁ ὀφθαλμός μου.

Ἀπὸ τὸν ἐδικόν σου θυμὸν, λέγει, Κύριε, ἐταράχθη ὁ ὀφθαλμός μου· διὰ τὶ ἂν ἐσὺ δὲν ἤθελες θυμωθῇς διὰ τὰ ἁμαρτήματα, ὁποῦ ἔκαμα πρότερον, δὲν ἤθελα ταλαιπωροῦμαι τώρα τόσον πολλά· ἐταράχθη δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἀπὸ τὰ συνεχῆ δάκρυα, ὁποῦ ἐκβάλλω· ὁ δὲ Σύμμαχος, ἀντὶ τοῦ ἐταράχθη, εἶπεν, ἐθολώθη.

„Ἡ ψυχή μου καὶ ἡ γαστήρ μου.

Ἡ μὲν ψυχή μου ἐταράχθη, λέγει, ἀπὸ τὴν πολλὴν λύπην καὶ ἀδημονίαν· ἡ δὲ κοιλία μου ἐταράχθη, διὰ τὶ δὲν δέχεται φαγητόν· ταῦτα δὲ ἠμποροῦν νὰ νοηθοῦν καὶ ἀναγωγικῶς· καὶ ὀφθαλμὸς μὲν εἶναι ὁ νοῦς, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ ϛ' Ψαλμῷ, ἑρμηνεύοντες τὸ „Ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμός μου (στίχ. 7.) ὡς ψυχὴ δὲ νοοῦνται αἱ ἐλπίδες, αἱ ὁποῖαι ἀναψύχουν τὸν λυπούμενον καὶ ἀκηδιῶντα ἄνθρωπον· γαστὴρ δὲ εἶναι τὸ μνημονικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, ἢ τὸ ταμεῖον τῶν λογισμῶν κατὰ τὸν Θεοδώριτον, εἰς τὸ ὁποῖον ὡσὰν εἰς γαστέρα, ἀποθησαυρίζεται ἡ λογικὴ βρῶσις: ἤγουν τὰ νοήματα τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων συναθροιζόμενα.

10: „Ὅτι ἐξέλιπεν ἐν ὀδύνῃ ἡ ζωή μου καὶ „τὰ ἔτη μου ἐν στεναγμοῖς.

Ἀπὸ κοινοῦ πρέπει νὰ νοηθῇ καὶ ἐδῶ τὸ ἐλέησόν με Κύριε· ἐπειδὴ, λέγει, ἀπὸ τὴν πολλὴν λύπην καὶ τοὺς πόνους, ἠφανίσθη ἡ ζωή μου· καὶ οἱ χρόνοι τοῦ βίου μου ἐξωδεύθησαν ἀπὸ τοὺς πικροὺς ἀναστεναγμούς· ἕνα δὲ καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα φανερόνεται καὶ μὲ τὰ δύω αὐτά· ἰδίωμα δὲ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς εἶναι, τὸ νὰ λέγῃ διὰ τοὺς πολλοὺς πόνους καὶ θλίψεις, ὅτι ἀπέθανον· διὰ τὴν ἀσθένειαν δηλαδὴ καὶ νέκρωσιν τῶν δυνάμεων τοῦ σώματος, ἅτινα ἀκολουθοῦν ἐκ τῶν πολλῶν θλίψεων.

„Ἠσθένησεν ἐν πτωχείᾳ ἡ ἰσχύς μου.

Πτωχείαν ἐδῶ νοεῖ, τὴν ἀπὸ τῆς νηστείας καὶ ἀτροφίας ἀδυναμίαν τοῦ σώματος· τοῦτο γὰρ καὶ ἡ δευτέρα τῶν Βασιλειῶν λέγει, ἱστοροῦσα, ὅτι ἔφερεν ὁ Βερζελλὶ καὶ ἄλλοι, σιτάρι καὶ κριθάρι, καὶ μέλι καὶ βούτυρον καὶ ἄλλα φαγητὰ εἰς τὸν Δαβὶδ καὶ εἰς τὸ στράτευμά του, ὁποῦ ἦτον ἀποκαμωμένοι ἀπὸ τὴν πεῖναν· (β'. Βασιλ. ιζ'. 28.) καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν εἰς τὸ „Ὁδηγήσεις με καὶ διαθρέψεις με, τοῦ παρόντος Ψαλμοῦ.

„Καὶ τὰ ὀστᾶ μου ἐταράχθησαν.

Τὰ κόκκαλα, λέγει, τοῦ σώματός μου ἐπαρασάλευσαν ἀπὸ τὴν στερεότητα ὁποῦ εἶχον, μὲ τὸ νὰ μὴν ἐδύνοντο νὰ συγκρατηθοῦν πλέον ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν· νοοῦνται δὲ ταῦτα, καὶ ἀναγωγικῶς

κῶς · καὶ ἴσχυς μὲν εἶναι, ἡ ἀνδρία τῆς ψυχῆς· πτωχεία δὲ αὐτῆς, εἶναι ἡ τῆς θείας χάριτος ςέρησις · ὀςᾶ δὲ καὶ κόκκαλα αὐτῆς, εἶναι οἱ ςερεοὶ καὶ γενναῖοι λογισμοί ·

11: „ Παρὰ πάντας τοὺς ἐχθρούς μου ἐγε-
„ νήθην ὄνειδος.

Εἰς ὅλους, λέγει, τοὺς ἐχθρούς μου ἔγινα ὄνειδος καὶ ἐξουθένημα · ἐπειδὴ αὐτοὶ μὲ ὀνειδίζουν ὡς ἄνανδρον καὶ ἄκαρδον, διὰ τί φεύγω · καὶ ὡς νικημένον διὰ τὰς ἁμαρτίας μου.

„ Καὶ τοῖς γείτοσί μου σφόδρα.

Ἔγινα, λέγει, μεγάλον ὄνειδος καὶ περιγέλασμα εἰς τὰ Ἔθνη, τὰ γειτονεύοντα καὶ πλησιάζοντα εἰς τὴν βασιλείαν μου · ἐπειδὴ γὰρ αὐτὰ μὲ ἐφθονοῦσαν προτίτερα διὰ τὰς εὐτυχίας μου, τώρα εὑρόντες τὸν καιρὸν, ἀσυμπαθῶς μὲ περιπαίζουν διὰ τὰς δυςυχίας καὶ συμφοράς μου.

„ Καὶ φόβος τοῖς γνωστοῖς μου.

Καὶ αὐτοὶ, λέγει, οἱ φίλοι καὶ γνωςοί μου ἄνθρωποι, φοβοῦνται καὶ δὲν μὲ συναναςρέφονται, μήπως ἤθελαν κινδυνεύσουν τὴν ζωήν τους καὶ τὴν ὑπόληψίν τους, διὰ τὴν εἰς ἐμὲ φιλίαν καὶ οἰκειότητα.

„ Οἱ θεωροῦντές με ἔξω ἔφυγον ἀπ' ἐ-
„ μοῦ.

Ὅσοι, λέγει, μὲ βλέπουν, καὶ μὲ συναπαντοῦν, φεύγουν ἀπὸ τὸν δρόμον ἐκεῖνον, διὰ νὰ μὴν δώσουν ὑποψίαν, ὅτι εἶναι φίλοι μου, καὶ πάθουν τὰ πάνδεινα ἀπὸ τὸν Ἀβεσσαλώμ. (1)

12: „ Ἐπελήσθην ὡσεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδί-
„ ας.

Ἀλησμονήθηκα, λέγει, ἀπὸ τὰς καρδίας καὶ τὴν ἐνθύμησιν τῶν φίλων · ἤτοι μόνος ἔμεινα καὶ ἔρημος ἀπὸ ὅλους, ὡσὰν ἕνας νεκρὸς · ἕνα μὲν, διὰ τί ἀφεύκτως ἔμελλον νὰ θανατωθῶ καὶ νὰ μείνω νεκρὸς · καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τί, καθὼς ὁ νεκρὸς ἀλησμονεῖται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους: ἔτζι καὶ ἐγὼ ἀπὸ ὅλους ἀλησμονήθηκα, μὲ τὸ νὰ φοβοῦνται ὅλοι νὰ μὲ ἐνθυμηθοῦν διὰ τὴν ὑποψίαν.

„ Ἐγενήθην ὡσεὶ σκεῦος ἀπολωλός.

Καθὼς, λέγει, ἕνα σκεῦος καὶ ἀγγεῖον, ἐν ὅσῳ μὲν φυλάττεται καὶ μένει, φαίνεται χρήσιμον εἰς τοὺς ἀνθρώπους · ἀφ' οὗ δὲ χαθῇ, παντελῶς ἀλησμονεῖται · ἔτζι καὶ ἐγὼ ὡς ἄχρηςος ἀλησμονήθηκα κατὰ τὸν Θεοδώριτον.

13: „ Ὅτι ἤκουσα ψόγον πολλῶν παροι-
κούντων κυκλόθεν.

Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ὑπακούεται ἀπὸ κοινοῦ τὸ, ἐλέησον Κύριε · διὰ τί, λέγει, μὲ τὰ ἴδιά μου αὐτία ἤκουσα ψόγους καὶ κατηγορίας ἀπὸ πολλοὺς, ὁποῦ κατοικοῦν τριγύρω · ἕνας δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ἦτον καὶ ὁ Σεμεεὶς, ὁ ὁποῖος ἐλοιδόρει καὶ ἐ-

(1) Ταῦτα δὲ ἠμποροῦν νὰ λέγωνται ϗ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Σωτῆρος, κατὰ τὸν τοῦ πάθους καιρὸν, κατὰ ἄλλον ἑρμηνευτήν · ὅταν οἱ μὲν ἐχθροί του Ἰουδαῖοι ὠνείδιζον αὐτὸν, οἱ δὲ γνωςοὶ ϗ μαθηταί του ἔφυγον ἀπὸ τὸν φόβον τους · ϗ ὁ μὲν Κορυφαῖος Πέτρος τὸν ἀρνήθη · ὁ δὲ ἄλλος, τὸν ἐπρόδωσε · ὁ δὲ Κύριλλος λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο ἐφοβοῦντο οἱ γνωςοί μου μήπως ϗ ἤθελα ἀπολεσθῶ ϗ ἀποθάνω, διὰ τὴν ὑπερβολικὴν μετάνοιαν ϗ ταλαιπωρίαν μου · ϗ οἱ θεωροῦντές με ἔξω ἔφυγον, ἀπελπισθέντες, ὅτι ἔχω νὰ ζήσω · ἐπειδὴ ϗ ἔγινα ὡσὰν νεκρὸς · ταλαιπώρως δὲ ϗ ἔλεγον ὅτι ἐτρελάθηκα, ϗ διὰ τοῦτο πλέον δὲν ἀγαπῶ τὴν ζωήν μου · ταῦτα δὲ πάντα τὰ λόγια τοῦ Δαβὶδ ϗ αἱ ταλαιπωρίαι, πρέπει νὰ εἶναι παράδειγμα εἰς ἐκείνους, ὁποῦ θέλουν ἀληθῶς νὰ μετανοήσουν, ϗ νὰ ἐπιτύχουν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τους · (παρὰ τῷ Νικήτᾳ.)

ἐδιέβαλλε τὸν Δαβὶδ, ὅταν ἔφυγε· καθὼς διηγεῖται ἡ δευτέρα τῶν Βασιλειῶν, ἐν κεφ: ιϛ΄.

„Ἐν τῷ ἐπισυναχθῆναι αὐτοὺς ἅμα ἐ„π᾽ ἐμὲ, τοῦ λαβεῖν τὴν ψυχήν μου ἐ„βουλεύσαντο.

Συναχθέντες, λέγει, οἱ ἐχθροί μου ὅλοι ἐν ταυτῷ κατ᾽ ἐπάνω μου, ἐβουλεύθησαν διὰ νὰ πάρουν τὴν ψυχὴν ἀπ᾽ ἐμοῦ· ἤτοι ἀπὸ τὸ σῶμά μου· ταυτὸν εἰπεῖν, ἐβουλεύθησαν νὰ μὲ θανατώσουν· ὁμιλεῖ δὲ ἐδῶ ὁ Δαβὶδ, διὰ τὴν θανατηφόρον βουλὴν τοῦ Ἀχιτόφελ· τὴν ὁποίαν βουλὴν καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιβουλὰς, ἐμάνθανε μὲ τὸ μέσον Σαδὼκ καὶ Ἀβιαθὰρ τῶν Ἱερέων, ὡς ἡ δευτέρα τῶν Βασιλειῶν ἱςορεῖ, ἐν κεφ. ιζ΄.

14: „Ἐγὼ δὲ ἐπὶ σοὶ Κύριε ἤλπισα.

Ἐκεῖνοι μὲν, λέγει, ἔτζι ἐβουλεύθησαν κατ᾽ ἐμοῦ· ἐγὼ δὲ εἰς ἐσὲ μόνον ἤλπισα·

„Εἶπα σὺ εἶ ὁ Θεός μου.

Ἤγουν σὺ εἶσαι ὁ αὐθέντης καὶ ἐξουσιαςής μου· τοῦτο γὰρ σημαίνει τώρα ἐδῶ τὸ, Θεός· καὶ λοιπὸν ἐσὺ ὡς θέλεις οἰκονόμησον τὰ κατ᾽ ἐμὲ πράγματα.

15: „Ἐν ταῖς χερσί σου οἱ κλῆροί μου.

Εἰς τὰς ἐδικάς σου χεῖρας, λέγει, εὑρίσκονται οἱ κλῆροι ἢ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου μου, ἢ τῆς εὐτυχίας καὶ δυςυχίας μου· χεῖρας δὲ πρέπει νὰ νοήσωμεν, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν· „Κύριος γὰρ φησὶ θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ, ταπεινοῖ καὶ ἀνυψοῖ· (Α΄. Βασιλ. β΄. 6.) ὥςε, ἐὰν ἐσὺ θέλῃς, ἐγὼ, ἢ νικήσας θέλω ζήσω· ἢ νικηθεὶς θέλω ἀποθάνω. (1)

„Ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν μου καὶ „ἐκ τῶν καταδιωκόντων με.

Ἠξεύρω, λέγει, Κύριε, ὅτι δὲν θέλεις τὸν ἐδικόν μου θάνατον, ὡς ἀδικώτατον καὶ ἀνοσιώτατον· ἐπειδὴ εἶναι υἱός μου ἐκεῖνος, ὁποῦ ζητεῖ νὰ με φονεύσῃ· ὄχι μόνον δὲ ἦτον ἐχθροὶ τοῦ Δαβὶδ ἐκεῖνοι, ὁποῦ κατεβίβαζον αὐτὸν ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις ἐδίωκον αὐτὸν ὅταν ἔφευγεν.

16: „Ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν „δοῦλόν σου.

Τὸ ἐπίφανον ἐδῶ νοεῖται, ἀντὶ τοῦ, ἐπίςρεψον καὶ βοήθησόν μοι· ἐπειδὴ, λέγει, ἐσὺ Κύριε, μὴ βοηθῶν με, φαίνεσαι ὅτι γυρίζεις ἀπὸ ἐμένα τὸ πρόσωπόν σου, διὰ νὰ μὴ βλέπῃς τὴν ἀσχημάδα τῶν ἁμαρτιῶν μου· πρόσωπον δὲ ὀνομάζει, τὴν ἐπισκοπὴν καὶ οἰκειότητα τοῦ Θεοῦ.

„Σῶσόν με ἐν τῷ ἐλέει σου.

Σῶ-

---

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει „Οἱ παρὰ Θεῷ κλῆροι, περὶ ὧν ὁ θεῖος φησὶ Δαβὶδ, τὰ ἐν ἐλπίσιν εἰσὶν ἀγαθὰ τοῖς εὐσεβοῦσιν ἐπηγγελμένα· οὓς ϗ ἀποδώσει αὐτοῖς κατὰ καιρόν· κατὰ δὲ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, οἱ τῆς ἑκάςου ζωῆς κλῆροι, ἐν χερσὶν εἰσὶ τοῦ Θεοῦ· ἐκλήρωσε γὰρ ἑκάςῳ μέτρον ζωῆς, ϗ ὅρον ἔπηξεν, ὃν αὐτὸς οἶδε, ϗ οὐδεὶς αὐτὸν παραλῦσαι, κἂν ἐπιβουλεύηται, δυνήσεται· (παρὰ τῷ Νικήτᾳ) ἕτεροι δὲ τὴν λέξιν σαφηνίζοντες, οὕτω φασίν· „Αἱ δεδομέναι ἐξουσίαι ἄρχουσιν, ἢ διδασκάλοις, κλῆροι αὐτῶν ὀνομάζονται· οὗτοι οὖν ἐν ταῖς χερσὶν εἰσὶ τοῦ Θεοῦ· καθιςᾷ γὰρ ϗ μεθίςησι Βασιλεῖς· οὐδεὶς οὖν μετακινήσει με τῆς ἀρχῆς· σὴ γὰρ ἡ τούτου πέφυκεν ἐξουσία· (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ·) ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „Οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ εἶπον „Ἐν ταῖς χερσί σου οἱ κλῆροί μου, ἀντὶ τοῦ, σὺ ἀποκληροῖς ὡς ἐθέλεις ἑκάςῳ ϗ ἀθυμίας ϗ θυμηδίας, ϗ μεταβάλλεις ταῦτα πάλιν πρὸς τὸ δοκοῦν· καιροὺς γὰρ ἢ κλήρους καλεῖ τὰς τῶν πραγμάτων μεταβολάς, πλοῦτον ϗ πενίαν, δουλείαν ϗ δεσποτείαν, εἰρήνην ϗ πόλεμον, ϗ τ᾽ ἄλλα τὰ τοιαῦτα ὁμοίως.

Σῶσόν με, λέγει, Κύριε, ἂν ὄχι διὰ λόγου μου, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐδικόν σου ἔλεος· σὺ γὰρ εἶπας ἐν τῇ Βίβλῳ τῆς Ἐξόδου, ὅτι ἐλεήμων εἰμί (Ἔξ: κβ'. 27.) (1)

17: „Κύριε, μὴ καταισχυνθείην, ὅτι ἐπε-„καλεσάμην σε.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν παρομοιάζει μὲ ἐκεῖνο, ὁποῦ περιέχει ὁ εἰκοσὸς τέταρτος Ψαλμός· ἤγουν τό· „Μὴ καταισχυνθείην, ὅτι ἤλπισα ἐπὶ σέ· ἐπειδὴ, λέγει, καὶ σὲ ἐπικαλέσθηκα βοηθόν μου, διὰ τοῦτο ἂς μὴν ἐντροπιασθῶ· ἀλλὰ ἂς ἐπιτύχω τῆς ποθουμένης σου βοηθείας.

„Αἰσχυνθείησαν ἀσεβεῖς, καὶ καταχ-„θείησαν εἰς ᾅδου.

Ἀσεβῆ μὲν ὀνομάζει, τὸν πρωτοσύμβουλον Ἀχιτόφελ· ἐπειδὴ καὶ δὲν ἐσέβετο τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, τοὺς ὁποίους ἐδιώρισεν ἐναντίον τῶν πατραλοίων καὶ ἀποστατῶν υἱῶν· ἀλλὰ ἐσήκωνε τὸν υἱὸν Ἀβεσσαλὼμ κατὰ τοῦ πατρός του Δαβὶδ (2) μερικοὶ δὲ λέγουν, ὅτι τὰ παρόντα ῥητὰ, σχῆμα μὲν ἔχουσι κατάρας, δύναμιν δὲ προφητείας· ἐπειδὴ καὶ προφητεύουσιν ἐκεῖνο, ὁποῦ ἔμελλε νὰ πάθῃ ὁ Ἀχιτόφελ· ἐντροπιάσθη γὰρ αὐτὸς, ὅταν ἐπροτιμήθη ἀπὸ Ἀβεσσαλὼμ ἡ συμβουλὴ τοῦ Χουσὶ, περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐδικήν του· ὅθεν μὴ ὑποφέροντας τὴν ἐντροπὴν, ἐπήγε μόνος καὶ ἐκρεμάσθη· διὰ πολλὰ δὲ αἴτια, παρακαλεῖ νὰ κινηθῇ ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγανάκτησις κατὰ τῶν πονηρῶν, τῶν αὐτὸν πολεμούντων, ὡς λέγει ὁ Ἀστέριος· πρῶτον διὰ νὰ βελτιωθοῦν αὐτοὶ μὲ τὴν παιδείαν καὶ νὰ διορθωθοῦν· γέγραπται γάρ· „Τύπτε ἀδόκιμον ἀργύριον, καὶ καθαρισθήσεται καθαρὸν ἅπαν· (Παρ. κε'. 4.) δεύτερον, ἵνα οἱ κακοὶ, ἐδῶ πρόσκαιρα τιμωρηθέντες, λυτρωθῶσιν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν αἰώνιον κόλασιν· τρίτον, ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι κακοὶ βλέποντες τοὺς ὁμοίους των κακοὺς τιμωρουμένους, σωφρονισθῶσιν ὡς γέγραπται· „Πανοῦργος ἰδὼν πονηρὸν τιμωρούμενον, κραταιῶς αὐτὸς παιδεύεται (Παρ. κβ'. 2.) τέταρτον, ἵνα μὲ τὴν τιμωρίαν τῶν κακῶν, καθαρισθῇ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν κακίαν, ὡσὰν ἀπὸ πανοῦκλαν· πέμπτον, διὰ νὰ μὴ σηκωθοῦν καὶ ἄλλοι κατ' ἐπάνω του, μὲ τὸ νὰ φοβηθοῦν τὰς τιμωρίας ὁποῦ οἱ πρότερον σηκωθέντες κατ' αὐτοῦ ἔλαβον· ἕκτον καὶ τελευταῖον, διὰ νὰ μὴν εἰποῦν μερικοὶ, ὅτι δὲν εἶναι σωτηρία τοῦ Δαβὶδ κοντὰ εἰς τὸν Θεόν του· καθὼς αὐτὸς περὶ τούτου ἔλεγε, „Πολλοὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου· οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ· (Ψαλ. γ'. 2.)

18: „Ἄλαλα γενηθήτω τὰ χείλη τὰ δό-„λια, τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου „ἀνομίαν ἐν ὑπερηφανείᾳ καὶ ἐξουδε-„νώσει.

Χείλη δόλια ὀνομάζει τὰ τοῦ Ἀχιτόφελ, ἐπειδὴ καὶ ἔκρυψαν τὴν παλαιὰν δολιότητα, ὁποῦ εἶχον κατὰ τοῦ Δαβὶδ, καὶ δὲν τὴν ἐφανέρωσαν ἕως τότε· τὰ ὁποῖα καὶ ἔγιναν ἄλαλα, μὲ τὸ νὰ ἀ-

(1) Ἄλλος δὲ λέγει „Ὥσπερ ἡλίου ἀνατείλαντος, λύεται μὲν τὸ σκότος, ὑπὸ γῆν δὲ γενομένου, νὺξ διαλαμβάνει τὸ πᾶν, ἐν ᾗ προΐασιν ἐκ τῶν οἰκείων καταδύσεων θῆρες ἄγριοι, καὶ ἄνδρες κακοῦργοι· οὕτως ἀποστρεφομένου μέν τινα τοῦ Θεοῦ, οἱ τῆς ψυχῆς ἐχθροὶ ἐπανίστανται· ἐπιλάμποντος δὲ τοῦ τῆς θεότητος αὐτοῦ φωτὸς, ὃ πρόσωπον ἡ Γραφὴ καλεῖ, ἀποτρέπονται πάντες οἱ τὰ τοῦ σκότους ἄξια πράττοντες· οὗ δὴ τυχεῖν καὶ ὁ Δαβὶδ ἀξιοῖ, οὐ διὰ πράξεις οἰκείας, ἀλλὰ διὰ θεῖον ἔλεος· (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ) ὁ δὲ Θεοδώρητος λέγει „Τῆς σῆς μοι γενομένης ἐπιφανείας, τὰ σκυθρωπὰ παραυτίκα λυθήσονται.

(2) Ὁ δὲ Θεοδώρητος λέγει „Καὶ ἐντεῦθεν μανθάνομεν, ὡς πολλὴν διαφορὰν ἁμαρτία πρὸς ἀσέβειαν ἔχει· ἁμαρτία μὲν γάρ ἐστιν ἡ τυχοῦσα ἁμαρτία, παρανομία, πορνεία, κλεψία, καὶ αἱ λοιπαί· ἀσέβεια δὲ ἡ ἀθεΐα καὶ ἡ πολυθεΐα· διὸ καὶ ὁ μέγας παρακαλεῖ Δαβὶδ, αὐτὸν μὲν τῆς διὰ τὴν ἁμαρτίαν γεγενημένης αἰσχύνης ἀπαλλαγῆναι· τοὺς δὲ δυσσεβείᾳ συζῶντας, μετ' αἰσχύνης τῷ θανάτῳ παραπεμφθῆναι.

ἀπεπνίγη ἐκεῖνος μετὰ ὀλίγον καιρόν· δίκαιον δὲ ὀνομάζει τὸν ἑαυτόν του ὁ Δαβίδ, διὰ τὶ δὲν ἀδίκησεν οὔτε τὸν Ἀβεσσαλώμ, οὔτε τὸν Ἀχιτόφελ, ἢ ἄλλον τινὰ φίλον καὶ οἰκεῖον αὐτῶν· ἀνομίαν δὲ λέγει τὴν κατὰ τοῦ Δαβὶδ συμβουλὴν, ὁποῦ ὁ Ἀχιτόφελ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀβεσσαλώμ· ἄνομος γὰρ ἦτον ἡ συμβουλὴ ἐκείνη, διὰ τὶ ἐπαρακίνει τὸν υἱὸν εἰς τὸ νὰ θανατώσῃ τὸν πατέρα του· ἐν ὑπερηφανίᾳ δὲ, διὰ τὶ ὁ Ἀχιτόφελ ἐμεγαλοῤῥημόνησε καὶ εἶπε, πῶς δύναται αὐτὸς νὰ περιπατήσῃ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ νὰ πέσῃ ἐπάνω εἰς τὸ ςράτευμα τοῦ Δαβὶδ, καὶ νὰ θανατώσῃ αὐτόν· ἐν ἐξουδενώσει δὲ, διὰ τὶ ὁ Ἀχιτόφελ ὕβρισε καὶ ἐξουδένωσε τὸν Δαβίδ· οὕτω γὰρ γέγραπται „ Καὶ εἶπεν Ἀχιτόφελ πρὸς Ἀβεσσαλώμ· ἐπιλέξω δὴ ἐμαυτῷ δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἀνας ήσομαι καὶ καταδιώξω ὀπίσω Δαβὶδ τὴν νύκτα, καὶ ἐπελεύσομαι ἐπ' αὐτόν· καὶ αὐτὸς κοπιῶν καὶ ἐκλελυμένος χερσὶ, καὶ ἐκςήσω αὐτὸν, καὶ φεύξεται πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ, καὶ πατάξω τὸν βασιλέα μονώτατον, καὶ ἐπιςρέψω πάντα τὸν λαὸν πρὸς σὲ, ὃν τρόπον ἐπιςρέφει ἡ νύμφη πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς· πλὴν ψυχὴν ἀνδρὸς ἑνὸς σὺ ζητεῖς, καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἔςαι εἰρήνη. (Β΄. Βασιλ. ιζ΄. 1.)

19: Ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότη-
„ τός σου Κύριε, ἧς ἔκρυψας τοῖς φο-
„ βουμένοις σε.

Τὸ ὡς ἐδῶ εἶναι ἐπιτατικὸν, καὶ σημαίνει τὸ, πολλά· φιλοσοφεῖ δὲ ὁ Δαβὶδ, ποτὲ μὲν διὰ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ· ποτὲ δὲ, καὶ διὰ τὴν βοήθειαν καὶ ἐκδίκησιν αὐτοῦ· καὶ λέγει, ὅτι πολλὰ μεγάλη εἶναι ἡ χρηςότης σου Κύριε, τὴν ὁποίαν κρύπτεις πρὸς καιρὸν, καὶ δὲν τὴν φανερώνεις εἰς τοὺς δούλους σου· διὰ τὶ θέλεις νὰ γυμνάζῃς τὴν ὑπομονήν τους μὲ τὴν ἀναβολὴν καὶ μακροθυμίαν σου.

„ Ἐξειργάσω τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ σὲ,
„ ἐναντίον τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐτελείωσας, λέγει, καὶ ἐξεπλήρωσας τὴν χρηςότητά σου Κύριε, καὶ φανερὰν αὐτὴν ἐποίησας εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἐλπίζουν εἰς ἐσένα· (1) ἐπειδὴ καὶ ἠθέλησας νὰ δείξῃς αὐτὴν ἔμπροσθεν εἰς πολλοὺς, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ μάθουν, ὅτι ὑπερασπίζεσαι καὶ βοηθεῖς τοὺς ἐδικούς σου δούλους· τὸ δὲ υἱῶν ἀνθρώπων, εἶναι περίφρασις ἀντὶ τῶν ἀνθρώπων· ὡς εἴπομεν ἐν τῷ δ΄. Ψαλμῷ ςίχῳ 2: ἤτοι τῷ „ Υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκάρδιοι;

20: „ Κα-

(1) Ἄλλος δὲ λέγει „ Κρύπτεις οὖν τὴν σὴν χρηςότητα· τουτέςι φυλάττεις τοῖς φοβουμένοις σε· ἐπεὶ ϗ εἰς τοῦτο αὐτὴν ἐξειργάσω εἰς τὸ παρασχεῖν τοῖς ἐλπίζουσιν εἰς σέ· ϗ παρέξεις γε αὐτὴν ἐνώπιον, ὥςε πάντας ἰδεῖν ἐν καιρῷ ἀμοιβῆς διδομένην τοῖς ἀξίοις· ὁ δὲ Νύσσης λέγει· „ Τὸ πλῆθος τῆς χρηςότητος τοῦ Θεοῦ κεκρυμμένην τὴν ὠφέλειαν ἔχει, ϗ οὔπω νῦν τηλαυγῶς καθορᾶται· ἀναμένει δὲ τοὺς ἐπερχομένους αἰῶνας, ὥςε ἐν αὐτοῖς ἀποκαλυφθῆναι· ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος εἰρηκὼς ὅτι οὐκ ἐφέρομεν τὴν ἀποκρυπτομένην τοῦ Θεοῦ τοῖς οἰκείοις χρηςότητα, ἠνίξατο ὅτι τὸ κρύπτεσθαι ἐπὶ τοῦ ἀναβάλλεσθαι ἐνόησεν· ὡς ϗ ἀλλαχοῦ εἰπὼν, ὅτι παρ' ὧν μὲν τιμᾶται Χριςὸς, παρ' ὧν δὲ ἀτιμάζεται, ἐπήγαγε· ϗ ἀναβάλλεται, τοῖς μὲν τὴν χρηςότητα, τοῖς δὲ, τὴν κόλασιν· ὥςε καλόν ἐςιν εἰπεῖν, ὅτι λόγοις ἀῤῥήτοις οἰκονομίας τῆς αὐτοῦ χρηςότητος ὁ Θεὸς, τὸ μέν τι ταμιεύεται ϗ κρύπτει, ἵνα ἐν καιρῷ ἀποδῷ τῷ προσήκοντι, μέρος δέ τι ϗ ἐξεργάζεται ϗ φανεροῖ πρὸς τὸ παραθαῤῥῦναι τοὺς ἀθλητάς· σχεδὸν τὸ αὐτὸ λέγει ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Τῶν φοβουμένων σέ, φησι, Δέσποτα, τοὺς μὲν μισθοὺς ϗ τὰ ἔπαθλα κρύπτεις, ϗ ταῦτα πολλὰ ὄντα ϗ μεγάλα ϗ θαυμαςά· ἱδρῶσι δὲ ϗ ταλαιπωρίαις προσπαλαίειν ἐᾷς· ἀλλ' ὅμως, ἔςιν ὅτε ϗ γυμνοῖς τὰ βραβεῖα παραθαῤῥύνων τοὺς ἀθλητάς· τοῦτο γὰρ ἐπήγαγεν· ἐξειργάσω τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ σέ· ὁ δὲ Ὠριγένης λέγει „ Ἀπόκρυφον ϗ τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ τὸ μὴ νῦν ἐφικτὸν εἰς γνῶσιν, φανερωθησόμενον δὲ, ὅτε ὀψόμεθα αὐτὸν καθὼς ἐςί· τῷ δὲ ἀποκρύφῳ Παῦλος ἀντιδιέςειλε τὸ γνωςὸν τοῦ Θεοῦ, τουτέςι τὸ δημιουργικὸν φανερωθὲν τοῖς ἀνθρώποις ϗ τὸ προνοητικὸν τάχα ϗ ὁ Σωτὴρ πρόσωπον ἀπόκρυφον ἔχει πᾶν τὸ κατὰ τὴν Θεότητα, ἐμφανὲς δὲ τὸ κατὰ τὴν οἰκονομίαν· λέγοιτο δ' ἂν ϗ τὰ προφανῆ ἔργα τῆς προνοίας αὐτοῦ πρόσωπον εἶναι, δι' ὧν Θεὸν φανταζόμεθα· ἀπόκρυφον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόῤῥητοι λόγοι, καθ' οὓς γίνεται τὰ γενόμενα, οὓς ἐπὶ τέλει τῶν πραγμάτων εἰσόμεθα· (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

20: „Κατακρύψεις αὐτοὺς ἐν ἀποκρύφῳ τοῦ προσώπου σου.

Μὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁμιλεῖ ὁ Δαβὶδ τὴν πολυποίκιλον βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ὁποίαν λυτρόνει τοὺς φοβουμένους αὐτὸν ἀπὸ κάθε κίνδυνον καὶ περίςασιν· ὅταν, λέγει, οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ σὲ Κύριε, ζητοῦνται καὶ κυνηγοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς των, τότε ἐσὺ τοὺς κρύπτεις μέσα εἰς τὸν ἀπόκρυφον τόπον σου· τοῦ προσώπου σου γὰρ εἶναι ἀντὶ σοῦ, κατὰ περίφρασιν.

„Ἀπὸ ταραχῆς ἀνθρώπων σκεπάσεις „αὐτοὺς ἐν σκηνῇ.

Ὅταν, λέγει, ἐν καιρῷ ταραχῆς ςασιάζουν καὶ ἀποςατοῦν κατὰ τῶν δούλων σου οἱ ἐχθροί των, τότε ἐσὺ Κύριε, τοὺς σκεπάζεις μέσα εἰς τὴν σκηνὴν καὶ τένταν τῆς σκέπης σου, ἢ ὡσὰν μέσα εἰς κάμμίαν σκηνὴν ἀπόκρυφον. (1)

„Ἀπὸ ἀντιλογίας γλωσσῶν.

Ἀπὸ κοινοῦ νοεῖται ἐδῶ τὸ, σκεπάσεις: ἤγουν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀντιλογίας τοῦ λαοῦ, σκεπάζεις τοὺς δούλους σου Κύριε· ἀπὸ τὰς γλώσσας γὰρ ἐφανέρωσε τοὺς λέγοντας ὁ Δαβίδ· ἀντιλογία δὲ εἶναι, ἡ ἀπείθεια τῶν ὑπηκόων·

21: Εὐλογητὸς Κύριος, ὅτι ἐθαυμάστωσε „τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐν πόλει περιοχῆς.

Περιοχὴ μὲν εἶναι, τὸ τειχόκαςρον· πόλις δὲ περιοχῆς, εἶναι ἡ τειχογυρισμένη· λέγει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅτι εἶναι ἐπαινετὸς ὁ Θεὸς, διὰ τὶ ἔκαμε νὰ θαυμάζεται ἀπὸ ὅλους τὸ ἔλεος, ὁποῦ ἔδειξεν εἰς ἐμένα· ὅστις διὰ τῆς βοηθείας του, ἔγινα ὡσὰν πόλις τειχογυρισμένη· καὶ διὰ τοῦτο ὡς τοιαύτη, θέλω διαμένω ἀπείρακτος καὶ ἀπίαςος, ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς μὲ τὴν φύλαξίν του. (2)

22: „Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου· ἀ„πέρριμαι ἀπὸ προσώπου τῶν ὀφθαλ„μῶν σου.

Ἔκςασιν, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ, λέγει τὴν ἐκτροπὴν ἀπὸ τὴν ἴσην ςράταν τῶν θείων ἐντολῶν· ὅταν ἐγὼ, λέγει, ἁμάρτησα, ποιήσας μοιχείαν καὶ φόνον, μετανοήσας εἶπον· ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς πλέον ἀπερρίφθηκα μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἔνδειξιν τῆς περὶ ἐμὲ προτέρας ἐπισκοπῆς καὶ προνοίας σου Κύριε. (3)

„Διὰ τοῦτο εἰσήκουσας τῆς φωνῆς „τῆς δεήσεώς μου ἐν τῷ κεκραγέναι „με πρὸς σέ.

Διὰ ταύτην, λέγει, τὴν μετάνοιαν καὶ συντριβὴν τῆς καρδίας μου, εἰσήκουσας ἐμοῦ τοῦ δούλου σου Κύριε, ὅταν ἐφώναξα πρὸς σὲ, ἐπικαλούμενος τὸ ἔλεός σου· πληροφοροῦμαι γὰρ, ὅτι μου εἰσήκουσας, καὶ διὰ τοῦτο θέλεις μοι χαρίσεις τὴν βοήθειάν σου.

23: „Ἀ-

---

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „Ἀρκεῖ γάρ σου τὸ πρόσωπον: τουτέςιν ἡ ἐπιφάνεια μόνη· πάσης αὐτοὺς τῆς ἐξ ἀνθρώπων ταραχῆς ἐξελέσθαι· ϗ μέσους ἀποληφθέντας, καθάπερ τινὶ καλύψαι σκηνῇ, ϗ ἀφανεῖς ἀποφῆναι· οὕτως ὁ Δαβὶδ ὑπὸ Σαοὺλ ἀπειλῆφθαι δόξας, πολλάκις ἀπέφυγεν· οὕτως Ἐλισσαῖος Σύρων αὐτὸν κυκλωσάντων ἀχλὺν αὐτοῖς ἐμβαλών· ϗ ἕτερα δὲ τοιαῦτά ἐςιν εὑρεῖν παρὰ τῇ Θείᾳ Γραφῇ.

(2) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος „Πόλιν περιοχῆς τὴν Ἐκκλησίαν ἐννοεῖ, τὴν ἀπόρθητον τῷ Σατανᾷ· τὸ δὲ ἔλεος οὐχ ἔξω τῆς ἁγίας Πόλεως: ἤτοι τῆς Ἐκκλησίας δίδοται, ἀλλὰ τοῖς οὖσιν ἐν αὐτῇ.

(3) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Ἔκςασιν δὲ εἰκότως τὴν ἁμαρτίαν ἐκάλεσε· τὴν γὰρ τῆς δικαιοσύνης ὁδεύων ὁδὸν ἐξέςη μὲν ἐκείνης ϗ ἐξετράπη· προσέπταισε δὲ ϗ περιέπεσε τοῖς ὠμοβόροις λῃςαῖς· ϗ τοῦτο αὐτὸ δείκνυσι τὴν τοῦ Δαβὶδ ἀρετήν· οὐ γὰρ ἐθὰς ἦν τῆς ἁμαρτίας· ἀλλ᾽ ἔξω μικρὸν τῆς οἰκείας γενόμενος προαιρέσεως, τὸν ὄλισθον ἐκεῖνον ὑπέμεινεν.

23: „ Ἀγαπήσατε τὸν Κύριον πάντες οἱ ὅ-
„ σιοι αὐτοῦ.

Ἀπὸ τὴν νοερὰν αἴσθησιν ὁποῦ ἔλαβεν ὁ Δαβὶδ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, παρακινεῖ τοὺς ὁσίους: ἤγουν τοὺς ἐναρέτους, νὰ ἀγαποῦν τὸν Κύριον, ὄχι ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν· ἀλλὰ ἐξ ὅλης των τῆς καρδίας· τοῦτο γὰρ φανερόνει παρακάτω.

„ Ὅτι ἀληθείας ἐκζητεῖ Κύριος.

Ὁ Θεὸς, λέγει, ἐκζητεῖ τὰς ἀληθείας: ἤγουν τὰς πρὸς αὐτὸν ἀληθεῖς ἀγάπας. (1)

„ Καὶ ἀνταποδίδωσι τοῖς περισσῶς ποι-
„ οῦσιν ὑπερηφανίαν.

Τοῦτο λέγει ὁ Δαβὶδ διὰ τὸν Ἀχιτόφελ, περὶ τοῦ ὁποίου προείπομεν· ὅρα δὲ, ὅτι ὁ Θεὸς εἰς μὲν τοὺς ἁπλῶς ὑπερηφανευομένους, μακροθυμεῖ εἰς πολὺν καιρόν· εἰς ἐκείνους δὲ, ὁποῦ ὑπερφανεύονται περισσῶς καὶ μὲ ὑπερβολὴν, εἰς αὐτοὺς μετὰ ὀλίγον καιρὸν ἀποδίδει τιμωρίαν, κατὰ τὸν Θεοδώριτον.

24: „ Ἀνδρίζεσθε καὶ κραταιούσθω ἡ καρ-
„ δία υμῶν, πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ
„ Κύριον.

Μὴ φοβηθῆτε, λέγει, ὅλοι ἐσεῖς, ὁποῦ ἐλπίζετε εἰς τὸν Κύριον· ἀλλὰ θαρσεῖτε καὶ ἀνδρειονεσθε· διὰ τὶ δὲν θέλει σᾶς παραβλέψει ὁ Κύριος, ἀλλὰ θέλει σᾶς βοηθήσει· Πάντες γὰρ οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτὸν, δὲν θέλουν καταισχυνθοῦν· καθὼς προλαβὼν ὁ αὐτὸς Δαβὶδ, ἔλεγε διὰ τὸν ἑαυτόν του· „ Μὴ καταισχυνθείην, ὅτι ἤλπισα ἐπὶ σέ· (Ψαλ. λς'. 20.)

ΨΑΛΜΟΣ ΛΑ'.

„ Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ Συνέσεως.

Ὁ Ψαλμὸς οὗτος ἐπιγράφεται Συνέσεως· ἢ διὰ τὶ ὁ Δαβὶδ πλησθεὶς ἀπὸ σύνεσιν ἔγραψε τοῦτον. ἢ ὅτι εἶναι χρεία συνέσεως εἰς τὸν παρόντα Ψαλμόν· ἢ καὶ διὰ τὶ ὁ Ψαλμὸς οὗτος συνετίζει τοὺς ἀναγνώ-

(1) Ὁ δὲ Κύριλλος λέγει „ Ποίας δὲ ἀληθείας ἐκζητεῖ Κύριος; τὴν ὀρθότητα δηλονότι τὴν δογματικὴν, εὖ μάλα διεξεσμένως, εἰς τὸ ἔχειν ἀμωμήτως καὶ τὸν οὐκ ἐψευσμένον βίον· ὁ δὲ Ὠριγένης λέγει „ Μιᾶς ἀληθείας οὔσης τῆς εἰπούσης, ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια, πολλαὶ συνίσανται ἐν τοῖς μετέχουσι τῆς μιᾶς, ἑκάστης ψυχῆς ἀλήθειαν ἐχούσης, οὗ ἐδέξατο τύπον ἐκ τῆς μονογενοῦς ἀληθείας: ἐπεὶ οὖν πάσας τὰς ἀληθείας ταύτας ἐκζητεῖ Κύριος, καὶ τιμῆσαι βούλεται τοὺς ἔχοντας αὐτάς· τούτου χάριν οἱ ὅσιοι αὐτοῦ ἐκζητήσατε αὐτὸν οὐκ ἀμισθὶ καταλύοντες ἐφ' ἧς ἔχετε ἀληθείας: (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

Εύξεινος Λέσχη Ποντίων
Εθνική Βιβλιοθήκη

νώσκοντας· λέγει γὰρ πρὸς αὐτούς· „ Μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔϛι σύνεσις· ἔγραψε δὲ τὸν παρόντα Ψαλμὸν ὁ Δαβὶδ, ὕϛερα ἀπὸ τὴν μοιχείαν τῆς Βηρσαβεὲ καὶ τὸν φόνον τοῦ Οὐρίου· μετὰ γὰρ τὰ ἁμαρτήματα ταῦτα πεσὼν εἰς διαφόρους λογισμοὺς καὶ πειρασμοὺς, διαφόρους Ψαλμοὺς συνέγραψεν, οἵτινες ἀναφέρουν τὰ ἁμαρτήματά του ταῦτα· ἁρμόδιος δὲ εἶναι καὶ εἰς κάθε Χριϛιανὸν ὁ Ψαλμὸς οὗτος, νοούμενος ἠθικῶς κατὰ ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα.

1: „ Μακάριοι, ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι.

Ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν τῇ μετανοίᾳ, διὰ τοῦτο μακαρίζει τώρα ἐδῶ ἐκείνους, ὁποῦ χωρὶς κόπους καθαρίζονται ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας των (1) νοεῖ δὲ αἰνιγματωδῶς τοὺς βαπτιζομένους Χριϛιανούς· ἐπειδὴ δὲ οἱ βαπτιζόμενοι, ἄλλοι μὲν, εἶναι ἀπὸ τοὺς Ἐθνικοὺς, ἄλλοι δὲ, εἶναι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τοῦτο ἀνομίας μὲν εἶπεν, ἐπὶ τῶν Ἐθνικῶν, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἐδόθη νόμος· ἁμαρτίας δὲ εἶπεν, ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, τῶν ἐχόντων τὸν νόμον· ἁμαρτία γὰρ εἶναι, ἀθέτησις νόμου. (2)

2: „ Μακάριος ἀνὴρ, ᾧ οὐμὴ λογίσεται Κύριος ἁμαρτίαν.

Μακάριος, λέγει, εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν λογίζεται: ἤγουν δὲν θέλει ἐπιγράψει, οὔτε θέλει μετρήσει ὁ Θεὸς ἁμαρτίαν· διατί; ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἔχει νὰ ἀφανισθῇ ἀπὸ τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας: ἤγουν ἀπὸ τὸ ἅγιον Βάπτισμα· ἁμαρτίαν δὲ τώρα ἐδῶ, ἀδιαφόρως κάθε σφάλμα ὠνόμασε, τόσον τῶν Ἐθνικῶν, ὅσον καὶ τῶν Ἰουδαίων· μερικοὶ δὲ τὰ δύω ταῦτα ῥητὰ, τὸ ἀνωτέρω καὶ τὸ ἐδῶ, ἀδιαφόρως νοοῦσι λέγοντες, ὅτι καὶ τὰ δύω ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἐκ παραλλήλου σημαίνουσι.

„ Οὐδὲ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος.

Μα-

(1) Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος, οὕτως ἑρμηνεύει „ Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι· τοῦτο τῆς παντελοῦς καθάρσεως· ϗ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι· τοῦτο τῶν οὔπω τὸ βάθος καθηραμένων· μακάριος ἀνὴρ, ᾧ οὐμὴ λογίσηται Κύριος ἁμαρτίαν· τρίτη τις αὕτη τάξις τῶν ἁμαρτανόντων, ὧν ἡ μὲν πρᾶξις, οὐκ ἐπαινετὴ, τὸ δὲ τῆς γνώμης, ἀνεύθυνον· ἄλλος δὲ λέγει, ὅτι ὁ πρῶτος ςίχος ἁρμόσειε τοῖς ἠλεημένοις διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· ἐκείνων γὰρ ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι· ὁ δεύτερος δὲ, τοῖς θέλουσι μετανοεῖν· ἐπικαλύπτονται γὰρ αὐτῶν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τῆς μετανοίας, καταχωννύντος ὥσπερ αὐτὰς ταῖς ἀμνησίαις τοῦ φιλαγάθου Θεοῦ, ὡς μηκέτι βούλεσθαι, μηδὲ ὁρᾶν αὐτάς· τοῖς γὰρ ἁμαρτοῦσι μετὰ τὴν ἄφεσιν (τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος γινομένην) οὐκέτι δευτέραν ἄφεσιν, ἀλλ' ἐπικάλυψιν ἁμαρτιῶν παρέχει· διὰ γὰρ τῶν δευτέρων κατορθωμάτων, καλύπτειν τὰ προημαρτημένα συνεχώρησεν· ὁ δὲ τρίτος ςίχος ἁρμόζει τοῖς σφάλλουσι μὲν, πλὴν οὐκ ἀπὸ γνώμης ἐθελοκάκου ϗ πονηρᾶς· σχεδὸν τὰ αὐτὰ λέγει ϗ ὁ Ὠριγένης παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ τοῦ Ψαλτῆρος.

(2) Σημείωσαι, ὅτι διὰ τοῦτο ϗ ὁ Ψαλμὸς οὗτος λέγεται ἐν τῷ καιρῷ τοῦ βαπτίσματος ἀφ' οὗ βαπτισθῇ ὁ Χριϛιανὸς, ἐπειδὴ ϗ ἀναφέρει διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος διδομένην· λέγει δὲ ὁ Θεοδώρητος „ Τοσαύτῃ περὶ αὐτοὺς χρῆται φιλοτιμίᾳ, ὡς μὴ μόνον ἀφεῖναι, ἀλλὰ ϗ καλύψαι τὰς ἁμαρτίας, ϗ μηδὲ ἴχνη τούτων καταλιπεῖν· ϗ ὁ Δίδυμος δὲ, κἂν ἐφαμάρτωσί, φησιν, ἐπικαλύπτει δι' ἀρετῆς, οὐκ ἐγκρυπτούσης τὰς ἁμαρτίας, ἀλλὰ διόλου ἀφανιζούσης· ὡς ϗ ἡ ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν· ὡς γὰρ ἐπιςήμη καλύπτει τὴν ἄγνοιαν· οὕτως ἀγάπη θεία ἡ αὐτὴ οὖσα τῇ ἀρετῇ, καλύπτει τὰς ἁμαρτίας· εἶπε δὲ ϗ ὁ θεῖος Ἰουςῖνος „ Ἐὰν μετανοήσωσι πάντες βουλόμενοι τυχεῖν τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐλέους, δύνανται: ϗ μακαρίους αὐτοὺς ὁ λόγος προλέγει εἰπών· Μακάριος, ᾧ οὐμὴ λογίσηται Κύριος ἁμαρτίαν· τοῦτο δέ ἐςιν ὡς μετανοήσας ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι, τῶν ἁμαρτιῶν παρὰ Θεοῦ λάβῃ ἄφεσιν, ἀλλ' οὐχ ὡς ὑμεῖς ἀπατᾶτε ἑαυτοὺς, ϗ ἄλλοι τινὲς ὑμῖν ὅμοιοι κατὰ τοῦτο· οἳ λέγουσιν, ὅτι κἂν ἁμαρτωλοὶ ὦσι, Θεὸν δὲ γινώσκουσιν, οὐμὴ λογίσηται αὐτοῖς Κύριος ἁμαρτίαν (παρὰ ταῖς σημειώσεσι τοῦ Κορδερίου)

Μακάριος, λέγει, εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅποιος ὕϛερα ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθη, δὲν ἐφάνη ψεύϛης εἰς τὰς ὑποσχέσεις, ὁποῦ ἔδωκεν εἰς τὸν Χριϛὸν τοῦ νὰ φυλάττῃ τὰς ἐντολάς του· δόλον γὰρ τώρα ἐδῶ ὀνομάζει τὸ ψεῦδος· καθε γὰρ Χριϛιανὸς ὁμολογεῖ εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα, νὰ ἀρνηθῇ μὲν τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου, νὰ ἐναγκαλισθῇ δὲ καὶ νὰ φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριϛοῦ.

3: „Ὅτι ἐσίγησα.

Μακάριοι, λέγει, εἶναι οἱ ἀνωτέρω· ἐπειδὴ χωρὶς κόπον ἐκαθαρίσθησαν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας των διὰ τοῦ Βαπτίσματος, καὶ ἔμειναν εἰς τὴν καθαρότητα αὐτήν, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔπραξαν μετὰ τὸ Βάπτισμα ἁμαρτίας· διὰ τί δὲ μακαρίζω αὐτούς; ἐπειδή, λέγει, καὶ ἐγώ, μὲ τὸ νὰ ἁμαρτήσω, τόσον ἀπέκαμον ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς μετανοίας, ὥϛε ὁποῦ ἐσιώπησα, καὶ νὰ λαλήσω δὲν δύναμαι· ἀπὸ τοῦ ἑπομένου γάρ: ἤτοι ἀπὸ τῆς σιωπῆς, φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὸ ἡγούμενον: ἤτοι τὴν ἀδυναμίαν, ὁποῦ ἔλαβεν ἐκ τῆς μετανοίας.

„Ἐπαλαιώθη τὰ ὀστᾶ μου ἀπὸ τοῦ „κράζειν με ὅλην τὴν ἡμέραν.

Καὶ τοῦτο, λέγει, εἶναι αἰτία τῆς σιωπῆς μου· διὰ τί ἀπὸ τὰς πολλὰς φωνάς, ὁποῦ κάμνω πρὸς τὸν Θεὸν διὰ νὰ μὲ ἐλεήσῃ, δὲν δύναμαι πλέον νὰ ὁμιλήσω· μὲ τὰ κόκκαλα δέ, ἐφανέρωσεν ὁ Δαβὶδ τὴν δύναμιν τοῦ σώματός του· ἐπειδὴ καὶ τὰ κόκκαλα συγκρατοῦσιν ὅλον τὸ σῶμα· ἐπαλαιώθη δὲ εἶπεν· ἀντὶ τοῦ ἠσθένησαν· διὰ τί καθε παλαιόν, εἶναι ἀσθενὲς καὶ ἀδύνατον· ἠσθένησα, λέγει, καὶ ἀδυνάτησεν ἡ δύναμίς μου· ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν: ἤτοι πάντοτε· (1) ἐπειδὴ ὅσαις φοραῖς ἠκολούθει θλίψις καὶ πειρασμὸς εἰς τὸν Δαβίδ, ἐνθυμεῖτο τὰς δύω ἁμαρτίας ἐκείνας, ὁποῦ ἔπραξε, καὶ ἔκλαιε· ϛοχαζόμενος, ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν ἐκείνων συμβαίνουν εἰς τὴν ζωήν του οἱ πειρασμοί· διότι, ἐπειδὴ εἰς τὴν μοιχείαν καὶ τὸν φόνον, ὁποῦ ἔπραξε, δίδεται ἐπιτίμιον ὁ θάνατος ἀπὸ τὸν παλαιὸν νόμον τοῦ Θεοῦ (καὶ ὁ μοιχὸς γὰρ καὶ ὁ φονεὺς ἐθανατόνετο) διὰ τοῦτο ὁ Δαβίδ, ἀπὸ μὲν τὸν θάνατον ἐγλύτωσε, καὶ τούτου ἔλαβε τὴν συγχώρησιν, ὅταν ὡμολόγησεν εἰς τὸν Προφήτην Νάθαν, πῶς ἥμαρτεν, εἰπόντα αὐτῷ „Οὐ μὴ ἀποθάνῃς· (Β': Βασιλ. ιβ'. 13.) συμφοραὶ ὅμως καὶ δυϛυχίαι ἐπρομηνύθησαν, ὅτι ἔχουν νὰ ἀκολουθήσουν εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ τὰς ἁμαρτίας του ταύτας· τὰς ὁποίας συλλογιζόμενος ὁ Δαβίδ, ἐλυπεῖτο κατὰ τὴν καρδίαν του καὶ ἐθλίβετο.

4: „Ὅτι ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐβαρύνθη „ἐπ' ἐμὲ ἡ χείρ σου.

Καὶ τοῦτο ἀκόμη ἐγίνετο αἰτία εἰς τὸν θεῖον Δαβὶδ νὰ κράζῃ: δηλαδὴ ἡ κατ' αὐτοῦ τιμωρία τοῦ Θεοῦ· χεὶρ γὰρ ἐννοεῖται ἐδῶ ἡ παιδευτικὴ δύναμις καὶ τιμωρία· ἐπειδὴ μὲ τὸ χέρι παιδεύει τινας καὶ τιμωρεῖ τὸν ἄλλον· ἐβαρύνθη εἶπεν: ἤτοι βαρέως ἐφέρθη κατ' ἐμοῦ ἡ παιδεία καὶ τιμωρία σου Κύριε· ἡμέρας δὲ καὶ νυκτός, ἀντὶ τοῦ παντοτινά·

„Ἐστράφην εἰς ταλαιπωρίαν ἐν τῷ „ἐμπαγῆναί με ἄκανθαν.

Ἄκανθαν ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὴν ἁμαρτίαν, ἕνα μὲν διὰ τί ἔξωθεν τῆς φύσεως ἐμβαίνει εἰς τὴν ψυχήν, ὡς παρὰ φύσιν οὖσα· καθὼς

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει, ὅτι ἐπειδὴ καὶ ὁ Δαβὶδ ἕνα σχεδὸν χρόνον ἔμεινεν ἀνεξομολόγητος, καὶ δὲν ἔδειξε παρευθὺς τὴν πληγὴν εἰς τὸν ἰατρόν, ἀλλ' ἐσίγησε, κρύψαι τὴν μοιχείαν καὶ τὸν φόνον σπουδάζοντας, ἕως ὁποῦ ἤλεγξεν αὐτὸν ὁ Νάθαν, διὰ τοῦτο λέγει ἐδῶ, ὅτι ἐγὼ κατεγήρασα φωνάζωντας, καὶ κατηγορῶντας τὴν ἁμαρτίαν του.

θῶς καὶ ἡ ἄκανθα μετὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδὰμ ἐφύτρωσεν , ἔξωθεν τῆς πρώτης βλαστήσεως τῶν φυτῶν · (1) καὶ ἄλλο δὲ , διὰ τί κεντᾷ τὸν ἁμαρτωλὸν , καὶ τὸν κάμνει , νὰ πονῇ · κλαίει λοιπὸν ἐδῶ ὁ Δαβὶδ καὶ λέγει , ὅτι ἀφ' οὗ ἡ κατηραμένη ἄκανθα τῆς ἁμαρτίας ἐμπήχθη εἰς τὴν καρδίαν μου, ὅλαις ἡ εὐτυχίαις μου μετετράπησαν εἰς δυστυχίας καὶ ἀθλιότητας ·

5: „ Τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισα, καὶ τὴν
„ ἁμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα.

Διὰ νὰ μὴ φαίνεται πῶς γογγύζει μὲ τὰς πολλάς του ἐλεεινολογίας ὁ Δαβὶδ , διὰ τοῦτο μετέβαλεν ἐδῶ τὸν λόγον , καὶ διηγεῖται πῶς ἠξιώθη τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ · διότι ἐπειδὴ ὁ Προφήτης Νάθαν ἐσχημάτισε τὴν παρανομίαν τοῦ Δαβὶδ ὡσὰν εἰς ἄλλο τρίτον πρόσωπον · ἔπειτα εἶπεν αὐτῷ , ὅτι σὺ εἶσαι ἐκεῖνος ὁποῦ ἔπραξε ταῦτα : διὰ τοῦτο λέγει τώρα ἐδῶ ὁ Δαβὶδ , πῶς τοῦτο εἰπόντος τοῦ Νάθαν , ἐγὼ ἐγνώρισα τὴν ἁμαρτίαν μου , καὶ δὲν τὴν ἀρνήθηκα · τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, οὐκ ἀκάλυψα · (2) ἀνομίαν δὲ ἐδῶ θέλεις νοήσεις τὴν παρανομίαν , τὴν ὁποίαν καὶ ἁμαρτίαν ἀκολούθως ὠνόμασεν , ὡς τοῦ θείου νόμου οὖσαν παράβασιν .

„ Εἶπα ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνο-
„ μίαν μου τῷ Κυρίῳ.

Ἀφ' οὗ , λέγει , ἐγνώρισα , ὅτι ἔπεσα εἰς καταδίκην τοῦ Θεοῦ ἀπαραίτητον , εἶπα εἰς τὸν ἑαυτόν μου · ὅτι νὰ ἐξαγορεύσω τὴν ἁμαρτίαν μου · ὅθεν εὐθὺς ἐξομολογηθεὶς , καὶ ῥίψας τὴν αἰτίαν ἐπάνω εἰς τὸν ἑαυτόν μου , εἶπα „ Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ . (Β'. Βασιλ . ιβ'. 13.)

„ Καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρ-
„ δίας μου.

Ἐσὺ , λέγει , Κύριε , διὰ τοῦ Προφήτου Νάθαν , ἐσυγχώρησες τὴν ἁμαρτίαν μου · εἶπε γὰρ ὁ Νάθαν πρὸς τὸν ἐξομολογηθέντα Δαβὶδ „ Καὶ Κύριος παρεβίβασε τὸ ἁμάρτημά σου · οὐ μὴ ἀποθάνῃς · (Β' : Βασιλ. ιβ'. 13.) ἀσέβειαν δὲ τῆς καρδίας ὀνομάζει τὴν ἁμαρτίαν · ἐπειδὴ ἡ καρδία του δὲν ἐσεβάσθη , οὔτε εὐλαβήθη τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ , τοὺς διορίζοντας „ Οὐ μοιχεύσεις · οὐ φονεύσεις · (Ἔξ. κ'. 13.) ἀποροῦσι δὲ μερικοὶ , ὅτι ἂν ἐσυγχωρήθη ἡ ἁμαρτία τοῦ Δαβὶδ , διὰ τί λέγει ἀνωτέρω , πῶς ἐβαρύνθη κατ' ἐπάνω του ἡ κολαστικὴ δύναμις καὶ παιδεία τοῦ Θεοῦ ; λύοντες οὖν τὴν ἀπορίαν λέγομεν , ὅτι ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ ἀκούσας τὴν σχηματισθεῖσαν κρίσιν , ὁποῦ ὁ Νάθαν εἶπεν εἰς τρίτον πρόσωπον , ἀπεφάσισεν ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ ἔκαμε τὴν ἁμαρτίαν ταύτην , εἶναι ἔνοχος θανάτου καὶ ζημίας · οὕτω γὰρ εἶπε , „ Ζῇ Κύριος , ὅτι υἱὸς θανάτου ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τοῦτο , καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει ἑπταπλασίονα · ἀνθ' ὧν ὅτι ἐποίησε τὸ ῥῆμα τοῦτο , καὶ περὶ οὗ οὐκ ἠφείσατο (Β' : Βασιλ. ιβ'. 5.) ἐπειδὴ λέγω , καὶ ἔτζι μόνος του ὁ Δαβὶδ ἀπεφάσισε , διὰ τοῦτο ἐσυγχωρήθη μὲν παρευθὺς τὸν θάνατον (ἤτοι δὲν ἀφέθη νὰ ἀποθάνῃ , καθὼς ὁ ἴδιος ἀπεφάσισε) διὰ τὸ θερμὸν καὶ ἐγκάρδιον τῆς ἐξομολογήσεώς του · τὴν δὲ ζημίαν ἀπαιτήθη νὰ λάβῃ μὲ τὰς συμφορὰς , ὁποῦ ὕστερον τῷ ἠκολούθησαν, κατὰ τὴν ἐδικήν του ἀπόφασιν · μὲ σκοπὸν , ἵνα μὴ παντελῶς καὶ ὀγλίγωρα ἐλευθερωθεὶς , ἀλησμονή-

(1) Ὅθεν ἄλλος εἶπε „ Καὶ τοῦτο ἰστέον , ὅτι καὶ τὴν ἄκανθαν ἡ ἁμαρτία ἐγέννησε · μετὰ γὰρ τὴν παράβασιν συμπαρεζεύχθη τῷ ῥόδῳ ἡ ἄκανθα · ὅτε Ἀδὰμ ἤκουσεν „ Ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ . (Γεν. γ'. 18.)

(2) Ἄλλος δὲ εἶπεν „ Οὐκ ἐκάλυψα · τουτέστιν ἐφανέρωσα τὴν κατ' ἐμοῦ κατηγορίαν ποιούμενος · ἐν ὅσῳ μὲν οὗτος ἁμαρτάνειν βούλεται , κρύπτει τὴν ἁμαρτίαν , λανθάνειν πειρώμενος · μισῶν δέ τις αὐτὴν , φανερὰν ποιεῖ δι' ἐξομολογήσεως τῷ δυναμένῳ ἰάσασθαι · ἕπεται γὰρ τοῖς ἡμαρτημένοις ἡ λύσις δι' ἐξαγορεύσεως κατὰ τὸ „ Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀνομίας σου , ἵνα δικαιωθῇς (Ἡσ. μγ'. 26.)

νήσῃ εὐκόλως τὴν ἁμαρτίαν, ὁποῦ ἔκαμε, καὶ πάλιν δεύτερον πέσῃ εἰς ἄλλην· (1).

6: „Ὑπὲρ ταύτης προσεύξεται πᾶς ὅσιος „ἐν καιρῷ εὐθέτῳ.

Τὸ ὑπὲρ ταύτης νοεῖται ἐδῶ, ἀντὶ τοῦ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐδικῆς μου ἁμαρτίας παρακινούμενος, θέλει παρακαλέσει τὸν Θεὸν κάθε θεοσεβής· διὰ τί αὐτὸς μανθάνωντας, ὅτι ἐγὼ μὲ τὸ νὰ ἐξομολογηθῶ, εὐθὺς ἐσυγχωρήθην, θέλει μιμηθῇ ἐμένα ἐν τῷ καιρῷ τῆς μετανοίας του· τοῦτον γὰρ ὀνομάζει καιρὸν εὔθετον καὶ ἐπιτήδειον· καὶ ἡ ἁμαρτία μου αὕτη, θέλει γένῃ παράδειγμα εἰς τοὺς ὁσίους νὰ μετανοοῦν· διὰ τί ὁ ἀνόσιος ἄνθρωπος, αὐτὸς δὲν μετανοεῖ· δύναται δὲ νὰ νοήσῃ τοῦτό τινας, καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον· ὅτι ὁ Δαβὶδ προφητεύει διὰ τοὺς Χριϛιανούς· οἱ ὁποῖοι ἐν καιρῷ εὐθέτῳ: δηλαδὴ ἐν τῷ καιρῷ τῷ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριϛοῦ, καὶ μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ψάλλοντες τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ τοὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας του διαλαμβάνοντας, τρόπον τινὰ φαίνονται, ὅτι προσεύχονται καὶ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας του, κατὰ τὸν Θεοδώριτον.

„Πλὴν ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων πολ„λῶν πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγιοῦσι.

Τὸ πλὴν ἐδῶ νοεῖται, ἀντὶ τοῦ καὶ συνδέσμου· διὰ νὰ ἦναι τοιοῦτον τὸ νόημα· ὅτι καὶ ἐν τῇ πλημμύρᾳ τῶν κακῶν λογισμῶν (τούτους γὰρ πρέπει νὰ νοήσωμεν ἐδῶ ὕδατα· κατὰ τό· „Ἐξελοῦμαι καὶ ῥῦσαί με ἐξ ὑδάτων πολλῶν) (Ψαλ. ρμγ΄. 8.) καὶ ὅταν, λέγω, πλημμυροῦσιν ὡς ὕδατα οἱ πονηροὶ λογισμοί, ὅμως αὐτοὶ δὲν θέλουν πλησιάσουν εἰς τὸν ἐξομολογηθέντα καὶ συγχωρηθέντα ἁμαρτωλὸν, τὸν τοιουτοτρόπως μετανοήσαντα, καθὼς εἴρηται ἀνωτέρω· μὲ τὸ ἐγγίζειν δὲ ἐφανέρωσεν ὁ Δαβὶδ, ὅτι οἱ πονηροὶ λογισμοὶ δὲν θέλουν λυπήσουν, ἢ παρασαλεύσουν τὸν οὕτω μετανοήσαντα· ἢ καὶ ἄλλως, κατακλυσμὸς νοεῖται τὸ ἅγιον Βάπτισμα, διὰ τί κατακλύζει καὶ πνίγει τὴν ἁμαρτίαν· ὕδατα δὲ πολλὰ τὸ αὐτὸ ὀνομάζεται, ὄχι διὰ τὴν ποσότητα καὶ τὸ πλῆθος τοῦ νεροῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν ποιότητα καὶ δύναμιν τοῦ Πνεύματος, ὁποῦ τὸ ὕδωρ τοῦ Βαπτίσματος περιέχει· ἔτζι γὰρ καὶ ἡμεῖς συνειθίζομεν νὰ λέγωμεν πολὺν ἄνεμον, τὸν δυνατόν· προσεύξεται λοιπὸν, λέγει, κάθε ὅσιος πρὸς ἐσένα· πλὴν ἐν τῷ Βαπτίσματι δὲν θέλουν ἐγγίσουν εἰς αὐτόν· ποῖαι; αἱ ἁμαρτίαι δηλαδὴ, μὲ τὸ νὰ κατακλύζωνται ἐν αὐτῷ καὶ νὰ ἀφανίζωνται, καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος.

7: „Σύ μου εἶ καταφυγὴ ἀπὸ θλίψεως „τῆς περιεχούσης με.

Ἀπὸ τὴν θλῖψιν, λέγει, ταύτην, ὁποῦ μὲ περιέχει ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας μου, καταφεύγω πρὸς ἐσένα Κύριε, ὡς εἰς εὐφροσύνην τῆς καρδίας μου. (2)

„Τὸ ἀγαλλίαμά μου, λύτρωσαί με ἀ-

πὸ

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Ἐπισημήνασθαι δὲ προσήκει, ὅτι οὐκ ἔφη ἀφῆκάς μοι τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ τὴν ἀσέβειαν τῆς ἁμαρτίας: τουτέϛιν, οὐ πρὸς ἀξίαν με τῆς παρανομίας ἐκόλασας, ἀλλὰ τὴν μὲν ὑπερβολὴν τῆς ἁμαρτίας συνεχώρησας, συμμέτρῳ δὲ παιδείᾳ τὴν θεραπείαν ἐπέθηκας . . . ἔδει με, φησιν, ἐκεῖνα τετολμηκότα, εὐθὺς κατὰ τὸν νόμον θανάτῳ παραδοθῆναι· ἀλλὰ φιλανθρωπίᾳ χρησάμενος, θανάτῳ μὲν οὐ παρέδωκας, μετρίαις δὲ παιδείαις ἰάτρευσας.

(2) Ἄλλος δὲ λέγει „Ἐπεὶ τῷ Δαβὶδ κατὰ τὴν θείαν ἀπειλὴν τὴν λέγουσαν „Καὶ νῦν οὐκ ἀποϛήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου, μυρίων ἐπλήσθη συμφορῶν ἡ οἰκία, ϗ οὐ μόνον τὰ ἐκτὸς διεϛασίαζεν, ἀλλὰ ϗ τὰ οἴκοι κακῶς εἶχεν αὐτῷ· τὴν γὰρ τοῦ Ἀμνὼν ἀκολασίαν ἡ τοῦ Ἀβεσσαλὼμ μιαιφονία διεδέξατο, ϗ ταύτην ἡ κατὰ τοῦ πατρὸς ἐπανάϛασις· διὰ τοῦτο φησὶν ὅτι ἡ χείρ σου ἐβαρύνθη ἐπ᾽ ἐμέ· ϗ πάλιν αὐτὸν τὸν παιδεύοντα Θεὸν, καταφυγὴν ποιεῖται ἐν ταῖς θλίψεσι.

„πὸ τῶν κυκλωσάντων με·

Ἐνδιάθετος καὶ ἐγκάρδιος εἶναι ἡ ἐπιφώνησις αὕτη τοῦ Δαβίδ· ὦ χαρά μου, λέγει, Κύριε, λύτρωσαί με ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, οἱ ὁποῖοι με περιεκύκλωσαν, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπιάσθηκα· ἢ λύτρωσαίμε ἀπὸ τοὺς κυκλώσαντάςμε ὁρατοὺς καὶ ἀοράτους ἐχθρούς. (1)

„Συνετιῶ σε καὶ συμβιβῶ σε ἐν ὁδῷ
„ταύτῃ ᾗ πορεύσῃ.

Ἐδῶ εὑρίσκεται διάψαλμα· τὸ ὁποῖον δηλοῖ μεταβολὴν τῆς ἀκολουθίας τῶν προσώπων· ἐπειδὴ ὁ λόγος οὗτος καὶ ὁ κατωτέρω λέγεται ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀποκρίνεται μὲ φωνὴν νοητήν, ἥτις ἀκούεται ἀπὸ τοὺς ἁγίους Προφήτας· λέγει γὰρ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Δαβίδ· ἐγὼ θέλω σὲ συνετίσω πῶς νὰ γένῃς ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς κυκλώσαντάς σε πειρασμούς· καὶ θέλω σὲ συνοδεύσω εἰς τὴν προκειμένην ταύτην στράταν τοῦ αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ πολέμου σου· βιβῶ γὰρ σημαίνει τὸ βαίνω· ἀδιάφορος δὲ εἶναι ἐδῶ ἡ σύνταξις· διὰ τὶ ἐπὶ τοῦ συμβιβῶ σε, τὸ σὲ, εἶναι ἀντὶ σοὶ κατὰ ἀντίπτωσιν, αἰτιατικὴ ἀντὶ δοτικῆς.

„Ἐπιστηριῶ ἐπὶ σὲ τοὺς ὀφθαλμούς
„μου.

Ὄχι μόνον, λέγει, ἁπλῶς θέλω ἐπιβλέψω εἰς ἐσένα, ἀλλὰ καὶ ἀκλινῶς· καθὼς ποιοῦσι καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πολέμου καὶ τῆς παλαίστρας βοηθοῦν τινα· τεντόνουσι γὰρ αὐτοὶ τὰ ὀμμάτιά των ἐπάνω εἰς τὸν πολεμοῦντα, ἵνα εὐθὺς ὁποῦ τὸν ἰδοῦν πῶς κινδυνεύει, βοηθήσωσιν αὐτόν· εἴπομεν δὲ πολλαῖς φοραῖς, ὅτι ἡ θεία Γραφὴ σχηματίζει τὰς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνας διαθέσεις καὶ τὰ παραδείγματα, συγκαταβαίνουσα εἰς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀκροατῶν, διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς νὰ καταλάβουν.

„Μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος,
„οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις.

Τὸ παρὸν ῥητὸν καὶ τὰ ἀκόλουθα, λέγει πάλιν ἐκ προσώπου του ὁ Δαβίδ, καὶ συμβουλεύει τοὺς ἀκροατὰς ἀπὸ ἐκεῖνα, ὁποῦ αὐτὸς ἔπαθε· μὴ γίνεσθε, λέγει, ἀδελφοί, ὡσὰν ἄλογα θηλυμανῆ, μηδὲ ὡσὰν μουλάρια ἄγονα πρὸς ἀρετήν (2) διὰ τὶ ἐσεῖς δὲν εἶσθε ἄλογοι καὶ ἀσύνετοι τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὡσὰν ἐκεῖνα· ἀλλὰ εἶσθε τιμημένοι ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ λογικὸν καὶ διάκρισιν·

„Ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας
„αὐτῶν ἄγξαις, τῶν μὴ ἐγγιζόντων
„πρὸς σέ.

Ἐπειδὴ καὶ ἀνωτέρω ἀνέφερεν ὁ Δαβὶδ ἄλογον καὶ μουλάρι· διὰ τοῦτο ἀκολούθως ἐδῶ ἀναφέρει καὶ χαλινάρι, καὶ καταρᾶται ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, ὁποῦ μακρύνουσιν ἀπὸ τὸν Θεόν, μὲ τὸ νὰ ὁμοιόνωνται μὲ τὰ ἄλογα ζῶα· ἄμποτε, λέγει, Κύριε, νὰ ἄγξῃς: ἤγουν νὰ σφίγξῃς καὶ νὰ δαμάσῃς τὰ σιαγόνια τῶν τοιούτων κτηνωδῶν ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν θέλουν νὰ πλησιάσουν εἰς ἐσένα διὰ τῆς ἀρετῆς· κημὸς δὲ λέγεται τὸ χαλινάρι· καὶ ὁ μὲν κημὸς ἔτζι ὀνομάζεται, διὰ τὶ κάμπτει τὸν λαιμὸν τοῦ ζώου· τὸ δὲ χαλινάρι, διὰ τὶ χαλᾶται: ἤγουν κα-

(1) Λέγει δὲ ὁ ἅγιος Μάξιμος „Ὅταν οὖν ϗ ἡμᾶς πάντοθεν κυκλώσωσιν οἱ αἰσχροὶ ϗ πολέμιοι λογισμοὶ, Χριστὸν ἐπιβοώμεθα ϗ λέγωμεν, τὸ ἀγαλλίαμά μου λύτρωσαί με ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με· ὁ δὲ Κύριλλος εἶπεν „Οὐ πάντων εἶναι φαμὲν τὸ δύνασθαι λέγειν Χριστῷ, τὸ ἀγαλλίαμά μου.

(2) Ὅθεν λέγει ὁ Νύσσης Γρηγόριος „Ἰστέον ὡς τὰ μὲν ἄλλα ζῶα, ποτὲ μὲν, ἐν ἐπαίνῳ λαμβανόμενα, παρὰ τῇ Γραφῇ εὑρίσκεται· ποτὲ δὲ, ἐν διαβολῇ· ἡμίονος δ' ἀεὶ διαβάλλεται· τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ζῶον τοῦτο τῶν ἐξ ἀρχῆς γεγονότων, ἀλλ' ὕστερον ἐξ ἐπινοίας ἀνθρώπων ϗ περιεργείας ἐπεισήχθη τῇ κτίσει· διὸ ϗ εἰς τύπον τῆς κακίας λαμβάνεται, ἣν Θεὸς οὐκ ἐποίησεν· ἀλλὰ μετὰ τοῦτο ἡμῖν ἐκ ῥᾳθυμίας συνέβη.

κατεβάζεται εἰς τὸ σῶμα τοῦ ζώου · νοοῦνται δὲ αὐτὰ καὶ τροπολογικῶς : δηλαδὴ, ὅτι, εἶναι αἱ παιδεῖαι καὶ οἱ πειρασμοὶ, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ ἄνθρωπος βασανιζόμενος, μετανοεῖ καὶ πλησιάζει εἰς τὸν Θεόν · ἀπὸ δὲ τὰ σιαγόνια, τὸν ὅλον ἄνθρωπον ἐφανέρωσεν, ἀπὸ μέρος τὸ πᾶν · καταρᾶται δὲ τοὺς τοιούτους ὁ Δαβὶδ, διὰ τὶ ἦτον ἀναπολόγητοι εἰς τὸ νὰ κάμνουσι τὰ ἔργα τῶν ἀλόγων ζώων, ὕστερα ἀφ' οὗ εἶδον τὸ ἐδικόν του παράδειγμα · μερικοὶ δὲ λέγουσιν, ὅτι τὸ, ἄγξαις, ἔχει μὲν σχῆμα εὐκτικοῦ, δύναμιν δὲ ἔχει καὶ σημασίαν μέλλοντος · καθότι καὶ ὅλα τὰ εὐκτικὰ σημασίαν μέλλοντος ἔχουσι κατὰ τοὺς Γραμματικούς.

„Πολλαὶ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

Αὐτὰ, λέγει, τὰ προῤῥηθέντα εἶπον, καὶ δι' αὐτῶν νουθετῶ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴν ἁμαρτάνουν· διὰ τὶ ἔμαθον ἀπὸ λόγου μου, ὅτι πολλαὶ παιδεῖαι τὸν ταλαίπωρον ἁμαρτωλὸν διαδέχονται.

„Τὸν δὲ ἐλπίζοντα ἐπὶ Κύριον ἔλεος
„κυκλώσει.

Ἀνίσως ὅμως, λέγει, τινὰς ἁμαρτωλὸς, ὕστερα ἀπὸ τὰς μάστιγας, ὁποῦ ἤθελε λάβῃ παρὰ Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας του, μεταθέσῃ ὅλην του τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεὸν, αὐτὸς βέβαια θέλει ἐλεηθῆ παρὰ Θεοῦ ἀπὸ κάθε μέρος · τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, κυκλώσει.

„Εὐφράνθητε ἐπὶ Κύριον, καὶ ἀγαλ-
„λιᾶσθε δίκαιοι, καὶ καυχᾶσθε πάν-
„τες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.

Ἀφ' οὗ ὁ Δαβὶδ ἔκαμε τὴν ἀνωτέρω παραγγελίαν πρὸς τοὺς ἀσθενεστέρους καὶ ἀτελεῖς, τώρα ἐδῶ μεταβαίνει καὶ πρὸς τοὺς τελειοτέρους · τοὺς ὁποίους καὶ ὀνομάζει, δικαίους μὲν, διὰ τὶ δικαίως ζῶσι καὶ πολιτεύονται· εὐθεῖς δὲ, διὰ τὴν εὐθύτητα τῆς πολιτείας των · λέγει δὲ πρὸς αὐτοὺς · ὅτι εὐφρανθῆτε καὶ ἀγαλλιᾶσθε καὶ καυχᾶσθε ὅλοι ἐσεῖς οἱ δίκαιοι · ὄχι εἰς τὰς ἀρετάς σας · ἐπειδὴ αὐταῖς εἶναι ἀβέβαιαις, ἂν δὲν φυλαχθοῦν ἀπὸ τὸν Θεόν · ἀλλὰ εἰς μόνον τὸν Κύριον, ὁποῦ σᾶς βοηθεῖ καὶ σᾶς σκεπάζει (1) εἴπομεν δὲ, τὶ διαφορὰν ἔχει ἡ εὐφροσύνη ἀπὸ τὴν ἀγαλλίασιν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ θ'. Ψαλμοῦ ςίχ. 2. ἀγκαλὰ καὶ αὐτὰ νὰ σημαίνουσιν ἐκ παραλλήλου ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα · τὸ δὲ, ἐπὶ Κύριον, ἀδιαφόρως εὑρίσκεται συντεταγμένον ἀντὶ τοῦ, ἐπὶ Κυρίῳ.

ΨΑΛ.

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „ Τοῦτο τοῖς Ἀποςολικοῖς ἔοικε ῥητοῖς „ Ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω · καὶ ὁ δοκῶν ἑςᾶναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ · διὰ τοῦτο καὶ πνεύματι πρᾳότητος παιδεύειν παρεγγυᾷ · σκοπῶν · φησι, σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.

ΨΑΛΜΟΣ ΛΒ΄. ΚΑΘΙΣΜΑ Ε΄.

„Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.

Ὁ Ψαλμὸς οὗτος εἶναι ἀνεπίγραφος κοντὰ εἰς τοὺς Ἑβραίους· φαίνεται δὲ, ὅτι ἐγράφη εἰς τὴν ὑπόθεσιν τὴν τοῦ βασιλέως Ἐζεκίου, διὰ νὰ παρακινήσῃ τοὺς ἀξίους, νὰ ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν, ὅστις ἀοράτως δι' Ἀγγέλου ἐθανάτωσε τοὺς Ἀσσυρίους· ἁρμόζει δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος καὶ εἰς κάθε Χριστιανὸν, ὁποῦ λυτρωθῇ ἀπὸ τοὺς νοητοὺς Ἀσσυρίους Δαίμονας. (1)

1: „Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι ἐν Κυρίῳ.

Τί μὲν εἶναι ἡ ἀγαλλίασις, εἴπομεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ θ΄. Ψαλμοῦ στίχ. 2. ἤγουν ὅτι εἶναι ὑπερβολὴ καὶ αὔξησις εὐφροσύνης· δικαίους δὲ λέγει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τοὺς ἐναρέτους, τοὺς ὁποίους προστάζει νὰ ἀγαλλιῶνται εἰς μόνον τὸν Χριστὸν τὸν νίκας ποιοῦντα, καὶ βοηθοῦντα τοὺς εἰς αὐτὸν ἐλπίζοντας· καὶ ὄχι εἰς κανένα ἄλλο πρᾶγμα· διὰ τὶ οὔτε δύναμις, οὔτε στράτευμα, οὔτε πλοῦτος, οὔτε τειχόκαστρον δύναται νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἄνθρωπον, χωρὶς τὴν θείαν βοήθειαν. (2)

„Τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις.

Λέγωντας ὁ Δαβὶδ ἀνωτέρω· ἀγαλλιᾶσθε, μαζὶ ἐφανέρωσε καὶ τὸ, αἰνεῖτε. Διὰ τὶ ἐκεῖνος ὁποῦ

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει, ὅτι ὁ Ψαλμὸς λέγεται μὲν ἐκ προσώπου τοῦ Δαβὶδ, ἀναφέρεται δὲ εἰς τιμὴν ϗ δόξαν Χριστοῦ· ὃς ϗ ὠνομάσθη Δαβὶδ διὰ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν· ἐξέφυ γὰρ ἐξ αἵματος Ἰεσσαὶ ϗ Δαβίδ. Καὶ ὁ Νύσσης δὲ Γρηγόριος λέγει, ὅτι ὁ Ψαλμὸς εἰς Χριστὸν ἀναφέρεται· ὅθεν ϗ ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις· οἱ γὰρ Ἑβραῖοι ὅσας τῶν ἐπιγραφῶν κατενόησαν ἔνδειξίν τινα τοῦ Μυστηρίου περιέχειν, ταύτας οὐ παρεδέξαντο· δι' ὃ ϗ παρεσημήνατο δι' ἀκριβείας ἐπ' αὐτῶν ὁ λόγος προστιθεὶς, ὅτι παρ' Ἑβραίοις εἰσὶν ἀνεπίγραφοι· εἰσὶ δὲ οἱ τοιοῦτοι Ψάλμοὶ τὸν ἀριθμὸν δώδεκα ὁ λβ΄. ὁ μβ΄. ὁ ο΄. ὁ ογ΄. ὁ ϙ΄. ὁ ϙβ΄. ϗ καθεξῆς ἕως τοῦ ϛ΄. ϗ πάλιν ὁ ὄγδοος ϗ τελευταῖος ὁ ργ΄. . . . ἀνεπίγραφος δὲ ἀκόμη εἶναι ϗ ὁ πρῶτος ϗ ὁ β΄. ὅρα ϗ ἐν τῷ Προοιμίῳ εἰς τὸ Ε΄. Κεφάλαιον.

(2) Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος λέγει „Ἐνταῦθα τῷ ἐξ οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν ἐλθόντι, κελεύει ὁ Ψαλμὸς ἐπαγάλλεσθαι, λέγων, ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι ἐν Κυρίῳ, ὡς τοῦ παντὸς ἐπιστατοῦντι, ϗ ἐξ οὐκ ὄντος τὸ πᾶν εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντι, ϗ συντηροῦντι ἐν τῷ εἶναι τὰ πάντα· ὁ δὲ Βασίλειος λέγει „Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι ἐν Κυρίῳ, μὴ ὅταν εὐθηνῆτε κατὰ τὸν οἶκον, μὴ ὅταν εὐεκτῆτε τῷ σώματι, μὴ ὅταν αἱ ἄρουραι πληθῶσι καρπῶν παντοδαπῶν· ἀλλ' ὅτι Κύριον ἔχετε, τοιοῦτον μὲν τὸ κάλλος, τοιοῦτον δὲ τὴν ἀγαθότητα, τὴν σοφίαν τοιοῦτον . . . . εἴ ποτέ σου τῇ καρδίᾳ οἱονεὶ φῶς ἐμπεσὸν ἀθρόαν Θεοῦ ἔννοιαν ἐνεποίησε, ϗ περιέλαμψέ σου τὴν ψυχὴν, ὥστε ἀγαπῆσαι μὲν τὸν Θεὸν, καταφρονῆσαι δὲ κόσμον ϗ τῶν σωματικῶν πάντων· ἐκ τῆς ἀμυδρᾶς ἐκείνης ϗ βραχείας εἰκόνος, γνώρισον τὴν ὅλην τῶν δικαίων κατάστασιν· ἐν Κυρίῳ δὲ εἶπεν, ὅτι οἱονεὶ τόπος χωρητικὸς τῶν δικαίων ἐστὶν ὁ Κύριος, ἐν ᾧ τὸν γενόμενον, πᾶσα ἀνάγκη εὐθυμεῖσθαι ϗ ἐνευφραίνεσθαι· γίνεται δὲ ϗ ὁ δίκαιος τόπος τῷ Κυρίῳ, λαμβάνων αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ· ὥσπερ ϗ ὁ ἁμαρτάνων δίδωσι τόπον τῷ Διαβόλῳ· ὁ δὲ Κύριλλος φησι „Τοῦτό ἐστι τὸ ἀγαλλιᾶσθαι τοὺς δικαίους ἐν Κυρίῳ, τὸ φρονεῖν ἑλέσθαι μόνα τὰ αὐτῷ θυμήρη ϗ φίλα, ϗ γλίχεσθαι μὲν τῶν ἀρίστων ἐπιτηδευμάτων, ἀποφοιτᾷν δὲ τῶν κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν, ϗ τῆς ἐν τῷδε τῷ βίῳ τύρβης.

πού ἀγαλλιᾶται εἰς κἀνένα πρᾶγμα, αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἀγαλλίασίν του ἐπαινεῖ καὶ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο· ἐπειδὴ δὲ εἰς μόνους τοὺς ἐναρέτους εἶπε νὰ ἀγαλλιῶνται καὶ νὰ αἰνοῦσι, διὰ τοῦτο λέγει ἐδῶ καὶ τὴν αἰτίαν· ἤγουν διὰ τί εἰς τοὺς ἔχοντας ὀρθὴν ζωὴν πρέπει καὶ ἡ ὀρθὴ αἴνεσις τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Σιρὰχ „ Οὐχ ὡραῖος αἶνος ἐν σόματι ἁμαρτωλοῦ· (ιε΄. 9.) καὶ τὸ ςραβὸν ποδάρι, δὲν προσαρμόζεται εἰς τὸ ἴσον ὑπόδημα κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· εὐθὺς γὰρ εἶναι Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν (Ψαλ. ϟα΄. 15.) καὶ „ Εὐθύτητας εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ (Ψαλ. ι΄. 7.) ὁ δὲ Διάβολος, μὲ τὸ νὰ ἦναι ὄφις σκολιὸς καὶ ςραβὰ περιπατῶν, διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς σκολιοὺς καὶ ςραβροὺς κατὰ τὴν γνώμην ἀνθρώπους, χαίρεται καὶ ἀναπαύεται.

2: „ Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ ἐν κιθά-
„ ρᾳ, ἐν Ψαλτηρίῳ δεκαχόρδῳ ψά-
„ λατε αὐτῷ.

Εἰς τοὺς παλαιοὺς Ἰουδαίους ἦτον νόμος νὰ ὑμνοῦν τὸν Θεὸν, μὲ κιθάραν, μὲ Ψαλτήριον, καὶ μὲ τὰ ἄλλα μουσικὰ ὄργανα· καθὼς εἰς τὸ προοίμιον εἴπομεν Κεφαλαίῳ ς΄· διδάξαντες καὶ ποίαν διαφορὰν ἔχει τὸ Ψαλτήριον ἀπὸ τὰ ἄλλα ὄργανα· πρέπει δὲ νὰ νοήσωμεν ταῦτα καὶ ἀναγωγικῶς· καὶ κιθάραν νόησον, πῶς εἶναι τὸ σῶμα· ἐπειδὴ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν γῆν ἐπλάσθη· λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος καὶ ὁ Δίδυμος, ὅτι εἰς τὴν κιθάραν καὶ εἰς τὴν λύραν, ἀπὸ τὸ κάτω μέρος ἠχεῖ ὁ χαλκὸς, κατὰ τὸ δοξάρι ὁποῦ κτυπᾷ· ἐξομολογεῖσθε λοιπὸν λέγει: ἤγουν εὐχαριςεῖτε τὸν Θεὸν πρῶτον μὲ κιθάραν: ἤγουν διὰ μέσου τοῦ σώματος, ὅλοι ἐσεῖς ὁποῦ ἐλυτρώθητε παραδόξως ἀπὸ τὸν νοητὸν Ἀσσύριον: ἤτοι τὸν Διάβολον· παραδείγματος χάριν· νηςεύετε, κλαίετε, χαμευνεῖτε, ᾄδετε μὲ τὸ σῶμα· καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι ἔργα τῆς πρακτικῆς τοῦ σώματος ἀρετῆς, ταῦτα πάντα προσφέρετε τῷ Θεῷ, ὡς δῶρα εὐχαριςήρια. Πάλιν Ψαλτήριον νόησον, πῶς εἶναι ὁ νοῦς· διὰ τί καθὼς εἰς τὸ μουσικὸν καὶ αἰσθητὸν Ψαλτήριον, δέκα μὲν χόρδαι ἐβάλλοντο, ἀπὸ τὸ ἄνω δὲ μέρος εἶχε τὴν αἰτίαν τῶν φωνῶν· ὡς εἴπομεν ἐν τῷ προοιμίῳ: τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὸν νοῦν, δέκα μὲν ἐδόθησαν νοηταὶ ἐντολαὶ, ἄνωθεν δὲ παρὰ Θεοῦ ἐνηχήθησαν αἱ ἐντολαὶ αὗται· τὰς ὁποίας ὁ νοῦς φυλάττωντας, διὰ τῆς συμφωνίας αὐτῶν ψάλλει εἰς τὸν Θεὸν νοητὸν μέλος· ἀφ' οὗ λοιπὸν, λέγει, ἐσεῖς οἱ δίκαιοι μὲ τὴν κιθάραν τοῦ σώματος διὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς εὐχαριστήσετε τὸν Θεὸν, ψάλατε καὶ μὲ τὸ Ψαλτήριον: ἤγουν μὲ τὸν νοῦν διὰ τῆς θεωρίας. (1)

3: „ Ἄσατε αὐτῷ ᾆσμα καινόν.

Κατὰ μὲν τὴν ἱςορίαν, παρακινεῖ ὁ Δαβὶδ τοὺς Ἰουδαίους νὰ ψάλλουν ᾄσματα καινούρια, διὰ τὸ καινούριον θαῦμα, ὁποῦ τότε ἠκολούθησεν ἐπὶ τοῦ Ἐζεκίου· κατὰ δὲ ἀλληγορίαν πρέπει νὰ νοήσωμεν τὰ ᾄσματα τῶν Χριςιανῶν, ὅσα οἱ Ὀρθόδοξοι συνθέττουν καὶ ψάλλουν εἰς τὸν Κύριον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ· ὅλα γὰρ αὐτὰ εἶναι καινούρια, συγκρινόμενα μὲ τὰ ᾄσματα τοῦ παλαιοῦ νόμου. (2)

„ Καλῶς ψάλατε αὐτῷ ἐν ἀλαλαγμῷ·

Ἀλαλαγμὸς εἶναι μία ὁμόφωνος φωνὴ ὅλου τοῦ ςρατεύματος· ἡ ὁποία προξενεῖ θάῤῥος εἰς τοὺς ςρα-

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος „ Δεῖ γὰρ πρότερον κατορθῶσαι τὰς διὰ τοῦ σώματος ἐνεργείας, ὥςε ἁρμονίως τῷ θείῳ λόγῳ ἀποτελεῖν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν θεωρίαν τῶν νοημάτων ἀναβῆναι... ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ σώματι ἡμάρτομεν... τῷ σώματι καὶ ἐξομολογησώμεθα, τῷ αὐτῷ κεχρημένοι ὀργάνῳ πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἁμαρτίας· ἐλοιδόρησας; εὐλόγησον· ἐπλεονέκτησας; ἀπόδος· ἐμεθύσθης; νήςευσον. ἠλαζονεύσω; ταπεινώθητι· ἐφθόνησας; παρακάλεσον· ἐφόνευσας; μαρτύρησον. ἢ τὰ ἰσοδυναμοῦντα τῷ μαρτυρίῳ διὰ τῆς ἐξομολογήσεως τὸ σῶμα κάκωσον.

(2) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Βασίλειος „ Ὁ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος ἀεὶ ἑαυτοῦ καινότερος γίνεται· ὁ τοιοῦτος καινότερον ᾆσμα ᾄδει τῷ Θεῷ.

ςρατιώτας ἐναντίον τῶν πολεμίων τους· μὲ τὸν ἀλαλαγμὸν λοιπὸν ὁ Δαβὶδ παρακινεῖ νὰ θαῤῥοῦν οἱ δίκαιοι· ψάλατε, λέγει, μὲ φωνὴν ἀλαλάζουσαν: ἤγουν θαρσαλέαν καὶ ἐπινίκιον· ἐπειδὴ καὶ οἱ ἐχθροὶ, ὁποῦ σᾶς ἐφόβιζουν πρότερον, ἔπεσον καὶ κατετροπώθησαν· τὸ δὲ καλῶς, νοεῖται ἀντὶ τοῦ, ἀμετεωρίςως, ὁλοψύχως. (1)

4: „Ὅτι εὐθὺς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, καὶ „πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πίστει.

Τοιαύτην ἔννοιαν ἔχει τὸ ῥητὸν τοῦτο· ὁ λόγος, λέγει, τοῦ Κυρίου, τὸν ὁποῖον ἐμήνυσε πρὸς τὸν Ἐζεκίαν διὰ τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου, ὅτι ἔχει νὰ λυθῇ ἡ πολιορκία, ὁ λόγος, λέγω, αὐτὸς, εἶναι ὀρθὸς καὶ ἀληθής (2) ἀλλὰ καὶ τὰ θαύματα ὁποῦ ὁ Θεὸς ἔκαμε κατὰ τῶν Ἀσσυρίων εἶναι πιςὰ, καὶ βεβαιόνουσι τὸν ἄνωθεν λόγον αὐτοῦ· ἢ πάντα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐν πίςει κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· ἤγουν κινοῦσιν ἐκεῖνον, ὁποῦ τὰ βλέπει, νὰ ἔρχεται εἰς πίςιν καὶ σέβας τοῦ Δημιουργοῦ· εὐθὺς γὰρ (διὰ νὰ ἀφήσωμεν ὅλα τὰ ἄλλα) τὸ λεπτότατον κέντρον, ὁποῦ ἔχει ἡ μέλισσα, αὐτὸ μὲ τὸ νὰ ἦναι κατεσκευασμένον ὡσὰν σωληνάρι, ἵνα διὰ μέσου αὐτοῦ χύνῃ τὸ φαρμάκι της, ὅταν κεντρώσῃ τινα, αὐτὸ, λέγω, διδάσκει τὸν ἄνθρωπον, ὅτι δὲν ἔγινε τὸ κέντρον αὐτὸ κοῖλον καὶ ἀνοικτὸν ἀπὸ λόγου του· ἀλλὰ μὲ θείαν δύναμιν καὶ τέχνην κατεσκευάσθη ἀνοικτὴ ἡ τόση πολλή του λεπτότης· νοεῖται δὲ καὶ ἄλλως κατὰ τὸν Κύριλλον· ὅτι ὁ τῆς νέας Διαθήκης λόγος τοῦ Κυρίου, εἶναι εὐθὺς καὶ ὀρθὸς, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχῃ κανένα σκολιὸν καὶ δυσκολοδιάλυτον· καθὼς εἶναι τὰ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης λόγια· πρὸς τούτοις δὲ, καὶ ὅσα ἔργα ἐποίησεν ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς πολιτευόμενος ὡς ἄνθρωπος, καὶ αὐτὰ πιςοῦσι καὶ δείχνουσι τὸν λόγον του σύμφωνον μὲ τὰ ἔργα του· καὶ εἶναι καὶ αὐτὰ πιςὰ, ὡς ἀληθῆ καὶ ἀναντίῤῥητα· ἢ καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς, ὅς τις εἶναι Λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς, λέγω, εὐθὺς εἶναι, ὡς ὁδὸς ἀπλανὴς καὶ ἀλήθεια· ἔφησε γὰρ „Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια· (Ἰωάν. ιδ΄. 6·) Καὶ ὅσα δὲ ἔργα: ἤγουν σημεῖα καὶ θαύματα ἐποίησε, διὰ πίςιν τῶν βλεπόντων τὰ ἐποίησεν, ἵνα πιςεύσωσιν εἰς αὐτόν.

5: „Ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ „Κύριος.

Βλέπε ὦ ἀναγνῶςα, πῶς ὁ Κύριος, πρὸ μὲν τῆς κρίσεως, ἀγαπᾷ τὴν ἐλεημοσύνην· διὰ τοῦτο καὶ προσμένει τὴν μετάνοιαν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ δὲν τοὺς κολάζει· τὸ ὁποῖον τοῦτο εἶναι ἴδιον τῆς ἐλεημοσύνης· ἐὰν δὲ αὐτοὶ μένουν ἀδιόρθωτοι καὶ ἀνιάτρευτοι, κολάζει καὶ τιμωρεῖ αὐτούς· τὸ ὁποῖον τοῦτο εἶναι ἴδιον τῆς κρίσεως· ἢ νοεῖται, ὅτι ὁ Θεὸς κάθε κρίσιν καὶ καταδίκην ὁποῦ κάμνει, τὴν σμίγει μὲ ἔλεος· διὰ τί μόνην ἄκρατον τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, τινὰς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ· „Ἐὰν γὰρ φησιν ἀνομίας παρατηρήσῃς Κύριε Κύριε, τίς ὑποςήσεται; (Ψαλ. ρκθ΄. 3.) ἢ ἀγαπᾷ ὁ Κύριος, ἐλεημοσύνην μὲν, εἰς τοὺς μετανοήσαντας καὶ διορθωθέντας· κρίσιν δὲ καὶ κόλασιν, εἰς τοὺς ἀμετανοήτους καὶ ἀδιορθώτους· ἢ ἀγαπᾷ μὲν ἐλεημοσύνην εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν „Οὐ γὰρ ἦλθέ φησιν ἵνα κρίνῃ τὸν Κόσμον (Ἰωάν. γ΄. 17.) κρίσιν δὲ, εἰς τὴν μέλλουσαν· τοιοῦτον νόημα ἔχει καὶ τό „Ἔλαιον καὶ κρίσιν ᾄσομαί σοι Κύριε (Ψαλ. ρ΄.

---

(1) Ἔςι δὲ ἀλαλαγμὸς κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, φωνή τις ἄναρθρος συμφώνως ἀλλήλοις τῶν συνασπιζόντων ἐν τῷ πολέμῳ συνηχούντων· ἐν συμφωνίᾳ οὖν ϗ συμπνοίᾳ, ϗ τῇ διὰ τῆς ἀγάπης ἑνώσει ψάλατε· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „Ἁρμόττει δὲ ϗ ἡμῖν τὰ εἰρημένα πνευματικῶς νοούμενα· ϗ δυνατὸν ἡμᾶς εὔηχον ϗ παναρμόνιον ὄργανον ἡμᾶς αὐτοὺς ἀποφῆναι, ϗ διὰ τῶν αἰσθητηρίων ἁπάντων τῶν αἰσθητῶν τε ϗ νοητῶν, τὸν Θεὸν ἀνυμνῆσαι.

(2) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος „Διὰ τοῦτο πρότερον τοὺς εὐθεῖς ἐκάλει πρὸς τὴν αἴνεσιν· ἐπειδὴ τοιοῦτός ἐςι ϗ ὁ μέλλων δοξάζεσθαι λόγος ὁ τοῦ Κυρίου ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν πρὸς τὸν Θεὸν, ϗ Θεὸς ὤν· εὐθὺς οὖν ὁ Πατὴρ, εὐθὺς ὁ Υἱὸς, εὐθὲς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· λέγει δὲ ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος „Ὁ τοῦ Κυρίου λόγος: τουτέςι τὸ μάθημα τὸ Εὐαγγελικὸν, εὐθύς ἐςι ϗ εὐσύνοπτος, ϗ ἀπευθύνειν δυνατὸς εἰς πᾶν εἶδος ἀρετῆς.

ρ΄. ι΄.) ἤγουν θέλω κάμω ᾠδὴν εἰς ἐσένα Κύριε, καὶ ὕμνον, τὸν ἔλαιον καὶ τὴν κρίσιν: τουτέστιν, ὅτι ὅταν ἔλθῃς, θέλεις κρίνεις μετὰ ἐλέους, ὡς εἴπομεν· ἐσμιγμένον δὲ εἶναι καὶ τὸ ἔλεος μὲ τὴν κρίσιν, καὶ ἀντισρόφως ἡ κρίσις μὲ τὸ ἔλεος· ἵνα μήτε τὸ ἔλεος μόνον προξενήσῃ ἀμέλειαν καὶ ῥαθυμίαν, μήτε ἡ κρίσις μόνη προξενήσῃ ἀπόγνωσιν καὶ ἀπελπισίαν· (1) Εἰς δὲ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἐζεκίου λαμβάνεται τὸ ῥητὸν τοῦτο, καθ' ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεήσας τὴν Ἱερουσαλὴμ πολιορκουμένην, κατέκρινε τοὺς πολιορκοῦντας αὐτὴν Ἀσσυρίους. (2)

„Τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ.

Γεμάτη, λέγει, εἶναι ἡ γῆ ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου· διὰ τὶ ὁ Θεὸς ὅλους τους ἀνθρώπους ἐλεεῖ, ἕως καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀθέους, τοὺς βλασφημοῦντας αὐτόν· ἐπειδὴ ἂν δὲν τοὺς ἠλέει, δὲν ἤθελε τοὺς ἀφήσῃ νὰ ζοῦν· πλὴν τοὺς μὲν πισεύοντας καὶ ὁμολογοῦντας αὐτὸν, ἐλεεῖ περισσότερον· τοὺς δὲ ἀπίσους, ἐλεεῖ ὀλιγώτερον (3) ἢ ἔλεος Κυρίου νόησον, τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον εἶναι γεμάτον ἀπὸ ἔλεος· ἐπειδὴ καὶ ἐχαρίσθη ἀπὸ μόνην τὴν ἐλεημοσύνην τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς Θεοῦ, ὅστις εὑρίσκεται πανταχοῦ καὶ προσκυνεῖται εἰς ὅλην τὴν γῆν, διὰ μέσου τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀποσόλων. Ἀκολούθως δὲ κινεῖ τὸν λόγον ὁ Δαβὶδ εἰς ὕμνον Θεοῦ, διηγούμενος τὰ θαυμάσια αὐτοῦ καὶ λέγων.

6: „Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ Οὐρανοὶ ἐστερε-
„ώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στό-
„ματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.

Κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον, ἐκ παραλλήλου ὁ Δαβὶδ λέγει τὸ αὐτὸ πρᾶγμα μὲ τὸν λόγον καὶ μὲ τὸ πνεῦμα· διὰ τὶ καὶ εἰς τὰ δύω καὶ εἰς τὴν σερέωσιν τῶν οὐρανῶν: δηλαδὴ, καὶ εἰς τὴν δύναμιν αὐτῶν, λόγον εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ ἐγένοντο· καὶ ὁ λόγος γὰρ, πνεῦμα εἶναι τοῦ σόματος, τὸ ὁποῖον πλήττει τὸν ἀέρα μὲ διαφόρους σχηματισμούς· ὁμοίως καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ σόματος, ὁποῦ πλήττει τὸν ἀέρα μὲ διαφόρους σχηματισμοὺς, καὶ αὐτὸ λόγος εἶναι· ὁμοίως δὲ καὶ σερέωσις καὶ δύναμις, τὸ αὐτὸ πρᾶγμα λέγεται· ταῦτα δὲ ἠμποροῦν νὰ ἦναι τὸ δυσκολόφθαρτον, καὶ τὸ δυνατὸν τῶν οὐρανῶν· κατὰ δὲ τὸ ὑψηλότερον, περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος ὁ Δαβὶδ ἐδῶ θεολογεῖ· καὶ Κύριον μὲν ὀνομάζει τὸν Πατέρα· Λόγον δὲ τὸν Υἱόν· Πνεῦμα δὲ, τὸ ἅγιον Πνεῦμα· τοῦ σόματος δὲ εἶπε· διὰ τὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας μὲ τὸν Πατέρα, τὸν τοῦτο προβάλλοντα, καὶ δὲν εἶναι κτισὸν ἔξωθεν· δύναμις δὲ οὐρανῶν, εἶναι αἱ ἐπουράνιαι Δυνάμεις τῶν Ἀγγέλων· δὲν ἔκτισε δὲ κατὰ τὸν Θεοδώριτον διῃρημένως, ὁ μὲν Υἱὸς τοὺς οὐρανοὺς, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοὺς Ἀγγέλους, ἀλλ' ὁ μὲν Υἱὸς ὅλα τὰ ἐδημιούργησε. „Πάντα γὰρ φησὶ δι' αὐτοῦ ἐγένετο. (Ἰω. α΄. 3.) τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἡγίασε τοὺς Ἀγγέλους μαζὶ μὲ τὴν κτίσιν αὐτῶν· διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἄγγελοι δυσκίνητοι εἶναι πρὸς τὸ κα-

---

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος „Βούλεταί σε ἐλεῆσαι ϗ τῶν ἑαυτοῦ οἰκτιρμῶν μεταδοῦναι ὁ Κριτής· ἀλλ' ἐὰν εὕρῃ σε μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ταπεινὸν, πολλὰ κλαύσαντα ἐπὶ τοῖς πονηροῖς ἔργοις, τὰ γενόμενα κρυφῇ ἀνεπαισχύντως δημοσιεύοντα, δεηθέντα ἀδελφῶν συγκαμεῖνσοι πρὸς τὴν ἴασιν, ὅλως ἐλεεινόν σε γενόμενον· ἄφθονόν σοι τὴν ἐλεημοσύνην ἑαυτοῦ χορηγεῖ· ἂν δὲ (εὕρῃ σε ἔχοντα) καρδίαν ἀμετανόητον, φρόνημα ὑπερήφανον, ἀπισίαν αἰῶνος τοῦ μέλλοντος, ἀφοβίαν τῆς κρίσεως, τότε ἀγαπᾷ ἐπὶ σοῦ τὴν κρίσιν.

(2) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Ὥσπερ αὐτὸς ἐλέῳ κεχρημένος οἰκονομεῖ, ϗ ἠτους δικημένους οἰκτείρει, οὕτω δεῖ ϗ ἡμᾶς τοῖς μὲν ἀδίκοις ἀπονέμειν τὴν κρίσιν, τοῖς δὲ ἠδικημένοις τὸν ἔλεον· ϗ γὰρ ὁ φιλάνθρωπος ἡμῶν Δεσπότης· τῇ μὲν κρίσει κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ἐχρήσατο, ἡμᾶς δὲ φειδοῦς ϗ φιλανθρωπίας ἠξίωσεν.

(3) Διὰ τοῦτο πάλιν εἶπεν ὁ θεῖος Βασίλειος „Ἐνταῦθα διέζευκται ὁ ἔλεος ἀπὸ τῆς κρίσεως· μόνου γὰρ τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ· διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἄνθρωπον καθαρὸν εὑρεθῆναι ἀπὸ ῥύπου, μηδ' ἂν μία ἡμέρα ᾖ τῆς γεννέσεως αὐτοῦ (κατὰ τὸν Ἰὼβ) ἢ ὅτι ἐν τῇ γῇ ὄντες, τοῦ ἐλέους χρῄζομεν· οἱ γὰρ ἐν τῷ οὐρανῷ, τοῦ μακαρίζεσθαι εἰσιν, οὐχὶ τοῦ ἐλεεῖσθαι ἄξιοι.

κακὸν (1) ἐπειδὴ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐσομώθησαν μὲ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ Πνεύματος, ὡσὰν μὲ κάποιαν βαφὴν, κατὰ τὸν Βασίλειον· ἠμποροῦν δὲ νὰ νοηθοῦν καὶ οἱ Ἀπόϛολοι οὐρανοί· ἐπειδὴ ἐφρόνουν τὰ οὐράνια, καὶ ἦτον ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν γῆν καὶ τὰ γήϊνα πράγματα· οὗτοι γὰρ μὲ τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωτῆρος ἔγιναν ϛερεοὶ εἰς τὴν πίϛιν, καὶ εἰς τὰς θλίψεις καὶ πειρασμούς· καὶ μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ϛόματός του, ἔγινεν ὅλη ἡ δύναμις αὐτῶν· τοῦτο γὰρ συνεξακούεται· διότι „Ἐνεφύσησε, λέγει, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· λάβετε Πνεῦμα ἅγιον· (Ἰω. κ. 22.) δύναμις δὲ τῶν Ἀποϛόλων ἦτον, τὰ δι' αὐτῶν ἐπιτελούμενα θαύματα.

7: „Συνάγων ὡσεὶ ἀσκὸν ὕδατα θαλάσσης.

Ἐδῶ λείπει τὸ εἰς· διὰ νὰ ἦναι τοιοῦτον τὸ νόημα· συνάγων ὡς εἰς ἀσκόν: ἤγουν συνάγων εἰς τὰ κοιλώματα τῆς γῆς, ὡσὰν μέσα εἰς ἀσκὸν, τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης· ἢ τὸ ὡσεὶ ἀσκὸν, εἶναι ἀντὶ τοῦ δίκην ἀσκοῦ, καθ' ὁμοίωσιν τοῦ ἀσκοῦ· ἐπειδὴ καὶ τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης φουσκόνουν μὲν ὡσὰν ὁ ἀσκὸς, ἀπὸ τὴν βίαν τῶν ἀνέμων· συϛέλλονται δὲ καὶ ταπεινόνονται πάλιν ὡσὰν ὁ ἀσκὸς, ὅταν παύσῃ ὁ ἄνεμος· ἢ ἀσκὸν λέγει τὸ ὑγρὸν, ὁποῦ περιέχεται μέσα εἰς τὸν ἀσκὸν, ἀπὸ τὸ περιέχον τὸ περιεχόμενον· ἤγουν ὁ Θεὸς συνάγει τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης μέσα εἰς τὰ κοιλώματα τῆς γῆς, καθὼς συνάγεται καὶ τὸ ὑγρὸν μέσα εἰς τὸν ἀσκὸν, καὶ καθὼς τὸ ὑγρὸν εἶναι δεμένον μέσα εἰς τὸ ἀσκὶ καὶ δὲν χύνεται ἔξω: ἔτζι καὶ ὁ Θεὸς μὲ τὴν προσαγήν του κρατεῖ δεμένα μέσα εἰς τὸν τόποντους τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης, καὶ δὲν τὰ ἀφίνει νὰ χυθοῦν ἔξω καὶ νὰ πλημμυρίσουν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν· μερικοὶ δὲ λέγουν ὡς ὁ Δίδυμος, ὅτι ὁ λόγος ἐδῶ τοῦ Δαβὶδ εἶναι διὰ τοὺς ἀτμοὺς ὁποῦ εὐγαίνουν ἀπὸ τὴν θάλασσαν· οἱ ὁποῖοι ὀλίγον ὀλίγον ἀναφερόμενοι καὶ ὑψούμενοι εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ ἀέρος, πυκνόνονται καὶ παχύνονται ὡσὰν τὸ ἀσκὶ, καὶ οὕτω γίνονται νεφέλαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ βροχὴ γίνεται.

„Τιθεὶς ἐν θησαυροῖς ἀβύσσους.

Ἄβυσσος λέγεται τὸ βάθος τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ τινας νὰ βύσῃ: ἤγουν νὰ τὸ σουμπόσῃ καὶ νὰ τὸ κλείσῃ· θησαυροὶ δὲ ἀβύσσων, εἶναι οἱ κόλποι τῆς γῆς, μέσα ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀναδίδονται αἱ βρύσεις, καὶ εὐγαίνουν οἱ ποταμοί· (2) ἢ θησαυροὶ εἶναι ὁ τόπος, ὁποῦ εἰ-

(1) Ὁ δὲ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λέγει „Οἱ Ἄγγελοι δυσκίνητοι πρὸς τὸ κακὸν, ἀλλ' οὐκ ἀκίνητοι· νῦν δὲ καὶ ἀκίνητοι (Κεφ. ιηʹ. τοῦ αʹ. βιβλίου περὶ Πίϛεως) ἤτοι μετὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, ἔγιναν ἀκίνητοι· καὶ ὁ Θεολόγος δὲ Γρηγόριος τοῦτο τὸ συνομολογεῖ· σωτηρίαν ὀνομάζων τὴν μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου γενομένην ἀτρεψίαν τῶν Ἀγγέλων εἰπὼν „Σήμερον σωτηρία τῷ Κόσμῳ, ὅσος τε ὁρατὸς καὶ ὅσος ἀόρατος (λόγ. εἰς τὸ Πάσχα) καθὼς ἑρμηνεύει ὁ σοφὸς Σχολιαϛὴς αὐτοῦ Νικήτας· τοῦτο τὸ ἴδιον συνομολογεῖ καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος λόγῳ εἰς τὴν Χριϛοῦ Γέννησιν· καὶ ὁ Ἰωσὴφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῷ γʹ. Τόμῳ αὐτοῦ· λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Οὐκ ἀπονέμει δὲ τῷ μὲν Θεῷ Λόγῳ τὴν τῶν οὐρανῶν δημιουργίαν τῷ δὲ Παναγίῳ Πνεύματι τὴν τῶν Δυνάμεων ποίησιν· ἀλλὰ καὶ ταῦτα κἀκεῖνα τὸν Θεὸν Λόγον καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα πεποιηκέναι φησί· Δυνάμεις δὲ Οὐρανῶν, οἱ μὲν τοὺς κατ' Οὐρανὸν Φωϛῆρας, οἱ δὲ τὰς ἀοράτους ἔφασαν εἶναι Δυνάμεις· ἐμοὶ δὲ τὸ δεύτερον ἀληθέϛερον εἶναι δοκεῖ· δημιουργὸν γὰρ ὑποδεικνὺς τὸν Θεὸν, οὐκ ἂν μόνης τῆς ὁρωμένης ἐμνημόνευσε κτίσεως.

(2) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἀναγωγικῶς ἑρμηνεύων τὸ ῥητὸν, λέγει „Μή ποτε οὖν οἱ περὶ τῆς θείας κρίσεως λόγοι, ἄῤῥητοι ὄντες καὶ ἀκατάληπτοι ταῖς ἀνθρωπίναις ἐννοίαις ἄβυσσοι λέγονται; ἐν μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ γνώσει ἀποκειμένων τῶν λόγων, καθ' οὓς ἕκαϛα οἰκονομεῖ; ὅτι γὰρ τὰ περὶ ἕκαϛον κρίματα ἄβυσσος προσηγορεύθη, δηλοῖ τὸ „Τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή· ἐὰν οὖν ἐπιζητῇς, διὰ τί τοῦ μὲν ἁμαρτωλοῦ ἡ ζωὴ παρατείνεται, τοῦ δὲ δικαίου αἱ ἡμέραι τῆς παροικίας συντέμνονται; διὰ τί ὁ μὲν ἄδικος εὐθηνεῖται, ὁ δὲ δίκαιος ὑβρίζεται; διὰ τί τὸ παιδίον πρὶν εἰς τελείωσιν ἐλθεῖν ἀνηρπάσθη; πόθεν πόλεμοι; διὰ τί τὰ ναυάγια; οἱ σεισμοί; οἱ αὐχμοί; αἱ ἐπομβρίαι; διὰ τί ἡ μὲν πορνοβοσκῷ πραθεῖσα, πρὸς ἀνάγκην ἐϛὶν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ· ἡ δὲ ὁδηγοῦ ἀγαθῆς δεσποίνης ἐπιτυχοῦσα, συνεξετάσθη τῇ παρθενίᾳ; διὰ τί αὕτη εὐεργετήθη, ἐκείνη δὲ κατεδικάσθη; . . . ταῦτα πάντα λαβὼν εἰς ἔννοιαν, ἐνθυμήθητι, ὅτι ἄβυσσός ἐϛι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ, καὶ τῷ τοῖς θησαυροῖς τοῖς θείοις ἐναποκεκλεῖσθαι οὐκ εὔληπτα τοῖς τυχοῦσιν· ὁ δὲ Ἡσύχιος ἀβύσσους τὰ πλήθη τῶν ὑδάτων λέγει, ἅπερ ἐν ἀποκρύφοις ὑπὸ τὴν γῆν ὁ Δημιουργὸς ἔταξε (παρὰ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὸ ςερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἔβαλεν ὁ Θεὸς τὰ μισὰ νερὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς δημιουργίας· θησαυροὶ δὲ ὀνομάζονται, καὶ ἡ ἄβυσσος καὶ ὁ τόπος τοῦ ςερεώματος· α΄. διὰ τὸ πλούσιον νερὸν ὁποῦ περιέχουν, β. διὰ τὶ εἶναι κεκρυμμένα· καὶ γ΄. διὰ τὶ κατὰ τὴν χρείαν, πότε ἀνοίγονται, καὶ πότε κλείονται· ταῦτα γὰρ εἶναι καὶ τὰ ἰδιώματα τοῦ θησαυροῦ· ἐγὼ δὲ καὶ τὸ ῥητὸν τοῦτο προσαρμόζω εἰς τοὺς ἱεροὺς Ἀποςόλους· διὰ τὶ καὶ οἱ Ἀπόςολοι θησαυροὶ καὶ φύλακες τῶν ἀβύσσων ἔγιναν· ἤτοι τῶν βαθυτάτων καὶ ἀποκρύφων μυςηρίων τῆς πίςεως.

8: „Φοβηθήτω τὸν Κύριον πᾶσα ἡ γῆ.

Γῆν τοὺς ἀνθρώπους ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει πολλαῖς φοραῖς, καθὼς καὶ τώρα· ἢ διὰ τὶ ἐπλάσθησαν ἀπὸ τὴν γῆν· ἢ διὰ τὶ κατοικοῦν εἰς τὴν γῆν· ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ Προφητάναξ ἔδειξεν ἀνωτέρω τὴν δύναμιν τοῦ Κτίςου ἀπὸ τὴν μεγαλουργίαν τῶν κτισμάτων, τώρα ἐδῶ παρακινεῖ τοὺς ἐκ τῆς γῆς ἀνθρώπους, νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ σέβωντε τὸν τοιοῦτον Κτίςην, ὡς μόνον ὄντα Θεόν· ἢ γῆν ὀνομάζει τοὺς φρονοῦντας τὰ γήϊνα, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· εὑρίσκεται γὰρ ἡ γῆ νὰ ἔχῃ τοιαύτην σημασίαν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Γραφῆς· τούτους λοιπὸν τοὺς γηϊνόφρονας ἀνθρώπους προςάζει, νὰ φοβηθοῦν τὸν Θεὸν, καὶ νὰ φυλάξουν τὰς ἐντολάς του. (1)

„Ἀπ' αὐτοῦ δὲ σαλευθήτωσαν πάντες
„οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην.

Ἀπὸ τὸν φόβον, λέγει, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Κτίςου τῶν ἁπάντων, ἂς τρομάξουν καὶ ἂς θαυμάσουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι μέγας καὶ φοβερός (2) ὁ δὲ μέγας Βασίλειος, ἄλλως ἐνόησε τὸ ῥητόν· τὸ μὲν γὰρ, ἀπ' αὐτοῦ, ἐξήγησεν, ἀντὶ τοῦ, καθὼς αὐτὸς βούλεται· τὸ δὲ, σαλευθήτωσαν, ἀντὶ τοῦ κινείσθωσαν· δηλαδὴ ἂς ἦναι ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὰ κινήματα καὶ τὰ ψυχικὰ καὶ τὰ σωματικὰ κατὰ Θεόν, καὶ ἑνωμένα μὲ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον· ἐγὼ δὲ καὶ εἰς τὸν Χριςὸν ἐκλαμβάνω τὸ ῥητόν· ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ λόγια καὶ ἔργα αὐτοῦ τοῦ Χριςοῦ, ἐσείσθησαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι· καὶ ἄλλοι μὲν ἐμεταβλήθησαν εἰς τὴν ἀληθῆ πίςιν καὶ θεογνωσίαν, ἄλλοι δὲ, ἐταράχθησαν ἀπὸ τὴν ἀκοὴν τοῦ Εὐαγγελίου του.

9: Ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν.

Μὲ τὰ λόγια ταῦτα φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὴν εὔλογον αἰτίαν τοῦ θείου φόβου, ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω· πρέπει, λέγει νὰ φοβῆσθε ὅλοι τὸν Θεόν· διὰ τὶ αὐτὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς ὅλων τῶν κτισμάτων· εἶπε γὰρ μόνον, γενηθήτω τοῦτο, καὶ παρευθὺς ἔγινε· „Γενηθήτω φῶς καὶ ἐγένετο φῶς (Γεν. α΄. 3.)

„Αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν.

Ἕνα πρᾶγμα δηλοῦσι καὶ αἱ δύω αὗται λέξεις ἐκ παραλλήλου, τὸ εἶπε δηλαδὴ καὶ τὸ ἐνετείλατο· καὶ τὸ ἐγενήθησαν καὶ τὸ ἐκτίσθησαν· ἢ τὸ ἐνετείλατο εἶναι σαφηνιςικὸν καὶ ἑρμηνευτικὸν

---

(1) Ὁ δὲ θεῖος Αὐγουςῖνος τοῦτο τὸ ῥητὸν ἑρμηνεύων, λέγει „Μηδεὶς φοβείσθω ἄλλον ἀντὶ ἐκείνου (τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ) θὴρ ἐξαγριοῦται; τὸν Θεὸν φοβοῦ· ἄνθρωπος σὲ μισεῖ; τὸν Θεὸν φοβοῦ· ὁ Διάβολος σοὶ πολεμεῖ; τὸν Θεὸν φοβοῦ· πᾶσα γὰρ ἡ κτίσις ὑπ' ἐκεῖνόν ἐςιν, ὃν κελεύει φοβεῖσθαι· διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ Σολομὼν „Πλὴν δὲ αὐτοῦ μὴ φοβοῦ ἄλλον.

(2) Ὅθεν καὶ ὁ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ σαλευθήτωσαν, εὐλαβείσθωσαν εἶπε· καὶ ὁ Ἀκύλας ὑποςαλήσονται· τῷ ἐπιόντι καὶ μέλλοντι χρόνῳ τὴν τῆς οἰκουμένης παραπέμψας εὐλάβειαν, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Θεοδώριτος· οὐδὲ γὰρ ἡνίκα τούςδε τοὺς λόγους ἐποιήσατο ταύτην τὴν εὐλάβειαν καὶ ὑποςολὴν ἔσχον οἱ ἄνθρωποι· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν καὶ τὸ Πάθος καὶ τὴν Ἀνάςασιν τοῦ Δεσπότου Χριςοῦ.

κὴν τοῦ εἶπεν · ἐπειδὴ δὲν εἶπεν ἁπλῶς λόγον, ἀλλὰ ἐπρόσαξεν ὡς Δεσπότης καὶ παντοδύναμος · ἢ τὸ μὲν εἶπε καὶ ἐγεννήθησαν, πρέπει νὰ προσαρμόσωμεν εἰς τὴν ἁπλῶς δημιουργίαν καὶ πλάσιν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸν Βασίλειον · τὸ δὲ, ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν, εἰς τὴν διὰ τοῦ κηρύγματος ἀνάπλασιν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀναγέννησιν · ἐνετείλατο γὰρ τοῖς Ἀποϛόλοις ὁ Κύριος λέγων · „ Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ Ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Ματθ. κή 19.) ὅθεν καὶ ὅλοι οἱ Χριϛιανοὶ καινὴ κτίσις ὀνομάζονται.

10: „ Κύριος διασκεδάζει βουλὰς Ἐθνῶν · „ ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν · καὶ ἀ„ θετεῖ βουλὰς ἀρχόντων.

Διαφόρως πρέπει νὰ νοήσωμεν καὶ τὰ ῥητὰ ταῦτα: δηλαδὴ τριχῶς · διὰ τοὺς Ἀσσυρίους ὁποῦ εἶχον περιτριγυρισμένην μὲ ϛρατεύματα τὴν Ἱερουσαλὴμ · διὰ τοὺς ϛαυρώσαντας τὸν Κύριον Ἰουδαίους · καὶ διὰ τοὺς τυράννους, ὁποῦ ἐτυράννουν τοὺς Ἀποϛόλους καὶ Μάρτυρας · Καὶ τοὺς μὲν Ἀσσυρίους, ὀνομάζει Ἔθνη, διὰ τὶ αὐτοὶ ἀπὸ διάφορα Ἔθνη συναχθέντες, ἐϛράτευσαν μὲ μίαν βουλὴν κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τοῦ Ἐζεκίου · λαοὺς δὲ ὀνομάζει τοὺς Ἑβραίους · ἐπειδὴ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους εἶχον λογισμοὺς νὰ παραδοθοῦν εἰς τοὺς Ἀσσυρίους, διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς πολιορκίας · ἄρχοντας δὲ ὀνομάζει, τοὺς πρώτους ϛρατηγοὺς τῶν πολιορκούντων · πῶς δὲ νοεῖται τὸ ῥητὸν εἰς τοὺς ϛαυρωτὰς τοῦ Κυρίου, θέλεις τὸ μάθῃς, ἀνίσως ἀναγνώσῃς τὴν ἑρμηνείαν, ὁποῦ ἐποιήσαμεν εἰς τὸν δεύτερον Ψαλμὸν · ὅπου εὑρίσκεις τὴν διαφορὰν τῶν Ἐθνῶν καὶ λαῶν καὶ ἀρχόντων τῶν Ἰουδαίων · νοεῖται δὲ τὸ ῥητὸν καὶ εἰς τοὺς τυράννους · καὶ Ἔθνη μὲν εἶναι, τὰ διάφορα γένη τὰ ἐκ διαφόρων τόπων κινηθέντα κατὰ τῶν Χριϛιανῶν · λαοὶ δὲ νοοῦνται πάλιν, οἱ Ἑβραῖοι, οἵτινες μετὰ τῶν τυράννων ἐδίωκον τοὺς Χριϛιανούς · ἄρχοντες δὲ εἶναι οἱ κατὰ διαφόρους τόπους εὑρισκόμενοι βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, οἱ τυραννοῦντες τοὺς Χριϛιανούς ·

11: „ Ἡ δὲ βουλὴ τοῦ Κυρίου μένει εἰς τὸν „ αἰῶνα.

Βουλὴ τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου · ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος ἐβούλετο δι' αὐτοῦ νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ πιϛεύοντες · τοῦτο δὲ τὸ κήρυγμα μένει ἀνίκητον, μέχρι τῆς συντελείας τοῦ παρόντος αἰῶνος. (1)

„ Λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γε„ νεὰν καὶ γενεάν.

Καθὼς ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Ψαλμῳδὸς, βουλὰς καὶ λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἔτζι καὶ τώρα λέγει ἐδῶ βουλὴν καὶ λογισμοὺς τοῦ Θεοῦ · καὶ βουλὴ μὲν εἶναι, ἡ καλὴ φαινομένη γνώμη · λογισμὸς δὲ εἶναι ἡ ἁπλῆ ἐνθύμησις τοῦ πράγματος · εἰς γενεὰν δὲ καὶ γενεὰν, συνειθίζουν νὰ λέγουν οἱ παλαιοὶ τὸν παντοτινὸν χρόνον τὸν εἰς κάθε γενεὰν ἐκ διαδοχῆς παρατεινόμενον · καρδία δὲ Θεοῦ ἐῤῥέθη ἀνθρωποπρεπῶς, ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ · τὸ νόημα δὲ τοῦ ῥητοῦ εἶναι τοιοῦτον · ὅτι ἐκεῖνο ὁποῦ βούλεται ὁ Θεὸς, αὐτὸ πάντοτε διαμένει · καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ ἐνθυμηθῇ · ὅθεν εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Καὶ τὸ ἐννόημα

(1) Ὁ δὲ Θεοφόρος Μάξιμος λέγει „ Εἴη δ' ἂν βουλὴ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡ ἐπὶ θεώσει τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀπόῤῥητος κένωσις τοῦ Μονογενοῦς, καθ' ἣν ἔχει πάντων τῶν αἰώνων τὸ πέρας περιγραφόμενον · εἶπε δὲ καὶ ὁ Βασίλειος „ Οὐχ ὁρᾷς καὶ τὰ τῶν Ἐθνῶν δόγματα, τὴν ματαίαν ταύτην φιλοσοφίαν, ὅπως λεπτοὶ καὶ περιττοὶ περὶ τὰς εὑρέσεις τῶν δογμάτων εἰσὶν ἔν τε λογικοῖς θεωρήμασι, καὶ ἠθικαῖς διατάξεσι, καὶ δόγμασιν ἄλλοις τοῖς ἐποπτικοῖς λεγομένοις; πῶς διασκέδασαι πάντα καὶ ἠχρείωται, μόνη δὲ νῦν ἐμπολιτεύεται τῷ Κόσμῳ ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου; πολλαὶ γὰρ βουλαὶ ἐν καρδίαις ἀνθρώπων, ἀλλ' ἡ βουλὴ τοῦ Κυρίου ἐκράτησε.

μα ἔργον ἦν· δύναται δὲ καὶ ἄλλως νὰ εἰπῇ τινας κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, λογισμοὺς Θεοῦ, τὴν παλαιὰν καὶ τὴν νέαν Διαθήκην· γενεὰν δὲ καὶ γενεὰν, τὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴν τῶν Χριςιανῶν· ἡ μὲν γὰρ παλαιὰ Διαθήκη παραμένει εἰς τοὺς Ἰουδαίους· ἡ δὲ νέα Διαθήκη παραμένει εἰς τοὺς Χριςιανούς· νοοῦμεν δὲ ἁπλῶς τὰ ῥητὰ, καὶ διὰ τοὺς ἐπιβουλεύοντας ἡμᾶς ὁρατοὺς καὶ ἀοράτους ἐχθρούς, ὅτι ὁ Κύριος διασκεδάζει τὰς βουλὰς αὐτῶν· καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ θέλει, τοῦτο καὶ ποιεῖ πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν. (1)

12: „Μακάριον τὸ Ἔθνος, οὗ ἐστὶ Κύριος „ὁ Θεὸς αὐτοῦ.

Μακάριον, λέγει, εἶναι ἐκεῖνο τὸ Ἔθνος, ὁποῦ ἐξουσιάζεται καὶ οἰκονομεῖται ἀπὸ τὸν ἴδιον Θεόν· τοιοῦτον δὲ Ἔθνος κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον, εἶναι μόνον τὸ τῶν Χριςιανῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπεσχέθη ὁ Σωτὴρ λέγων· „Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· (Ματθ. κη΄. 20.)

„Λαὸς ὃν ἐξελέξατο εἰς κληρονομίαν „ἑαυτῷ.

Ἡμεῖς οἱ Χριςιανοὶ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, εἴμεθα, Ἔθνος μὲν, διὰ τὶ ἐσυνάχθημεν ἀπὸ διάφορα Ἔθνη καὶ ἐπιςεύσαμεν εἰς τὸν Χριςόν· λαὸς δὲ, διὰ τὶ ἀντὶ τοῦ ἀποβληθέντος λαοῦ τῶν Ἑβραίων, ἡμεῖς ἐμβήκαμεν εἰς τὴν τάξιν ἐκείνου, καὶ ἐγίναμεν λαὸς τοῦ Θεοῦ· ἐδιάλεξε δὲ ἡμᾶς εἰς κληρονομίαν ὁ Σωτὴρ „κατὰ τὸ „Δώσω σοι Ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου (Ψαλ. β΄. 8.) μακάριον δὲ Ἔθνος εἴμεθα, διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, ὁποῦ εἶναι ἑτοιμασμένα διὰ λόγου μας, ἐὰν φυλάξωμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριςοῦ. (2)

13: „Ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος.

Τοῦτο τὸ ἴδιον σχεδὸν ῥητὸν εὑρίσκεται καὶ εἰς τὸν δέκατον τρίτον Ψαλμὸν ςίχ: 2: ἤτοι τὸ, „Κύριος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τούτου ἐκεῖ.

„Εἶδε πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώ„πων.

Ἐπειδὴ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κατοικοῦν ὑποκάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, ὁ δὲ Κύριος ἐπέβλεψεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν, λοιπὸν ὅλους τοὺς βλέπει· καὶ κανένας ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ λανθάσῃ καὶ νὰ κρυφθῇ ἀπὸ τὸ παντέφορον ὄμματι τοῦ Θεοῦ. (3)

14: „Ἐξ

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „Διπλῆν ἔχει τὴν ἑρμηνείαν τὰ εἰρημένα· οὐ γὰρ μόνον τῶν Ἀσσυρίων, ϗ τοῦ Σεναχηρεὶμ, ϗ τοῦ Ῥαψάκου διεσκέδασε τὰς βουλὰς, ϗ τῆς οἰκείας βουλῆς τὴν δύναμιν ϗ τὴν ἀλήθειαν ἔδειξεν· ἀλλὰ ϗ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐθνῶν τὰς κατὰ τῶν Ἀποςόλων ἐπαναςάσεις διέλυσε, ϗ τῆς οἰκείας δυνάμεως τὸ κράτος δῆλον πεποίηκεν ἅπασι· τοῦτο γὰρ ὁ προφητικὸς ἠνίξατο λόγος εἰπών· λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεὰν ϗ γενεάν.

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ θεῖος Βασίλειος „Ἐπειδὴ πολλοὶ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοὶ, μακαρίζει οὐχὶ τὸν κληθέντα, ἀλλὰ τὸν ἐκλεχθέντα· τίς δὲ ἡ αἰτία τοῦ μακαρισμοῦ; ἡ προσδοκωμένη κληρονομία τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν.

(3) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „Τοὺς μένοντας ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἀξιώματος, ϗ ποιοῦντας τὰ ἐπιβάλλοντα τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ ἄνωθεν ἐφορᾷ ὁ Κύριος· τοὺς δὲ πρὸς τὸ ἔσχατον τῆς κακίας ὑπενεχθέντας, ἑτέρως ἐπισκέπτεται διὰ τοῦ αὐτὸς καταβαίνειν . . . „Κατέβη γάρ φησιν ἰδεῖν τὴν πόλιν ϗ τὸν πύργον . . . σκόπει οὖν τὸν ὑψηλὸν θεατήν· σκόπει τὸν ἄνωθεν ἐγκατακύπτοντα τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν· ὅπουπερ ἂν βαδίζῃς, ὅ,τι περ ἂν ἐνεργῇς, κἂν ἐν σκότει, κἂν ἐν ἡμέρᾳ, ἐπισκοποῦντα ἔχεις τὸν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμόν· λέγει δὲ ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος „Ἐπιτήρει δὲ ὅτι γενέσθαι δεῖ φησὶ τὴν ἐπίβλεψιν τὴν ἐξ οὐρανῶν, οὐκ ἐπὶ μόνον τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἐπὶ πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων τοὺς κατοικοῦντας τὴν οἰκουμένην· κέκληται γὰρ εἰς σωτηρίαν διά γε τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριςοῦ, τῶν Ἐθνῶν ἡ πληθὺς, ἡ κατὰ πᾶσαν οὖσα τὴν γῆν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

14: „Ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου αὐτοῦ.

Ὁ οὐρανὸς, λέγει, εἶναι κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἕτοιμον καὶ πρόχειρον εἰς τὸ νὰ θεωρῇ ἀπὸ ἐκεῖ μὲ εὐκολίαν, ὅλα τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανόν.

„Ἐπέβλεψεν ἐπὶ πάντας τοὺς κατοι-
„κοῦντας την γῆν.

Δύω φοραῖς εἶπεν ὁ Δαβὶδ τὸ, ἐπέβλεψεν· ἵνα διὰ τῆς ἀναδιπλώσεως βάλῃ εἰς φόβον τοὺς ἀναγινώσκοντας, ὅτι δὲν θέλουν λανθάσουν τὸν Θεὸν, εἰς ὅλα τὰ ἔργα ὁποῦ κάμνουσιν.

15: „Ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας
„αὐτῶν.

Ὄχι μόνον, λέγει, ἐπιβλέπει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τὰ ἔργα των· ἀλλὰ τὸ φοβερώτερον εἶναι, καὶ διὰ τὶ αὐτὸς ἀκόμη ἐπιβλέπει καὶ ἐξετάζει καὶ τὰς καρδιας τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸν Θεοδώριτον· διὰ τὶ αν ὁ Θεὸς ἔπλασε τὰς καρδίας, βέβαια αὐτὸς ἠξεύρει καὶ τὰς κινήσεις των καρδιων· διὰ τουτο λοιπὸν πρέπει να φοβουμεθα, ὄχι μόνον πως δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κρυφθῶμεν ἀπὸ τὸν Θεον, ὅταν πράττωμεν τὰ κακὰ, ἀλλα καὶ ὅταν τὰ συλλογιζώμεθα· κατὰ μόνας δε εἶπεν, αντὶ τοῦ μεμονωμένας καὶ χωρισμένας ἀπὸ την κακιαν, καὶ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν παθῶν ἔπλασε τὰς καρδίας μας· ἢ κατὰ μόνας, ἀντὶ τοῦ, χωρισμένας ἀπὸ τὰ λοιπὰ ζῶα, ὡς λογικὰς, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον.

„Ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν.

Καὶ τοῦτο εἶναι μέγα αἴτιον εἰς τὸ νὰ φοβηθῇ τινας, καὶ νὰ θαυμάσῃ τὸν Θεόν· διὰ τὶ αὐτὸς λέγει δὲν χρειάζεται ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις, διὰ νὰ γνωρίσῃ μὲ αὐτὰς τὰ ἔργα, ἢ τὰ λόγια, ἢ τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων· ὄχι· ἀλλὰ ἁπλῶς συνίησι καὶ καταλαμβάνει ὅλα· (1)

16: „Οὐ σώζεται Βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύ-
„ναμιν, καὶ Γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλή-
„θει ἰσχύος αὐτοῦ.

Δὲν σώζεται, λέγει, καὶ δὲν διαφυλάττεται ὁ βασιλεὺς, διὰ τὶ ἔχει πολλὴν δύναμιν: ἤγουν πολὺ πλῆθος στρατιωτῶν, καὶ ἀλόγων, καὶ ἁρμάτων καὶ πλούτου· οὐδὲ ὁ Γίγας: ἤγουν ὁ κατὰ τὸ σῶμα γενναιότατος δὲν φυλάττεται ἀβλαβὴς, διὰ τὶ ἔχει ἀνδρίαν μεγάλην· ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἀνδρειωμένος Γίγας, καὶ καθε ἄλλος, ὁποῦ σώζεται καὶ διαφυλάττεται, ἀπὸ τὴν χάριν καὶ δύναμιν σώζεται τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἐδικήν του.

17: „Ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν.

Ἀβέβαιον, λέγει εἶναι τὸ ἄλογον καὶ ἄ-
τι

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „Ἔργα δὲ λέγομεν ϗ τοὺς λογισμοὺς ϗ τὰς ἐννοίας, ϗ πᾶσαν ἁπαξαπλῶς τὴν τοῦ ἀνθρώπου κίνησιν· ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος συμπεραίνει ἐκ τούτου ταῦτα „Θεὸς ἦν ἄρα κατὰ ἀλήθειαν ὁ Υἱὸς, ὁ ϗ τὰς καρδίας ἡμῶν εἰδὼς, ὡς πλάσας αὐτὰς κατὰ μόνας, ϗ πάντα τὰ ἔργα συνιεὶς τῶν ἐπὶ γῆς· οὐ μαρτυροῦντος τινὸς: ἤγουν ἀπαγγέλλοντος· ἀλλ᾽ ὡς ἐπόπτης διανοιῶν, ϗ εἰς καρδίας ὁρῶν ϗ γινώσκων τὰ ἐγκεκρυμμένα „Τὸ γὰρ φῶς μετ᾽ αὐτοῦ ἐστὶ καθ᾽ ἃ γέγραπται (Δαν. β΄. 22.) μᾶλλον δὲ αὐτὸς ἐστὶ τὸ φῶς· ϗ ὁ Ἰὼβ „Ὁ ἐπιστάμενος τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων (Ἰὼβ ζ΄. 19.) (παρὰ τῷ Νικήτᾳ) ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει „Κατὰ μόνας εἴρηται, ἀντὶ τοῦ ἀφωρισμένως ϗ κεχωρισμένως παρὰ τὰ λοιπὰ ζῶα· ἕκαστος δὲ ἄνθρωπος ὥσπερ ταμεῖον ἀποκεκλεισμένον ἔχει τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν, ὡς μηδένα δύνασθαι ἕτερον καταλαμβάνειν τοὺς λογισμοὺς (ἐν τῇ ἐκδεδομένῃ Σειρᾷ)

τι, εἰς τὸ νὰ σώσῃ καὶ νὰ διαφυλάξῃ ἐκεῖνον, ὁποῦ τὸ καβαλικεύει· πολλάκις δὲ αὐτὸν καὶ κατακρημνίζει. (1)

„Ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ „σωθήσεται.

Ὁ ἵππος δηλαδὴ καὶ τὸ δυνατὸν ἄλογον δὲν φυλάττεται μὲ τὴν ἐδικήν του δύναμιν ἐν τῷ πολέμῳ· διὰ τί καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων Σεναχηρείμ, πολλὰ ϛρατεύματα καὶ πλοῦτον καὶ ἄλογα ἔχων, τίποτε δὲν ὠφελήθη ἀπὸ αὐτά· διὰ τί κακῶς ὁ κακὸς ἐφθάρη καὶ ἀφανίσθη, τόσον αὐτὸς, ὅσον καὶ ὅλα του τὰ ϛρατεύματα· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Σολομὼν „Ἵππος ἑτοιμάζεται εἰς ἡμέραν πολέμου, παρὰ δὲ Κυρίου ἡ βοήθεια (Παρ. ά. 31.) (2)

18: Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς „φοβουμένους αὐτὸν, τοὺς ἐλπίζοντας „ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν εἶπεν ὁ Ψαλμῳδὸς, καὶ διὰ ὅλους μὲν, ὁποῦ φοβοῦνται τὸν Θεὸν καὶ ἐλπίζουν εἰς τὸ ἔλεός του, προηγουμένως δὲ καὶ ἐξαιρέτως διὰ τὸν Ἐζεκίαν καὶ τοὺς φίλους του· οἵτινες ἦτον τοιοῦτοι θεοφοβούμενοι, καὶ ἐλπίζοντες ἐπὶ Κύριον.

19: „Ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐ„τῶν.

Ἐδῶ βάλλει ὁ Δαβὶδ τὴν αἰτίαν καὶ τὸ τέλος διὰ τὸ ὁποῖον ἐπιβλέπει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς φοβουμένους αὐτόν· ἤγουν, διὰ νὰ λυτρώσῃ τὰς ψυχάς των (ἤτοι αὐτοὺς κατὰ περίφρασιν) ἀπὸ τὸν θάνατον, ὁποῦ ἤλπιζον καθ' ἡμέραν νὰ λάβουν ἀπὸ τοὺς Ἀσσυρίους· ὡς προειρήκαμεν ἑρμηνεύοντες τὸ, „Τὸ ἑσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμός· τοῦ κθ'. Ψαλμοῦ.

„Καὶ διαθρέψαι αὐτοὺς ἐν λιμῷ.

Διὰ τοῦτο, λέγει, τὸ τέλος ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἐζεκίαν, διὰ νὰ τοὺς θρέψῃ ἀπὸ τὴν πεῖναν, ὁποῦ ἐδοκίμαζον ἐξ αἰτίας τῆς πολιορκίας τῶν Ἀσσυρίων, ὡς ἡ Δ΄: τῶν βασιλειῶν ἱϛορεῖ.

20: Ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομενεῖ τῷ Κυρίῳ.

Ἐδῶ παρακινεῖ καὶ θαῤῥύνει ἡμᾶς ὁ Δαβὶδ, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τῶν πειρασμῶν πρέπει νὰ ὑπομένωμεν τὸν Κύριον, προσμένοντες τὴν θείαν βοήθειάν του· ἐπειδὴ καὶ διὰ τὴν ἀγάπην του μισούμεθα ἀπὸ τοὺς ἀπίϛους καὶ ἑτεροδόξους· εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ὑπομονῆς λέγει.

„Ὅτι βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς ἡ„μῶν ἐστίν.

Δι.

---

(1) Ὁ δὲ θεῖος Βασίλειος λέγει „Ἐκβέβληται τῆς χρήσεως τῶν ἁγίων ὁ ἵππος· ϗ οὔτε ἐν πολέμοις εὐημερῶν ὁ Ἰσραὴλ ἱππικῇ δυνάμει ποτὲ φαίνεται κεχρημένος· οὔτε ἰδίᾳ τις τῶν ἁγίων τὴν χρῆσιν τῶν ἵππων ὡς ἁρμόζουσαν παρεδέξατο... ὅθεν ϗ ὁ διὰ Μωσέως νόμος τὰ περὶ Βασιλέων νομοθετῶν „Οὐ πληθυνεῖ φησιν ἑαυτῷ ἵππον· (Δευτ. ιζ΄. 16.) λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „Δι' αὐτῶν μεμαθήκαμεν τῶν πραγμάτων, ὡς οὐ δεῖ θαῤῥεῖν οὐ ῥώμῃ σώματος, οὐκ ἀνδρίᾳ ψυχῆς, οὐχ ἵππων ὀξύτητι, οὐχ ὑπηκόων πλήθει· ἐν τούτοις γὰρ ἅπασιν ὁ Σεναχηρεὶμ πλουτῶν, οὐδὲν ἐντεῦθεν ἀπώνατο, ἀλλὰ τὴν πανωλεθρίαν ἐδέξατο.

(2) Καὶ ὁ Ἡσύχιος λέγει „Μάτην τῆς τοῦ σώματος ἰσχύος ἐπιμελούμεθα· εἰκῇ δὲ δύναμιν ἑαυτοῖς τὴν ἀπὸ συγγενῶν ϗ φίλων ϗ πλούτου περιβαλλόμεν· οὐδεὶς γὰρ ἕτερον σῶσαι δίχα τῆς συνεργείας τῆς ἄνωθεν δύναται· ὑπόδειγμα δὲ τὸν Γολιὰθ ϗ τὸν Φαραὼ λάμβανε· ὁ μὲν γὰρ γίγας ὑπάρχων ἰσχυρὸς, ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ ἁπλοῦ παιδαρίου νενίκηται· ὁ δὲ μετὰ πλήθους ἁρμάτων τὸν Ἰσραὴλ διώξας, τάφον ἔσχε τὴν θάλασσαν (ἐν τῇ ἐκδεδομ. Σειρᾷ.)

Διὰ τοῦτο, λέγει, πρέπει νὰ ὑπομένωμεν τὸν Κύριον, καὶ τοὺς διὰ τὸν Κύριον πειρασμοὺς, διὰ τὶ εἴμεθα πληροφορημένοι ἀπὸ πολλὰ, ὅτι δὲν μᾶς ἀφίνει ἀβοηθήτους μέχρι τέλους· ἀλλὰ μᾶς ὑπερασπίζεται καὶ μᾶς βοηθεῖ.

21: „Ὅτι ἐν αὐτῷ εὐφρανθήσεταί ἡ καρ„δία ἡμῶν.„

Ὄχι μόνον, λέγει, πρέπει νὰ ὑπομένωμεν τὸν Κύριον διὰ τὶ μᾶς βοηθεῖ· ἀλλὰ καὶ διὰ τὶ ἡ καρδία μας ἔχει νὰ εὐφρανθῇ διὰ μέσου αὐτοῦ, ὅταν μετὰ τὴν θλίψιν, νικήσωμεν τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς πειρασμούς. (1)

„Καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ἠλ„πίσαμεν.

Τὸ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἠλπίσαμεν νοεῖται ἐδῶ, ἀντὶ τοῦ, ἐν αὐτῷ, κατὰ περίφρασιν· ἢ ἠλπίσαμεν εἰς τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· διὰ τὶ καὶ αὐτὴ μοναχὴ ἡ ἐκφώνησις τοῦ θείου ὀνόματος, δύναται νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς· τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν ἠμπορεῖ νὰ νοηθῇ καὶ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐλπίζουν νὰ νικοῦν τοὺς ὁρατοὺς καὶ ἀοράτους ἐχθροὺς, μὲ τὸ νὰ ὀνομάζωνται μὲ τὸ σωτήριον ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· ἀπὸ τὸ ὄνομα γὰρ τοῦ Χριστοῦ, Χριστιανοὶ ὀνομαζόμεθα· διὰ τὶ πολλὰ θαύματα ἐτέλεσε καὶ τελεῖ τοῦτο τὸ ἅγιον καὶ φοβερὸν ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ μόνον ὀνομαζόμενον διὰ στόματος μετὰ πίστεως· „Ἐν τῷ ὀνόματι γὰρ τοῦ Χριστοῦ ἔφη ὁ Πέτρος πρὸς τὸν παράλυτον, ἔγειραι καὶ περιπάτει· (Πράξ. γ΄. 6.) καὶ ἄλλοι μυρίοι μυρία τοιαῦτα ἐποίησαν θαύματα δι' αὐτοῦ.

22: „Γένοιτο Κύριε τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, „καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ.

Καθὼς, λέγει, ἡμεῖς ἠλπίσαμεν εἰς ἐσένα Κύριε, ἔτζι ἂς γένῃ εἰς ἡμᾶς καὶ τὸ ἔλεός σου· ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς θερμῶς καὶ πολλὰ ἠλπίσαμεν εἰς ἐσένα, λοιπὸν ἀκόλουθον εἶναι νὰ γένῃ καὶ τὸ ἔλεός σου πολὺ εἰς ἡμᾶς. (2)

ΨΑΛ-

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „Εἰπὼν ὁ Ψαλμῳδὸς ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομενεῖ τῷ Κυρίῳ, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐ βιαίως, οὐδὲ καταπιεζόμενος, τῶν θλίψεων τὴν ὑπομονὴν ἐπιδείκνυται· ἀλλὰ μετὰ πάσης χαρᾶς ὑποδέχεται τὰς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου κακώσεις, οὐ μόνον φησὶν ὑπομένομεν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ εὐφρανθήσεται ἡ καρδία ἡμῶν.

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος „Ὅρα δὲ πῶς ἐπιστημόνως προσηύξατο· τὴν ἰδίαν διάθεσιν μέτρον ἐποίησε τῆς ἐπιχορηγίας τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ· τοσοῦτόν φησι γένοιτο τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, ὅσην φθάσαντες ἡμεῖς ἐπὶ σοὶ τὴν ἐλπίδα κατεβαλλόμεθα· λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Παῤῥησίας μεγίστης ὁ λόγος, καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς τολμηρός: τίς γὰρ οὕτως ἤλπισεν, ὡς θαῤῥαλέως εἰπεῖν· τῇ ἐμῇ ἐλπίδι τὸν ἔλεον μέτρησον; τοῦτο μέντοι καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ὁ Δεσπότης ἐδίδαξεν· ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν· καὶ τὴν ἐλπίδα τοίνυν τελείαν καὶ γνησίαν κτησώμεθα, καὶ τὸν ἄλλον βίον τῇ ἐλπίδι κατάλληλον· ἵνα ἔλεον πολὺν καρπωσώμεθα.

ΨΑΛΜΟΣ ΛΓ.

„Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ, ὁπότε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐ-
„ναντίον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ ἀπῆλθεν.

Ὅταν ὁ Δαβὶδ ἔφευγεν ἀπὸ τὸν Σαοὺλ, ἐπῆγεν εἰς Νομβὰ πόλιν τῶν Ἱερέων· καὶ εὑρὼν Ἀβιμέλεχ τὸν ἐντιμότερον Ἱερέα, ὑπεκρίθη πῶς εςάλθη ἀπὸ τὸν Σαοὺλ διὰ κάποιαν χρείαν· καὶ ἔτζι ἐζήτησεν ἄρτους καὶ μάχαιραν· καὶ μὴ εὑρὼν ἄλλους, ἔλαβε τοὺς ἄρτους τῆς ἱερᾶς προθέσεως, καὶ ἔφαγεν αὐτοὺς αὐτὸς καὶ οἱ συντρόφοι του, ἔξω ἀπὸ τὴν διαταξιν τοῦ νομου, διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς πείνας· ἐπειδὴ καὶ εἰς μόνους τοὺς Ἱερεῖς ἦτον συγκεχωρημένον, νὰ τρωγουν ἀπὸ τοὺς ἄρτους ἐκείνους (1) πρὸς τούτοις δὲ ἔλαβεν ὁ Δαβὶδ καὶ τὸ κοντάρι τοῦ Γολιαθ, τὸ ὁποῖον ἐκεῖ ἐφυλάττετο ὡσὰν ἀφιέρωμα εἰς τὸν Κύριον (2)

Φεύγωντας δὲ ἀπὸ τὴν Νομβὰ, ἐπῆγεν εἰς τὴν Γεθ, πρὸς τὸν ἀλλόφυλον Ἀγχοὺς τὸν βασιλέα Γεθ· οἱ δὲ ἄνθρωποι τοῦ Ἀγχοὺς, ἐπειδὴ καὶ ἐγνώρισαν τὸν Δαβὶδ, καὶ ἐκρυφωμίλουν δι' αὐτὸν, φοβηθεὶς ὁ Δαβὶδ, ἐπροσποιήθη πῶς εἶναι σαλὸς, καὶ ἐπαραφέρετο μὲ τὰς χεῖρας του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ ἔπαιζε τὸ τύμπανον εἰς τὰς πόρτας τῶν ὁσπητίων, καὶ ἔπιπτε κάτω, καὶ τὰ σίελά του ἔτρεχαν ἀπὸ τὸ ςόμα του, καὶ ἐκατέβαινον εἰς τὸ πηγοῦνι του· καὶ ἔτζι νομισθεὶς πῶς εἶναι ἔξω φρενῶν, ἀφέθη ἀπὸ τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ἐγλύτωσε τὴν ζωήν. Αὕτη μὲν εἶναι ἡ ἱςορία, καθὼς αὐτὴν διηγεῖται ἡ πρώτη τῶν Βασιλειῶν (ἐν Κεφ. κα΄.) μερικοὶ δὲ, ἤτοι ὁ Θεοδώριτος ὀνομάζουσιν Ἀβιμέλεχ τὸν Ἀχιμέλεχ· ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶχε δύω ὀνόματα· καὶ ἀλλοίωσιν προσώπου λέγουσι τὴν ὑπόκρισιν, ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη ὁ Δαβὶδ, πῶς εἶναι ἀπεςαλμένος ἀπὸ τὸν Σαοὺλ, διὰ νὰ μὴ τὸν καταλάβουν.

Πλὴν ἂν καὶ δώσωμεν πῶς ὁ Ἀβιμέλεχ εἶχε δύω ὀνόματα, ὅμως ἡ πρώτη τῶν Βασιλειῶν ἱςορεῖ, ὅτι ὁ Δαβὶδ ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπόν του εἰς τὸν Ἀγχοὺς βασιλέα Γεθ, καὶ ὄχι εἰς τὸν Ἀβιμέλεχ τὸν Ἱερέ-

---

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Εἰ ϗ μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν ἀπονενέμητο ἡ τοιαύτη τροφὴ, ἀλλ᾽ ὅμως προδιεγράφη τῆς χάριτος τὰ μυςήρια. ϗ προανεῴγει τοῖς πιςεύουσι τῆς θείας φιλοτιμίας ἡ θύρα· οὐκέτι γὰρ μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν ἀφώρισαι ἡ θεία τροφή· ἀλλὰ πρόκειται τοῖς βουλομένοις ἡ τῶν θείων μετάληψις.

(2) Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν ἱςορεῖται, ὅτι ἐζήτησε μὲν ὁ Δαβὶδ κοντάρι ϗ μάχαιραν ἀπὸ τὸν Ἀβιμέλεχ, ἔλαβε δὲ μόνην τὴν ῥομφαίαν τοῦ Γολιὰθ, μὲ τὸ νὰ μὴν ἦτον ἐκεῖ τὸ κοντάρι του „Καὶ εἶπεν ὁ Ἱερεύς· Ἰδοὺ ἡ ῥομφαία Γολιὰθ τοῦ ἀλλοφύλου, ὃν ἐπάταξας ἐν τῇ κοιλάδι Ἠλᾶ· ϗ αὕτη ἐνειλημένη ἦν ἐν ἱματίῳ· εἰ ταύτην λήψῃ, σεαυτῷ λάβε ... ϗ ἔδωκεν αὐτὴν αὐτῷ (α΄. Βασ. κα΄. 9.) διὰ τί δὲ, ἡ μὲν πρώτη τῶν Βασιλειῶν ἱςορεῖ, ὅτι ἐπὶ Ἀβιμέλεχ τοῦ ἱερέως ἔλαβε τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ὁ Δαβὶδ, ὁ δὲ Κύριος λέγει, ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἀβιάθαρ τοῦτο ἐποίησε; „Πῶς εἰσῆλθε φησὶν εἰς τὸν οἶκον Ἀβιάθαρ τοῦ Ἀρχιερέως (Μάρ. β΄. 26. ϗ ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἴσως λέγει τοῦτο ὁ Κύριος, διὰ τὶ ὁ Ἀβιάθαρ ἦτον υἱὸς τοῦ Ἀβιμέλεχ, ϗ ἔζη εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὁποῦ ἔζη ϗ ὁ πατήρ του, καθὼς φαίνεται ἐν τῇ αὐτῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν. „Καὶ διασώζεται υἱὸς τῷ Ἀβιμέλεχ, ϗ ὄνομα αὐτῷ Ἀβιάθαρ· ϗ ἀπήγγειλεν Ἀβιάθαρ τῷ Δαβὶδ (κεφ. κβ΄. 20.) ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει ὅτι ὁ Ἀβιάθαρ δύω ὀνόματα εἶχε.

ρέα (1) εἰς δὲ τὸν Ἀβιμέλεχ ὑπεκρίθη μόνον, ὅτι ἀπεσάλη παρὰ τοῦ Σαούλ· διὰ τοῦτο λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι τὸ Ἀβιμέλεχ, ἦτον ὄνομα κοινὸν τῶν βασιλέων τῆς Γέθ, καθὼς καὶ τὸ, Καῖσαρ, καὶ τὸ, Αὔγουςος, ἦτον ὀνόματα κοινὰ τῶν βασιλέων τῆς Ῥώμης· καὶ τὸ, Φαραὼ, ἦτον κοινὸν ὄνομα τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου· ὥςε ὁ Ἀγχοὺς, πρὸς τὸν ὁποῖον ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὁ Δαβίδ, κοινὸν μὲν βασιλικὸν ὄνομα εἶχε τὸ, Ἀβιμέλεχ· (καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰσαὰκ, βασιλεὺς Ἀβιμέλεχ ἀναφέρεται ἐν τῇ Γραφῇ·) κύριον δὲ καὶ ἰδιαίτατον εἶχε τὸ, Ἀγχοὺς· ὅθεν ἐπειδὴ τοῦτον ἐφοβήθη ὁ Δαβίδ, καὶ ἐλευθερώθη ἀπὸ αὐτὸν χαίροντας· διὰ τοῦτο ἔψαλε τὸν παρόντα Ψαλμὸν εὐχαριςήριον εἰς τὸν Θεὸν, ὁποῦ τὸν ἐσυνέτισεν, ὥςε ὁποῦ νὰ ὑποκριθῇ, πῶς εἶναι φρενόληπτος καὶ νὰ γλυτώσῃ τὴν ζωήν του· ἁρμόζει δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος καὶ εἰς κάθε Χριςιανὸν, ὁποῦ λυτρωθῇ ἀπὸ θανατηφόρον κίνδυνον. (2)

κ „ Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ και-
„ ρῷ.

Ἐπειδὴ, λέγει, καὶ ἐγλύτωσα ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου, θέλω εὐχαριςήσω τὸν Θεὸν, ὁποῦ μὲ ἐγλύτωσε, μὲ παντοτινὰς εὐχαριςίας· δίκαιον γὰρ εἶναι παντοτινὰ νὰ ὑμνῶ, τὸν παντοτινὰ βοηθοῦντά μοι· ἀπὸ τὰ λόγια ταῦτα μαθητευθεὶς ὁ μέγας Παῦλος, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον, εἶπεν εἰς ὅλους τοὺς Χριςιανοὺς „ Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε· ἐν παντὶ εὐχαριςεῖτε (Α'. Θεσσαλ. ε'. 17.)

„ Διὰ παντὸς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ
„ στόματί μου.

Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, νὰ ἔχῃ τινὰς τὴν αἴνεσιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ σόμα του, ὅταν κατὰ ἀνάγκην ὁμιλῇ μὲ ἄλλον, ἢ ὅταν τρώγῃ, ἢ πίνῃ, ἢ κοιμᾶται; καὶ ἀποκρινόμεθα κατ' αὐτὸν, ὅτι εἶναι καὶ νοητὸν σόμα τοῦ ἔνδον ἀνθρώπου: ἤτοι τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου τρώγει τινὰς νοερῶς τὰ θεῖα νοήματα· ὅθεν διὰ τὸ σόμα αὐτὸ, ὁ ἴδιος οὗτος Δαβὶδ λέγει „ Τὸ σόμα μου ἤνοιξα καὶ εἵλκυσα Πνεῦμα (Ψαλ. ριή.) καὶ „ Πλάτυνον τὸ σόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτὸ (Ψαλ. π'. 8.) τοῦτο δὲ τὸ νοητὸν σόμα τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐμποδίζεταί ποτε ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνθυμῆται τὸν Θεὸν, καὶ νὰ ὑμνῇ αὐτὸν πάντοτε, κοντὰ εἰς ἐκείνους ὁποῦ θέλουν νὰ νήφουν καὶ νὰ προσέχουν εἰς τὴν καρδίαν τους· καὶ κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον· ἐν παντὶ καιρῷ λέγει: ἤγουν τῷ πρέποντι· καὶ διὰ παντὸς, ὅτε δηλαδὴ ἡ χρεία τὸ ἀπαιτεῖ· πρέπει γὰρ μὲ τὸ σόμα μὲν τὸ αἰσθητὸν νὰ ὑμνοῦμεν τὸν Θεὸν, ὅταν καμμία ἀναγκαία χρεία δὲν μᾶς ἐμποδίζῃ ἀπὸ τοῦτο· μὲ τὸ νοητὸν δὲ σόμα τῆς καρδίας, καὶ τὸν ἐνδιάθετον λόγον τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ λαλούμενον, πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν καὶ νὰ ἐνθυμούμεθα τὸν Θεὸν περισσότερον, παρὰ ὁποῦ ἀναπνέομεν, ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Μνημονευτέον τοῦ Θεοῦ μᾶλλον, ἢ ἀναπνευςέον· καὶ ἐν τῷ ᾄσματι δὲ τῶν ᾀσμάτων γέγραπται „ Ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδία μου ἀ-

(1) Οὕτω γὰρ γράφεται „ Καὶ ἐφοβήθη Δαβὶδ σφόδρα ἀπὸ προσώπου Ἀγχοὺς Βασιλέως Γέθ. καὶ ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ (α'. Βασιλ. κα'. 13.)

(2) Σημείωσαι, ὅτι ὁ Ψαλμὸς οὗτος ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ Ἀλφαβητικὸς καὶ Στοιχειωτικὸς εἶναι· καθότι εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν εἰκοσιδύω ςίχων αὐτοῦ, ἐτίθεντο τὰ εἰκοσιδύω ςοιχεῖα τοῦ Ἑβραϊκοῦ Ἀλφαβήτου, καὶ ὅρα τὸ νεοτύπωτον Ψαλτήριον τοῦ Ἰωάννου Λιτίνου.

ἀγρυπνεῖ (Ἀσ. έ 3.) (1)

2: „ Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχή
„ μου.

Δὲν θέλω, λέγει, νὰ ἐπαινεθῶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν ἐδικήν μου ἀρετήν· ἀλλὰ διὰ τὸν Θεόν: ἤγουν διὰ τὶ ἔχω τὸν Θεὸν, ὁποῦ μοὶ βοηθεῖ· ἡ ψυχήμου δὲ εἶπεν, ἀντὶ τοῦ, ἐγὼ, κατὰ περίφρασιν· (2)

„ Ἀκουσάτωσαν πραεῖς καὶ εὐφρανθή-
„ τωσαν.

Ἂς ἀκούσουν, λέγει, οἱ πραεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐγλύτωσα ἀπὸ τὸν κίνδυνον παραδόξως· πραεῖς δὲ ὀνομάζει, τοὺς ἀμνησικάκους, καὶ μὴ ἀποδίδοντας κακὸν ἀντὶ κακοῦ· καθὼς ἦτον αὐτὸς ὁ ἴδιος Δαβίδ· (3) καὶ ἂς εὐφρανθοῦν, διὰ τὶ ὁ Θεὸς δὲν παραβλέπει τοὺς τοιούτους πραεῖς· ἀλλὰ καὶ διασώζει αὐτοὺς ὅταν κινδυνεύουν· καὶ ὡσὰν νὰ λέγῃ· ἐμένα ἂς ἔχουν παράδειγμα οἱ πραεῖς, καὶ ἂς θαῤῥοῦν εἰς τὸν Θεόν·

3: „ Μεγαλύνατε τὸν Κύριον σὺν ἐμοὶ,
„ καὶ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ
„ τὸ αὐτό.

Ἀκόμη πρὸς τοὺς πραεῖς ἀποτείνει τὸν λόγον ὁ Προφητάναξ, κα προσκαλεῖ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ μεγαλύνουν καὶ νὰ ὑψώσουν μαζὶ τὸν Κύριον· πῶς δέ τινας ὑψόνει καὶ μεγαλύνει τὸν Θεὸν, εἴπομεν ἐν τῷ πρώτῳ σίχῳ τοῦ κθ΄ Ψαλμοῦ· καὶ ὅρα ἐκεῖ· ἤτοι ἑρμηνεύοντες τὸ „ Ὑψώσω σε Κύριε, ὅτι ὑπέλαβέςμε. (4)

4: Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον, καὶ ἐπήκουσέ
„ μου.

Ἐδῶ διηγεῖται ὁ Δαβὶδ πῶς ἐγλύτωσεν ἀ-

(1) Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος „ Ἄξιον ἀκαταλήκτοις καὶ οἷον ἀδιασάτοις ὑμνολογίαις ἀεὶ κεχρημένους, δοκεῖν ἐκ μέρους ἀποτιννύναι Θεῷ, τὰ ὑπὲρ ὧν ἐσχήκαμεν παρ᾽ αὐτοῦ· μόσχους γὰρ ἢ χιμάρους οὐ ζητεῖ παρ᾽ ἡμῶν· προσδέξεται δὲ θυσίαν αἰνέσεως, ᾠδὰς τὰς εὐχαριςηρίους· ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „ Δύναται δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀποςολικὴν ὑποθήκην ὁ σπουδαῖος, πάντα ποιεῖν εἰς δόξαν Θεοῦ, ὥςε πᾶσαν πρᾶξιν, καὶ πᾶν ῥῆμα, καὶ πᾶσαν ἐνέργειαν νοερὰν, αἰνέσεως ἐπέχειν δύναμιν· εἴτε γὰρ ἐσθίει ὁ δίκαιος, εἴτε πίνει, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖ· τοῦ τοιούτου καθεύδοντος ἡ καρδία ἐγρήγορεν . . . ὡς γὰρ ἐπὶ πολὺ τὰ καθ᾽ ὕπνον φαντάσματα τῆς μεθημερινῆς ἐννοίας εἰσὶν ἀπηχήματα.

(2) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Κύριλλος „ Ταύτην ἐρεῖ τὴν φωνὴν εἰκότως καὶ ἀληθῶς τῶν μὲν ψυχικῶν οὐδεὶς, ἢ τῶν κατὰ σάρκα ζώντων, ἀλλ᾽ εἴ τις ἐςὶ πνευματικὸς καὶ ζωῆς τῆς τεθαυμασμένης ἔγκριτος ἐραςής· καὶ ὁ Βασίλειος „ Ἐάν τις ἐπὶ σώματος κάλλει, ἢ γονέων περιφανείᾳ ἐπαινεῖται, οὐκ ἐν Κυρίῳ ἐπαινεῖται αὐτοῦ ἡ ψυχὴ, ἀλλ᾽ ἐν τῇ ματαιότητι ἐςὶ τῶν τοιούτων ἕκαςος . . . ἀρκείτω ἡμῖν πρὸς ἅπαν ἀξίωμα τηλικούτου Δεσπότου δούλους ἡμᾶς ὀνομάζεσθαι.

(3) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος, οὕτως ὁρίζει τοὺς πραεῖς „ Οἱ κατεςαλμένοι τὰ ἤθη, καὶ παντὸς πάθους ἀπηλλαγμένοι, ὡς μηδεμίαν ἔχειν ταραχὴν ἐνοικοῦσαν αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς, οὗτοι πρᾶοι προσαγορεύονται.

(4) Λέγει δὲ ὁ μέγας Βασίλειος „ Μεγαλύνει τὸν Κύριον ὁ μεγάλῃ διανοίᾳ, καὶ γαύρῳ τῷ φρονήματι, καὶ ἐπηρμένως τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας πειρασμοὺς ὑπομένων· ἔπειτα δὲ καὶ ὁ μεγάλῃ τῇ διανοίᾳ καὶ θεωρήμασι βαθυτάτοις τὰ μεγέθη τῆς κτίσεως καθορῶν, ἵνα ἐκ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς καλλονῆς τῶν κτισμάτων τὸν γεννεσιουργὸν αὐτῶν θεωρήσῃ: ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος „ Ἐπεὶ δὲ εἷς νοῦς, καὶ ἑνὸς ἀνδρὸς μελέτη, οὐδὲ πρὸς βραχὺ ἀνταρκεῖ πρὸς τὴν τῶν μεγαλείων τοῦ Θεοῦ κατάληψιν, πάντας ὁμοῦ τοὺς πραεῖς εἰς τὴν κοινωνίαν ταύτης τῆς ἐνεργείας παραλαμβάνει . . . ἵνα διὰ πάντων μεγαλύνηται Θεός· λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „ Οὐκ ἀνέχεται μόνος ὑφῆναι τὸν ὕμνον, ἀλλὰ τοὺς κοινωνοὺς τῆς πραότητος, κοινωνοὺς ποιεῖται τῆς ὑμνῳδίας· εἶπε δὲ καὶ ὁ Δίδυμος „ Ὡς γὰρ βεβηλοῦσι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, οὐκ αὐτοῦ χραινομένου τοῦ ὀνόματος, ἀλλ᾽ ὅσον ἐπὶ τοῖς ὀνομάζουσι βέβηλα πράττουσι καὶ φρονοῦσιν· οὕτω καὶ ἁγιάζεται ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐνεργημάτων καὶ λογισμῶν· ὅθεν ὁ Σωτὴρ πρὸς ἑτέροις καὶ τοῦτο λέγει ἐν τῇ εὐχῇ ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, οὐκ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος καθ᾽ ἑαυτὸ ἐκ μὴ ἁγίου γινομένου ἁγίου· εὐκταῖον γὰρ ἁγιασθῆναι αὐτὸ ἐν ἡμῖν, ἁγίως νοούντων καὶ πραττόντων ἡμῶν. (ἐν τῇ ἐκδέδ. Σειρᾷ.)

ἀπὸ τὸν κίνδυνον· ἡ ἐξ δὲ πρόθεσις φανερόνει, ἐπίτασιν ζητήσεως· ἀνάμεσα, λέγει, εἰς τοὺς κινδύνους εὑρεθεὶς ἐγὼ, καὶ μὴ ἔχων τινὰ βοηθὸν, θερμῶς καὶ μετὰ πόνου καρδίας ἐζήτησα τὸν Κύριον εἰς βοήθειάν μου, καὶ ὀγλίγωρα μοῦ ἐπήκουσε.

„Καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἐρρύ-
„σατό με.

Διάφοροι θλίψεις ἠκολούθησαν εἰς τὸν Δαβὶδ, πρὸ τοῦ νὰ γράψῃ τὸν παρόντα Ψαλμὸν· ἤγουν διατὶ ἔμελλεν ἀπὸ τὸν βασιλέα Ἀγχοὺς νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Σαοὺλ· διατὶ ἔμελλε νὰ ὑβρισθῇ καὶ νὰ ἀτιμασθῇ· διατὶ ἔμελλε νὰ τιμωρηθῇ· καὶ τελευταῖον, διατὶ ἔμελλε πικρῶς νὰ θανατωθῇ· καὶ διὰ τοῦτο λέγει ἐδῶ· ὅτι ἀπὸ ὅλας ταύτας τὰς θλίψεις του τὸν ἐλύτρωσεν ὁ Κύριος. (1)

5: „Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτί-
„σθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ
„καταισχυνθῇ.

Ἡ θλίψις καὶ λύπη συνειθίζει νὰ συγχύζῃ καὶ νὰ σκοτίζῃ τὸν νοῦν· διὰ τοῦτο λέγει ἐδῶ ὁ Προφήτης, ὅτι ὅσοι εὑρίσκεσθε εἰς σκότος θλίψεως καὶ λύπης, πλησιάσατε εἰς τὸν Θεὸν, μὲ τὸ νὰ ζητήσετε αὐτὸν θερμῶς: καθὼς καὶ ἐγὼ τὸν ἐζήτησα· καὶ βέβαια θέλετε φωτισθῆτε μὲ τὴν παρ' αὐτοῦ εὐθυμίαν καὶ χαρὰν, ἥτις διασκορπίζει καθε σκοτεινὸν νέφαλον τῆς λύπης ἀπὸ τὴν καρδίαν σας· καὶ τὰ πρόσωπά σας: ἤγουν ἐσεῖς κατὰ περίφρασιν, δὲν θέλετε ἐντραπῆτε ἀπὸ τὰς πρὸς Θεὸν ἐλπίδας τῆς σωτηρίας σας· κατὰ ἀνωγωγὴν δὲ, ὁ λόγος εἶναι περὶ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ὡς ἑρμηνεύει ὁ Θεοδώριτος· παρακινεῖ γὰρ ὁ Ψαλμῳδὸς τοὺς ἀνθρώπους λέγων· ὦ ἄνθρωποι πλησιάσατε εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς πίστεως, καὶ λάβετε τὸ ἅγιον Βάπτισμα· τὸ ὁποῖον φωτίζει τὰς ψυχάς σας, καὶ καθαρίζει τὰ νοερά σας ὀμμάτια· ἀκολούθως δὲ καὶ τὰ πρόσωπά σας: ἤτοι ἐσεῖς δὲν θέλετε ἐντραπῆτε· ἐπειδὴ καὶ ἐξεπλύθητε ἀπὸ τὰ αἴτια τῆς εντροπῆς, τὰ ὁποῖα εἶναι αἱ ἁμαρτίαι. (2)

6: „Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε, καὶ ὁ Κύ-
„ριος εἰσήκουσεν αὐτοῦ, καὶ ἐκ πα-
„σῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ ἔσωσεν αὐ-
„τόν.

Τὸ οὗτος εἶναι δεικτικὸν, καὶ νοεῖται ἀντὶ τοῦ ἐγὼ· ἤτοι ἐγὼ, λέγει, ὁ πτωχὸς, τὸν ὁποῖον βλέπετε, ἐφώναξα πρὸς τὸν Θεὸν ἐν τῷ καιρῷ τῆς θλίψεώς μου, καὶ ὁ Θεός μοῦ εἰσήκουσε, καὶ ἀπὸ κάθε θλίψιν μὲ ἐλευθέρωσε· πτωχὸν δὲ τὸν ἑαυτόν του ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ, ὡς ὑστερημένον ἀπὸ κάθε βοήθειαν ἀνθρωπένην· ἢ καὶ πτωχὸν λέγει τὸν ἑαυτόν του, διὰ τὴν πτωχείαν καὶ εὐτέλειαν τοῦ γένους του· εὐτελὴς γὰρ ὢν προβατεὺς, ἔγινε, κατὰ τὸν Θεοδώριτον, περίβλεπτος βασιλεύς.

7: „Παρεμβαλεῖ Ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ
„τῶν

(1) Λέγει δὲ ὁ μέγας Βασίλειος „Πᾶσα ἡ τοῦ δικαίου ζωὴ τεθλιμμένη ἐστὶ . . . ῥύεται δὲ ἐκ θλίψεως τοὺς ἁγίους αὐτοῦ ὁ Θεὸς, οὐκ ἀδοκιμάστους αὐτοὺς καταλιμπάνων· ἀλλὰ τὴν ὑπομονὴν αὐτοῖς χαριζόμενος· εἰ γὰρ ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ὁ τὴν θλίψιν ἀφαιρούμενος, τῆς δοκιμῆς ἑαυτὸν ἀπεστέρησε.

(2) Φοβερὸν δὲ λόγον λέγει περὶ τῆς ἐντροπῆς τῶν ἁμαρτωλῶν ὁ μέγας Βασίλειος „Καὶ τάχα φοβερωτέρα τοῦ σκότους ϗ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου ἡ αἰσχύνη ἐστὶν, ᾗ μέλλουσι συνδιαιωνίζειν οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχοντες τὰ ἴχνη τῆς ἐν σαρκὶ ἁμαρτίας, οἷον ἔκ τινος βαφῆς ἀνεκπλύτου τῇ μνήμῃ τῆς ψυχῆς αὐτῶν εἰς τὸ διηνεκὲς παραμένοντα· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „Ὁ μετὰ πίστεως τῷ Θεῷ προσιὼν φωτὸς ἀκτῖνας δέχεται νοεροῦ· οὕτω ϗ Μωσῆς ὁ μέγας τὸ ὁρώμενον πρόσωπον ἐδοξάσθη· τοῦτο ϗ ἤδη προείρηκεν ὁ Δαβίδ· ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου.

„τῶν φοβουμένων αὐτόν.

Ὁ Ἄγγελος, λέγει, τοῦ Θεοῦ, ὡσὰν ἕνα ὁλόκληρον ϛράτευμα περιτειχίζει τριγύρω τοὺς φοβουμένους τὸν Κύριον· βλέπε δὲ πόσην δύναμιν ἔχει ὁ Ἄγγελος ὁ φύλαξ τῆς ζωῆς, τοῦ κάθε Χριϛιανοῦ· διά τὶ ἕνας ὤντας, παρομοιάζεται μὲ ὁλόκληρον ϛράτευμα καὶ παρεμβολὴν, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· φοβουμένους δὲ ὀνομάζει ἐκείνους, ὁποῦ φυλάττουν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, „Οὐ φόβος, ἐντολῶν τήρησις. (1)

8: „Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ „Κύριος.

Γνωρίσατε, λέγει, καὶ ἐσεῖς οἱ τὸν Θεὸν φοβούμενοι, ὅτι εἶναι χρηϛὸς καὶ ἀγαθὸς ὁ Κύριος· γεῦσιν γὰρ ἐδῶ ὀνομάζει, τὴν γνῶσιν· πῶς δὲ, λέγει, θέλετε γνωρίσετε; ἀνίσως φωνάξετε καὶ ἐσεῖς πρὸς αὐτὸν· καθὼς καὶ ἐγὼ ἐφώναξα· καὶ ἂν θερμῶς τὸν ζητήσετε, καὶ ἐλπίσετε εἰς αὐτὸν ἀδιςάκτως, καθὼς καὶ ἐγὼ τὸν ἐζήτησα καὶ εἰς αὐτὸν ἤλπισα· νοεῖται δὲ καὶ ἄλλως κατὰ τὸν Θεοδώριτον, ὅτι ὁ Δαβὶδ παρακινεῖ τοὺς Χριϛιανοὺς, εἰς τὸ νὰ μεταλάβουν τὸ πανάχραντον σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου· διὰ τὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀξίως ταῦτα γεύονται καὶ μεταλαμβάνουν, αὐτοὶ εὐθὺς αἰσθάνονται νοερῶς εἰς τὸν ἑαυτόν τους τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν καὶ χάριν. (2)

„Μακάριος ἀνὴρ, ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐ„τόν.

Ἀνίσως ἦναι ἐπικατάρατος ὅποιος ἐλπίζει εἰς ἄνθρωπον, ὡς λέγει ὁ Ἱερεμίας „Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, ὃς ἐλπίζει ἐπ' ἄνθρωπον (Ἱερ. ιζ΄. 5.) ἀκολουθεῖ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι εἶναι μακάριος ἐκεῖνος, ὁποῦ ἐλπίζει εἰς τὸν Κύριον, ὡς λέγει ἐδῶ ὁ Δαβίδ.

9: „Φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅ„γιοι αὐτοῦ.

Ἁγίους, λέγει, ἐδῶ ὁ Δαβὶδ, ἐκείνους, ὁποῦ εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς τὸν Θεόν· φοβήθητε λοιπὸν, λέγει, ἐσεῖς οἱ ἅγιοι τὸν Θεόν· διὰ τὶ ὁ φόβος τοῦ Κυ-

---

(1) Λέγει δὲ ὁ μέγας Βασίλειος „Παντὶ πεπιϛευκότι εἰς τὸν Κύριον Ἄγγελος παρεδρεύει, ἐὰν μή ποτε αὐτὸν ἡμεῖς ἐκ τῶν πονηρῶν ἔργων ἀποδιώξωμεν· ὡς γὰρ τὰς μελίσσας καπνὸς φυγαδεύει, ϗ τὰς περιϛερὰς δυσωδία ἐξελαύνει· οὕτω ϗ τὸν φύλακα τῆς ζωῆς ἡμῶν Ἄγγελον, ἡ πολύδακρυς ϗ δυσώδης ἀφίϛησιν ἁμαρτία· ἐὰν ἔχῃς ἐν τῇ ψυχῇ ἄξια φυλακῆς ἔργα ἀγγελικῆς, ἀναγκαίως φρουρούς σοι ϗ φύλακας παρακαθίϛησιν ὁ Θεὸς, ϗ περιτειχίζει φυλακῇ Ἀγγέλλων· οὕτω κατὰ τὸν Θεοδώριτον ὁ Ἰακὼβ προσευχόμενος ἔφη „Ὁ Ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν ϗ ὁ Ζαχαρίας „Ὁ Ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί.

(2) Γεύσασθε δὲ εἶπε, ϗ οὐχὶ ἐμπλήσθητε· διότι νῦν μὲν ἐκ μέρους γινώσκομεν, ϗ δι' ἐσόπτρου βλέπομεν ϗ δι' αἰνίγματος τὴν ἀλήθειαν· ἥξει δέ ποτε, ὅτε ὁ νῦν ἀῤῥαβὼν ϗ τὸ γεῦμα τοῦτο τῆς χάριτος, εἰς τελειότητα ἡμῖν τῆς ἀπολαύσεως καταντήσει (Ὅθεν ϗ ὁ Δαβὶδ ἀλλαχοῦ εἶπε „Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου) ὡς τοῦ μέλιτος δὲ ἡ φύσις οὐ τοσοῦτον τῷ λόγῳ δύναται παραϛῆναι τοῖς ἀπείροις, ὅσον ἀπ' αὐτῆς τῆς κατὰ τὴν γεῦσιν αἰσθήσεως· οὕτως οὐδὲ ἡ χρηϛότης τοῦ οὐρανίου λόγου ἐναργῶς παραδοθῆναι διδασκαλίαις δύναται, ἐὰν μὴ τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα ἐπιπλεῖον βασανίσαντες, δυνηθῶμεν τῇ οἰκείᾳ πείρᾳ καταλαβεῖν τὴν χρηϛότητα τοῦ Κυρίου· εἶναι λόγια τοῦ μεγάλου Βασιλείου· ἔφη δὲ ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος „Γλυκύτητα μέλιτος πῶς ἀναγγείλω τοῖς ἀγνοοῦσιν; αἴσθησις λόγου παντὸς ἐναργεςέρα πρὸς πεῖραν· ϗ ὥσπερ τῶν ὄψων αἱ γεύσεις σαφῶς παριϛῶσι τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ποιότητος, μετὰ τοῦ ἡδέος τὸ γλυκύ; οὕτω ϗ τῶν θείων χαρισμάτων οὐ ψιλαὶ μᾶλλον ἐπαγγελίαι τὴν δύναμιν ἑρμηνεύουσιν· ἀλλ' εἰ γένοιτό πως τινὰς ϗ εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, τότε δὴ μᾶλλον εἴσονται σαφῶς τῆς ἐνούσης αὐτοῖς χάριτος τὴν ἐνέργειαν· οὐκοῦν τοῖς ἀγεύςοις ἔτι τῆς τοῦ Θεοῦ γαληνότητος, εὖ μάλα προσφωνητέον· γεύσασθε ϗ ἴδετε ὅτι χρηϛὸς ὁ Κύριος· ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει, ὅτι ὁ Δαβὶδ αἰσθόμενος δυνάμεώς τινος ἐκ τῆς τῶν ἱερῶν ἄρτων τροφῆς (οὓς ἔφαγε παρὰ τῷ Ἀβιμέλεχ) πρὸς τὴν ὁμοίαν γεῦσιν παρακαλεῖ τῶν ἄρτων τῆς ζωῆς διὰ τῶν συμβόλων μηνύων (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

Κυρίου, δένει καὶ χαλινόνει τὰς ἀτάκτους ὁρμὰς τῶν παθῶν· „ Καθήλωσον γάρ φησιν ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου (Ψαλ. ριη΄ 120.) λέγει δὲ ἀκολούθως „ καὶ ποῖον εἶναι τοῦ θείου φόβου τὸ κέρδος.

„ Ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβου-
„ μένοις αὐτόν.

Ἐκεῖνοι, λέγει, ὁποῦ ἐφύτευσαν εἰς τὴν καρδίαν τους τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ δὲν ὑςεροῦνται ἀπὸ κάμμίαν ἀρετὴν, μὲ τὸ νὰ τοὺς ἀναγκάζῃ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσουν ὅλας τὰς ἀρετάς· ἠμπορεῖ δὲ νὰ εἰπῇ καὶ ἄλλως τινας· ὅτι εἰς τοὺς φοβουμένους τὸν Κύριον, δὲν εἶναι κάμμία ἔλλειψις· διὰ τὶ αὐτοὶ ἔχουσι μὲν ἔνδυμα, τὸ ἅγιον βάπτισμα· τροφὴν δὲ, τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου· ἅρμα δὲ, τὸν τίμιον Σταυρόν· καὶ ἁπλῶς ἔχουσιν ὅλα, ὅσα χρειάζονται πρὸς σωτηρίαν. (1)

10: „ Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν·
„ οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον, οὐκ
„ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ.

Ἀφ᾽ οὗ ὁ Δαβὶδ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι δὲν εἶναι ὑςέρημα εἰς τοὺς φοβουμένους τὸν Κύριον, τώρα ἐδῶ βεβαιόνει τὸν λόγον του ἀποδεικτικῶς καὶ ἀποφαντικῶς λέγων· ὅτι οἱ μὲν πλούσιοι ἀπὸ τὸν βίον τοῦ Κόσμου τούτου, πτωχεύουσι πολλαῖς φοραῖς καὶ πεινῶσιν, ὑςερούμενοι τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου· διὰ τὶ ὁ αἰσθητὸς πλοῦτος εἶναι ἄπιςος καὶ εὐκολομετάβλητος· ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ ζητοῦσι τὸν Θεὸν διὰ τοῦ θείου φόβου, καὶ διὰ τῆς ςράτας τῶν Δεσποτικῶν ἐντολῶν, αὐτοὶ δὲν θέλουν ὑςερηθοῦν ἀπὸ κἀνένα ἀγαθόν· ἤγουν ἀπὸ ἐκεῖνα, ὁποῦ εἶναι ἑτοιμασμένα εἰς τοὺς εὐαρεςήσαντας τῷ Θεῷ· ταυτὸν εἰπεῖν ἀπὸ τὰ θεῖα καὶ οὐράνια ἀγαθά· (2) ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ καὶ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ οἱ τοιοῦτοι καὶ πολλὰ ὑςεροῦνται· διὰ τὶ περιπατοῦν τὴν ςενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδόν. Αἰνιγματωδῶς δὲ φανερόνει τὸ ῥητὸν τοῦτο καὶ τοὺς Ἰουδαίους, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον καὶ τὸν Θεοδώριτον· οἱ ὁποῖοι πλούσιοι ὄντες πρότερον, καὶ μὲ τὴν βασιλείαν καὶ μὲ τὰς πόλεις, καὶ μὲ τὸ πλῆθος τῶν ςρατευμάτων, καὶ μὲ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις περίφημον ναὸν, καὶ μὲ τὸν θεῖον νόμον, καὶ μὲ τὴν τοῦ Θεοῦ ὁμιλίαν καὶ ἐπίσκεψιν, ὕςερον ὅμως ἐπτώχευσαν ἀπὸ ὅλα αὐτά· διὰ τὶ ἐςαύρωσαν ἀνοήτως τὸν πλούσιον ἐν ἐλέει, καὶ πτωχὸν δι᾽ ἡμᾶς γενόμενον Δεσπότην Χριςόν· καὶ ἐπείνασαν, διὰ τὶ ἐθανάτωσαν τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς· οἱ δὲ ἐκζητοῦντες καὶ πιςεύσαντες εἰς τὸν Κύριον Ἐθνικοὶ, αὐτοὶ αὔξησαν, καὶ αὐξάνουν, καὶ θέλουν αὐξηθοῦν ἔτι καὶ ἔτι, χάριτι τοῦ Χριςοῦ.

11: „ Δεῦτε τέκνα ἀκούσατέ μου· φόβον
„ Κυρίου, διδάξω ὑμᾶς.

Αὕτη εἶναι φωνὴ ἐνδιάθετος τοῦ ἀληθινοῦ διδα-

(1) Ὅτι δὲ περὶ τοῦ φόβου τοῦ τελειωτικοῦ ὁμιλεῖ ἐδῶ ὁ Προφήτης, ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ „ Ὁ φόβος Κυρίου ἁγνὸς ἐν τῷ ιη΄. Ψαλμῷ· λέγει δὲ ὁ θεῖος Μάξιμος καὶ ὁ ἅγιος Δωρόθεος, ὅτι ἀνίσως πρῶτον δὲν ἀποκτήσῃ τινὰς τὸν εἰσαγωγικὸν φόβον, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ τὸν τελειωτικόν· „ Ἀρχὴ γὰρ σοφίας φόβος Κυρίου (ὁ εἰσαγωγικὸς δηλαδὴ) ὃς φυλάττει τὴν ψυχὴν ὥσπερ ἡ γάνωσις ἀπὸ πάσης κακίας· τῷ γὰρ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ· Προσθέττει δὲ ὁ θεῖος Κύριλλος „ Καὶ κατὰ τὸ πρόχειρον δὲ, διανέμει πάντως τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν ὁ Θεὸς τὰ ζωαρκῆ· καὶ οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἐν σπάνει κατίδοι ἂν αὐτοὺς γεγονότας πώποτε· ἀπροσδεεῖς δὲ οὕτω παντὸς ἀγαθοῦ, ὡς καὶ ἑτέροις δύνασθαι χορηγεῖν.

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος „ Περὶ τῶν ἀποκειμένων ἐν τῇ αἰωνίᾳ ἀναπαύσει ἀγαθῶν, λέγοιτο ἂν κυρίως τὸ παντὸς ἀγαθοῦ· αἱ γὰρ σωματικαὶ ἀπολαύσεις, πλεῖον τὸ ὀδυνηρὸν ἔχουσι τοῦ ἡδέος . . . οἰκοδομήτω οὖν ἡμᾶς καὶ πρὸς τὴν καταφρόνησιν τοῦ σωματικοῦ πλούτου ὁ λόγος, τὸ ἀβέβαιον τῆς τῶν χρημάτων περιουσίας ἐκδιδάσκων· εὐμετάπτωτον γὰρ ὁ πλοῦτος, καὶ οἱονεὶ κῦμα ὑπὸ τῆς βίας τῶν ἀνέμων ἄλλοτε πρὸς ἄλλα μέρη πεφυκὸς μεταφέρειν· λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „ Ὁ πλοῦτος πολλὰς ἔχει μεταβολάς· καὶ ὁ πλούσιος σήμερον, εἰς πενίαν μετ᾽ ὀλίγον μετέπεσεν.

δασκάλου, τὸ νὰ καλῇ ὡσὰν πατὴρ εἰς μάθησιν τοὺς μαθητάς του, διά τι ὁ μαθητὴς, εἶναι τέκνον πνευματικὸν τοῦ Διδασκάλου, κατὰ τὸν θεῖον Βασίλειον· μὲ τὸ νὰ πλάττεται καὶ νὰ μορφόνεται παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἀκολούθως νὰ γεννᾶται· ἐλᾶτε, λέγει, ὦ τέκνα, νὰ μοῦ ἀκούσετε· φόβον δὲ Κυρίου εἶπε, πρὸς διαφορὰν τοῦ φόβου τοῦ Δαίμονος, τὸν ὁποῖον ὁ Δαίμων προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν, περὶ οὗ εἰς ἄλλο μέρος λέγει „ Ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ ἐξελοῦ τὴν ψυχήν μου. (Ψαλ. ξγ'. 1.) (1)

12: „ Τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωήν;

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Ψαλμῳδὸς, ἐλᾶτε· διὰ τοῦτο ἐδῶ δὲν καλεῖ ὅλους, ἀλλὰ ἐκείνους ὁποῦ θέλουσι τὴν ζωήν· ὄχι τὴν ζωὴν ταύτην τὴν κοινὴν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα· ἀλλὰ τὴν παντοτινὴν καὶ ἀθάνατον, ὡς λέγει ὁ θεῖος Βασίλειος καὶ ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Θεοδώριτος· ἐπειδὴ ἡ παροῦσα ζωὴ, περισσότερον εἶναι θάνατος παρὰ ζωή· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος περὶ αὐτῆς ἔλεγε „ Τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; (Ῥωμ. ζ'. 24.) θάνατον ὀνομάζων τὴν ἐν τῷ σώματι ζωήν.

„ Ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθάς;

Ποῖος ἄνθρωπος, λέγει, εἶναι ὁποῦ ἀγαπᾷ νὰ ἀπολαύσῃ ἡμέρας ἀγαθάς; ἡμέρας δὲ λέγει, ὄχι τὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, κατὰ τὸν Βασίλειον καὶ τὸν Κύριλλον· διά τι αὐταῖς εἶναι πονηραῖς, καθὼς ἔλεγεν ὁ Ἰακὼβ „ Μικραὶ καὶ πονηραὶ γεγόνασιν αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου (Γέν. μζ'. 9.) καὶ ὁ μέγας Παῦλος λέγει „ Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι (Ἐφ. ε'. 16.) ἀλλὰ λέγει ἡμέρας ἀγαθὰς, τὰς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· ἐκεῖνος γὰρ ὁ αἰὼν, ἡμέρας μὲν ἔχει, διὰ τὸ ἄρρητον φῶς τοῦ Θεοῦ· ἀγαθὰς δὲ, διὰ τὴν παντοτινὴν καὶ ἀνεκλάλητον χαράν.

13: „ Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ.

Ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζει ὁ Δαβὶδ νὰ συμβουλεύῃ τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἔργα καὶ ἀποτελέσματα τοῦ θείου φόβου: τοῦ σοιχειωτικοῦ δηλαδὴ καὶ εἰσαγωγικοῦ· πρῶτον δὲ ἀπὸ ἄλλα προβάλλει εἰς διδασκαλίαν, τὴν γλῶσσαν· διά τι αὐτὴ εἶναι ἕνα μικρὸν μέρος τοῦ σώματος εὐκολοκρήμνισον εἰς τὴν ἁμαρτίαν κατὰ τὸν Θεοδώριτον, καὶ προχειρότατον εἰς κάθε εἶδος κακίας, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος· ἡ γλῶσσα γὰρ γίνεται ὄργανον εἰς τὰς βλασφημίας τὰς κατὰ τοῦ Θεοῦ· εἰς τὰς ὕβρεις τὰς κατὰ τῶν ἀνθρώπων· γίνεται προξενήτρια εἰς τὰς αἰσχρὰς καὶ σαρκικὰς ἐπιθυμίας· συκοφαντεῖ, καταλαλεῖ, κατηγορεῖ, κατασκευάζει δολιότητας, ἀπατᾷ τοὺς ἁπλοῦς, μαρτυρεῖ κατὰ τῶν ἀθώων, κάμνει ὅρκους ψευδεῖς· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ γλῶσσα εἶναι ὑπηρέτης καὶ ὄργανον κάθε κακοῦ. (2)

„ Καὶ χείλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

Δόλος κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, εἶναι μία κρυφὴ κακοποιΐα ἥτις ἐνεργεῖται μὲ προσποίησιν καλοῦ.

(1) Ἐχθρὸς δὲ φόβος κατὰ τὸν θεῖον Βασίλειον ἐςὶν, ὁ θανάτου ἡμῖν δειλίαν ἐμποιῶν· ὁ προσώπων ὑπεροχὰς καταπτήσειν ἡμᾶς ἀναπείθων· πῶς γὰρ ὁ ταῦτα φοβούμενος δυνήσεται ἐν καιρῷ μαρτυρίου, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικατασῆναι; λέγει δὲ καὶ ὁ Ἡσύχιος „ Δεῦτε λέγει τοῖς ἐγγὺς καὶ τοῖς πόῤῥωθεν: ἵν' οἱ μὲν μακρὰν, ἐγγίσωσιν· οἱ δὲ ἐγγὺς, ἐγγύτερον γένωνται, ὑπακοὴν ὡς Πατρὶ τῷ Θεῷ προσκομίζοντες.

(2) Λέγει δὲ καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος, μέγα τῆς γλώττης τὸ ἐγκρατὲς, τοὐναντίον δὲ παγχάλεπον νόσημα τὸ ἀκρατές· ὁ δὲ ὅσιος Δωρόθεος λέγει: πρότερον εἶπε δεῦτε, προσκαλούμενος ἐπὶ τὴν ἀρετήν· εἶτα προσέθηκε τέκνα· τέκνα δὲ καλοῦσιν οἱ Ἅγιοι, τοὺς διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν μεταμορφουμένους ἀπὸ κακίας εἰς ἀρετήν· καὶ τέως τὴν ἐνέργειαν ἀνακόπτει τοῦ κακοῦ διὰ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ· τὸ γὰρ παῦσαι τὴν γλῶσσαν ἀπὸ κακοῦ ἐςὶ, τὸ μὴ πλῆξαι διά τινος τὴν συνείδησιν τοῦ πλησίον· τὸ μὴ κακολογῆσαι: τὸ μὴ παροξῦναι.

λοῦ· πρέπει λοιπὸν νὰ προσέχωμεν ἀδελφοὶ, διὰ τὶ λέγωντας μὲν ἀνωτέρω ὁ Δαβὶδ, παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, συμπεριέλαβε καθολικῶς κάθε λόγον κακόν· τώρα δὲ ξεχωριστὰ καὶ κατ᾽ ἐξαίρετον τρόπον ἀναφέρει τὴν δολιότητα· διὰ τὶ αὐτὴ εἶναι ἕνα κακὸν χαλεπώτατον· ἐπειδὴ γίνεται μὲ τρόπον τόσον κρύφιον, ὁποῦ δυσκόλως δύναται νὰ γλυτώσῃ τινὰς ἀπὸ αὐτό. Πρῶτον γὰρ ὁ Διάβολος αὐτὸ τὸ φαρμάκι τῆς δολιότητος ἐξέρασεν εἰς τὴν Εὔαν, εἰπὼν εἰς αὐτήν „Ἧ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἔσεσθε ὡς Θεοὶ, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν· (Γέν. γ΄. 5.) καὶ ἀπὸ τότε καὶ ὕστερον, αὐτὸ τὸ κακὸν τῆς δολιότητος ἐπλημμύρισεν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο. (1)

14: „Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον „ἀγαθόν.

Βλέπε ὦ ἀναγνῶστα τάξιν ἀρίστην, ὁποῦ μεταχειρίζεται ὁ Προφητάναξ· ἐπειδὴ γὰρ ὁ λόγος εἶναι ὀγλιγωρότερος καὶ εὐκολώτερος εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τὴν πρᾶξιν καὶ τὸ ἔργον, διὰ τοῦτο πρῶτον εἶπε νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὸν κακὸν λόγον „Παῦσον γάρ φησι τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ· διὰ τὶ ὁ λόγος εἶναι ὁδὸς καὶ στράτα ὁποῦ φέρει τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν, καθὼς λέγουσιν οἱ σοφοὶ, καὶ μάλιστα ὁ θεῖος Χρυσόστομος. Δεύτερον, ἐμποδίζει ὁ Δαβὶδ ἀπὸ τὸ κακὸν ἔργον, καθὼς λέγει ἐδῶ· „Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ. Καὶ τρίτον, ἀναβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀφ᾽ οὗ πρῶτον εὔγαλεν ἀπὸ τὸ μέσον τὰ ἐμπόδια τοῦ κακοῦ· διὰ τὶ καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ λάβῃ τινὰς ὑγείαν, ἀνίσως πρῶτον δὲν ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν: ἔτζι εἶναι ἀδύνατον νὰ κάμῃ τινὰς τὸ ἀγαθὸν, ἀνίσως πρῶτον δὲν ἀφεθῇ ἀπὸ τὸ κακὸν, ὡς ἑρμηνεύει ὁ μέγας Βασίλειος· βλέπε δὲ, ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὸν εἰς σωτηρίαν, τὸ νὰ ἀπέχῃ τινὰς μόνον ἀπὸ τὸ κακὸν, ἀλλὰ πρέπει ἀκόμη καὶ νὰ κάμῃ τὸ ἀγαθόν· διὰ τὶ, ἀνίσως τινὰς, ἀφεθῇ μὲν ἀπὸ τὸ κακὸν, δὲν πράξῃ δὲ καὶ τὸ ἀγαθὸν, αὐτὸ τὸ νὰ μὴ πράξῃ τὸ ἀγαθὸν, ἄλλη κακία εἶναι· ὡς ἀργία τοῦ καλοῦ· ἢ καὶ ἄλλως· ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν· τὴν μὲν ἔκκλισιν τοῦ κακοῦ κατόρθωσον, ἵνα μὴ τιμωρηθῇς· τὴν δὲ ποίησιν τοῦ ἀγαθοῦ τελείωσον, ἵνα καὶ στεφανωθῇς. (2)

„Ζήτησον εἰρήνην καὶ δίωξον αὐτήν.

Ἡ εἰρήνη εἶναι τῶν ἀγαθῶν τὸ κεφάλαιον κατὰ τὸν Χρυσόστομον, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Κύριος ἀφῆκεν εἰς τοὺς Μαθητάς του, ὡσὰν μίαν κληρονομίαν „Εἰρήνην γάρ φησιν ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· (Ἰω. ιδ΄. 27.) διὰ τὶ ἐκεῖνος, ὁποῦ εἰρηνεύει πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, αὐτὸς εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ κάθε πάθος· μὴ ζητήσῃς λοιπὸν, λέγει, ἁπλῶς τὴν εἰρήνην· ἀλλὰ ζήτησον αὐτὴν μὲ σπουδὴν καὶ προθυμίαν μεγάλην· τοῦτο γὰρ φανερόνει ἐδῶ τὸ, δίωξον· ἤγουν ἂν ἡ εἰρήνη φεύγῃ ἀπὸ λόγου σου, ἐσὺ κυνήγησον αὐτὴν καταπόδι, καὶ τρέχε ἕως οὗ νὰ τὴν φθάσῃς καὶ νὰ τὴν πιάσῃς· καὶ πιάνωντάς την, ἔμβασον αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν σου· (3) ἤγουν, ἐὰν τινὰς ἔχῃ ἔχθραν καὶ σύγχυσιν μὲ ἐσένα, καὶ δὲν θέλῃ

(1) Λέγει δὲ ὁ ἅγιος Δωρόθεος „Τὸ τὰ χείλη μὴ λαλῆσαι δόλον ἐστι, τὸ μὴ δολιεύσασθαι κατὰ τοῦ πλησίον.

(2) Ὁ δὲ θεῖος Δωρόθεος λέγει „Εἰπὼν πρῶτον ὁ Δαβὶδ μερικάς τινας ἁμαρτίας, τὴν καταλαλιὰν, τὴν δολιότητα; ἐπάγει περιεκτικῶς περὶ πάσης ἁμαρτίας λέγων „Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ· ὁ δὲ Θεοφόρος Μάξιμος οὕτως αὐτὸ ἑρμηνεύει „Ἔκκλινον ϗ ποίησον ἀγαθόν· τουτέστι πολέμησον τοὺς ἐχθροὺς ἵνα μειώσῃς τὰ πάθη· ϗ πάλιν πολέμησον, ἵνα κτήσῃ τὰς ἀρετάς· ϗ μετέπειτα νῆφε, ἵνα διαφυλάξῃς αὐτάς· ϗ τοῦτο ἂν εἴη, τὸ ἐργάζεσθαι ϗ φυλάσσειν (ὅπερ δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἐνετείλατο τῷ Ἀδὰμ περὶ τοῦ Παραδείσου ἐργάζεσθαι αὐτὸν ϗ φυλάσσειν.

(3) Λέγει δὲ, ϗ ὁ μέγας Βασίλειος „Ζήτησον εἰρήνην, λύσιν τῶν τοῦ κόσμου θορύβων· κτῆσαι γαληνιῶντα νοῦν ἀκύμονά τινα ϗ ἀτάραχον κατάστασιν τῆς ψυχῆς, μήτε ὑπὸ παθῶν σαλευομένην, μήτε ὑπὸ τῶν ψευδῶν δογμάτων διὰ πιθανότητος προκαλουμένων, εἰς συγκατάθεσιν περιελκομένην· ὁ ζητῶν εἰρήνην, Χριστὸν ἐκζητεῖ, ὅτι αὐτὸς ἐ-

λη νὰ διαλλαγῇ καὶ νὰ εἰρηνεύσῃ μετὰ σοῦ, ἐσὺ κυνήγησον καὶ μὴν ἀφήσῃς αὐτὸν, ἕως οὗ να χάμετε διαλλαγὴν καὶ εἰρήνην ἀναμεταξύσας.

15: „ Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ „ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν.

Ὀφθαλμοὶ μὲν Κυρίου εἶναι, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ἡ ἐποπτικὴ αὐτοῦ δύναμις, μὲ τὴν ὁποίαν θεωρεῖ τὰ ὄντα· αὐτία δὲ Κυρίου, εἶναι ἡ ἀκουστικὴ αὐτοῦ δύναμις, μὲ τὴν ὁποίαν ἀκούει τοὺς λόγους· λέγει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅτι ὁ Θεὸς παντοτινὰ θεωρεῖ τοὺς δικαίους, εὐφραινόμενος εἰς τὰς καλὰς αὐτῶν πράξεις· καὶ εἰσακούει τὴν δέησιν τους, διὰ τὶ εἶναι ἄξιοι νὰ εἰσακούωνται· δικαίους δὲ λέγει ἐδῶ, τοὺς ἐναρέτους.

16: „ Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας „ κακὰ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ „ μνημόσυνον αυτων.

Ὁ Θεὸς, λέγει, βλέπει καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ὁποῦ πράττουν τὰ κακά· ἀλλὰ δὲν τοὺς βλέπει, καθὼς βλέπει τοὺς δικαίους· διὰ τὶ τοὺς μὲν δικαίους βλέπει ἱλαρῶς, διὰ νὰ τοὺς φυλάττῃ ἀπὸ καθε βλαβην· τους δὲ ἁμαρτωλοὺς βλέπει φοβερῶς διὰ νὰ τοὺς παιδεύσῃ· ὅθεν καὶ κάθε ἁμαρτωλὸς, ὅταν ὁ καιρὸς τὸ καλέσῃ, ἐξολοθρεύεται καὶ ἀφανίζεται, τόσον ἀπὸ τὴν γῆν ταύτην, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν γῆν ἐκείνην τῶν πραέων καὶ σωζομένων, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον· ἂς φοβηθοῦν λοιπὸν ὅλοι οἱ ἁμαρτωλοὶ· διὰ τὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ κρυφθοῦν ἀπὸ τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὰ πονηρὰ ἔργα πράττωσιν· ἡ πρόσωπον Κυρίου ὀνομάζει κατὰ τὸν Βασίλειον, τὴν ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει πεπαῤῥησιασμένην ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, ὅταν θέλῃ ἰδῇ τοὺς ἀθλίους ἁμαρτωλοὺς μὲ βλέμμα πικρὸν καὶ αὐστηρόν.

17: „ Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι, καὶ ὁ Κύριος „ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καὶ ἐκ πασῶν „ τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐῤῥύσατο αὐ- „ τούς.

Ὅποιος κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, δὲν ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸν γήϊνα καὶ πρόσκαιρα πράγματα, ἀλλὰ μεγάλα καὶ οὐράνια, αὐτὸς, κἂν καὶ μὲ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ σόμα σιωπᾷ, ἀλλ' ὅμως μὲ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν του, κράζει καὶ φωνάζει μεγάλως· καὶ ἡ κραυγή του φθάνει εἰς τὰ αὐτία τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο καὶ εἰσακούεται ἡ προσευχή του ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ λυτρώνεται ἀπὸ κάθε θλίψιν· πῶς δὲ λυτρώνεται ἀπὸ τὴν θλίψιν; ἕνα μὲν, διὰ τὶ ἐλευθερώνεται τελείως ἀπὸ αὐτὴν ὁ τοιοῦτος· καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τὶ καὶ ἐν τῇ θλίψει εὑρισκόμενος, νικᾷ τὴν θλίψιν ἐκείνην μὲ τὴν ὑπομονήν του καὶ καρτερίαν· τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ εἶναι λύτρωσις καὶ ἐλευθερία ἐκ τῆς θλίψεως, ὡς εἴπομεν εἰς ἄλλο μέρος.

18: „ Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις „ τὴν καρδίαν.

Ὁ μὲν Θεὸς, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, διὰ τὴν ἀγαθότητά του, εἶναι ἐγγὺς καὶ κοντὰ εἰς ὅλους· λέγει γὰρ διὰ τοῦ Ἱερεμίου „ Θε-

ος

ἐςιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν· ἔφη δὲ ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος „ Καὶ ἑτέρως δὲ ζήτησον εἰρήνην· ποίαν δὴ ταύτην; ἥπερ ἂν γένοιτο πρωτοτύπως μὲν πρὸς Θεὸν, ἐν δευτέρᾳ δὲ τάξει ϗ πρὸς ἀνθρώπους ὁμοπίςους ϗ ὁμογνώμονας· πρὸς Θεὸν μὲν εἰρηνεύσομεν, τὰ αὐτῷ δοκοῦντα φρονεῖν τε ὁμοῦ ϗ ἀποπεραίνειν ἐσπουδακότες· πρὸς δὲ ὁμοπίςους, μὴ μαχόμενοι· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Τί δὲ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν; ζήτησον εἰρήνην ϗ δίωξον αὐτήν· ὁ γὰρ εἰρηνικὸς εἰρήνην πρὸς ἅπαντας ἀσπαζόμενος, οὔτε κρύβδην τὰ τοῦ πέλας ὑφαιρεῖται· οὐ μιαιφονίας κατατολμᾷ, οὐ γάμοις ἐπιβουλεύει· οὐ λέγει κακῶς, οὐ πράττει κακῶς· εὐεργετεῖ, προμηθεῖται, μεταδίδωσι συνηγορεῖ, συγκινδυνεύει, συναγωνίζεται· τοιαύτη γὰρ ἡ εἰλικρινὴς ἀγάπη, ϗ γνησία φιλία.

ος ἐγγίζων εἰμὶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, καὶ οὐ Θεὸς πόῤῥωθεν· (Ἰερ. κγ΄. 23.) ἡμεῖς δὲ οἱ ἄνθρωποι διὰ τὴν κακίαν μας, μακρὰν γινόμεθα ἀπὸ τὸν Θεόν· λέγει γὰρ ὁ ἴδιος οὗτος Δαβὶδ· „ Ἰδοὺ οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ ἀπολοῦνται (Ψαλ. οβ΄. 26.) συντετριμμένοι δὲ τὴν καρδίαν εἶναι ἐκεῖνοι, ὁποῦ κατανύγονται καὶ κλαίουν διὰ τὰς ἁμαρτίας των· ἐπειδὴ ἡ κατάνυξις καὶ τὸ δάκρυον, πολλὰ συντρίβει τὸ φρόνημα καὶ τὴν καρδίαν. (1)

„ Καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι „ σώσει.

Προηγεῖται μὲν κατὰ τὴν τάξιν ἡ κατάνυξις καὶ συντριβὴ τῆς καρδίας, περὶ τῆς ὁποίας εἶπεν ἀνωτέρω· ἕπεται δὲ καὶ ἀκολουθεῖ εἰς τὴν κατάνυξιν ἡ ταπείνωσις, περὶ τῆς ὁποίας λέγει ἐδῶ· τῷ πνεύματι δὲ ταπεινοὶ εἶναι, ὄχι ἐκεῖνοι, ὁποῦ φαίνονται ταπεινοὶ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ κατὰ τὸ ἔξω σχῆμα τοῦ σώματος· ἀλλὰ ἐκεῖνοι, ὁποῦ εἶναι ταπεινοὶ κατὰ τὴν ψυχήν· καὶ ὄχι ἐκεῖνοι, ὁποῦ λέγουν λόγια μόνον ταπεινά, ἢ ταπεινόνονται ἀπὸ καμμίαν ἀνάγκην πτωχείας, ἢ ἄλλης τινὸς περιστάσεως· ἀλλὰ ἐκεῖνοι, ὁποῦ εἶναι ταπεινοὶ κατὰ τὴν καρδίαν καὶ τὸ φρόνημα, καὶ ταπεινόνονται ἀφ' ἑαυτῶν ἐσωτερικῶς, χωρὶς καμμίαν ἀνάγκην ἔξωθεν. (2)

19: „ Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ „ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ „ Κύριος.

Συγχωρεῖ μὲν ὁ Κύριος νὰ πίπτουν εἰς θλίψεις οἱ δίκαιοι, καὶ δι' αὐτῶν νὰ γυμνάζωνται εἰς τὴν ἀρετήν· δὲν ἀφίνει δὲ αὐτοὺς καὶ νὰ νικῶνται ἀπὸ τὰς θλίψεις ὡς μὴ ὑποφέροντες αὐτάς· ἀλλὰ πρὸ τοῦ νὰ νικηθοῦν, ἢ τοὺς ἐλευθερώνει τελείως ἀπὸ αὐτάς, ἢ δίδει δύναμιν εἰς αὐτοὺς νὰ τοὺς ὑπομένουν ἀστενοχωρήτως μέχρι τέλους· τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ νίκη εἶναι, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος εἶπεν „ Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε ἐγὼ νενίκηκα τὸν Κόσμον (Ἰω. ιϛ΄. 33.) καὶ ὁ Ἀπόστολος „ Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· (α΄ Κορ. δ΄. 8.) καὶ πάλιν· „ Πιστὸς ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. (α΄. Κορ. ι΄. 13.) (3)

20: „ Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὀστᾶ αὐ- „ τῶν· ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται.

Καὶ διὰ τί λέγει τοῦτο ὁ Προφήτης, εἰς καιρὸν ὁποῦ πολλῶν Μαρτύρων τὰ κόκκαλα ἐσυντρίφθησαν; (4) καὶ ἀποκρινόμεθα κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ὅτι ἐπειδὴ ἄνθρωπος λέγεται, ὁ-

(1) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Κύριλλος „ Πλὴν κἂν πάντα τοῦ Θεοῦ νοοῖτο μεστὰ (ποῦ γὰρ οὐκ ἔστιν ὁ πάντα πληρῶν;) κατάγε τὸν ἄῤῥητον τῆς θείας φύσεως λόγον· ἀλλ' οὖν καὶ παρὼν, ἀπεῖναι δοκεῖ πολλάκις, ὅταν τινες εἶεν οἱ κινδυνεύοντες τῶν μὴ ἀγαπώντων αὐτῶν· μονονουχὶ δὲ παρίσταται τοῖς ἁγίοις· καὶ ἔστιν ἐγγὺς τοῖς τὴν καρδίαν συντετριμμένοις· λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „ Διαφερόντως κήδεται ὁ Θεὸς τῶν μετρίῳ φρονήματι κεχρημένων· τούτους γὰρ τῇ καρδίᾳ συντετριμμένους ἐκάλεσεν.

(2) Λέγει δὲ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι οὗτοι εἶναι ταπεινοὶ τῷ πνεύματι, οἷς καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ βάσιμον ἔσεσθαι φησὶ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν· „ Μακάριοι γάρ φησιν οἱ πτωχοὶ τῷ Πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· ὁ μηδὲν ἔχων ἔπαρμα, μηδὲ φρονῶν ἐπί τινι τῶν ἀνθρωπίνων, οὗτος καὶ συντετριμμένος ἐστὶ τῇ καρδίᾳ, καὶ ταπεινὸς τῷ πνεύματι.

(3) Ὁ δὲ θεῖος Βασίλειος, λέγει „ Ὁ λέγων μὴ πρέπειν δικαίῳ τὴν θλῖψιν, οὐδὲν ἕτερον λέγει, εἰμὴ ἁρμόζειν τῷ ἀθλητῇ τὸν ἀνταγωνιστήν· μὴ ἀγωνιζόμενος δὲ ἀθλητὴς, τίνας ἕξει στεφάνων ὑποθέσεις;

(4) Περὶ τῶν ὁποίων λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, ἤδη γάρ τινων αὐτῶν (τῶν Μαρτύρων δηλαδὴ) καὶ σκέλη κατέαξαν οἱ διώκοντες, καὶ χεῖρας καὶ κεφαλὰς διέπειραν τοῖς ἥλοις πολλάκις· καίτοι γε τίς ἀντερεῖ, μὴ οὐχὶ πάντων εἶναι δικαιοτάτους τοὺς ἐν τῷ μαρτυρίῳ τετελειωμένους;

ὄχι μόνον ὁ ἔξω : ἤτοι τὸ σῶμα, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὁ ἔσω : ἤτοι ἡ ψυχή · διὰ τοῦτο ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἔχει καὶ μέλη ὁμώνυμα μὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος · ὅθεν γέγραπται „ Ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγὴς φωτίζουσα ὀφθαλμούς · (Ψαλ. ιή. 9) δηλαδὴ τοὺς νοητοὺς τῆς ψυχῆς · καὶ „ Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω · (Ματθ. ιά. 15.) καὶ „ Τὸ σόμα μου ἤνοιξα, καὶ εἵλκυσα Πνεῦμα · (Ψαλ. ριή.) καὶ „ Ὀδόντας ἁμαρτωλῶν συνέτριψας (Ψαλ. γ΄. 7.) καὶ „ Τὴν κοιλίαν μου ἀλγῶ (Ἱερ. δ΄. 19.) καὶ „ Ὁ πούς σου οὐ μὴ προσκόψῃ · (Παρ. γ΄. 23.) καὶ ἄλλα ὅμοια · τὰ ὁποῖα δηλοῦσι τὰς νοερὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς · τοιουτοτρόπως λοιπὸν καὶ τώρα ὀσᾶ καὶ κόκκαλα ἐννοοῦνται ἐδῶ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον καὶ τὸν Θεοδώριτον, οἱ ςερεόνοντας καὶ βαςάζοντες τὴν ψυχὴν λογισμοί · καθὼς καὶ τὰ κόκκαλα ςερεόνουν καὶ βαςάζουν τὸ σῶμα · φυλάττει δὲ τοὺς λογισμοὺς τούτους τῶν δικαίων ὁ Κύριος, διὰ νὰ εὐαρεςήσουν αὐτοὶ πρὸς αὐτόν · καὶ κανένας ἀπὸ τοὺς τοιούτους λογισμοὺς αὐτῶν δὲν συντρίβεται ἀπὸ βίαν τῆς ἁμαρτίας · ὅθεν καὶ γέγραπται „ Λογισμοὶ δικαίων κρίματα (Παρ. 16. 5.) (1)

21: „ Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός.

Ὁ θάνατος, λέγει, τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι πονηρὸς : ἤγουν ἐπίπονος καὶ ὀδυνηρός · ἐπειδὴ καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, ὅταν φθάσουν εἰς τὸ τέλος τοῦ θανάτου, τότε θλίβονται καὶ λυποῦνται μὲ ὑπερβολήν · διὰ τὶ αἰσθάνονται ποία κόλασις ἔχει νὰ τοὺς δεχθῇ διὰ τὰς ἁμαρτίας, ὁποῦ ἔκαμαν · ὁ δὲ θάνατος τῶν δικαίων, εἶναι ἀγαθὸς καὶ χαροποιός · διὰ τὶ αἰσθάνονται τὴν χαράν, ὁποῦ ἀναμένει αὐτοὺς εἰς τοὺς οὐρανούς · (2)

„ Καὶ οἱ μισοῦντες τὸν δίκαιον πλημμελήσουσιν.

Μισοῦσι τὸν δίκαιον ἄνθρωπον οἱ ἐν ἁμαρτίαις εὑρισκόμενοι · διὰ τὶ ἀνίσως καθε ὅμοιον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιόν του · καθὼς εἶπεν ὁ Σειράχ · „ Πᾶν ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον αὐτοῦ (Σειρ. ιγ΄. 17.) φανερὸν εἶναι, ὅτι καὶ καθε ἀνόμοιον, μισεῖ τὸ ἀνόμοιον αὐτοῦ · καὶ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, ὁποῦ εἶναι ἡ ζωὴ ἀνόμοιος, τούτων καὶ αἱ γνῶμαι εἶναι ἀνόμοιαι καὶ ἐναντίαι · (3) πλημμελοῦσι δὲ καὶ ἁμαρτάνουν οἱ ἁμαρτωλοὶ, διὰ τὶ μισοῦσι τὸν δίκαιον ἄνθρωπον · κοντὰ γὰρ εἰς τὰς ἄλλας τῶν ἁμαρτίας, προσθέττουν οἱ ἄθλιοι καὶ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ μίσους · ἐπειδὴ αὐτοὶ, ὄχι μόνον δὲν ἐμιμήθησαν τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου · ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις ἐμίσησαν αὐτήν · ἢ λοιπὸν τὸ, πλημμελήσουσι νοεῖται ἀντὶ τοῦ ἁμαρτήσουσι, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον · ἢ νοεῖται ἀντὶ τοῦ κινδυνεύσουσι · διὰ τὶ οἱ τὸν δίκαιον μισοῦντες, παραχωροῦνται ὑπὸ Θεοῦ νὰ πέσουν εἰς θανα-

---

(1) Καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος οὕτως ἑρμηνεύει „ Ὀςᾶ τοίνυν ἐν τούτοις, οὐχὶ πάντως τὰ τοῦ σώματος λέγει. ἀλλ' οἷον τὰς τῆς ψυχῆς εὐτονίας ἤτοι δυνάμεις, τὰς ἐπὶ παντὶ πράγματι καλῷ τε καὶ ἀγα ῷ . . . ἐν μὲν οὖν τοῖς φιλαμαρτήμοσι καὶ φιληδόνοις, συντεθραυσμένα πως ἐςιν ἰδεῖν τὰ τῆς ψυχῆς ὀςᾶ · τὰ δέ γε τῶν ἁγίων ὁ Κύριος φυλάττει, ὡς μηδ' ὁ,τιοῦν ἐξ αὐτῶν ὑποκεῖναί τινα συντριβήν · καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος δὲ παρομοίως ὀςᾶ νοεῖ τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις · αὗται δέ εἰσι δικαιοσύνη, καρτερία, εὐσέβεια, καὶ πᾶσα ὡς εἰπεῖν ἀρετή.

(2). Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος „ Ὁ τῶν ἁμαρτωλῶν θάνατος πονηρός · διαδέχεται γὰρ αὐτοὺς κόλασις, ὡς καὶ τὸν πλούσιον τὸν ἐνδεδυμένον πορφύραν καὶ βύσσον, καὶ εὐφραινόμενον καθ' ἡμέραν λαμπρῶς · λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „ Οἱ πονηρίᾳ συζῶντες προσφυᾶ δέξονται τὴν τελευτὴν τῇ ζωῇ · καὶ πονηρᾶς βιοτῆς πονηρὸν ἔςαι τὸ τέλος · ἔφη δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος „ Τὸν τῆς ψυχῆς θάνατον φησὶν, ὃν καὶ διαδέξεται πῦρ αἰώνιον, σκότος ἐξώτερον, ἀκοίμητος σκώληξ, κλαυθμὸς καὶ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων · προςίθησι δὲ ὁ θεῖος Βασίλειος „ Ὁ τῶν δικαίων θάνατος οὐ πονηρὸς τὴν φύσιν, ἀλλ' ἀγαθός · οἱ γὰρ ἀποθανόντες τῇ ἁμαρτίᾳ, τὸν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον τεθνήκασι θάνατον ·

(3) Ὅθεν εἶπεν ὁ θεῖος Βασίλειος „ Οἱ ἐν πλημμελείαις ζῶντες μισοῦσι τὸν δίκαιον, ὡς ὑπὸ τῆς ἐν τῷ κανόνι εὐθύτητος τοῦ τρόπου τοῦ δικαίου · οὕτως αὐτοὶ τῇ παραθέσει τοῦ βελτίονος ἐλεγχόμενοι · καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος λέγει „ Ἀπόδειξις οὖν ἄρα σαφὴς τοῦ φιλαμαρτήμονα τὴν διάνοιαν ἔχειν αὐτοὺς, τὸ μισεῖν τὸν Δίκαιον.

κατηφόρους κινδύνους.

22: „ Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων „ αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς, λέγει, θέλει λυτρώσει τὰς ψυχὰς τῶν δούλων του ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἀνθρώπων; καὶ τῶν δαιμόνων· ἐπειδὴ αὐταὶ θέλουν νικηθοῦν ἀπὸ τὴν ἐκείνων ὑπομονήν.

„ Καὶ οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ „ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν.

Ὅλοι, λέγει, ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐλπίζουν εἰς τὸν Θεὸν, δὲν θέλουν ἁμαρτήσουν· ἐπειδὴ ὁδηγοῦνται πρὸς τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα των· ἀλλ' οὔτε θέλουν κινδυνεύσουν ψυχικῶς· ἐπειδὴ φυλάττονται ἀπὸ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν. (1)

ΨΑΛΜΟΣ ΛΔ΄.

„ Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Καὶ τοῦτον τὸν Ψαλμὸν ἔγραψεν ὁ Δαβὶδ, ὅταν ἐδιώκετο ἀπὸ τὸν Σαοὺλ, καὶ δὲν εἶχεν ἄνεσιν νὰ καθῇ ἥσυχος εἰς κανένα μέρος, κατὰ τὸν Εὐσέβιον· ἁρμόζει δὲ οὗτος καὶ εἰς ὅλους ἐκείνους τοὺς Χριστιανοὺς, ὁποῦ διώκονται ἀπὸ ἐχθροὺς ὁρατοὺς καὶ ἀοράτους, κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον· πρέπει δὲ τὰς μὲν κατάρας, ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς ὅλους τοὺς Ψαλμοὺς, νὰ τὰς μεταχειριζώμεθα ἐναντίον τῶν Δαιμόνων, τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν μας· διατὶ αὐτοὶ εἶναι, ὁποῦ σηκώνουσι καὶ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μᾶς πολεμοῦν· τοὺς ὀνειδισμοὺς δὲ, τοὺς ἐν τοῖς Ψαλμοῖς εὑρισκομένους, νὰ τοὺς μεταχειριζώμεθα ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων, ὁποῦ μας ἐπιβουλεύονται· τὰς δὲ ἀρετὰς καὶ κατορθώματα τὰς ἐν τοῖς Ψαλμοῖς εὑρισκομένας, πρέπει νὰ τὰς προφέρωμεν, ὄχι ἐκ προσώπου ἐδικοῦ μας, ἀλλ' ἐκ προσώπου τοῦ Δαβίδ· ἵνα παρακινηθῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ τὰς μιμηθῶμεν κατὰ τὸ δυνατόν. (2)

1 „ Δί.

(1) Τὸ, οὐ μὴ πλημμελήσουσιν οὕτως ἑρμηνεύει ὁ θεῖος Κύριλλος „ Τὸ μέντοι μηδόλως πλημμελεῖν, οὐδενὶ τῶν ἐπὶ γῆς ἁρμόσειεν ἄν· πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες (Ἰακώβ. γ΄. 2.) ϗ ἀπὸ ῥύπου καθαρὸς οὐδεὶς, οὐδ' ἂν μία ἡμέρα ἢ ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς (Ἰὼβ ιδ΄. 5.) τετήρηται δὲ μόνον τῷ πάντων Σωτῆρι Χριστῷ . . . ἔξω γεμὴν ἐσόμεθα ϗ ἡμεῖς τοῦ πλημμελεῖν, παραιτούμενοι τὰ φορτικὰ ϗ δύσοιστα ϗ πρὸς θάνατον ἄγοντα τῶν πλημμελημάτων· οὐ γὰρ πᾶσα ἁμαρτία πρὸς θάνατον κατὰ τὴν τοῦ ἁγίου φωνὴν (α΄. Ἰω. ε΄. 17.)

(2) Κατὰ δὲ τὸν θεῖον Κύριλλον ϗ τὸν Ἀθανάσιον ϗ τὸν Ἡσύχιον, προσαρμόζεται ὁ Ψαλμὸς οὗτος εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ὡς ἀναφέρων τὰς δυστροπίας ϗ πάθη, ὁποῦ ἔδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι κατ' αὐτοῦ· διὰ ποίας δὲ αἰτίας λέγονται αἱ κατάραι εἰς τὸν Ψαλμὸν τοῦτον, ὅρα ἐν τῷ τέλει τοῦ Ψαλμοῦ· προσθέττει δὲ ὁ Ἡσύχιος „ Τοὺς μὲν ἀδικοῦντας Ἰουδαίους λέγει· Δαίμονας δὲ τοὺς πολεμοῦντας, οἵτινες δι' ἡμᾶς τὸν Χριστὸν ἐπολέμησαν· τούτους πολεμηθῆναι· τουτέστι καταργηθῆναι βούλεται (ἐν τῇ ἐκδεδομ. Σειρᾷ)

1: „ Δίκασον Κύριε τοὺς ἀδικοῦντάς με·
„ πολέμησον τους πολεμουντας με.

Πρῶτον, λέγει, δίκασον Κύριε, καὶ κρῖνον τοὺς ἀδικοῦντας με: τὸν Σαοὺλ δηλαδὴ, καὶ τους συν αὐτῷ· καὶ ἔπειτα λέγει πολέμησον καὶ παίδευσον αὐτούς· ἐπειδὴ καὶ ἀδίκως φέρονται ἐναντίον μου· ἀδιάφορος δὲ εὑρίσκεται ἐδῶ ἡ συνταξις τοῦ δίκασον καὶ τοῦ πολέμησον· ἀντὶ γαρ νὰ συνταχθοῦν αὐτὰ μὲ δοτικὴν οὕτω „ δίκασον Κύριε τοῖς αδικοῦσί με· πολέμησον τοῖς πολεμοῦσί με, συνεταχθησαν μὲ αἰτιατικὴν κατὰ συνήθειαν παλαιᾶς διαλέκτου.

2: „ Ἐπιλαβοῦ ὅπλου καὶ θυρεοῦ, καὶ ἀ-
„ νάστηθι εἰς την βοηθειάν μου.

3: „ Ἔκχεον ῥομφαίαν καὶ σύγκλεισον ἐξ
„ ἐναντίας τῶν καταδιωκοντων με. (1)

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ἀνέφερε περὶ πολέμου ὁ Δαβίδ, διὰ τοῦτο ἀκολούθως ἐδῶ ἐπρόσθεσε καὶ τὰ εἴδη τῶν πολεμικῶν ἁρμάτων κατα τὸν Θεοδώριτον· ὄχι διὰ τί ὁ Θεὸς μεταχειρίζεται ἅρματα: ἀλλὰ διὰ νὰ φοβίσῃ τοὺς πονηροὺς ἀνθρωποπρεπῶς, μὲ τὴν ἀπαρίθμησιν καὶ μὲ τὸ φοβερὸν σχῆμα τῆς τοῦ πολέμου ἀρματωσίας· ἀρκετὴ γὰρ εἶναι μόνη ἡ θέλησις, ἢ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ νὰ τιμωρήσῃ μὲν τους ἀδίκους καὶ πονηρούς, νὰ σώσῃ δὲ, τοὺς ἀδικουμένους καὶ ἀγαθούς· ἔκχεον δὲ εἶπεν, ἀντὶ τοῦ τράβιξον ἀπὸ τὴν θήκην· τὸ γὰρ σπαθὶ τραβιζόμενον, φαίνεται πῶς νὰ χύνεται μόνον του ἀπὸ τὸ θηκάρι, διὰ τὴν λειότητα καὶ σιλβάτητα ὁποῦ ἔχει· σύγκλεισον δὲ εἶπεν, ἀντὶ τοῦ φράξον ἔμπροσθεν τὸν δρόμον, διὰ νὰ μὴν ἠμποροῦν νὰ φύγουν οἱ ἐχθροὶ τὸν ἀπὸ σοῦ κίνδυνον. (2)

„ Εἶπον τῇ ψυχῇ μου, σωτηρία σου εἰ-
„ μι ἐγώ.

Τὸ εἶπον εἶναι ἀντὶ τοῦ εἰπέ· ἐπειδὴ ἡ παλαιὰ διάλεκτος ἔτζι τὸ μεταχειρίζεται κατὰ τὸν τύπον τοῦ „ Ποίησον· εἰπὲ λοιπὸν, λέγει, Κύριε, μόνον εἰς τὴν ψυχήν μου· μὴ φοβοῦ, ἐγὼ εἶμαι σωτηρία σου. (3)

4: Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐντραπήτωσαν οἱ
„ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου.

Ἄς αἰσχυνθοῦν, λέγει, καὶ ἂς ἐντραποῦν ἐκεῖνοι, ὁποῦ ζητοῦν τὴν ψυχήν μου: ἤτοι ἐμένα. ταυτὸν εἰπεῖν ὁποῦ ζητοῦν νὰ μὲ φονεύσουν· ταύ-

την

(1) Ὁ λόγος οὗτος κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλον, ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγεται πρὸς τὸν Πατέρα· μεσίτην τρόπον τινὰ προβαλλόμενος αὐτὸν, ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας αὐτὸν Ἰουδαίους δίκῃ.

(2) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει „ Ὅπλον ϗ θυρεὸν ϗ ῥομφαίαν ἐκχεομένην εἴτ' οὖν γυμνουμένην, τιμωρητικὰς δυνάμεις αἰνίττεται, ἐκπεμπομένας παρὰ Θεοῦ κατὰ τῶν πολεμούντων τοὺς ἁγίους, ἢ ϗ αὐτὸν τὸν Χριστόν... ὅτι δὲ ϗ συνεκλείσθησαν οἱ Ἰουδαῖοι: τουτέστι πεπολιόρκηνται, πάλιν ἡμᾶς ὁ τῆς ἐπ' αὐτῆς ἱστορίας διδάξει λόγος: ὅτι γὰρ οὐκ ἔπεμψεν ἁπλῶς κατ' αὐτῶν ῥομφαίαν· ἀλλ' οἷον ἐξέχεε ποταμίου νάματος δίκην, ἀνιδρωτὶ καταψόμεθα τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀναμετρήσαντες συμφοράς: μετὰ γάρτοι τὸν τοῦ Σωτῆρος Σταυρὸν, ἔργον γεγόνασι ῥομφαίας: δεδαπάνηνται γὰρ τοῖς ξίφεσι τῶν καταπιμπράντων πόλεις τε ὁμοῦ ϗ κώμας· λέγει δὲ ϗ ὁ Εὐσέβιος „ Περὶ ῥομφαίας φησὶ ϗ ὁ Ἰεζεκιὴλ „ Ῥομφαία ῥομφαία ὀξύνου ϗ θυμώθητι, ὅπως σφάξῃς σφάγια (Ἰεζ. κα'. 9.) χρῆται δὲ τούτοις ὡς ἀγαθὸς κατὰ τῆς ἐν ἀνθρώποις κακίας: ϗ πολεμῶν γὰρ σώζει καθὰ ϗ τέμνων ἰατρος. (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ);

(3) Λέγει δὲ ὁ Θεσπέσιος Κύριλλος „ Τούτῳ προσέοικε τὸ, οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου· ϗ τὸ, „ Πάτερ εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου· ἤρξατο δὲ ϗ τοῦτο ϗ εἰς ἡμᾶς διαβέβηκεν ἐν Χριστῷ· πάλαι μὲν αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ, ἅτε δὴ ϗ παμπόλλοις αἰτιάμασιν ἐνεχόμεναι κατέβαινον εἰς ᾅδου· ἐπειδὴ δὲ δεδικαίωκεν ἡμᾶς ἐν πίστει Χριστὸς, εἰς χεῖρας Θεοῦ τὰ τῶν ἀνθρώπων τρέχουσι πνεύματα: ὁ δὲ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν κεφ. λα'. τῶν μονολογίων λέγει τὰ κομψὰ ταῦτα πρὸς τὸν Θεὸν „ Σὲ ἔγνων ἐν σοί· ἔγνων δέ σε, οὐχ ὡς αὐτὸς ἐν σαυτῷ εἶ· ἀλλ' ὡς ὑπάρχεις ἐν ἐμοί... ἀλλὰ τί ἐμοὶ ὑπάρχεις; λέγε μοι τ[ῷ] οἰκτίρμων τῷ οἰκτίστῳ οἰκέτῃ σου· λέγε μοι κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου, τί ὑπάρχεις ἐμοί; „ Εἶπον τῇ ψυχῇ μου σωτηρία σου εἰμὶ ἐγώ.

την δὲ τὴν αἰσχύνην καὶ ἐντροπὴν θέλουν πάθουν, μὲ τὸ νὰ μὴ δύνωνται νὰ μὲ θανατώσουν, ἐμποδιζόμενοι ἀπὸ τὴν ἐδικήν σου δύναμιν·

„Ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ „καταισχυνθείησαν οἱ λογιζόμενοί „μοι κακά.

Ἄς γυρίσουν, λέγει, ἄπρακτοι ἐκεῖνοι, ὁποῦ μελετοῦν καὶ σκέπτονται κακὰ ἐναντίον μου· τὸ δὲ καταισχυνθείησαν· εἶναι ἐπίτασις καὶ αὔξησις τοῦ αἰσχυνθείησαν.

5: „Γενηθήτωσαν ὡσεὶ χνοῦς κατὰ πρόσ„ωπον ἀνέμου.

Ἄς γένουν, λέγει, οἱ ἐχθροί μου· ὡσὰν τὸν κανιορκτὸν τῆς γῆς: ἤγουν ἂς φύγουν καὶ ἂς διασκορπισθοῦν: καθὼς καὶ ὁ λεπτὸς κονιορκτὸς σκορπίζεται ἀπὸ τὸν ἄνεμον· καθὼς τοῦτο εἶπε καὶ εἰς τὸν πρῶτον Ψαλμὸν, „Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς οὐχ οὕτως· ἀλλ' ἢ ὡσεὶ χνοῦς, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς (Ψαλμ. α'. 4.) (1)

„Καὶ Ἄγγελος Κυρίου ἐκθλίβων αὐ„τούς.

Ἐδῶ λείπει τὸ ἔσω· ἤγουν Ἄγγελος Κυρίου, ἂς ἦναι παιδεύων καὶ θλίβων αὐτούς· καὶ Ἄγγελοι γὰρ πολλαῖς φοραῖς ἀποσέλλονται παρὰ Θεοῦ, εἰς τὸ νὰ παιδεύωσι τοὺς κακούς· καθὼς ἦτον ὁ ὀλοθρεύσας τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ὁ φονεύσας τὰς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας τῶν Ἀσσυρίων, κατὰ τὸν Θεοδώριτον. (2)

6: „Γενηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ „ὀλίσθημα.

Τοῦτο εἶναι μία μεγάλη καὶ δυνατὴ κατάρα· ἐπειδὴ καὶ καταρᾶται αὐτοὺς ὁ Δαβὶδ, ἵνα ὅταν αὐτοὶ φεύγουν διὰ νὰ γλυτώσουν, γένῃ ἡ στράτα σκοτεινὴ μὲν, ὥστε ὁποῦ νὰ μὴν βλέπουν νὰ τὴν περιπατοῦν· ὀλισθηρὰ δὲ, διὰ νὰ καταχρημνίζωνται εἰς αὐτήν.

„Καὶ Ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων „αὐτούς.

Ὄχι μόνον, λέγει, οἱ ἐχθροί μου ἂς πάθωσι τὰ ἄνω εἰρημένα κακά· ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ὁ ἐκθλίβων αὐτοὺς Ἄγγελος, ἂς τοὺς κυνηγᾷ κατόπι· καὶ λοιπὸν τί ἔχουν νὰ πάθουν οἱ ἄθλιοι, ὅταν μήτε μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπουν διὰ τὸ σκότος, μήτε μὲ τοὺς πόδας δύνανται νὰ περιπατοῦν, διὰ τὸ κρημνῶδες τῆς στράτας; ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις διώκωνται καὶ κυνηγοῦνται ἀπὸ ἕνα φοβερὸν Ἄγγελον;

7: „Ὅτι δωρεὰν ἔκρυψάν μοι διαφθορὰν „παγίδος αὐτῶν.

Τὸ δωρεὰν ὁ Σύμμαχος, ἀναιτίως ἐξέδωκεν· ὅλα αὐτὰ, λέγει, ἂς πάθουν οἱ ἐχθροί μου, διὰ τί χωρὶς νὰ λάβουν κἀμμίαν βλάβην ἀπὸ λόγου μου, ἔκρυψαν παγίδα θανατηφόρον διὰ νὰ μὲ θανατώσουν· διαφθορὰν δὲ παγίδος εἶπεν· ἐπειδὴ οἱ κυνηγοὶ κρύπτουσιν ἐπιτηδείως τὴν παγίδα

---

(1) Ὁ δὲ Κύριλλος λέγει, ὅτι ἐπληρώθη ἡ προφητεία αὕτη εἰς τοὺς Ἰουδαίους, περὶ ὧν γέγραπται „Διασπερῶ αὐτοὺς εἰς πάντα ἄνεμον (Ἰεζ. ιβ'. 14.) οὐ γάρτοι μεμενήκασιν ἐν ταῖς αὐτῶν πόλεσί τε καὶ χώραις· ἐσκορπίσθησαν δὲ μᾶλλον, καὶ ἐπηλύται γεγόνασι ξένοι καὶ πάροικοι, καὶ διαῤῥιπτούμενοι πανταχοῦ· οὐκοῦν εἶεν ἂν ὡς χνοῦς, ὁ παντὶ πνεύματι παράφορος καὶ εὐρίπιστος.

(2) Ἄλλος δὲ φησὶ „Μηκέτι, λέγει, αὐτοὺς συναχθῆναι καὶ παλινδρομῆσαι συγχωρῶν· ὁ δὲ αὐτὸς ἐπιμενέτω ἐκθλίβων αὐτούς: τουτέστι κολάζων (ἐν τῇ ἐκδόσ. Σειρᾶ)

δα εἰς τὸν δρόμον καὶ δὲν φαίνεται, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ πιάσουν ἀνελπίστως τὰ ἐκεῖθεν διαπερνῶντα ἄθλια ζῶα.

„Μάτην ὠνείδισαν τὴν ψυχήν μου.

Τὴν ψυχήν μου, λέγει, ἤτοι ἐμέ· πρέπει γὰρ νὰ παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ σχῆμα τῆς περιφράσεως εὑρίσκεται εἰς πολλοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ· οἷον τό, ἡ ψυχή μου, ἡ ζωή μου, τὸ πρόσωπόν μου, ἀντὶ ἐγώ· τὸ ὄνομά σου, ἡ δόξα σου· ἀντὶ σύ, καὶ ὅμοια ἄλλα· ματαίως, λέγει, καὶ ψευδῶς ὠνείδισάν με οἱ ἐχθροί μου, ἀχάριστον ὀνομάζοντες καὶ ἐπίβουλον τοῦ βασιλέως Σαούλ. (1)

8: „Ἐλθέτω αὐτῷ παγὶς ἣν οὐ γινώσκει.

Συμφορά, λέγει, ἀνέλπιστος ἂς ἔλθῃ εἰς αὐτὸν ὡσὰν παγίς· διὰ τί ἔκρυψε κατ' ἐμοῦ ἀφανισμόν· καὶ διὰ τί ψευδῶς μὲ ὠνείδισεν· εἴτε ὁ Σαούλ, εἴτε καὶ κάθε ἄλλος, ὁποῦ ἀνάγκαζε τὸν Σαοὺλ νὰ κατατρέχῃ τὸν Δαβίδ.

„Καὶ ἡ θήρα ἣν ἔκρυψε συλλαβέτω „αὐτόν.

Τὸ δίκτυον, λέγει, τῆς θήρας, ὁποῦ κρυφίως ἅπλωσε διὰ νὰ πιάσῃ ἐμένα, ἂς πιάσῃ αὐτὸν ὁποῦ τὸ ἔστησεν: ἤτοι ἡ μηχανή, ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη κατ' ἐμοῦ, αὐτὴ ἂς γυρίσῃ κατ' ἐπάνω του.

„Καὶ ἐν τῇ παγίδι πεσεῖται ἐν αὐτῇ.

Ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω, τοῦτο τὸ ἴδιον νόημα λέγει καὶ ἐδῶ· θέλει πέσει, λέγει, εἰς τὴν παγίδα ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἔστησεν κατ' ἐμοῦ. (2)

9: „Ἡ δὲ ψυχή μου ἀγαλλιάσεται ἐπὶ τῷ „Κυρίῳ, τερφθήσεται ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ „αὐτοῦ.

Ἀφ' οὗ, λέγει, οἱ ἐχθροί μου ἔτζι τιμωρηθοῦν, καθὼς ἀνωτέρω εἶπον, τότε θέλω χαρῶ εἰς τὸν Κύριόν μου, ὁ ὁποῖος δικαίως αὐτοὺς ἐτιμώρησε· καὶ ὅτι ἐκείνους μὲν ἐτιμώρησεν, ἐμένα δὲ ἔσωσεν.

10: „Πάντα τὰ ὀστᾶ μου ἐροῦσι· Κύριε Κύ„ριε τίς ὅμοιός σοι; ῥυόμενος πτωχὸν „ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ· καὶ „πτωχὸν καὶ πένητα ἀπὸ τῶν διαρπα„ζόντων αὐτόν.

Κόκκαλα, λέγει τὰ ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος μέλη· φανερόνει δὲ διὰ τούτων τὴν ἐκ βάθους ψυχῆς ὁλοκάρδιον πρὸς Θεὸν εὐχαριστίαν· ἢ κόκκαλα θέλεις νοήσεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς προσφυέστερον, τοὺς στερεοὺς καὶ συνεκτικοὺς αὐτῆς λογισμούς, καθὼς εἴπομεν εἰς τὸν λγ'· Ψαλμὸν ἑρμηνεύοντες τὸ „Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὀστᾶ αὐ-

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει, ὅτι ὁ λόγος οὗτος λέγεται ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ περὶ τῶν Φαρισαίων ϗ Γραμματέων ϗ Ἡρωδιανῶν, ϗ ἁπλῶς τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει, ὅτι προφέρονται ταῦτα περὶ τοῦ Ἰούδα ϗ τοῦ Διαβόλου.

(2) Ὁμοίως ϗ ταῦτα λέγονται διὰ τὰ κακὰ ὁποῦ ἔλαβον οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ τί ἐσταύρωσαν τὸν Δεσπότην Χριστόν· ϗ διὰ τὸν Ἰούδαν ϗ Διάβολον κατὰ τὸν Ἡσύχιον λέγοντα „Ὁ μὲν γὰρ Ἰούδας εἰς τὴν παγίδα τῆς ἀγχόνης ἐνέπεσεν· ὁ δὲ λαὸς τῶν Ἰουδαίων παγιδεύειν νομίσας, παγιδεύεται, ϗ ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ συνελήφθη θήραν· ὡσαύτως ϗ ὁ Διάβολος τὴν παγίδα τοῦ Σταυροῦ μελετήσας, διὰ τοῦ Σταυροῦ τῆς ἑαυτοῦ Βασιλείας ἐξέπεσεν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)